

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

สำนักหอสมุดกลาง

โดย

นายวีระกุล อรัณยะนาค

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์

ภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนและสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2555

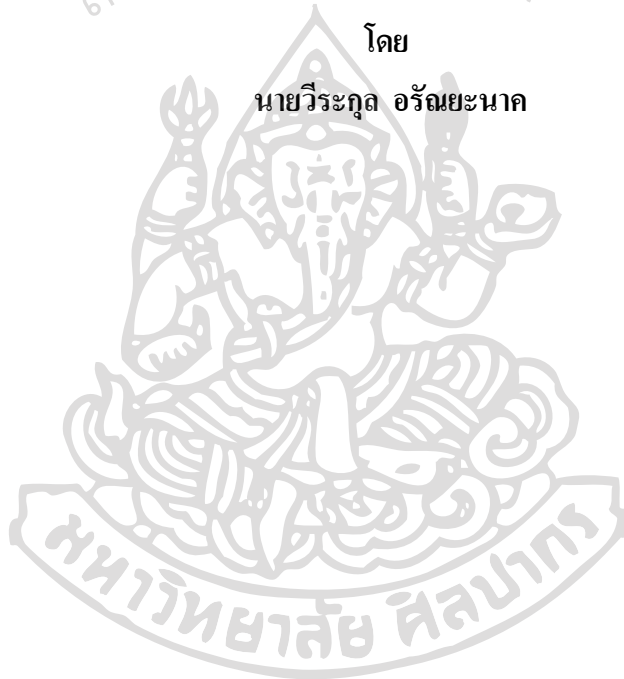
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

สำนักหอสมุดกลาง

โดย

นายวีระกุล อรัณยะนาค

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์

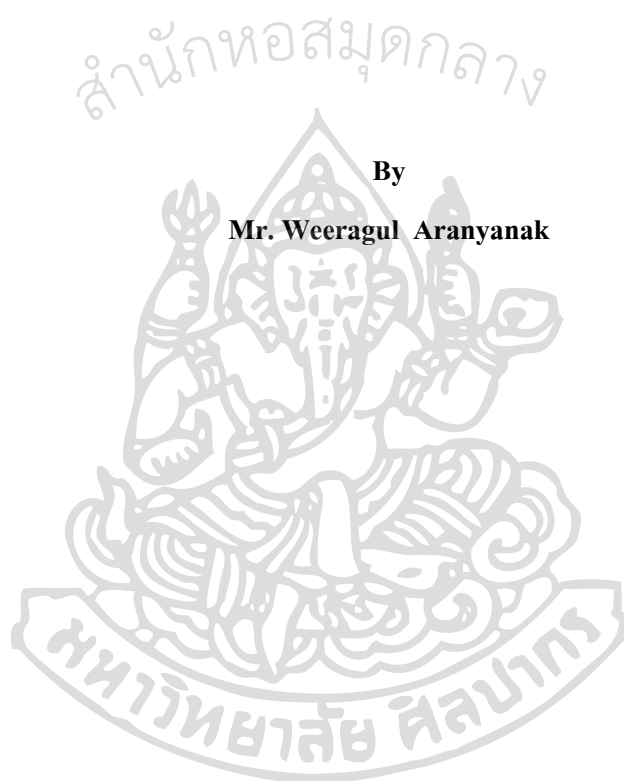
ภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนและสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2555

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES TO ENHANCE LIFE QUALITY
OF FOREIGN LABOURS

By
Mr. Weeragul Aranyanak

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree
Doctor of Education Program in Lifelong Education and Human Development**

Department of Nonformal Education

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2012

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “ การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ” เสนอโดย นายวีระกุล อรัณยะนาค เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ชารัทสนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาเรียม นิลพันธุ์
3. ดร.ปาน กิมปี

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชิดชงค์ นันทนานันตร)

...../...../.....

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี)

...../...../.....

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์)

...../...../.....

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาเรียม นิลพันธุ์)

...../...../.....

..... กรรมการ
(ดร.ปาน กิมปี)

...../...../.....

50251805: สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต/ แรงงานต่างด้าว

วิระกุล อรรถะนาค : การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ผศ.ดร.ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์, ผศ.ดร.มาเรียม นิลพันธุ์ และ ดร.ปาน กิมปี. 319 หน้า.

การวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพและความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว 2. พัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาสภาพและความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว โดยการศึกษา เอกสารและการสัมภาษณ์ ผลการวิจัย พบว่าแรงงานต่างด้าวมีความต้องการในการสร้างเสริม คุณภาพชีวิต ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านรายได้และเศรษฐกิจ 2) การออกแบบและพัฒนา แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ทฤษฎี Andragogy ของ Knowles ปรัชญาคิดเป็นของโกวิท วรรณพิพัฒน์ และขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบของ Boyle 3) การทดลองจัด กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว โดยใช้วิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียว จากการทดลอง พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.27/81.40 และ 4) การประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรม และนายจ้าง ผลการวิจัย พบว่า ด้าน สุขภาพ มีการพัฒนา คือ มีบัตรประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว ได้เข้ารับการตรวจสุขภาพประจำปี มีการเลิกใช้ยาตรงกับโรค มีการรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ รู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็น ประโยชน์ และเข้าถึงบริการสาธารณสุข ด้านการศึกษา มีการพัฒนา คือ การฟังภาษาไทย การพูด ภาษาไทย การอ่านภาษาไทย การเขียนภาษาไทย ทราบถึงสิทธิในการเรียน มีช่องทางในการรับรู้ ข่าวสาร ทราบถึงช่องทางในการศึกษาอบรมตามความสนใจ และหารายได้เสริมจากการทำงาน ล่วงเวลา ด้านรายได้และเศรษฐกิจ มีการพัฒนา คือ มีการออม มีการจดบันทึกรายรับรายจ่าย และ ประหยัด

ภาควิชาการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์และสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2555

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1. 2. 3.

50251805: MAJOR: LIFELONG EDUCATION AND HUMAN DEVELOPMENT

KEY WORDS: THE DEVELOPMENT QUALITY OF LIFE/ FOREIGN LABOURS

WEERAGUL ARANYANAK : DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES TO ENHANCE LIFE QUALITY OF FOREIGN LABOURS. THESIS ADVISORS: ASST. PRO. KIRIBOON JONGWUTIWES, Ph.D., ASST. PROF. MAREAM NILLAPUN, Ed.D., AND PAN KIMPEE, Ph.D. 319 pp.

The research on Development of Learning Activities to Enhance Life Quality of Foreign Labours aims (1) to study the conditions and needs for quality of life improvement of foreign labours, (2) to develop a learning activity plan for improving their quality of life. The research process follows into 4 steps: 1) to study the conditions and needs of foreign labours for quality of life enhancement through documentary research and interviews, and it was found out that the foreign labours needed to improve their quality of life in 4 aspects namely: health, education, income and economic aspects, 2) to design and develop a learning activity plan based on Knowles'andragogy theory, Kowit Vorapiphat's Khit-pen theory and Boyle's educational program development process, 3) to conduct the learning activities through a single experimental group . It revealed that the efficiency of the learning activity plan was 81.27 / 81.40, and 4) to assess the quality of life enhancement of the experiment group and the employers by interviewing. The findings were as follows: (a) Health aspect: the foreign labours got health insurance cards and annual health check up, enabled to access the appreciate medicine to their symptom, take the nutritious meals, and spend their free time usefully, as well as access the public health care services. (b) Education aspect: the foreign labours enabled to listen, speak, read and write Thai. They learned about the rights of studying, the accessibility to information, the training courses for self-development in accordance with their interests, and earned the additional income by working more overtime hours. (c) Income and (d) Economic aspects: the foreign labours had saving, kept records of income and expenditures, and learned to be economical.

Department of Education for Human and Social Development

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature

Academic Year 2012

Thesis Advisors' signature 1. 2. 3.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว” สำเร็จเรียบร้อยไปด้วยความกรุณาและอนุเคราะห์ช่วยเหลือเป็นอย่างดีจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิริบุญ จงวุฒิเวศย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาเรียม นิลพันธุ์ และ ดร.ปาน กิมปี กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำ ข้อคิด และให้ความช่วยเหลือแนวทางการวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตชงค์ นันทนาเนตร ที่กรุณารับเป็นประธานคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ และศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี สังข์ศรี ที่กรุณารับเป็นกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ จึงทำให้งานวิจัยเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ภัทรพล มหาจันทร์ หัวหน้าภาควิชาการศึกษาเพื่อพัฒนา มนุษย์และสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริณา จิตต์จรัส และ ดร.ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ ตลอดจนคณาจารย์ทุกท่านที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และเป็นกำลังใจให้กับผู้วิจัยเสมอมา และขอกราบขอบพระคุณ เลขาธิการ กสณ. นายประเสริฐ บุญเรือง ที่เปิดโอกาสและสนับสนุนให้ผู้วิจัยได้เข้ารับการศึกษาระดับปริญญาเอก และเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาตรวจเครื่องมือวิจัยและแผนการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ที่กรุณาให้คำแนะนำ ให้ข้อเสนอแนะ ที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนา จนสามารถพัฒนาเป็นเครื่องมือการวิจัย และแผนการ พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่สมบูรณ์ ขอขอบคุณผู้ที่มี ส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดร.มาริสา โกเศษะโยธิน คุณสุพรพรรณ นาคปานเอี่ยม ดร.คมกฤษ จันทร์จจร ดร.กรรณิการ์ อินทราย ผอ.วิมลรัตน์ ฐิริคุปต์ และนางสาวจิรัฐ แก้วกุล ที่กรุณาสละเวลาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ อันเป็นประโยชน์สูงสุดทั้งต่อผู้วิจัย และผู้ใช้แรงงาน ต่างด้าวที่เข้าร่วมกิจกรรม

ขอขอบคุณ ท่านผู้บริหารสถานศึกษา กสณ.ครู และบุคลากรทางการศึกษา ของสำนักงาน กสณ.จังหวัดนนทบุรี สำนักงาน กสณ.กรุงเทพมหานคร ทุกท่านที่ช่วยประสานงาน ช่วยเหลือและสนับสนุน ขอขอบใจอาจารย์ศิริรัตน์ อรัณยธาดา และลูก ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือ และ จัดการความเรียบร้อยในครอบครัว และขอขอบใจนางสาวทอฝัน กรอบทอง นางสาวพรรณราย คำขำ และนายสรายุทธ์ สุขมา ในการจัดพิมพ์ต้นฉบับวิทยานิพนธ์ จนทำให้ การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
กรอบแนวคิดการวิจัย	9
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	9
คำถามการวิจัย	9
ขอบเขตการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ	12
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	12
2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
ตอนที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ.....	13
ตอนที่ 2 การพัฒนาคุณภาพชีวิต.....	55
ตอนที่ 3 แรงงานต่างด้าวในประเทศไทย.....	81
ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	94
3 วิธีดำเนินการวิจัย	102
ขั้นตอนการวิจัย 1 (Research 1) การศึกษาสภาพและความต้องการในการ สร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว.....	102
ขั้นตอนการวิจัย 2 (Development 1) การออกแบบและพัฒนาแผนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว	106
ขั้นตอนการวิจัย 3 (Research 2) การทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้าง เสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว	108

บทที่	หน้า
ขั้นตอนการวิจัย 4 (Development 2) การประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่าง ด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้.....	111
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	116
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพ และความต้องการในการสร้างเสริม คุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว	116
ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพ ชีวิตแรงงานต่างด้าว	125
ตอนที่ 3 ผลการทดลอง จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิต แรงงานต่างด้าว.....	133
ตอนที่ 4 ผลการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้.....	135
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	144
สรุปผลการวิจัย.....	146
อภิปรายผล.....	152
ข้อเสนอแนะ.....	155
บรรณานุกรม.....	157
ภาคผนวก.....	170
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัยและแผนการจัดกิจกรรม การเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว.....	171
ภาคผนวก ข แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิต แรงงานต่างด้าว.....	173
ภาคผนวก ค เครื่องมือในการวิจัย.....	284
ภาคผนวก ง การประเมินความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญ.....	293
ภาคผนวก จ ค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือในการวิจัย	302
ภาคผนวก จ ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	315
ประวัติผู้วิจัย.....	319

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การเปรียบเทียบมิติคุณภาพชีวิต.....	76
2 การสังเคราะห์ดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิต.....	78
3 สรุป ขั้นตอนการวิจัย : การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริม คุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว	113
4 การสังเคราะห์ดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิตของประเทศไทยและต่างประเทศ	117
5 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	122
6 ความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว	123
7 การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว	125
8 การวางแผนการเรียนการสอน ด้านเนื้อหา กิจกรรม และระยะเวลา.....	126
9 การสร้างแผนการเรียนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย.....	128
10 ค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิต แรงงานต่างด้าว	133
11 ค่าดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน ต่างด้าว	134
12 ค่าผลการวิเคราะห์ความก้าวหน้าทางการเรียนของผู้เรียน.....	134
13 ผลการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสุขภาพ.....	135
14 ผลการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการศึกษา.....	138
15 ผลการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านรายได้และเศรษฐกิจ.....	143
16 ค่าดัชนีความสอดคล้อง(Item-Objective Congruence Index: IOC) ของข้อ คำถามตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแบบสอบถามความ ต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว	303
17 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) ของ ข้อคำถามตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแผนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว	305

ตารางที่		หน้า
18	ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) ของข้อ คำถามตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแบบทดสอบวัด ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน.....	313
19	คะแนนก่อนเรียน คะแนนในแต่ละกิจกรรมและคะแนนหลังเรียน	316
20	ผลต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน	318

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กระบวนการวางแผนการจัดโปรแกรมสำหรับผู้ใหญ่รูปแบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive model)	29
2	การสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบของ Boyle และ Caffarella	35
3	หลักการของการคิดเป็น	47
4	กระบวนการคิดเป็น	49
5	การสังเคราะห์ขั้นตอนการคิดเป็นและขั้นตอนของโนลส์	50
6	กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริม คุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว	101

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คุณภาพชีวิตมีความสำคัญทั้งต่อบุคคลและสังคม คุณภาพชีวิตเป็นสิ่งที่มนุษย์กำหนดสร้างขึ้น และชวนชวนให้ได้มาด้วยตัวของมนุษย์เอง นอกจากนั้นยังเป็นเกณฑ์หรือมาตรฐานที่จะทำให้มนุษย์ได้พัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา บุคคลและครอบครัวที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีย่อมมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตให้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้านอยู่ตลอดเวลา ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ สุขภาพอนามัย คุณธรรม จริยธรรม การพักผ่อนหย่อนใจ การรับข้อมูลข่าวสาร การพึ่งตนเองและการมีส่วนร่วม (สุชาติ เสโธ และภูมิรินทร์ พงษ์ไกลกิตติ, 2542: 5-7) ในลักษณะเช่นนี้ บุคคลย่อมมีความสามารถในการปรับปรุงทั้งตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อมให้เกิดคุณค่าหรือประโยชน์สูงสุด ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมก็จะลดลงหรือหมดไปได้ อาทิเช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาเสพยาเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ธรรมชาติ ส่วนประเทศที่มีประชากรไม่มีคุณภาพชีวิต จะประสบกับปัญหาความล่าช้า หรือความล้มเหลวในการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะเป็นปัญหาต่อเสถียรภาพ ความมั่นคง และความปลอดภัยของประเทศด้วย ดังนั้นจึงต้องใช้ความพยายามกันอย่างเต็มที่ในการปรับปรุงพัฒนาประชากรที่ด้อยคุณภาพให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจนถึงระดับมาตรฐานที่สังคมต้องการ ทั้งนี้คุณภาพชีวิตจึงมีความสำคัญทั้งต่อบุคคลและสังคมอย่างยิ่ง มีลักษณะดังนี้

1. บุคคลมีแบบแผนการดำรงชีวิตที่ดี และใช้วิธีการที่ถูกต้องในการตอบสนองความต้องการของตน
2. บุคคลมีการพัฒนา ปรับปรุงตนเอง และสังคมให้ดีขึ้น
3. บุคคลมีภูมิปัญญาของตน และวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา
4. บุคคลมีการยอมรับในคุณค่าและความสำคัญของตนเอง สังคม ทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมมีความสุข

คุณภาพชีวิตมีความหมายกว้างเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายด้าน และสามารถพิจารณาได้หลายแง่มุม คุณภาพชีวิตเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา สถานที่ และสภาวะแวดล้อม คุณภาพชีวิตที่ดีและ มีความสุข จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลายด้านที่มารวมกันเข้าอย่างเหมาะสมกลมกลืนกับการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคล ครอบครัว หรือชุมชน รวมถึงสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ จึงจะทำให้เกิดความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีจะสร้างเพียงด้านใดด้านหนึ่งย่อมเป็นไปได้ยาก เพราะการที่คนเราจะมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขได้ก็ต่อเมื่อมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจประกอบกัน ในขณะเดียวกันก็ต้องไม่ถูกกีดกันในเรื่องของความคิด ต้องมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นเพื่อตนเองและสังคมย่อมหมายถึงว่าประชาชนต้องมีเสรีภาพในการปกครอง และจากแนวคิดของ นิสรรัตน์ ศิลปะเดช (2540: 85-113) ได้พิจารณาคุณภาพชีวิตออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่

1. ระดับจุลภาค (Micro level) ประกอบด้วยองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในระดับบุคคลไว้หลายประการ ได้แก่ ความสมบูรณ์ด้านร่างกายและสติปัญญา ความสมบูรณ์ด้านจิตใจและอารมณ์ ความสมบูรณ์ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ความสมบูรณ์ด้านปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ

2. ระดับมหภาค (Macro level) ประกอบด้วย มาตรฐานความเป็นอยู่ (สุขภาพ การศึกษาที่อยู่อาศัย บริการสังคม อาหารและโภชนาการภายในสังคม และรายได้ประชาชาติ) ภาวะประชากร (ขนาดประชากร อัตราการเกิด อัตราการตาย อัตราการย้ายถิ่น ความหนาแน่นประชากร) สังคมและวัฒนธรรม (ระบบสังคม ค่านิยม วัฒนธรรม ระบบการเมืองการปกครอง) กระบวนการพัฒนา (การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การค้า ระดับการพัฒนา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การมีส่วนร่วม) สิ่งแวดล้อม (มลภาวะทางน้ำ อากาศ เสียง และดิน) และทรัพยากร (มนุษย์ ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม อุตสาหกรรม เกษตรกรรม เทคโนโลยี)

ยูเนสโก (UNESCO, 1991: 1) ได้ชี้ให้เห็นว่ามีปัจจัยหลายๆ อย่างที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ได้แก่ อาหาร สุขภาพ อนามัยและโภชนาการ การศึกษา สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ที่อยู่อาศัย และการตั้งถิ่นฐาน การมีงานทำ ค่านิยม ศาสนา จริยธรรม กฎหมาย และปัจจัยทางจิตวิทยา นอกจากนี้ (<http://www2.udru.ac.th/sci102/Data/Unit2/Unit2-2.htm>) ได้มีการกล่าวถึงปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ได้แก่ คุณภาพชีวิตของประชากร กล่าวคือประชากรต้องได้รับการตอบสนองความต้องการ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม จนก่อให้เกิดความมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี เพราะภาวะสุขภาพที่สมบูรณ์และแข็งแรงของประชากร ย่อมนำไปสู่การมีศักยภาพทั้งด้านสติปัญญา และความคิดสร้างสรรค์ อันเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าในทางตรงกันข้าม ถ้าประชากรมีภาวะสุขภาพไม่ดี มีความเจ็บป่วยบ่อย ย่อมส่งผล ทำให้เสีย

ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลมากขึ้น ประชาชนขาดประสิทธิภาพในการดูแลตนเอง จนถึงอาจจะเป็นภาระต่อสังคม อันจะทำให้ประเทศชาติพัฒนาได้ไม่เต็มที่ ดังนั้นภาวะสุขภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต การที่บุคคลจะมีภาวะสุขภาพดีหรือไม่ ขึ้นกับองค์ประกอบหลายประการ ซึ่งปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ

1. ปัจจัยภายใน (Internal Factors) เป็นปัจจัยด้านตัวบุคคลซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญคือ มิติด้านชีวภาพ มิติด้านจิตวิทยา และมิติด้านความรู้ ความเชื่อ

1.1 มิติด้านชีวภาพ (Biological Dimension) แบ่งออกเป็น 4 ปัจจัยคือ พันธุกรรม เชื้อชาติ เพศ อายุและพัฒนาการในวัยต่างๆ

1.2 มิติด้านจิตวิทยา (Psychological Dimension) จะเกี่ยวข้องกับการทำงานของจิตใจ ทั้งจิตสำนึก อารมณ์ ความรู้สึก บุคลิกภาพระดับสติเชาว์ปัญญา การรับรู้ การเรียนรู้ การคิด การจัดการกับอารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดภาวะจิตใจที่ปกติ มีสุขภาพจิตดี จะทำให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองเพื่อดูแลสุขภาพกายให้สมบูรณ์ ในทางตรงกันข้าม บุคคลเมื่อเกิดภาวะเสียสุขภาพจิต เนื่องจากมีความเครียด ความวิตกกังวล จะทำให้บุคคลรู้สึกเบื่อหน่าย ท้อแท้ อ่อนเพลีย สิ้นหวัง จนสูญเสียศักยภาพในการดูแลตนเอง นอกจากนี้ความเครียดยังส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพกาย เช่น ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย เกิดการหลั่งของกรดในกระเพาะอาหารจนเกิดโรคกระเพาะอาหาร ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ ปวดศีรษะ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ เป็นต้น

1.3 มิติด้านความรู้ (Knowledge Dimension) มิติด้านความรู้ ทำให้บุคคล มีความแตกต่างกันในเรื่องการเลือกแบบแผนการปฏิบัติเพื่อดูแลสุขภาพอนามัย ทำให้บุคคลมีความสามารถในการเลือกพิจารณา ใ้ตรงต่อการปฏิบัติตนในเรื่องการดูแลสุขภาพ เพื่อให้สมรรถภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง และมีความสามารถในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่ทำให้เกิดความเครียดในชีวิตได้ มีความสามารถในการใช้เวลา พลังงาน ศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิต

2. ปัจจัยภายนอก (External Factors) ที่มีผลกระทบต่อภาวะสุขภาพได้แก่ สภาพภูมิศาสตร์ ภาวะเศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรมประเพณีและขนบธรรมเนียมต่างๆ ปัจจัยดังกล่าวมีผลกระทบต่อสุขภาพบุคคลทั้งทางบวกและทางลบ

3. ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการสุขภาพ (Quality Health Service Factors) การส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของบุคคล จำเป็นจะต้องมีการพัฒนาแบบองค์รวม โดยบูรณาการการพัฒนาปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อภาวะสุขภาพ ร่วมกับระบบบริการสาธารณสุข โดยมุ่งเน้นให้คนมีความรู้ในการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การดูแลตนเองและครอบครัว ควบคุม

ไปกับการพัฒนาด้านจิตใจ คุณภาพการบริการสุขภาพ เป็นการจัดบริการสาธารณสุขในรูปแบบต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาและความต้องการของประชาชน ในเรื่องสุขภาพอนามัย เพื่อยกระดับสุขภาพอนามัยของคนในชาติให้อยู่บนรากฐานของการมีสุขภาพอนามัยที่ดี โดยทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความร่วมมือกันจัดบริการสุขภาพให้ความรู้อย่างทั่วถึงทุกคนทุกสัญชาติ โดยเฉพาะข้อมูลสถิติพบว่าสัญชาติพม่า เขมร ลาว เป็นคนต่างด้าวที่มาใช้แรงงานเพื่อหารายได้ในประเทศไทยมากที่สุด

ประเทศไทยเป็นทั้งประเทศผู้ส่งออกและนำเข้าแรงงานจากต่างประเทศ สิ่งที่ปรากฏให้เห็นชัดเจนขึ้นในระบบทุนนิยมไทยคือ การแบ่งงานกันทำตามเชื้อชาติหรือวัฒนธรรม (Cultural division of labour) การพิจารณาแรงงานต่างด้าวในกรอบเศรษฐกิจ หรือการขาดแคลนแรงงานเป็นมิติที่แคบ เพราะมองแรงงานเป็นเพียงปัจจัยการผลิต และไม่ใช่ “คน” ในช่วงที่เศรษฐกิจขยายตัวหรือต้องเผชิญกับภาวะการแข่งขันสูงเปิดให้มีการนำเข้าแรงงานต่างด้าวเพราะ “ขาดแคลนแรงงาน” หรือ / และ “ค่าแรงถูก” เพราะฉะนั้นแรงงานต่างด้าวที่ถูกดูดซับเข้ามาสู่การผลิต จะต้องประสบกับปัญหาการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันในเรื่องของสภาพการจ้าง ขาดสวัสดิการและความมั่นคงในงาน ขณะเดียวกัน เมื่อเศรษฐกิจเข้าสู่ภาวะถดถอยจะมีนโยบายผลักดัน และการปกป้อง “การจ้างงานภายในประเทศ” มีการใช้มาตรการต่างๆ เช่น การสอดส่อง ตรวจสอบ และใช้กำลังเพื่อผลักดัน ฯลฯ ภาวะเช่นนี้จะนำมาสู่การเผชิญหน้าและการใช้ความรุนแรงการปราบปรามจากอำนาจรัฐ จากการศึกษาของ กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ (2540: 47-53) สรุปว่า แนวคิดในการนำเข้าแรงงานต่างด้าวหรือแรงงานต่างด้าวไร้ฝีมือ โดยเฉพาะกลุ่มที่ลักลอบเข้าเมืองมาทำงาน วางอยู่บนพื้นฐานวิธีคิด 3 แนวคิด คือ

1) แนวคิดความมั่นคงแห่งชาติหรือชาตินิยม (National Security) แนวคิดนี้มองว่าแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้ามาทำงานเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายต้องจับตัวส่งออกนอกประเทศ หรือนายจ้างต้องมาประกันตัวเพื่อผ่อนผันขอใบอนุญาตทำงานแก่แรงงานต่างด้าวคนนั้นชั่วคราว แนวคิดนี้ปรากฏชัดเจนในกลไกของรัฐฝ่ายความมั่นคงและการปกครอง โดยสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (สตม.) และกระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการ ควบคุม กักกัน หรือสกัดกั้นแรงงานต่างด้าว

2) แนวคิดมนุษยนิยมหรือการคุ้มครองสิทธิผู้ใช้แรงงาน (Labour Protection) แนวคิดนี้มองว่า ผู้ใช้แรงงานทั่วโลกคือพี่น้องกัน มีชะตากรรมที่ถูกเอาเปรียบจากระบบทุนนิยมร่วมกัน แรงงานทุกคนมีสิทธิเสมอภาค ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติถูกแบ่งแยกกีดกันเพราะความแตกต่างของเชื้อชาติ สัญชาติ สีผิว ศาสนาและเพศ ซึ่งเป็นแนวคิดขององค์กรพัฒนาเอกชนส่วนใหญ่ และองค์กรแรงงานหลายแห่งในประเทศไทย

3) แนวคิดทุนนิยมเสรีบนผลประโยชน์ของนายทุน เป็นแนวคิดของนักธุรกิจทั่วไปที่มองว่า มีความจำเป็นต้องจ้างแรงงานต่างด้าวเพื่อความเติบโตอย่างรวดเร็วของการพัฒนาธุรกิจของตน เพราะเห็นว่ามีปัญหาขาดแคลนแรงงานบางอย่างที่คนไทยไม่ทำหรือหาคนทำยาก มีข้อเสนอจากหอการค้าจังหวัดและกลุ่มนักธุรกิจที่ต้องการจ้างแรงงานต่างด้าว 3 เรื่องสำคัญ คือ 1) ขอให้รัฐบาลลดหรือเลิกเงินค่าประกันตัวแรงงานต่างด้าว 2) ให้จัดตั้งศูนย์บริการครบวงจรเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการที่ต้องการพาแรงงานต่างด้าวมาจดทะเบียน โดยให้ยกหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องมาให้บริการพร้อมกัน และ 3) ให้ยกเว้นการบังคับใช้กฎหมายค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำหรือผ่อนผันการใช้กฎหมายค่าจ้างขั้นต่ำชั่วคราวในเขตส่งเสริมการลงทุนต่างจังหวัดหรือเขตจังหวัดชายแดน เพื่อจูงใจให้ผู้ประกอบการขยายการลงทุนไปสู่ต่างจังหวัดไม่ย้ายฐานการผลิตไปสู่ประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งรัฐบาลได้ตอบสนองแก่นักธุรกิจหลายเรื่อง ยกเว้น การผ่อนผันการใช้กฎหมายค่าจ้างขั้นต่ำเพื่อส่งเสริมการลงทุนและหน่วยงานสาธารณสุขไม่สามารถมาตรวจสุขภาพคนงานที่ศูนย์บริการครบวงจรได้

กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ (2540: 53) เสนอแนะว่า สิ่งที่รัฐไทยพึงทำในการจัดการปัญหาการใช้แรงงานต่างด้าวไร้ฝีมือในประเทศไทย ควรมุ่งประโยชน์สองด้านคือ 1) เพื่อส่งเสริมและเอื้ออำนวยประสิทธิภาพของกลไกทางเศรษฐกิจของประเทศไทย และ 2) เพื่อนำไปสู่ความสามารถที่จะรักษาไว้ซึ่งสิทธิมนุษยชนของคนต่างด้าวเหล่านั้น โดยมีได้ละเลยความมั่นคงแห่งรัฐเพราะว่าประโยชน์สูงสุดของสังคมไม่ใช่การเป็นทุนนิยมที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง (Unrealistic Capitalism) หรือการเป็นมนุษยนิยมที่ไร้เหตุผล (Irrational Humanism) หรือชาตินิยมสุดขั้ว (Extreme Nationalism) การรักษาคูละหว่างแนวความคิดทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่ยากจะทำ แต่ทำได้หากมีความตั้งใจที่จะทำ และจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งนายทุน ผู้ใช้แรงงาน ตลอดจนสังคมมนุษย์โดยรวม หรือรัฐนั่นเอง

นฤบาล จิตทยานันท์ (2545: 65-74) ได้ศึกษาปัจจัยที่ทำให้ผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่กระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการรับแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในสถานประกอบการ คือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับอัตราค่าจ้างในการว่าจ้างแรงงานต่างด้าว รองลงมาคือปัจจัยทางด้านกฎหมายควบคุมการใช้แรงงานต่างด้าวที่เกี่ยวกับการผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าวและปัจจัยด้านสวัสดิการสังคมในการลดค่าใช้จ่ายในด้านสวัสดิการในการว่าจ้างแรงงานต่างด้าวมาก สำหรับปัจจัยที่ทำให้ผู้ประกอบการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับกฎหมายแรงงานต่างด้าวในด้านปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ คือ แรงงานต่างด้าว มีความอดทนใน

การทำงานมากกว่าแรงงานไทยและไม่ถึงงานแม้ว่าจะเป็นงานที่มีความเสี่ยงสูง แต่แรงงานไทยที่มีความรู้ความสามารถต้องการค่าตอบแทนสูง ส่วนปัจจัยที่ทำให้ผู้ประกอบการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว คือ ผู้ประกอบการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายควบคุมการใช้แรงงานต่างด้าวและปัจจัยที่ทำให้ผู้ประกอบการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวในด้านปัจจัยทางสวัสดิการสังคม คือ ผู้ประกอบการสามารถลดภาระในการให้สวัสดิการในด้านการจ่ายเงินค่าชดเชยหลังการเลิกจ้างงานแก่แรงงานต่างด้าว ส่วนแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองโดยผิดกฎหมายก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาขยะ โรคติดต่อ ทำให้รัฐสิ้นเปลืองงบประมาณและกำลังคนในการจัดการด้านความมั่นคงปลอดภัยและด้านสาธารณสุข โดยผู้ประกอบการไม่จำเป็นต้องรับภาระการจ่ายสวัสดิการในเรื่องดังกล่าว

ปัญหาแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในประเทศไทย จากการได้ศึกษาพบว่า ผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายจากประเทศพม่าในระยะแรกสภาพปัญหายังไม่ทวีความรุนแรงเนื่องจากยังมีจำนวนไม่มากนักส่วนใหญ่เป็นผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบ และเข้ามาทำงานตามตะเข็บแนวชายแดน ต่อมาได้มีการพัฒนาเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองเพื่อทำงาน หรือแรงงานพม่าผิดกฎหมาย และกลายเป็นปัญหาสำคัญของสังคมไทยทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงปลอดภัย ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ปัญหาดังกล่าวขยายตัวมากขึ้นในปัจจุบันคือ ปัญหาภายในประเทศพม่าที่เป็นตัวผลักดันให้แรงงานพม่าหลั่งไหลออกมาหางานทำในประเทศไทย ได้แก่ ความไม่พอใจในระบอบการเมืองการปกครอง ประชาชนในประเทศเกิดความไม่มั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน จนจำเป็นต้องแสวงหาความปลอดภัยและความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม นอกจากนี้ยังมีปัญหาสภาพเศรษฐกิจตกต่ำในประเทศพม่า และขาดมาตรการควบคุมคนออกนอกประเทศอย่างจริงจัง รัฐบาลไทยกำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับปัญหาชาวพม่าหลบหนีเข้าเมือง และปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ตั้งแต่ พ.ศ. 2535 เพื่อจัดระเบียบชาวพม่าในพื้นที่ชายแดนที่หลบหนีภัยจากการสู้รบเข้ามาหลังปี 2519 ด้วยวิธีการจัดทำทะเบียนประวัติ และผ่อนผันให้ทำงานได้โดยมีขอบเขตจำกัด นโยบายและมาตรการในเรื่องดังกล่าวได้มีพัฒนาการมาโดยลำดับ กล่าวคือ ได้มีการกำหนดนโยบายและมาตรการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะต่อปัญหาแรงงานพม่าในประเทศไทยด้านการเมืองมีตั้งแต่การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้มีความทันสมัยเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง การกำหนดนโยบายและมาตรการแก้ไขปัญหที่สอดคล้องกับหลักกฎหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งต้องอาศัยการศึกษาข้อมูล และข้อเท็จจริงอย่างลึกซึ้งทุกด้าน รวมถึงการประสานงานและความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานผู้ปฏิบัติต่อปัญหาแรงงานพม่า และหน่วยงานด้านความมั่นคง

ด้านเศรษฐกิจได้ประชาสัมพันธ์ให้นายจ้างหรือผู้ประกอบการที่จ้างแรงงานพม่าในสถานประกอบการทราบถึงผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากปัญหาการจ้างแรงงานพม่าผิดกฎหมาย รวมทั้งโทษตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้หน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนพยายามประสานความร่วมมือในการพัฒนาแรงงานคนไทย เพื่อให้ได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาฝีมือแรงงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อสามารถรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศต่อไปในระยะยาว

ด้านสังคมมีการศึกษาวิจัยสภาพปัญหาของแรงงานพม่าในไทยในทุกด้านอย่างต่อเนื่อง เพื่อประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและมาตรการแก้ไขปัญหาแรงงานพม่าในไทยได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบดูแลด้านการบริการ โดยเฉพาะกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงแรงงานได้พยายามปรับเปลี่ยนแผนปฏิบัติการ เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับปัญหาการหลั่งไหลของแรงงานพม่าเข้าสู่ประเทศไทยอยู่เสมอ โดยเฉพาะการกำหนดมาตรการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคที่เกิดจากแรงงานพม่าแทนการส่งผู้ป่วยเข้าพักรักษาพยาบาล สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ศึกษาเรื่อง โอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า ในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดในการอธิบายโอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพและเด็กไร้สัญชาติ เนื่องจากพ่อแม่ผู้ปกครองเป็นผู้มีสิทธิขาด ในการตัดสินใจให้เด็กไปเรียนหรือไม่เรียน ขึ้นอยู่กับการมองเห็นคุณค่าทางการศึกษาของผู้ปกครอง อันเป็นผลเชื่อมโยงกับระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทยหากอยู่นานจะมีความกลมกลืนกับวิถีชีวิตของไทยและสามารถอยู่ร่วมกับคนไทยได้ดีมากขึ้น เพราะสื่อสารกันรู้เรื่อง ประกอบกับรัฐมีนโยบายที่จะให้สัญชาติไทยแก่บุคคลไร้สัญชาติที่มีหลักฐานว่าอยู่ในประเทศไทยไม่น้อยกว่า 10 ปี จึงทำให้คนเหล่านี้มีความมั่นใจและอยากอยู่ประเทศไทยต่อไป ความรู้สึกดังกล่าวนี้ทำให้ผู้ปกครองอยากส่งลูกเข้ารับการศึกษานในโรงเรียน เพราะเห็นตัวอย่างของคนไทยที่ได้รับการศึกษาสูง ๆ แล้วมีงานทำดี ๆ

ผลกระทบของปัจจัยด้านชุมชนต่อโอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า มีความสำคัญเหมือนกับปัจจัยด้านครอบครัว เนื่องจากผู้ปกครองมักเลือกไปอยู่ในชุมชนที่มีคนชนชาติเดียวกัน รวมทั้งมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การมองเห็นความสำคัญของการศึกษา และความต้องการให้เด็กทำงานหารายได้เหมือนกับตัวผู้ปกครองเอง นโยบายของรัฐที่ให้เด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยได้รับการศึกษา เป็นนโยบายที่ดีและมีประโยชน์ต่อเด็กเหล่านี้ แต่มีโรงเรียนและผู้ปกครองจำนวนไม่น้อยที่ไม่รู้นโยบายในเรื่องนี้ นอกจากนั้น ยังมีโรงเรียนในกลุ่มประมาณครึ่งหนึ่งที่ไม่ได้รับเงินอุดหนุนรายหัวสำหรับนักเรียนที่เป็นเด็กอพยพ

ต่างด้าวและเด็กไร้สัญชาติ จึงมีปัญหาในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ปัจจัยด้านโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ มีผลกระทบโดยตรงในทางบวกต่อความเอาใจใส่และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งส่งผลต่อไปยังความต้องการในการเรียนต่อของเด็ก ครูส่วนใหญ่มีความเต็มใจที่จะสอนเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กไร้สัญชาติ ซึ่งส่วนใหญ่มีความรับผิดชอบและตั้งใจเรียน แต่มีครูและผู้บริหารการศึกษาบางคนที่มีทัศนคติไม่ดี และไม่เห็นด้วยที่จะต้องจัดการศึกษาให้แก่เด็กเหล่านี้

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากแนวคิดมนุษยนิยม หรือการคุ้มครองสิทธิผู้ใช้แรงงานต่อปัญหาด้านคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวเหล่านี้ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อสังคมและการดำรงชีวิตของแรงงานต่างด้าว จึงมีความสำคัญและความจำเป็นในการจัดการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมีทั้งแรงงานที่เป็นผู้ใหญ่และเด็กในครอบครัว สำหรับแรงงานที่เป็นผู้ใหญ่ การจัดการศึกษาโดยใช้รูปแบบการศึกษานอกระบบ จะเป็นรูปแบบที่เหมาะสมเนื่องจากการศึกษานอกระบบเป็นกระบวนการของการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งมีการกิจสำคัญที่จะต้องจัดการศึกษาให้กับประชาชนที่ขาดโอกาส ด้อยโอกาส และพลาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษา ให้มีโอกาสดำรงชีวิตได้อย่างเสมอภาคกัน ตามสภาพและความต้องการเพื่อนำความรู้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะการศึกษาพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตตามมาตรฐานของสังคม ซึ่งเป็นสิทธิที่คนทุกคนพึงได้รับการศึกษา และนอกจากนั้น ยังจะต้องให้ประชาชนได้รับการศึกษาที่ต่อเนื่องจากการศึกษาพื้นฐานของชีวิต เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต มีรายได้เป็นของตนเอง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข มีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง พัฒนาครอบครัว พัฒนาชุมชน เพราะโดยแท้จริงแล้วแรงงานต่างด้าวพึงได้รับสิทธิในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่งและในฐานะผู้ใช้แรงงาน ณ วันนี้ประเทศไทยต้องยอมรับการเป็นมนุษย์และปฏิเสธรูปแบบที่ไม่ได้เกี่ยวกับความรับผิดชอบในการดูแลแรงงานต่างด้าวข้ามชาติเหล่านั้นให้เหมือนกับแรงงานไทยที่ไปทำงานต่างประเทศหรือมนุษย์คนหนึ่งตามหลักสิทธิมนุษยชน

ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารที่จัดและส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียน โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าวสมควรได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สำคัญด้านสุขภาพ เป็นอันดับแรก เพราะถ้าคนมีสุขภาพดีก็จะพัฒนาในด้านอื่น ๆ ต่อไปได้ รองลงมาด้านการศึกษา เพราะถ้าพัฒนาให้คนมีความรู้ได้ ด้านอื่นจะเกิดการพัฒนาได้ง่าย ด้านรายได้และเศรษฐกิจ ตามลำดับ ดังนั้น จึงสนใจศึกษาและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว มีแนวคิด 3 ด้าน คือ

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ของ Knowles
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคิดเป็นของโกวิท วรพิพัฒน์
3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบของ Boyle และ

Caffarella

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

คำถามการวิจัย

คำถามการวิจัยในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ดังนี้

1. สภาพและความต้องการพัฒนาคุณภาพแรงงานต่างด้าวเป็นอย่างไร
2. กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวเป็นอย่างไร
3. ผลของการใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวเป็นอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษาตามกรอบการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3 ด้าน ได้แก่

- 1.1 ด้านสุขภาพ
- 1.2 ด้านการศึกษา
- 1.3 ด้านรายได้และเศรษฐกิจ

2. ขอบเขตด้านระยะเวลาการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2554 ถึง เดือนมกราคม 2556

3. ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ที่ทำงานอยู่ในเขตจังหวัดนนทบุรี

4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยแบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน และได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย 1 (Research 1) ศึกษาสภาพและความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

1) ประชากร ได้แก่ แรงงานต่างด้าวที่มีสัญชาติ พม่า เขมร และลาว ที่ทำงานอยู่ในสถานประกอบการ เขตจังหวัดนนทบุรี

2) กลุ่มตัวอย่าง เป็นแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า เขมร และลาว โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงที่ทำงานในสถานประกอบการ และนายจ้างยินดีให้ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่า จำนวน 29 คน สัญชาติเขมร จำนวน 13 คน และสัญชาติลาว จำนวน 8 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 50 คน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการออกแบบและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

ผู้เชี่ยวชาญ กศน. ผู้บริหารสถานศึกษา กศน. ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำโครงการ กศน. และครู กศน.

2) กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยทำการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ดังนี้

2.1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ จำนวน 1 คน

2.2) ผู้บริหารสถานศึกษา กศน. จำนวน 1 คน

2.3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำโครงการ กศน. จำนวน 1 คน

2.4) ครู กศน. จำนวน 2 คน

รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 5 คน

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการนำไปใช้ (Implementation) การนำกิจกรรมการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวไปใช้

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 3.1 การวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงที่ทำงานในสถานประกอบการ และนายจ้างยินดีให้ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าวซึ่งไม่ซ้ำกับกลุ่มตัวอย่าง ในขั้นตอนการศึกษาสภาพและความต้องการ ได้กลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่า จำนวน 8 คน สัญชาติเขมร จำนวน 7 คน และสัญชาติลาว จำนวน 5 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 20 คน

ขั้นตอนที่ 3.2 การประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มตัวอย่างเดียวกันตามขั้นตอนที่ 3.1

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการประเมินผล (Evaluation) ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยดำเนินการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

1) ประชากร

ประชากร ได้แก่ แรงงานต่างด้าวและนายจ้างแรงงานต่างด้าวที่มีสัญชาติ พม่า เขมร และลาว ที่ทำงานอยู่ในสถานประกอบการ เขตจังหวัดนนทบุรี

2) กลุ่มตัวอย่าง

2.1) แรงงานต่างด้าว โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงที่ทำงานในสถานประกอบการ และนายจ้างยินดีให้ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าวซึ่งไม่ซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนการศึกษาสภาพและความต้องการ มีกลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่า จำนวน 8 คน สัญชาติเขมร จำนวน 7 คน และสัญชาติลาว จำนวน 5 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 20 คน เป็นกลุ่มที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

2.2) นายจ้างแรงงานต่างด้าว กลุ่มตัวอย่าง คือ นายจ้างของสถานประกอบการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่ผู้วิจัยประสานงานเพื่อขอความร่วมมือในการเป็นเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับแรงงานต่างด้าวในอนาคต จำนวน 20 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การพัฒนากระบวนการการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ที่ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อกิจกรรม วัตถุประสงค์ แนวคิด ขั้นตอนการจัดกิจกรรม อุปกรณ์/สื่อ เวลา และการประเมินผล

2. คุณภาพชีวิต หมายถึง ความจำเป็นพื้นฐานของแรงงานต่างด้าวในการดำรงชีวิตและการทำงาน จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา และด้านรายได้และเศรษฐกิจ

2.1 คุณภาพชีวิตด้านการสุขภาพ หมายถึง ความจำเป็นพื้นฐานของแรงงานต่างด้าวในเรื่องหลักการประกันสุขภาพ การใช้จ่าย และอาหารที่ถูกลักษณะ

2.2 คุณภาพชีวิตด้านการศึกษา หมายถึง ความจำเป็นพื้นฐานของแรงงานต่างด้าวในเรื่อง ช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ช่องทางการเข้ารับการศึกษาศึกษาและฝึกอบรมตามความสนใจ และการศึกษาเพื่อการมีรายได้เสริม

2.3 คุณภาพชีวิตด้านรายได้และเศรษฐกิจ หมายถึง ความจำเป็นพื้นฐานของแรงงานต่างด้าว ในเรื่อง การออมเงิน การแก้ไขปัญหาหนี้สิน และเศรษฐกิจแบบพอเพียง

3. แรงงานต่างด้าว หมายถึง บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทย ทำงานด้วยประสงค์ค่าจ้างหรือประโยชน์อื่นใดหรือไม่ก็ตาม เป็นแรงงานไร้ฝีมือในสถานประกอบการที่มีสัญชาติพม่า เขมร และลาว ที่จบการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาและทำงาน โดยใช้กำลังกายเป็นหลัก

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ทราบบริบทของแรงงานต่างด้าวในการดำรงชีวิตและการทำงานในประเทศไทย
2. ทราบสภาพและความต้องการเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว
3. ได้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่จะใช้ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้กับแรงงานต่างด้าวต่อไป
4. ได้แนวทางการกำหนดนโยบายสำหรับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัย แบ่งเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ

ตอนที่ 2 การพัฒนาคุณภาพชีวิต

ตอนที่ 3 แรงงานต่างด้าวในประเทศไทย

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ

1. ความหมายของการศึกษานอกระบบ

การศึกษานอกโรงเรียนหรือการศึกษานอกระบบ เป็นกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกระบบโรงเรียน และนอกระบบการศึกษาชนิดใด ๆ ทั้งนี้ไม่ว่าจะจัดแยกต่างหาก หรือจะจัดเป็นกิจกรรมที่เสริมไว้ก็ตาม กิจกรรมดังกล่าวนี้ จะจัดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการอันจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ของผู้เรียน

Paulston (1971: 2) ได้แยกแยะระบบการศึกษาไว้เช่นเดียวกับที่ Coombs และ Manzoor ได้เสนอไว้และให้ความหมายในเชิงเปรียบเทียบกันดังนี้

การศึกษาโดยทั่วไป หมายถึง ระบบการเรียนการสอนที่จัดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

การศึกษาในระบบโรงเรียน หมายถึง การศึกษาที่จัดขึ้นเป็นชั้นเรียนที่ยอมรับกันมาในแต่ละยุคแต่ละสมัยจะต้องเริ่มจากประถมถึงมัธยมจนถึงอุดมศึกษา แต่การศึกษานอกโรงเรียนนั้นเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และเกิดทักษะอื่น ๆ นอกระบบชั้นเรียนของโรงเรียนภาคปกติ (R.C.Paulston, 1971 : 2)

UNESCO (1991:2) ได้เรียกการศึกษานอกโรงเรียนตรงตัวตามศัพท์ว่า Out-Of-School Education โดยให้ความหมายว่า

“การศึกษานอกระบบ” นั้นได้รับการวางรูปแบบขึ้น สำหรับผู้ใหญ่และสำหรับคนหนุ่มคนสาวทั้งหลาย เสมือนหนึ่งเป็นกิจกรรมทดแทนการเรียนการสอน ที่พวกเขาควรจะได้จากโรงเรียนในช่วงนี้ และเป็นกิจกรรมที่ทดแทนในสิ่งที่โรงเรียนไม่สามารถจัดขึ้นได้ในขณะเดียวกันก็อาจ เป็นกิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนการสอนในโรงเรียนก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการตอบสนองต่อความต้องการและความประสงค์ของทุกคนและต่อสังคม

คำศัพท์การศึกษานอกระบบ ในภาษาอังกฤษ คำว่า Non-formal Education และ Out-Of-School Education สามารถทดแทนกันให้ความหมายเดียวกันได้อย่างสนิท แต่เพื่อความเข้าใจ เกี่ยวกับกิจกรรมชนิดนี้ Sheffield และ Diejomaoh (1971: 11) นักการศึกษาคนสำคัญของโลกตะวันตกชี้ให้เห็นว่า นอกจากในความหมายดังกล่าวแล้ว ยังมีความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า กิจกรรมดังกล่าวนี้มีความหมายใกล้เคียงกันกับการฝึกอบรม (Training) มากกว่าคำว่า การศึกษา (Education) ซึ่งเขาได้ให้อธิบายว่า การฝึกอบรมมักเกี่ยวข้องกับภาวการณ์จ้างคนมาทำงาน แต่การศึกษามักเกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรในแนวกว้าง ๆ และทั้งสองประเภทก็เน้นที่จะดำเนินการให้ครอบคลุมความต้องการของปวงชนเป็นสำคัญ

Coombs ได้นิยาม “การศึกษานอกระบบ” ว่าเป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่จัดไว้นอกระบบปกติที่ดำเนินการอยู่โดยอาจจัดแยกไปต่างหากหรือจัดให้เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของกิจกรรมที่ใหญ่กว่า ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะตอบสนองความต้องการและความสนใจในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย

Simpkin (1977: 8-11) ได้เสนอแนวคิดอย่างสอดคล้องกับแนวคิดของ Coomb และ Manzoor ที่เรียกว่า Informal Education ถ้าสมมุติว่า เราจะไม่พิจารณาถึงความสับสนของความเข้าใจ ความแตกต่างในความหมายระหว่างการศึกษา (Education) และการเรียนรู้ (Learning) แล้วการศึกษาตลอดชีวิตตามนิยามของ นักการศึกษาทั้งหลายดังกล่าวข้างต้นย่อมจะครอบคลุมกระบวนการเรียนรู้ของมวลมนุษย์ ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวาระสุดท้ายแห่งชีวิต ไม่ว่าการเรียนรู้จะมาจากสถาบันใด หรือได้มาด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) ก็ตาม ทั้งนี้เพราะเราทุกคนเรียนรู้เพื่อชีวิตตลอดทั้งชีวิตของเรา ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้เงื่อนไขของการเรียกร้องความรัก ความอบอุ่น และอาหารจากอกแม่ของเด็กทารกเมื่อแรกเกิด หรือเป็นการเรียนหนังสือของเด็กนักเรียนจนถึงการเรียนรู้เพื่อเอาตัวรอดตาม “กฎแห่งกรรม” ก็ตามสิ่งเหล่านี้เรามาเข้าใจให้เป็นแนวเดียวกันว่าเป็น “กระบวนการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อชีวิต” (Life-long Learning Process)

เกียรติวรรณ อมาตกุล (2526: 17) ได้ให้แนวคิดว่าการจัดการศึกษานอกระบบ เป็นกิจกรรมการศึกษาที่ไม่สามารถสรุปแบบแผนแน่นอน มีการจัดขึ้นตอนตามความเหมาะสม และความต้องการของผู้เรียน โดยยึดแนวคิดที่ว่า “การศึกษาคือชีวิต ชีวิตคือการศึกษา” มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนใช้แนวคิด รู้จักตัดสินใจ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง ช่วยเหลือตนเอง รวมทั้งให้ผู้เรียนมีอิสรภาพจากสิ่งแวดล้อมมากที่สุด

โกวิท วรพิพัฒน์ (2533: 11-20) ให้ความหมายการศึกษานอกระบบ ได้แก่ กิจกรรมนักศึกษา การฝึกอบรม หรือการเผยแพร่ต่าง ๆ ที่ดำเนินการนอกระบบโรงเรียน กิจกรรมหรือโครงการต่างๆ เหล่านี้มักจะมีวัตถุประสงค์ที่เปลี่ยนแปลงความรู้ ความคิด ทักษะ หรือระบบการรับรู้ของบุคคล การศึกษานอกระบบโรงเรียนอาจมีการกำหนดหลักสูตรและมีระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ทำนองเดียวกันกับการศึกษาในระบบ แต่การศึกษานอกระบบโรงเรียนอาจจะยืดหยุ่นและเปิดโอกาสให้ “กลุ่มเป้าหมาย” มีอิสระในการเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าจากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การศึกษานอกระบบ ได้ครอบคลุมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก เช่น การอบรมระหว่างประจำการ การฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น กิจกรรมส่งเสริมต่าง ๆ การจัดทำเอกสารเผยแพร่ การสาธิต การศึกษานอกโรงเรียน แต่จะต้องดูส่วนที่คงที่ ส่วนที่ล้าหลัง เสื่อมโทรม ยากจน เป็นปัญหาของสังคม

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2543: 120) ได้พูดถึงการศึกษานอกระบบว่าเป็นการศึกษาที่เป็นทางเลือกสำหรับผู้พลัดโอกาสและผู้ด้อยโอกาส การศึกษานอกระบบเป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

สุมาลี สังข์ศรี (2544: 93) ได้อธิบาย “การจัดการศึกษานอกระบบ” ว่าหมายถึงการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนปกติ เพื่อให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชากรนอกโรงเรียน ได้แก่ ประชากรก่อนวัยเรียน ประชากรที่อยู่ในวัยเรียนแต่พลัดโอกาสเข้าศึกษาในระดับต่าง ๆ ตลอดจนประชากรที่มีอายุพ้นวัยเรียนในระบบโรงเรียนไปแล้ว จนถึงผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมการศึกษามีวัตถุประสงค์ในการเรียนที่ชัดเจน โดยมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับสภาพความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย มีความยืดหยุ่นในเรื่องหลักสูตร เวลาเรียน สถานที่เรียน วิธีเรียน ในด้านผู้เรียนไม่มีข้อจำกัดในด้านอายุ อาชีพ พื้นฐานของการศึกษา เน้นการเรียนเรื่องที่เป็นสภาพปัจจุบัน เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน หน่วยงานที่จัดการศึกษานอกระบบมีทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 3 ระบบการศึกษา มาตรา 15 ได้อธิบาย การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2542: 9)

สรุปแล้ว การศึกษานอกระบบ หมายถึง มวลความรู้ ประสบการณ์และกิจกรรมการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ที่จัดบริการแก่ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนทั้งหมดไม่ว่าจะอยู่ในวัยใดมีอาชีพใด มีประสบการณ์อย่างไร ซึ่งบุคคลเหล่านั้นอาจจะไม่เคยได้ศึกษาเล่าเรียนในระบบโรงเรียนมาก่อนเลย หรืออาจศึกษาจากในระบบโรงเรียนมาบ้างแต่ต้องออกกลางคัน หรือจบประโยคแต่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อด้วยเหตุผลและความจำเป็นต่างๆ การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ทั้งในด้านที่จะเป็นพื้นฐานแก่การดำรงชีวิต การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณเบื้องต้น ความรู้ทางทักษะการประกอบอาชีพ ตลอดจนด้านความรู้และข่าวสารข้อมูลที่เป็นปัจจุบันในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตและปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างเหมาะสม

2. ปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การศึกษานอกระบบโรงเรียน มีวิวัฒนาการมาจากการศึกษาผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาพื้นฐานทางด้านเสรีภาพ ความยุติธรรม ความเสมอภาค และโอกาสที่เท่าเทียมกันในการศึกษาปรัชญาการศึกษาผู้ใหญ่ นับเป็นรากฐานของปรัชญาการศึกษานอกระบบ การศึกษานอกระบบ มีความหลากหลายทางด้านโปรแกรม ผู้จัด และกลุ่มเป้าหมาย ปรัชญาการศึกษานอกโรงเรียนจึงมีลักษณะผสมผสานและหาความกลมกลืนในความหลากหลาย เพื่อให้จัดรวมบนหลักการ ความเชื่อ แนวคิดในภาพเดียวกัน

ในที่นี้ผู้จะกล่าวถึงความเชื่อพื้นฐานการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 5 ประการคือ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2544: 1-2)

1. ความเชื่อด้านพฤติกรรมนิยม

พฤติกรรมนิยมเป็นทฤษฎีที่สำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ อธิบายว่า พฤติกรรมของคนเกิดจากการเร้าของสิ่งเร้า คนเราทำปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้า ถ้าไม่มีสิ่งเร้า การตอบสนองก็ไม่มี เช่น ครู อุปกรณ์ หนังสือ เหตุการณ์ จัดให้แก่ผู้เรียน โดยควรที่จะจัดให้เป็น

ขั้นตอนมีลำดับและให้มีการเสริมแรงเป็นระยะ ๆ ก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้และปรับพฤติกรรมขึ้นได้

2. ความเชื่อด้านมนุษยนิยม

มนุษยนิยม เป็นทฤษฎีที่นิยมกันอย่างกว้างขวางในวงการศึกษานอกระบบ ทฤษฎีนี้ต่างกับพฤติกรรมนิยม พฤติกรรมนิยมเชื่อว่า พฤติกรรมเป็นผลจากสิ่งเร้าถ้าไม่มีสิ่งเร้า ก็จะไม่เกิดพฤติกรรม แต่มนุษยนิยมเห็นว่า พฤติกรรมเป็นผลจากจิตใจของมนุษย์เอง ซึ่งมีความต้องการมีการรับรู้ มีเสรีภาพ สามารถเลือกกระทำได้ การเรียนรู้จึงเกิดจากการเลือกสรรของผู้เรียนเอง สิ่งที่ไม่มีความหมายแก่ตัวผู้เรียน เขาก็ไม่เลือกที่จะเรียนและการเรียนรู้ก็ไม่เกิดขึ้น ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จึงต้องให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสนใจผู้เรียน

3. ความเชื่อตามทฤษฎีความรู้ความเข้าใจ

แนวคิดนักจิตวิทยาในกลุ่มทฤษฎีการรับรู้ที่เรียกว่า เกสตอลท์ (Gestalt) หรือ ทฤษฎีเกสตอลท์ เน้นหนักในการแก้ปัญหาด้วยการหยั่งเห็น (Insight) การเรียนการสอนจึงต้องเน้นให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ เพราะจะทำให้สามารถมองเห็นวิธีแก้ปัญหาได้ การเรียนรู้เกิดจากการหยั่งเห็นของผู้เรียน ผู้เรียนจะมองสถานการณ์ทั้งหมดและมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ ของสถานการณ์นั้น และคิดขึ้นได้ทันทีว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร การจัดการเรียนการสอนจึงต้องจัดให้ผู้เรียน เรียนจากส่วนรวมมาหาส่วนย่อยและให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เรียน

4. ความเชื่อด้านหลักวิชาการศึกษาผู้ใหญ่

หลักวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ (Andragogy) มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ไม่เหมือนกับเด็ก เพราะไม่มีอะไรที่แตกต่างกันหลายอย่าง เช่น มโนทัศน์ของผู้เรียน ประสบการณ์ของผู้เรียน ความพร้อมของผู้เรียน และแนวทางในการเรียนรู้ หลักวิชาการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่เป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับธรรมชาติ ผู้เรียน วิธีการเรียนการสอนจะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมได้แสดงออกและนำตนเอง

5. แนวคิดเรื่อง “คิดเป็น”

ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ นักการศึกษาของไทย ได้แสดงแนวคิดทางการศึกษานอกโรงเรียนไว้ โดยมีหลักการว่าความต้องการขั้นพื้นฐานของการเรียนของมวลชน เพื่อมุ่งให้เกิดความประสมกลมกลืน และเข้ากันได้ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งความสมดุลจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคนสามารถเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ หรือสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งเรียกว่า

“คิดเป็น” หลักวิธีการที่จะแก้ปัญหา จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบของการคิดเพื่อวิเคราะห์ปัญหาหรือค้นหาคำตอบ อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาได้สำเร็จ องค์ประกอบที่สำคัญนั้นมีอยู่ 3 ประการ คือ

- 1) ความรู้ที่เป็นความรู้ด้านวิชาการ (Academic Knowledge)
- 2) ความรู้ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม (Knowledge of Society and Environment)
- 3) ความรู้เกี่ยวกับตนเอง

การจัดการศึกษานอกระบบ เป็นกระบวนการจัดการศึกษาตลอดชีวิตบนหลักการแห่งความเสมอภาค การพัฒนาและพึ่งพาตนเอง โดยมีรูปแบบ หลักสูตร เนื้อหา กระบวนการสอน กิจกรรม สถานที่ ระยะเวลา เพื่อจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม ยืดหยุ่นให้กับผู้เรียน

3. หลักการศึกษานอกระบบ

การศึกษานอกระบบ เป็นกระบวนการของการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งมีภารกิจสำคัญที่จะต้องจัดการศึกษาให้กับประชาชนที่ขาดโอกาส ด้อยโอกาส และพลาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษา ให้มีโอกาสดำเนินการศึกษาอย่างเสมอภาคกัน ตามสภาพและความต้องการเพื่อนำความรู้นั้นมาพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะการศึกษาพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตตามมาตรฐานของสังคม ซึ่งเป็นสิทธิที่คนทุกคนพึงได้รับการศึกษา และนอกจากนั้น ยังจะต้องให้ประชาชนได้รับการศึกษาที่ต่อเนื่องจากการศึกษาพื้นฐานของชีวิต เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิต มีรายได้เป็นของตนเอง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข มีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง พัฒนารอบครัว พัฒนาชุมชน กรมการศึกษานอกโรงเรียนให้มีหลักการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ 5 ข้อ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2541: 2) ดังนี้

1) หลักความเสมอภาคทางการศึกษา เกิดจากความเชื่อในเรื่องสิทธิมนุษยชน ตาม ปณิธานสากลว่าด้วยมนุษยชน ข้อที่ 26 ในด้านการศึกษาและสิทธิที่จะได้รับการศึกษา และสิทธิที่จะได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาค บุคคลนั้นไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพใดพื้นที่ใด ย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะได้รับการศึกษาความแตกต่างทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม แม้จะก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางโอกาสในการที่จะได้รับการศึกษา แต่ก็มีได้หมายความว่า จะเป็นการกีดกันสิทธิของบุคคลในอันที่จะได้รับการศึกษาอย่างเสมอหน้า

2) หลักการพัฒนาตนเองและการพึ่งพาตนเอง การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน จะต้องจัดการเรียนการสอน หลักสูตรและกิจกรรมให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองให้สามารถเรียนรู้ เกิดความสำนึกที่จะพัฒนาตนเองได้ เป็นคนคิดเป็นสามารถปรับตัวในการดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นปกติสุข ในท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นอย่างดี

มนุษย์มีศักดิ์ศรีและอิสระที่จะตัดสินใจชีวิตของตนเอง แต่ก็ยังมีอะไรบางอย่างที่มาบังคับความเข้าใจตนเอง โดยเฉพาะความไม่รู้จักชีวิต ไม่รู้ถึงศักยภาพของตนเอง ซึ่งเป็นเหตุของการมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี ไม่ว่าคนนั้นจะอยู่ในเมืองหรือในชนบท

3) หลักการบูรณาการและการเรียนรู้ การศึกษานอกโรงเรียนตระหนักดีว่าการใช้ชีวิตของมนุษย์นั้น ไม่อาจแยกการเรียนรู้กับวิถีชีวิตออกจากกันได้ มนุษย์จะต้องเรียนรู้ไปทำงาน ไปรู้ไป เป็นวงจรอยู่ตลอดเวลา การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงมีกระบวนการเรียนการสอนที่นำประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตมาเป็นบทเรียนซึ่งผู้เรียนสามารถนำเอาการเรียนไปใช้ในชีวิตของตนเองได้อย่างเหมาะสม

การศึกษา เป็นกระบวนการแสวงหาจุดมุ่งหมายให้แก่ชีวิตของมนุษย์ รวมตลอดถึงกระบวนการที่มนุษย์จะไปสู่จุดมุ่งหมายของตนเองด้วย

4) หลักความสอดคล้องกับความต้องการ “การศึกษานอกระบบ” เป็นการศึกษาที่จัดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน จึงเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนวิธีการตลอดจนเนื้อหาและการจัดการให้เหมาะสมกับผู้เรียน ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

การได้รับการศึกษาที่ตอบสนองกับความต้องการในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้จริง และเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูง มนุษย์ทุกคนมีพลัง มีแนวคิด และวิธีการดำเนินชีวิตเฉพาะตน อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความแตกต่างโดยพื้นฐานของแต่ละบุคคล ทั้งด้านกายภาพ พื้นฐานครอบครัวและสังคม ซึ่งทำให้ความต้องการของแต่ละคนแตกต่างกันไปด้วย มนุษย์มีความต้องการมากมายหลากหลาย

5) หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน “การศึกษานอกระบบ” เป็นภารกิจของคนทุกคน ในชุมชนทุกชุมชนในสังคม ในอันที่จะจัดการศึกษาให้แก่คนในชุมชนของตนเอง การศึกษานอกโรงเรียนจึงเป็นงานของคนทุกคนในชุมชน ชุมชนมีพลัง และทรัพยากรในตัวเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของตนเอง

วิศนี ศิลตระกูล (2544: 2-3) ได้กำหนดลักษณะสำคัญของการศึกษานอกระบบ ดังนี้

1) ผู้เรียน ผู้เรียนในการศึกษานอกระบบ ไม่มีการกำหนดเกณฑ์อายุเหมือนกับการศึกษาในระบบโรงเรียน การเรียนขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่มีการบังคับผู้เรียนทุกเพศ ทุกวัย และทุกวุฒิ สามารถสมัครเรียนได้ตามความต้องการและความสนใจที่ตนเองมีต่อวิชานั้น ๆ

2) ผู้สอน ผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษานอกกระบบ อาจจะเป็นครูผู้สอนที่มีความรู้ ความชำนาญ และความเชี่ยวชาญในวิชาที่เรียนโดยตรง หรือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์จากการ ประกอบอาชีพของตนเอง มาเป็นวิทยากรและอาสาสมัคร

3) หลักสูตรและเนื้อหาวิชา หลักสูตรและเนื้อหาวิชาการศึกษาออกกระบบ ยืดหยุ่น ได้มาก เนื้อหาสามารถปรับตามท้องถิ่นและความสนใจของผู้เรียน เช่น วิชาถนอมอาหาร การ ประกอบอาหารจะมีภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างก็ได้ อันยังผลให้ หลักสูตรมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยสอนบ้างและมากน้อยต่างกันไป บางแห่งจะเข้มงวดการใช้ เทคโนโลยีมาช่วย เข้มงวดเกี่ยวกับเวลาเรียนเวลาสอน แต่บางแห่งจะไม่เข้มงวดในเรื่องเหล่านี้

4) รูปแบบการจัดการศึกษานอกกระบบไม่มีรูปแบบแน่นอน รูปแบบการจัดจะต่างไป เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ของผู้จัดและผู้รับบริการ

5) การเรียนการสอนวิธีการเรียนการสอนของการศึกษานอกกระบบ จะมีรูปแบบ แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมความจำเป็น บางครั้งจะจัดการเรียนการสอนเป็นชั้น และ บางครั้งจะไม่เป็นชั้นเรียนแต่จัดในรูปแบบกลุ่มพบปะสนทนา การสาธิตการฝึกอบรม การใช้ โสตทัศนูปกรณ์ และสื่อมวลชน การศึกษาทางไกล ฯลฯ

6) สถานที่ ที่จัดให้บริการการศึกษานอกกระบบ จะกระจาย เปลี่ยนแปลงและโยกย้าย ไปตามสถานที่ที่อำนวยให้และเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น โดยอาจจะจัดขึ้นที่ศาลาวัด ชั้นเรียน ของโรงเรียนภาคปกติ ศูนย์อนามัย ห้องสมุดประชาชนอำเภอ หรือจังหวัด ที่อ่านหนังสือประจำ หมู่บ้าน ศูนย์การเรียน สถานประกอบการสนามกีฬา ศาลาประชาคม ได้ร่มไม้ ฯลฯ

7) ระยะเวลา ระยะเวลาเรียนของการศึกษานอกกระบบ ขึ้นอยู่กับชนิดและลักษณะของ วิชารวมทั้งความสนใจของผู้เรียนด้วย เช่นการเรียนวิชาตัดเย็บเสื้อผ้าในที่แห่งหนึ่ง อาจจะใช้ ระยะเวลามากกว่าการเรียนการสอนวิชาเดียวกันในอีกที่แห่งหนึ่งก็ได้

8) หน่วยงานและสถาบันที่รับผิดชอบหน่วยงานและสถาบันที่รับผิดชอบการศึกษา นอกกระบบ ทั้งภาครัฐบาล เช่น กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมอนามัย กรมการศึกษานอกโรงเรียน ฯลฯ ภาคเอกชน เช่น สมาคมต่างๆ ธนาคาร องค์การ บริษัท ฯลฯ รัฐวิสาหกิจ เช่น การไฟฟ้า การสื่อสาร การไปรษณีย์โทรเลข การประปา สถาบันอุดมศึกษา เช่น มหาวิทยาลัย วิทยาลัย ฯลฯ

9) การรับรองความสามารถและคุณวุฒิ การประเมินผลการศึกษาออกกระบบ มักจะ ประเมินในระยะสั้น ๆ ประกาศนียบัตร หรือวุฒิบัตรที่ได้มีความหมายเพียงว่าได้ผ่านการเรียนการ ฝึกอบรมในเรื่องใดมาเท่านั้น มิได้ถือเป็นเรื่องที่สำคัญมากนัก เพราะมิได้กำหนดให้เห็นว่ามี ความรู้ความสามารถ อยู่ในระดับของมาตรฐานการเรียนในระบบภาคปกติ (ยกเว้นการเรียนตาม

หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ซึ่งมีศักดิ์และสิทธิเท่ากับผู้เรียนตามหลักสูตรของโรงเรียนภาคปกติทุกประการ)

10) การยืดหยุ่นของการจัดกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ของการศึกษานอกระบบมีความยืดหยุ่นมาก เพื่อให้จัดสนองตอบความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนหลักสูตรเนื้อหา ระยะเวลา สถานที่ วิธีสอน และวิทยากรผู้สอนนั้น จะปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมกับสภาพที่เป็นอยู่

ซึ่งกล่าวได้ว่า หลักสูตรการศึกษานอกระบบ เป็นกระบวนการจัดการศึกษาตลอดชีวิตที่จัดให้กับประชาชน โดยยึดหลักการแห่งความเสมอภาค การพึ่งพาตนเอง โดยมีการบูรณาการรูปแบบหลักสูตร เนื้อหา กระบวนการจัดกิจกรรม สถานที่ ระยะเวลา เพื่อจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม ยืดหยุ่นให้กับผู้เรียน

4. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ (Curriculum and Program)

4.1 หลักสูตรและโปรแกรม (Curriculum and Program)

ในการปฏิบัติงานทางการศึกษานอกระบบที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงการศึกษาในระบบ เช่น วิชาสายสามัญหรือสายอาชีวศึกษา จะใช้คำว่า “หลักสูตร” ซึ่งหมายความถึงการวางแผนทางการศึกษาซึ่งประกอบด้วยแผนรวมของการสอนทุกขั้นตอน เสาวนีย์ เลวลัย (2536) ได้ประมวลความหมายของหลักสูตรว่ามี 4 ลักษณะ คือ ลักษณะที่หนึ่ง หลักสูตรเป็นกระบวนการวิชาหรือเนื้อหาสาระที่จัดให้แก่ผู้เรียน ลักษณะที่สอง หลักสูตรเป็นเรื่องของการประมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้แก่ผู้เรียน และลักษณะที่สาม หลักสูตรคือแผนหรือโครงการที่จัดให้แก่ผู้เรียน ส่วนลักษณะสุดท้ายของหลักสูตร คือเป็นจุดหมายปลายทางเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์หรือคาดหวังว่าจะเกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ส่วน Patrick Boyle (1981) ได้กล่าวถึงหลักสูตรว่ามีความหมายไม่กว้างเท่าโปรแกรม

Boyle (1981) ให้ความหมายของโปรแกรม (program) ว่าหมายถึงผลรวมของความร่วมมือระหว่างนักการศึกษานอกระบบมีอาชีพกับผู้เรียนในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ กิจกรรมดังกล่าว ได้แก่การวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผนการเรียนการสอน การประชาสัมพันธ์ การประเมินผลและการรายงานผล

Edgar J.Boone (1992) ได้ให้ความหมายของโปรแกรมที่ใกล้เคียงกับ Boyle แต่ใช้คำว่ากรวางโปรแกรม (programming) โดยกล่าวว่า การวางแผน คือ ความร่วมมือระหว่างผู้เรียน

กับองค์กรทางการศึกษานอกระบบ ในการวางแผนการสร้างแผนการเรียนการสอน การปฏิบัติงาน การเรียนการสอนการประเมินผลและความรับผิดชอบต่อโปรแกรม

ในการนิยามความของโปรแกรมหรือการวางแผนโปรแกรมนั้น ทั้ง Boyle และ Boone จะกล่าวถึงเรื่องความร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับนักการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดทางการศึกษานอกระบบเรื่อง “การเรียนรู้แบบร่วมมือ” (collaborative learning) หรือการให้ผู้เรียนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม (people's participation) การที่โปรแกรมให้ความสำคัญเรื่องความร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับนักการศึกษานอกระบบโรงเรียนหรือองค์กรทางการศึกษานอกระบบคือลักษณะเด่นที่ทำให้โปรแกรมมีความหมายกว้างกว่าหลักสูตร

Boone (1992) ได้นิยามการพัฒนาโปรแกรมว่า คือกระบวนการในการวางแผนที่เป็นระบบเปิดเสรีและครอบคลุมเพื่อคาดการณ์ในอนาคตเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างองค์กรทางการศึกษานอกระบบ เจ้าหน้าที่กับผู้เรียนหรือตัวแทนของผู้เรียนในการจัดทำและส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ผู้เรียนพึงประสงค์ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของผู้เรียนในชุมชน

ส่วน Boyle (1981) ให้ความหมายว่าหมายถึง การปฏิบัติการและการตัดสินใจอย่างมีจุดมุ่งหมายร่วมกันระหว่างนักพัฒนาโปรแกรมกับประชาชนหรือตัวแทนของประชาชนที่จัดได้รับผลกระทบจากโปรแกรมในเรื่อง 9 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาโครงสร้างขององค์กรเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์ ศึกษา และตัดสินใจว่าปัญหาหรือสถานการณ์ใดที่ควรจะมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้ดีขึ้น
2. ประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรวิเคราะห์ความต้องการของบุคคลหรือปัญหาของชุมชน
3. การกำหนดลำดับความสำคัญของปัญหาหรือสถานการณ์ที่ต้องการให้เปลี่ยนแปลงและจัดทำแผนปฏิบัติงาน
4. การส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดผลที่พึงประสงค์จากโปรแกรม

5. การกำหนดแหล่งทรัพยากรและการสนับสนุนด้านการเงินที่จะนำมาใช้ในการประชาสัมพันธ์และในทางปฏิบัติ

6. การวางแผนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมและเอื้อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม

7. การแผนการสอนไปปฏิบัติโดยเลือกรูปแบบและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน เช่น วิธีการประชุมเชิงวิชาการ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การพบปะรายบุคคล การจัดโปรแกรมทางวิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ

8. การพัฒนาวิธีการประเมินผลที่สะท้อนให้เห็นความรับผิดชอบและโปร่งใสเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับผลและคุณค่าของโปรแกรม

9. การประชาสัมพันธ์คุณค่าและประโยชน์ของโปรแกรมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบไม่ว่าจะเป็นผู้สนับสนุนด้านการเงิน ผู้เข้าโปรแกรม หรือบุคคลทั่วไปที่สนใจโปรแกรม

สุดท้าย Boyle ได้สรุปความหมายของการพัฒนาโปรแกรมว่า ความสำคัญของการพัฒนาโปรแกรม คือ ความสามารถของนักการศึกษาในระบบโรงเรียนในการกำหนดได้อย่างชัดเจนว่าอะไรคือความต้องการปัญหาหรือสถานการณ์ที่จะต้องเปลี่ยนแปลง และสามารถเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมที่สุดเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงที่จะตอบสนองความต้องการและปัญหาอาจเป็นเรื่องความรู้เจตคติ หรือด้านทักษะชีวิตและอาชีพ ส่วนคำว่า “ความต้องการ” (needs) และ “ปัญหา” (problems) เป็นคำที่ควรทำความเข้าใจ เพราะในหลากรณีมีการใช้ในความหมายเดียวกัน แต่สำหรับนักพัฒนาโปรแกรมทางการศึกษานอกโรงเรียน อาจจะเหมาะสมมากกว่าถ้าหากจะใช้คำว่า “ความต้องการ” ในเรื่องที่เป็นรายบุคคล (individual) และใช้คำว่า “ปัญหา” ในเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มบุคคลหรือชุมชน (groups or community)

สำหรับ อุ่นตา นพคุณ (2546) ได้อธิบายว่า คำว่า การพัฒนาโปรแกรม การวางแผนโปรแกรม การวางแผนโปรแกรม และการจัดโปรแกรม เป็นคำที่ใช้แทนกันได้

4.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรม

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ ควรพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้โปรแกรมการศึกษานอกระบบ ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ดังนี้

4.2.1 พื้นฐานปรัชญาทางการศึกษานอกระบบ

4.2.2 ความต้องการ และปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย

4.2.3 การมีส่วนร่วมของประชาชน

4.2.4 การสร้างแผนการเรียนการสอน และกลวิธีการจัดการเรียนการสอน

4.2.5 การประเมินผลโปรแกรม

4.3 รูปแบบของโครงการการศึกษานอกระบบ (Program types)

รูปแบบของโครงการทางการศึกษานอกระบบนั้น Boyle (1981) แบ่งเป็น 3 รูปแบบใหญ่ๆ และสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) โครงการเชิงพัฒนา (development program)

โครงการรูปแบบนี้ทวีความสำคัญเพิ่มขึ้นในภาวะที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยเหตุที่โครงการเชิงพัฒนาต้องศึกษาและระบุปัญหาของกลุ่มบุคคล ชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบเพื่อช่วยประชาชนแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชนของตนเอง ประชาชนต้องเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมของตนเองและปัญหาที่ทยอยเกิดขึ้นตามมาอย่างไม่หยุดหย่อน ปัญหาของชุมชน ของบุคคล อาจเป็นบุตรหลานของคนในชุมชนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาใหญ่ และที่สำคัญเป็นปัญหาที่ถูกถามทั้งในชุมชนและไปสู่ชุมชนอื่นได้อีก หรือแม้กระทั่งปัญหาเกี่ยวกับอาชีพและรายได้ซึ่งเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา รวมไปถึงปัญหาที่ทำกินซึ่งอาจเป็นปัญหาที่ต้องเกี่ยวข้องไปถึงระดับชาติ ปัญหาดังกล่าวอาจได้รับการแก้ไขโดยใช้โครงการเชิงพัฒนาจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบให้แก่ประชาชนและชุมชน

โครงการเชิงพัฒนาแตกต่างกับโครงการรูปแบบอื่นๆ คือ จุดเริ่มต้นของโครงการพัฒนามักเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่คลุมเครือ แม้ประชาชนยอมรับว่าเป็นปัญหาและต้องการแก้ไขแต่ก็ไม่สามารถระบุปัญหาและสาเหตุที่แท้จริงได้ชัดเจน หรือแม้กระทั่งยากที่จะจัดอันดับความสำคัญของปัญหาได้ เพียงแต่ทุกคนเห็นตรงกันว่าควรมีการเปลี่ยนแปลงให้ดีกว่าเดิม กลายเป็นหน้าที่ของผู้วางโครงการ (Programmer) ต้องตัดสินใจในกระบวนการที่จะใช้ในการเริ่มต้นวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ การวิเคราะห์ต้องเปิดโอกาสให้กลุ่มคนที่อาจเกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบจากโครงการ (Client) เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่จุดเริ่มต้นของการวิเคราะห์นี้ เนื่องจากการที่ประชาชนที่เกี่ยวข้องต้องตระหนักในปัญหา ร่วมลงมือแก้ไข และ พึงพอใจในผลของโครงการเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการเชิงพัฒนานี้

ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของโครงการเชิงพัฒนา คือ การใช้ความรู้เป็นเครื่องมือนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอันเป็นเป้าหมายของโครงการ ดังนั้นการถ่ายโอนความรู้หรืออาจเน้นว่าการเรียนรู้ทั้งองค์ความรู้ เจตคติ และทักษะความชำนาญ มักเป็นผลที่เกิดขึ้นจากโครงการ

เชิงพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ การอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ เป็นวิธีหลักในการบรรลุถึงเป้าหมาย (means for obtaining goal)

อีกลักษณะหนึ่งของโครงการเชิงพัฒนาคือ การประเมินนั่นเอง ประเมินว่าโครงการประสบความสำเร็จ ถ้าโครงการค้นพบแนวทางแก้ไข (Solution to the problem) อย่างไรก็ตามมีอีกแนวคิดหนึ่งเห็นว่าโครงการเชิงพัฒนาบรรลุผลสำเร็จ ถ้าประชาชนและชุมชนพัฒนาขึ้นในทางใดทางหนึ่ง แม้ว่าจะค้นพบแนวทางแก้ไขที่ดีหรือไม่ก็ตาม การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขึ้นถือเป็นผลที่คุ้มค่าของโครงการเชิงพัฒนา

2) โครงการเชิงสถาบัน (institutional program)

โครงการเชิงสถาบัน มุ่งหมายที่ก่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาความสามารถพื้นฐานของบุคคล เช่นการคิด การสื่อสาร เป็นต้น โครงการเชิงสถาบันเน้นการสอนเนื้อหาของวิทยาการ(Discipline) เพื่อการพัฒนาของบุคคลให้ก้าวหน้า พื้นฐานที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในกระบวนการวางแผนโครงการเชิงสถาบัน คือ เหตุผล และลำดับการจัดวางเนื้อหาขององค์ความรู้ในวิทยานั้นๆ นักการศึกษานอกกระบวนทำหน้าที่ช่วยผู้เรียนผู้ใหญ่ได้เรียนรู้และเชี่ยวชาญในวิทยาการ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดโดยโครงการเชิงสถาบันจะมีโครงสร้างและรูปแบบตามหลักวิชาการอย่างเคร่งครัดและมีวัตถุประสงค์จำเพาะชัดเจน

นักวิชาชีพชั้นสูง หรือที่เรียกว่ามืออาชีพ (professionals) ทั้งหลาย เช่น ครู พยาบาล ทนายความ จำเป็นต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติมจากโครงการเชิงสถาบัน ที่สถาบันในวิชาชีพชั้นสูงนั้นเป็นผู้จัดให้เรียนรู้เพิ่มเติม ทักษะความชำนาญ ความรู้ในเทคโนโลยีใหม่

นักพัฒนา ประชาชน ผู้ประกอบอาชีพต่างๆ อาจต้องเข้าร่วมในโครงการเชิงสถาบันเพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ เช่น กฎหมายภาษาใหม่ เทคนิคการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ใหม่ เป็นต้น เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

โครงการเชิงสถาบันต่างกับโครงการเชิงพัฒนาที่การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยที่โครงการเชิงพัฒนากำหนดวัตถุประสงค์ตามความต้องการของบุคคลเป้าหมาย (Client) แต่โครงการเชิงสถาบันนั้นกำหนดวัตถุประสงค์จากความรู้ในเชิงวิทยานั้นๆ ซึ่งอาจวิเคราะห์จากงานวิจัยในวารสารขององค์กรในวิชาชีพนั้น เช่น วารสารของสมาคมวิชาชีพชั้นสูงทางวิศวกรรม สถาปนิก แพทย์สมาคม ครูสภา สมาคมนักการศึกษาผู้ใหญ่ เป็นต้น ถ้านักวิชาชีพชั้นสูงฝ่ายปฏิบัติการแต่ฝ่ายเดียวเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์อาจมองข้าม ข้อมูลและความรู้ใหม่ในสาขาวิชาชีพตนเองไปได้

การประเมินโครงการเชิงสถาบันมุ่งวัดที่ความรู้ ความชำนาญในเนื้อหา และ มุ่งวัดการพัฒนาการส่วนบุคคล โครงการเชิงสถาบันนี้มักเป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นส่วนย่อยประกอบ อยู่ในกระบวนการแก้ไขปัญหาใหญ่ในโครงการเชิงพัฒนา ตัวอย่างเช่น โครงการเชิงสถาบันที่จัด ให้แก่ ผู้ปกครอง เด็ก ผู้รักษากฎหมาย เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ เป็นโครงการย่อยของโครงการเชิง พัฒนาเพื่อแก้ปัญหการเกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเด็กในชุมชน

3) โครงการเชิงสารสนเทศ (informational program)

โครงการเชิงสารสนเทศ มุ่งที่การแลกเปลี่ยนความรู้ข่าวสาร (information) ระหว่างนักการศึกษาหรือผู้วางโครงการกับผู้เรียนผู้ใหญ่ ในลักษณะที่ผู้เรียนไปพบนักการศึกษา ถามคำถามและได้รับคำตอบแล้วก็จากไป โครงการเชิงสารสนเทศนี้พบใน พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ สถานที่ที่เป็นแหล่งวิชาการ สถานที่เหล่านี้มักมีนักวิชาการ ผู้รู้ คอยให้ความรู้ข่าวสารและตอบ คำถามแก่ผู้สนใจ

โครงการเชิงสารสนเทศตอบสนองสถานการณ์ที่มีผลการวิจัยใหม่ การ ค้นพบใหม่เกิดขึ้น กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับนักวิชาการ ผู้ปฏิบัติ ประชาชนจำต้องรู้เกิดขึ้น ผู้วางโครงการเชิงสารสนเทศเป็นผู้ตัดสินใจคัดเลือกข่าวสารและเนื้อหาความรู้ที่ควรเผยแพร่ ความสำเร็จของโครงการเชิงสารสนเทศชี้วัดที่ระดับความพร้อมของการเผยแพร่ เนื้อหาความรู้และ ข่าวสารรวมทั้งระดับการนำความรู้และข่าวสารที่เผยแพร่ไปใช้

จุดที่โครงการเชิงสารสนเทศแตกต่างกับโครงการอีกสองรูปแบบ คือ การมี กลไกการตอบกลับ (feedback mechanism) น้อย โครงการเชิงสารสนเทศอาจใช้กรรมวิธีเผยแพร่ที่ มิได้ติดต่อหรือสัมผัสกับบุคคลเป้าหมายโดยตรง เช่น การเผยแพร่โดยเอกสาร สื่อมวลชน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ข่าวสารเนื้อหากระจายถึงบุคคลเป้าหมายได้อย่างสะดวกจึงยากที่จะประเมินประสิทธิภาพ ของโครงการเชิงสารสนเทศ การวัดเชิงปริมาณ เช่น จำนวนผู้เข้าชม หรือจำนวนชั่วโมงที่เผยแพร่ เป็นต้น อาจเป็นทางเลือกเดียวในการประเมิน

โครงการเชิงสารสนเทศมักเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในโครงการเชิงพัฒนา และโครงการเชิงสถาบัน แม้จุดเริ่มต้นที่วัตถุประสงค์และเนื้อหาชัดเจนและรู้อยู่แล้ว ขั้นตอนที่ทำ ทายจึงอยู่ที่การตัดสินใจเลือกวิธีการเผยแพร่ โครงการเชิงสารสนเทศต่างจากโครงการเชิงพัฒนา ตรงที่โครงการเชิงสารสนเทศมุ่งความเข้าใจและการนำเนื้อหาไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง มากกว่า ที่จะมีส่วนร่วมและเข้าใจรับรู้ขั้นตอนการผลิตหรือได้ข่าวสาร เนื้อหาความรู้

โดยสรุปโครงการทางการศึกษานอกระบบโดยทั่วไป แม้ว่าสามารถแยก รูปแบบเป็นสามรูปแบบได้ในทางปฏิบัติ โครงการใหญ่มักมีโครงการย่อยประกอบและดำเนินการ

ต่อเนื่องเป็นระยะเวลาหนึ่งมิใช่เพียงโครงการเดียวโดดๆในช่วงเวลาสั้นเท่านั้น โดยธรรมชาติของโครงการทางการศึกษานอกระบบมักอยู่ในรูปของโครงการเชิงพัฒนาที่มุ่งการแก้ปัญหา ประชาชน และองค์กรอื่นหลากหลาย เข้ามามีส่วนร่วมโครงการพัฒนามักมีโครงการเชิงสถาบัน และเชิงสารสนเทศ เป็นโครงการย่อยหลายโครงการประกอบ ต้องมีการดำเนินการสืบเนื่องจนกระทั่งบรรลุวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหาในบั้นปลาย เช่น โครงการแก้ปัญหาค่าเช่าที่ดิน โครงการหลักนี้เป็นโครงการเชิงพัฒนาเสนอแนวทางดำเนินการให้มีศูนย์ป้องกันการข่มขืนและกดขี่ทางเพศขึ้น โดยศูนย์ทำหน้าที่ให้ความรู้ ข่าวด้านกฎหมาย ดำเนินโครงการเชิงสารสนเทศ เปิดสายโทรศัพท์ Hot-line สำหรับให้คำปรึกษาและความรู้ ในขณะเดียวกันศูนย์ก็ดำเนินโครงการเชิงสถาบันอบรมให้การศึกษาด้านกฎหมาย ด้านการต่อสู้ป้องกันตัวด้วยมือเปล่าและอุปกรณ์ป้องกันตัว เป็นต้น จึงเห็นได้ว่าในทางปฏิบัติแล้วโครงการทั้งสามรูปแบบคาบเกี่ยวและสนับสนุนกัน

4.4 ขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ

ได้มีนักพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบนำเสนอขั้นตอนการพัฒนาไว้หลายท่าน แต่ในที่นี้ขอนำเสนอขั้นตอนการพัฒนา จำนวน 2 ท่าน คือ บอยเอลด์ (Boyle, 1981) และ คาฟฟาเรลล่า ดังนี้

4.4.1 บอยเอลด์ (Boyle, 1981) ได้กล่าวถึง หลักการจัดนั้นต้องมีผู้วางแผนที่ต้องเข้าใจเงื่อนไขต่างๆในสังคมและนักการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นผู้กระตุ้นหรือสร้างความตระหนัก ให้ผู้เรียนได้ชวนขยายเปลี่ยนแปลงตนเอง ซึ่งมีหลักการจัด คือ

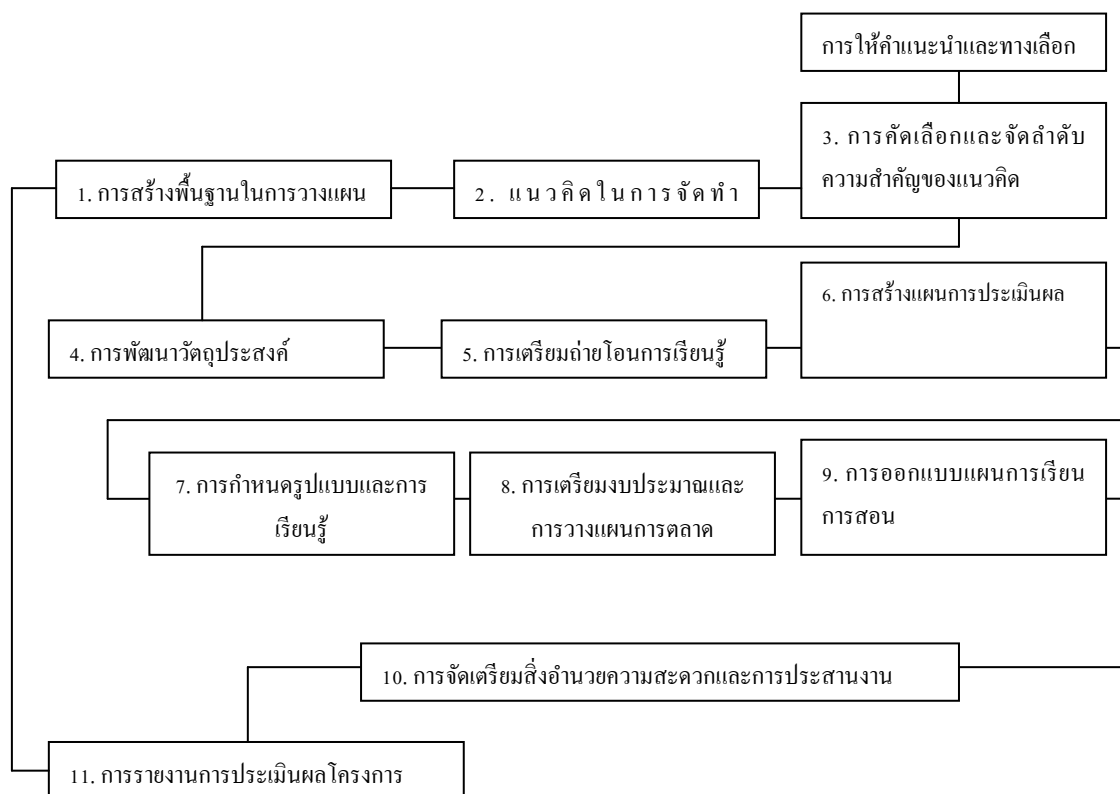
1. การสร้างพื้นฐานปรัชญาในการวางแผน
2. การวิเคราะห์สถานการณ์ของปัญหาและความต้องการ
3. การมีส่วนร่วมในกระบวนการโปรแกรมของกลุ่มเป้าหมาย
4. ระดับความรู้ ปัญหา สถานะทางสังคมของกลุ่มบุคคลที่จะมีส่วนร่วม
5. แหล่งข้อมูลเพื่อการพิจารณากำหนดวัตถุประสงค์
6. ข้อจำกัดในด้านบุคคลและสถาบัน
7. เกณฑ์สำหรับจัดลำดับความสำคัญ
8. ความยืดหยุ่นของแผนโปรแกรม
9. การได้รับความเห็นชอบเชิงกฎหมายและการสนับสนุนจากอำนาจที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
10. การเลือกและดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้
11. การเลือกรูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้

12. การใช้ประโยชน์การประชาสัมพันธ์
13. การได้รับการสนับสนุนทรัพยากร
14. การประเมินประสิทธิภาพ ผลสำเร็จ ผลกระทบ
15. การประชาสัมพันธ์และรายงานผลของโครงการ

4.4.2 คาฟฟาเรลลา (Caffarella, 1994) ได้พัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมาจากโนลส์ (Knowles) ซึ่งหลักการจัดนั้นจะมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive) ที่เกี่ยวเนื่องสอดคล้องกันทุกขั้นตอน โดยมีหลักการจัด ดังนี้

1. การสร้างพื้นฐานในการวางแผน
2. แนวคิดในการจัดทำโครงการศึกษา
3. การคัดเลือกและการจัดลำดับความสำคัญของแนวคิด
4. การพัฒนาวัตถุประสงค์ของโครงการ
5. การเตรียมการถ่ายโอนการเรียนรู้
6. การสร้างแผนการประเมินผล
7. การกำหนดรูปแบบการเรียนรู้และบทบาทหน้าที่คณะผู้จัดโครงการ
8. การเตรียมงบประมาณและการวางแผนการตลาด
9. การออกแบบแผนการเรียนการสอน
10. การเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกและการประสานงาน
11. การรายงานการประเมินผลโครงการ

ภาพที่ 1 กระบวนการวางแผนการจัดโปรแกรมสำหรับผู้ใหญ่รูปแบบปฏิสัมพันธ์
(Interactive model)

องค์ประกอบรูปแบบโปรแกรมตามแนวคิดของคาฟฟาเรลลา (Caffelella, 1994) มี 11 ขั้นตอน คือ

1. การสร้างพื้นฐานในการวางแผน (Establishing a Basis for the Planning Process)

1.1 เป็นการนำความสามารถในความรู้ที่มีเกี่ยวกับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกมาใช้ในการวางแผน โดยมองถึงด้านโครงสร้างขององค์กร บุคคล และประเด็นของสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม

1.2 ก่อตั้งและรักษาโครงสร้างหน้าที่ขององค์กรที่เอื้อต่อการสนับสนุนการวางแผน เช่น พันธกิจ มาตรฐานการจัดการนโยบาย แนวทางการปฏิบัติ ระบบการประชาสัมพันธ์ หรือแหล่งเงินทุน

1.3 ให้ความสำคัญกับการสนับสนุนจากผู้มีส่วนร่วมโปรแกรมเจ้าหน้าที่ในองค์กรและเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการเลือกให้เข้ามาทำงานจากภายนอกโดยผ่านกลไกที่ผู้มี

ส่วนร่วมในโปรแกรมเป็นผู้กำหนดในการวางแผนและกิจกรรมการศึกษาชี้นำไป กลยุทธ์ในการถ่ายโอนการเรียนรู้และการเข้ามาทำงาน คณะทำงานที่เป็นทางการและเฉพาะกิจ

1.4 ให้การสนับสนุนวัฒนธรรมองค์กร ในการดำเนินการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงค่านิยม

2. การกำหนดแนวคิดในการจัดโครงการ (Identifying Program Ideas)

การตัดสินใจที่จะหาแหล่งที่นำมาใช้ในการก่อให้เกิดแนวคิดสำหรับโปรแกรมการศึกษา เช่น ผู้มีส่วนร่วมในโปรแกรมคนก่อนหรือคนปัจจุบัน ลูกจ้าง ผู้นำองค์กรหรือผู้นำชุมชนประเด็นที่น่าสนใจจากบุคคล กฎระเบียบของราชการ คำสั่งโดยชอบในทางกฎหมายและปัญหาสังคมต่างๆ เช่น การประเมินความต้องการอย่างเป็นทางการ การสังเกต การสัมภาษณ์ การพูดคุยกับผู้ร่วมงาน การวิเคราะห์งาน และการทบทวนงานสำคัญที่เคยเขียนทิ้งไว้

3. การคัดเลือกและการจัดลำดับความสำคัญของแนวคิด (Sorting and Prioritizing Program Ideas)

3.1 กำหนดว่าโปรแกรมการศึกษาให้มีทางเลือกมากกว่าหนึ่งในการนำมาใช้หรือการนำมาซึ่งความคิดที่ตอบสนองได้ดีที่สุด

3.2 การพัฒนากระบวนการจัดลำดับความคิดทั้งหลายสำหรับโปรแกรมการศึกษาแล้วนำมาวางแผน วิเคราะห์ส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการต่างๆ ที่ได้นำมาสร้างเกณฑ์สำหรับการตัดสินใจเลือกแต่ละแนวคิด

3.3 การนำความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการผสมผสานทางเลือกและการสร้างสรรค์เครือข่ายจากภาคประชาชนที่ตั้งใจฟังและแสดงออกเมื่อประเด็นที่เป็นทางเลือกโดยการเข้าไปแทรกแซงขององค์กรนั้นๆ ได้รับความต้องการ

4. การพัฒนาวัตถุประสงค์โปรแกรม (Developing Program Objectives)

4.1 การเขียนวัตถุประสงค์โปรแกรมเป็นผลมาจากผู้มีส่วนร่วมที่ตั้งใจจะเรียนและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้ที่ได้รับการจัดการอย่างดีในด้านการจัดโปรแกรม

4.2 มีผลลัพธ์ของโปรแกรมที่แน่นอนทั้งที่วัดได้และวัดไม่ได้ให้มีความหมายเหมาะสมกันโดยนำมาสรุปและหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงวัตถุประสงค์ในแต่ละที่

4.3 ตรวจสอบโปรแกรมด้วยการดูว่าวัตถุประสงค์โครงการถูกเขียนได้ชัดเจนเพียงพอและเป็นที่ยอมรับของบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้มีส่วนร่วมในโปรแกรม หรือผู้สนับสนุนองค์กร

4.4 นำวัตถุประสงค์ของโปรแกรมมาใช้อย่างสม่ำเสมอในโปรแกรมที่จัดนั้นๆ หากจุดที่ตรวจสอบได้เท่าที่จะหาได้ เช่น ทำการถ่ายโอนการเรียนรู้แผนการประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่

5. การจัดเตรียมถ่ายโอนการเรียนรู้ (Preparing for the Transfer of Learning)

5.1 การตัดสินใจใช้กลยุทธ์ต่างๆในการถ่ายโอนการเรียนรู้ควรเป็นลักษณะการว่าจ้างให้ทำงาน

5.2 กำหนดบุคคลสำคัญที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการถ่ายโอนการเรียนรู้ เช่น ผู้มีส่วนร่วมในโปรแกรม เจ้าหน้าที่วางแผนโปรแกรม ผู้สอนเจ้าหน้าที่นิเทศ หรือผู้นำชุมชน

5.3 เลือกกลยุทธ์การถ่ายโอนที่จะใช้ประโยชน์ได้มากที่สุดกับผู้ช่วยที่มีส่วนร่วมเพื่อที่จะนำไปใช้กับคนที่ได้รับการเรียน เช่น แผนการพัฒนการเรียนรู้กับปัจเจกบุคคล การจัดให้ผู้ที่ถูกพาดพิงถึง หรือกลุ่มผู้ฝึกสอน การช่วยเหลือตนเอง หรือการสนับสนุนกลุ่มหรือการพัฒนาโดยการเข้ามาแทรกแซงโดยองค์กร

6. การสร้างแผนการประเมิน (Formulating Evaluation Plans)

6.1 ระบุวิธีการประเมินผลหรือวิธีการที่จะนำมาใช้ เช่น การประเมินโดยยึดวัตถุประสงค์หรือการประเมินโดยใช้กึ่งกฎหมาย รวมทั้งการใช้แบบไม่เป็นทางการหรือการประเมินที่เหมาะสมโดยไม่มีแผน

6.2 การกำหนดการประเมินที่ใช้ข้อมูลการประเมินจากการรวบรวมข้อมูล เช่น จากการสังเกต แบบสอบถามหรือผลลัพธ์จากการทบทวนเรื่องเก่า

6.3 การประเมินโดยดูจากข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์ รวมทั้งการผสมข้อมูลที่รวบรวมมาจากกระบวนการประเมินแบบไม่เป็นทางการ

6.4 การพัฒนาในปัจจุบันที่เป็นไปตามกระแสและการติดตามหรือการทิศทางของโปรแกรมการศึกษาที่อยู่บนพื้นฐานของการตัดสินใจที่ถูกสร้างขึ้นมาและความคิดที่ได้รับการแนะนำจากคำปรารภที่มีขึ้นมาจากคำแนะนำต่างๆ รวมทั้งแหล่งการเรียนรู้ที่จำเป็น

7. การกำหนดรูปแบบ ตารางและคณะทำงาน (Determining Formats, Schedules, and Staff Needs)

7.1 เลือกรูปแบบที่เหมาะสมหรือรวบรวมรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การเรียนเป็นส่วนตัว การเรียนเป็นกลุ่มเล็กๆ (แบบเผชิญหน้ากัน) กลุ่มใหญ่ การเรียนทางไกล หรือรูปแบบการเรียนรู้ชุมชน

7.2 การจัดตารางที่ลงตัวและมีรูปแบบที่เหมาะสม และบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมและหรือข้อตกลงในเงื่อนไขการทำงาน

7.3 ระบุเจ้าหน้าที่ที่จำเป็น เช่น ผู้ออกแบบโปรแกรม ผู้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางโปรแกรม ผู้สอนหรือผู้อำนวยการความสะดวกหรือนักประเมินผลโปรแกรม

7.4 กำหนดเจ้าหน้าที่ภายใน (ทั้งที่จ่ายค่าจ้างแบบเต็มเวลาและอาสาสมัครที่จ้างชั่วคราว) สามารถวางแผนและควบคุมโปรแกรมหรือความจำเป็นที่ต้องได้รับการแนะนำจากภายนอกองค์กรตามที่ตกลงกันไว้ในเวลาเดียวกันหรือการแนะนำที่เพิ่มเติมเข้าไปใหม่

8. การเตรียมงบประมาณและการวางแผนการตลาด (Prepare Budgets and Marketing Plans)

8.1 ประเมินค่าใช้จ่ายสำหรับโปรแกรม สรุปค่าใช้จ่ายสำหรับการพัฒนาโครงการ ค่าธรรมเนียมในการเรียกเก็บและโปรแกรมการประเมินผล เช่น เงินเดือนเจ้าหน้าที่ค่าใช้จ่ายของผู้มีส่วนร่วม การคิดราคาที่เพิ่มขึ้น สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ใช้จ่ายอันเนื่องมาจากอุปกรณ์การสอน ราคาในการถ่ายโอนการเรียนรู้

8.2 การกำหนดเงินทุนที่ใช้ในโปรแกรม เช่น ค่าธรรมเนียม เรียกเก็บจากผู้มีส่วนร่วมในโปรแกรม เงินช่วยเหลือจากองค์กร ทุนจากรัฐบาล

8.3 การควบคุมสัดส่วนจำนวนคน จากการวิเคราะห์ที่ช่วยกำหนดภูมิหลังและประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมโปรแกรม อันเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนการตลาดเบื้องต้น

8.4 เลือกและเตรียมการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นพับ แผ่นปลิว การส่งเป็นจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) บอกรายละเอียดที่ชัดเจน ว่าใคร อะไร ที่ไหน ทำไม และอย่างไรของโปรแกรมที่จัดนั้นๆ

8.5 เตรียมจุดมุ่งหมายและการส่งเสริมโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่น่าตื่นตาตื่นใจ ใช้จ่ายอย่างระมัดระวัง ในกลุ่มเป้าหมายและใช้ประเภทของการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ตามที่คิดว่าเหมาะสม รวมทั้งกรอบระยะเวลาและค่าใช้จ่าย

9. การออกแบบแผนการสอนหรือแผนการเรียนรู้ (Designing Instructional Plans)

9.1 การทำความเข้าใจให้ชัดเจนในวัตถุประสงค์ และแต่ละส่วนของการสอน

9.2 เลือกและจัดลำดับเนื้อหา โดยอยู่บนฐานของความรู้ของผู้มีส่วนร่วมในโปรแกรม ตลอดจนประสบการณ์ เนื้อหาที่มาจากธรรมชาติของผู้สอนที่ได้เลือกนำมาใช้

9.3 เลือกเทคนิคการสอนที่มุ่งประเด็นไปสู่ผลลัพธ์ของการเรียนรู้และที่คุณสามารถนำไปใช้ได้ เช่น ใช้การบรรยาย กรณีศึกษา บทบาทสมมติ การเล่าเรื่องราว เกมส์ การวิเคราะห์โดยใช้การอุปมาอุปมัย

9.4 เลือกองค์ประกอบแต่ละการประเมินในแต่ละส่วนของการสอนที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมโปรแกรมและช่วยให้แน่ใจได้ว่าการสอนจะส่งผลถึงผลลัพธ์ตามที่ต้องการ

10. การจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกและการประสานงาน (Coordinating Facilities and On-Site Events)

10.1 หาสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมในการเอื้อต่อบรรยากาศการเรียนรู้และการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การสอนที่เอื้อต่อการทำงาน

10.2 ดูแลการจัดการและการประสานงานโปรแกรมทั้งหมด เช่น การปฏิบัติเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก ผู้สอนและเจ้าหน้าที่ เครื่องมือ และตารางการจัดโปรแกรม

10.3 สร้างสรรค์บรรยากาศที่เป็นบวกในการเรียนรู้ จากการดำเนินงานของผู้มีส่วนร่วมในโปรแกรม

10.4 รวบรวมข้อมูลสำหรับการประเมินผลของโปรแกรมและจัดให้มีการส่งเสริมเมื่อมีความต้องการ และเมื่อสิ้นสุดการประเมินผลโปรแกรม

10.5 การให้ยอมรับผู้มีส่วนร่วมในโปรแกรม เช่น การให้ประกาศนียบัตร มีการฉลองและขอบคุณเจ้าหน้าที่และผู้มีส่วนร่วมสำหรับการมีส่วนในการจัดโปรแกรม

10.6 การมีเงื่อนไขที่ผูกมัดหลังจากโปรแกรมสิ้นสุด เช่น การเก็บวัสดุอุปกรณ์ แบบฟอร์มการบริหารงานที่สมบูรณ์ รวมทั้งดำเนินการสอบถามเพื่อตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน

11. การรายงานการประเมินผลโครงการ (Communicating the Value of the Program)

11.1 เตรียมโครงการเพื่อการส่งรายงาน (ยกตัวอย่างเช่น ส่งรายงานให้กับนักหนังสือพิมพ์เพื่อเผยแพร่ นำเสนอกับสื่อสารมวลชนต่างๆ ไปสเตอร์ การจัดนิทรรศการ) เพื่อนำมาปราชัยถึงหน้าที่ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี และคำนึงถึงผู้รับทราบเรื่องราวต่างๆ ของโปรแกรม

11.2 ให้การรับรองรายงานที่สร้างขึ้นเป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับบุคคล กลุ่มองค์กร และหรือเผยแพร่สู่สาธารณะอย่างกว้างขวาง

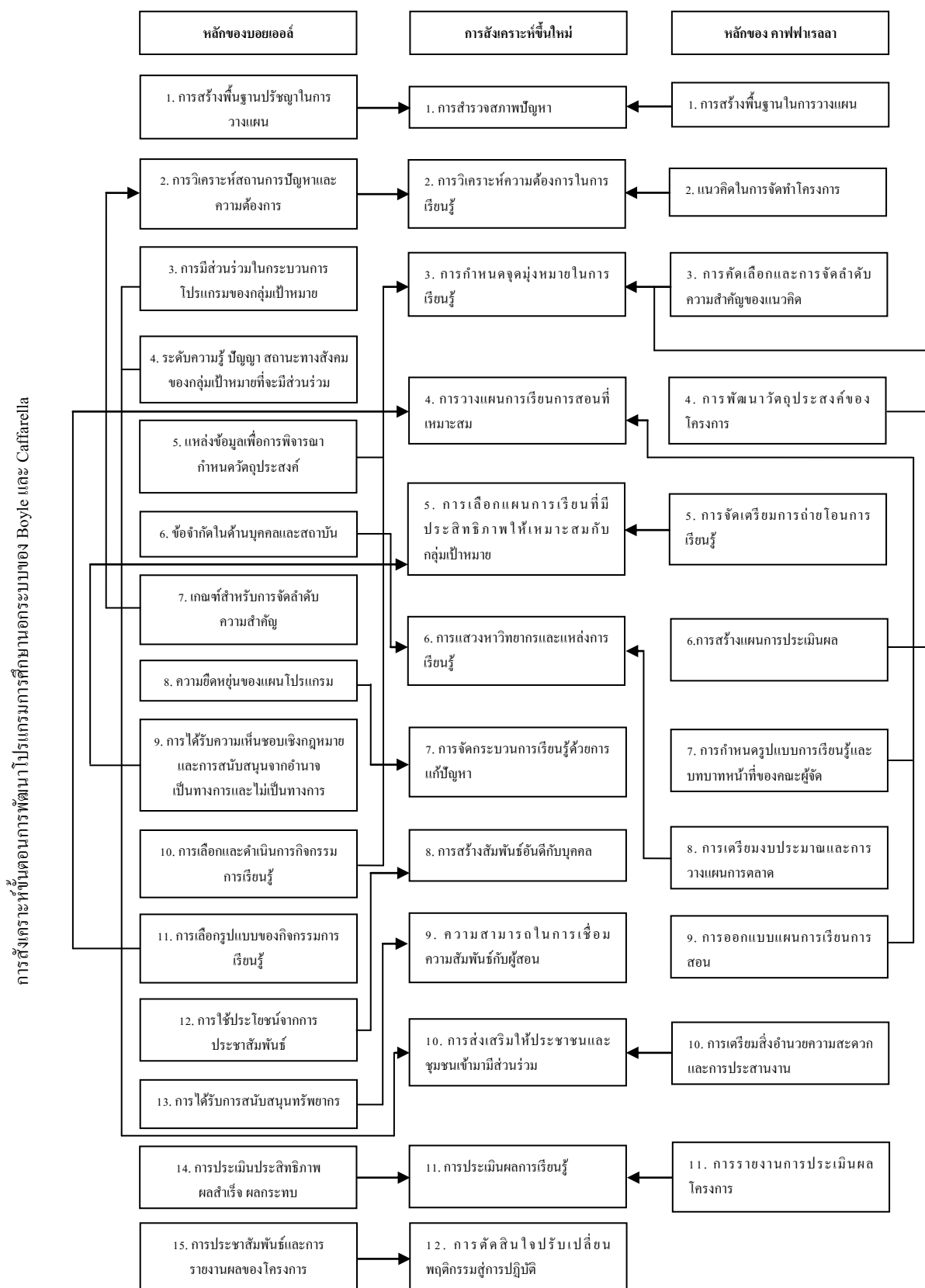
11.3 ติดตามถึงความต้องการที่เหมาะสมกับบุคคล กลุ่มบุคคล โดยมีการตอบคำถามที่ชัดเจนหรือเกี่ยวข้องโดยตรงกับโปรแกรมนั้นๆ

จากองค์ประกอบในการจัดโครงการทั้ง 11 ขั้นตอนนี้ คาฟฟาเรลลา (Caffarella, 1994) ได้กล่าวว่า ฤกษ์สำคัญอยู่ที่มีความยืดหยุ่นในการนำไปใช้ในแต่ละขั้นตอนทุกกระบวนการในการวางแผนรูปแบบนี้มีพื้นฐานมาจากสมมติฐานที่ผ่านการสังเคราะห์จากการใช้โปรแกรมการศึกษาที่มุ่งไปถึงสภาพการเรียนรู้จากความจริงของผู้มีส่วนร่วมในโครงการและการเรียนรู้ที่มีผลในการเปลี่ยนแปลงผู้มีส่วนร่วม โปรแกรม องค์กร และหรือเรื่องประเด็นทางสังคม เพื่อเป็นแบบอย่างในการพัฒนาโปรแกรม

จากแนวคิดที่กล่าวนี้จะเห็นว่า การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบจะมีแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมโดยเน้นในเรื่องเกี่ยวกับการสร้างพื้นฐานในการวางแผน การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและความต้องการ การจัดทำแนวคิดในการทำโครงการ (โปรแกรมการเรียนรู้) การมีส่วนร่วมในกระบวนการของโปรแกรม มีการพัฒนาวัตถุประสงค์ของโครงการ คำนึงถึงข้อจำกัดในด้านบุคคลและสถาบัน คัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญของแนวคิดเพื่อจัดโปรแกรมให้มีความยืดหยุ่น เพื่อสามารถถ่วงโอนการเรียนรู้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนด เลือกรูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีการสนับสนุนทรัพยากร ในการนำโปรแกรมไปใช้ปฏิบัติ มีการประเมินประสิทธิภาพประสิทธิผล ผลกระทบ และผลสำเร็จ เพื่อรายงานผลและประชาสัมพันธ์เผยแพร่ต่อไป ตามภาพที่ 2 การสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบของ Boyle และ Caffarella

ภาพที่ 2 การสังเคราะห์ขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบของ Boyle และ Caffarella

5. แนวคิดในการจัดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

แนวคิดในการจัดการเรียนรู้การพัฒนาโปรแกรมในครั้งนี้ ใช้แนวคิดจากทฤษฎี Andragogy ของ Knowles กับปรัชญา “คิดเป็น” ของ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ และกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ

5.1 ทฤษฎี Andragogy ของ Knowles

โลกในยุคปัจจุบันเป็นโลกยุคใหม่ที่มีสังคมและเศรษฐกิจตั้งอยู่บนฐานของความรู้ ในองค์กรที่ประสบความสำเร็จล้วนแต่มีบุคลากรซึ่งจัดว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ ความมีปัญญาและมีความสามารถก้าวทันต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาของโลก ในแวดวงธุรกิจที่ต่างแข่งขันและในเรื่องการให้บริการ ในหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบต่อความพึงพอใจของประชาชนถือเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพ ความเป็นผู้รู้ งาน วิชาของบุคลากรในองค์กรนั้นๆ มีความสำคัญยิ่งต่ออนาคตและความอยู่รอด ปัจจุบันการจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คือกลยุทธ์หนึ่งในการพัฒนาความเป็นผู้รู้ งาน วิชาให้กับบุคลากรโดยตรงและเป็นตัวเสริมสร้างเจียวเล็มให้กับหน่วยงานโดยอ้อม ซึ่ง วุฒิพล สกลเกียรติ (2546: 272) ได้กล่าวถึง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นการสำคัญที่นักพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ต้องรับผิดชอบในการจัดการเรียนรู้ ทั้งที่เป็นการศึกษา การฝึกอบรมและการพัฒนา เพื่อให้บุคลากรสามารถนำไปพัฒนาตนเองสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อการเรียนรู้ตลอดช่วงชีวิต และนำไปปรับใช้กับชีวิตประจำวัน ในสังคมและในองค์กรได้ ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ Andragogy เป็นทฤษฎีที่ช่วยให้นักพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์เข้าใจถึงความต้องการในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ วุทธิศักดิ์ โกชนกุล (2550) ได้อ้างถึงความเชื่อเบื้องต้นของทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ Andragogy ซึ่งเป็นศาสตร์และศิลป์ในการช่วยเหลือให้ผู้ใหญ่เรียนรู้ คือ

1. บุคคลมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง (Unique) นั่นคือบุคคลมีความแตกต่าง (Individual differences)
2. คนต้องการพัฒนาไปในทางที่ดีตามศักยภาพ (Potential) ของตน
3. การเรียนรู้เป็นกระบวนการภายในของผู้เรียน (Internal Process) บุคคลภายนอกเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ ตัวผู้เรียนรับผิดชอบกระบวนการเรียนรู้โดยสิ้นเชิง และ
4. บุคคลต้องการชี้นำตนเอง (Self-directing)

ความเชื่อเบื้องต้นต่างๆ เหล่านี้นำไปสู่สมมติฐานและทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ Andragogical Model สมมติฐานต่างๆ เหล่านี้นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการคิดออกแบบ “รูปแบบของประสบการณ์การเรียนรู้” (Design of learning experience format) เพื่อตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียนผู้ใหญ่ตามวัตถุประสงค์เป้าหมายขององค์กรให้สอดคล้องกับบริบทแวดล้อม และคุณสมบัติของผู้เรียนผู้ใหญ่ ซึ่งได้แก่

1. ความต้องการที่จะรู้ (The need to know)

ผู้ใหญ่ต้องการรู้เหตุผลในการเรียนรู้ และผู้ใหญ่จะเรียนรู้ต่อเมื่อเขาต้องการจะเรียน เนื่องจากผู้ใหญ่ที่เข้าใจตนเองและรู้ว่าตนเองมีความรับผิดชอบต่อผลของการตัดสินใจของตนเองได้ ซึ่งก่อนการเรียนรู้ผู้ใหญ่ก็ต้องการจะรู้ว่า เพราะเหตุใดหรือทำไมจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ จะได้รับประโยชน์อะไรจากการเรียนรู้และจะสูญเสียประโยชน์อะไรถ้าไม่ได้เรียนรู้สิ่งเหล่านั้น ผู้ใหญ่จึงมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้และพึงพอใจมากกว่าจะให้ผู้อื่นมากำหนดให้ Tough (อ้างถึงใน วุฒิพล สกกลเกียรติ, 2546: 111) พบว่าเมื่อผู้ใหญ่จะเรียนอะไรบางอย่างด้วยตนเองเขาจะตรวจสอบว่าผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเรียนรู้มีมากน้อยเพียงใด และถ้าไม่ได้เรียนแล้วผลจะเป็นเช่นใด ตามหลักการหนึ่งของการศึกษาผู้ใหญ่ที่มอบให้เป็นหน้าที่ของผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) ต่อการเรียนรู้ที่จะต้องช่วยเหลือผู้เรียนให้ได้รับรู้ถึงความต้องการรู้ อย่างน้อยที่สุดผู้อำนวยความสะดวกอาจชี้ให้เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ที่จะช่วยแก้ไขประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้เรียนหรือคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น สำหรับเครื่องมือที่ช่วยให้เขากระตือรือร้นรับรู้ ความต้องการรู้ นั้นอาจจะเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องสมมติขึ้นก็ได้ และสามารถทำให้ผู้เรียนได้ค้นพบช่องว่างที่เกิดขึ้นระหว่าง ณ จุดที่เขาเป็นอยู่ในปัจจุบันกับ ณ จุดที่เขาต้องการจะเป็นในอนาคต ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ได้แก่ระบบประเมินบุคลากร (personnel appraisal systems) การหมุนงาน (job rotation) การประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานด้านวิเคราะห์ (diagnostic performance assessments) เป็นต้น

กล่าวได้ว่า ความต้องการรู้ของผู้เรียนผู้ใหญ่ นั้น จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนผู้ใหญ่เล็งเห็นว่า การเรียนรู้นั้นเกิดประโยชน์ต่อชีวิตจริง และตระหนักว่าการเรียนรู้สามารถตอบสนองความต้องการ และความสนใจของตนเองได้

2. ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเอง (Self concept)

ในกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนผู้ใหญ่ต้องการที่จะชี้นำตนเองมากกว่าที่จะให้ผู้สอนเป็นผู้ชี้นำเป็นการรับรู้เปลี่ยนแปลงไป (changes in self-concepts) จากการพึ่งพาผู้อื่นไปสู่การชี้นำตนเอง (self-directedness) เพิ่มขึ้น อมรรัตน์ จันทวงศ์ (2549) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-directed learning) ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานจากทฤษฎีกลุ่มมนุษยนิยม (humanism) ซึ่งมี

ความเชื่อเรื่องความเป็นอิสระและความเป็นตัวของตัวของมนุษย์ และเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับความดี สามารถหาทางเลือกของตนเอง มีศักยภาพและพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างไม่มีขีดจำกัด มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นแนวคิดว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพ และมีความโน้มเอียงที่จะใส่ใจ ใฝ่รู้ ขวนขวายเรียนรู้ด้วยตนเอง มนุษย์สามารถรับผิดชอบพฤติกรรมของตนเองและถือว่าตนเองเป็นคนที่มีความรู้ ซึ่ง(อ้างถึงในสรรพรัชต์ ห่อไพศาล, 2552) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้เรียนผู้ใหญ่ที่มีการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ Knowles ว่าควรมีลักษณะ 9 ประการ คือ

2.1 มีความเข้าใจถึงความแตกต่างของบุคคลในด้านความคิด และทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ ได้แก่ ความแตกต่างระหว่างการเรียนโดยผู้สอนเป็นผู้ชี้นำ ไม่ขึ้นกับผู้ใด และเป็นผู้ที่สามารถควบคุมและนำตนเองได้

2.2 มีแนวคิดว่าเป็นบุคคลที่มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ขึ้นกับผู้ใด และเป็นผู้ที่สามารถควบคุมและนำตนเองได้

2.3 มีความสามารถในการสร้างสัมพันธ์อันดีกับเพื่อน เพื่อที่จะให้บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้สะท้อนให้ทราบถึงความต้องการในการเรียนรู้ การวางแผนการเรียนของตนเอง รวมทั้งการช่วยเหลือผู้อื่น ตลอดจนการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลเหล่านั้น

2.4 มีความสามารถในการวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยการร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.5 มีความสามารถในการกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้จากความต้องการ ในการเรียนรู้ของตนเองโดยเป็นจุดมุ่งหมายที่สามารถประเมินผลสำเร็จได้

2.6 มีความสามารถในการเชื่อมความสัมพันธ์กับผู้สอนเพื่อขอความช่วยเหลือ หรือคำปรึกษา

2.7 มีความสามารถในการแสวงหาบุคคลและแหล่งวิทยาการที่เหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

2.8 มีความสามารถในการเลือกแผนการเรียนที่มีประสิทธิภาพโดยใช้ประโยชน์จากแหล่งวิทยาการต่างๆ มีความคิดริเริ่ม และมีทักษะการวางแผนอย่างดี และ

2.9 มีความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำผลจากข้อมูลที่ค้นพบไปใช้อย่างเหมาะสม

กล่าวได้ว่า มโนทัศน์ของผู้เรียนผู้ใหญ่จำเป็นต้องการเรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่าและการเรียนรู้ที่มีลักษณะการแนะแนวมากกว่าการสอน บทบาทของผู้สอนควรจะเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วม อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (facilitator) มากกว่า ควรสร้างบรรยากาศ

ในการเรียนรู้ การยอมรับฟังและยอมรับในการแสดงออก ทักษะคิดและความรู้สึกนึกคิดที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ได้

3. ประสบการณ์ของผู้เรียน (Learner's experience)

ประสบการณ์ชีวิตมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนผู้ใหญ่ เพราะผู้ใหญ่มีประสบการณ์มากกว่า และผู้ใหญ่สะสมประสบการณ์เพิ่มขึ้น เป็นการขยายฐานที่จะเชื่อมโยงถึงประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ โดยมีประสบการณ์เดิมเป็นแนวทางในการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ Sahaunion (2552) ได้อ้างถึง ผู้ใหญ่มีประสบการณ์มากกว่าเด็กในหลายด้าน ซึ่งสะสมไว้ด้วยวิธีการแตกต่างกันมาตั้งแต่เด็ก ยิ่งอายุมากขึ้นก็ยิ่งสะสมประสบการณ์มากยิ่งขึ้น นับเป็นแหล่งที่มีคุณค่ามากสำหรับการเรียนรู้เรื่องประสบการณ์นี้มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่หลายประการ คือ ผู้ใหญ่สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือประสบการณ์กับผู้อื่นได้เป็นการขยายโลกทัศน์ของผู้ใหญ่ให้กว้างมากขึ้น ดังนั้นผู้ใหญ่จึงเป็นแหล่งวิทยาการสำคัญในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มีประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐานและสามารถนำประสบการณ์เดิมนั้นไปเชื่อมโยงหรือสัมพันธ์กับประสบการณ์ใหม่ๆ ได้ จึงทำให้ประสบการณ์ใหม่มีความหมายมากขึ้นและผู้ใหญ่มีลักษณะฝังแน่นกับความเคยชินหรือประสบการณ์เดิมที่ผ่านมา จึงทำให้ผู้ใหญ่เปลี่ยนแปลงอะไรได้ยาก สอดคล้องกับ วุฒิพล สกลเกียรติ (2546: 113) ได้ชี้แนะว่า วัยของผู้ใหญ่มีช่วงกว้างประสบการณ์ที่ได้รับจึงมากมายแตกต่างจากวัยเด็ก นอกจากนั้นผู้ใหญ่ยังมีความหลากหลายมากกว่า เช่น ภูมิหลัง ลักษณะการเรียนรู้ (learning style) แรงจูงใจ ความต้องการ ความสนใจและเป้าหมาย ดังนั้นสิ่งต้องเน้นเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาผู้ใหญ่ก็คือ การตั้งอยู่บนกลยุทธ์ในการเรียนการสอนผู้ใหญ่ที่ร่ำรวยไปด้วยประสบการณ์อันเป็นทรัพยากร ที่สำคัญต่อการเรียนรู้ จุดเน้นอีกประการหนึ่งของการศึกษาผู้ใหญ่ คือ การใช้เทคนิคประสบการณ์ (Experience technique) คือ การใช้เทคนิคที่จะดึงประสบการณ์ของผู้เรียนออกมาให้เกิดประโยชน์ เช่น การอภิปรายกลุ่ม (Group discussion) สถานการณ์สมมุติ (Simulation Experience) กิจกรรมการแก้ปัญหา (Problem-solving activities) การใช้กรณีตัวอย่าง (Case method) และการทดลอง (Laboratory methods)

จะเห็นได้ว่า บทบาทของประสบการณ์ของผู้เรียนนั้นทำให้ผู้ใหญ่มีความแตกต่างระหว่างบุคคลยิ่งอายุมาก ประสบการณ์ก็จะยิ่งแตกต่างมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนผู้ใหญ่ควรคำนึงถึงทั้งในด้านของความแตกต่างระหว่างบุคคล และข้อดีของการมีประสบการณ์ของผู้เรียนผู้ใหญ่ซึ่งง่ายต่อการจัดฝึกอบรม

4. ความพร้อมที่จะเรียนรู้ (readiness to learn)

ผู้ใหญ่พร้อมที่จะเรียนรู้เมื่อเห็นว่าการเรียนรู้มุ่งไปที่ชีวิตประจำวัน (life-centered) หรือเน้นที่งานการแก้ปัญหา (task-centered) มากกว่า ซึ่งแตกต่างกับเด็กที่มีแนวโน้ม

ในการที่จะเรียนรู้โดยอาศัยเนื้อหาวิชา เรียนตามหลักสูตร ตามข้อบังคับของผู้สอนแต่ผู้เรียนผู้ใหญ่จะยอมรับ และสนใจกิจกรรมการเรียนรู้เมื่อเห็นว่าการเรียนรู้นั้นๆจะช่วยให้ผู้เรียนทำงานได้ดีขึ้น หรือแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ วุทธิศักดิ์ โกชนกุล (2550) ได้กล่าวถึงความพร้อมที่จะเรียนรู้จะเป็นจากภารกิจพัฒนาการ (developmental task) ถ้าสอดคล้องกับความต้องการ ตรงกับปัญหาและสถานการณ์จริงของผู้เรียน ผู้เรียนย่อมมีความพร้อมในการเรียนรู้สูง เกิดเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่จะสอน (teachable moment) ผู้เรียนย่อมเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ Sahaunion (2552) ซึ่งได้อ้างถึงการสอนผู้ใหญ่มีความพร้อมที่จะเรียนรู้และรับสิ่งต่างๆได้ ถ้าผู้เรียนเกิดความต้องการ ส่วนในการสอนเด็กนั้นมักจะกำหนดว่าเด็กควรจะต้องเรียน (ought to) ในสิ่งนั้นสิ่งนี้ เพราะคิดว่าอาจจะมีประโยชน์กับอนาคตของเด็กต่อไป โดยมีได้คำนึงถึงความต้องการของเด็กในขณะนั้น ซึ่งความพร้อมของผู้ใหญ่อาจสร้างได้โดยมีต้องรอคอยให้พัฒนาขึ้นมาเอง คือ มีวิธีการกระตุ้นในรูปแบบของการกระทำ อาจจะในลักษณะของความมุ่งมั่นในระดับสูง และกระบวนการวินิจฉัยตนเองช่วยให้ผู้ใหญ่ได้พัฒนาตนเอง ซึ่งเรียกว่า “แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์” (achievement motives)

สรุปได้ว่า ผู้เรียนผู้ใหญ่จะพร้อมและยอมรับในการเรียนรู้ เมื่อเชื่อว่าการเรียนรู้จะช่วยทำให้ทำงานได้ดีขึ้น หรือช่วยให้พัฒนาตนเองได้มากขึ้น และสามารถนำไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ การจัดหลักสูตรเพื่อการเรียนการสอนของผู้เรียนผู้ใหญ่ จึงควรพิจารณาสถานการณ์ต่างๆรอบตัว เพื่อเพิ่มความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ซึ่งมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาในชีวิตของผู้เรียนได้

5. เป้าหมายการเรียนรู้ (Orientation to learning)

เป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียนใหญ่นั้น ผู้ใหญ่จะเรียนรู้เพื่อใช้ประโยชน์ได้จริงในทันที ใช้ในชีวิตจริง (problem-centered/life-centered and immediacy of application) วุฒิพล สกกลเกียรติ (2546: 113) ได้อธิบายถึง การนำไปสู่การเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้น การมีจุดเน้นที่ต่างกันในการนำไปสู่การเรียนรู้ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ กล่าวคือ เด็กใช้เนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลาง ผู้ใหญ่ถูก จูงใจให้เข้ามาเรียนเมื่อผู้ใหญ่รับรู้ว่าการเรียนรู้ที่เป็นความรู้ใหม่ ความเข้าใจใหม่ ทักษะ ค่านิยมและทัศนคติ จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าถูกนำเสนอภายใต้บริบทของการนำไปใช้ได้จริงในชีวิต จุดนี้เป็นจุดสำคัญที่ควรนำการเสริมแรง (reinforcement) มาใช้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์ (2552) ได้เสนอแนะแนวทางในการเรียนรู้ของผู้เรียนผู้ใหญ่ไว้ดังนี้

5.1 ปฐมนิเทศหรือให้การอบรมผู้สอนผู้ใหญ่ สภาพการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่แตกต่างจากเด็กซึ่งผู้สอนควรได้รับการฝึกอบรม นิเทศให้เข้าใจถึงความแตกต่างรวมทั้งคำนึงถึงผู้เรียนเป็นหลัก และช่วยให้ผู้ใหญ่เรียนมากกว่ามุ่งสอนเนื้อหาวิชาการ

5.2 หลักสูตรการเรียนการสอนควรมุ่งเน้นประโยชน์การนำไปใช้จริง เนื่องจากผู้ใหญ่มีแนวโน้มยึดการแก้ปัญหาเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชาการ และ

5.3 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ควรยึดปัญหาเป็นหลัก และกระบวนการแก้ปัญหาเป็นหลัก นอกจากนี้ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีกว่าในบรรยากาศที่มีการอำนวยความสะดวกต่างๆ ทั้งกายภาพ เช่น การจัดแสงสว่าง และอุณหภูมิของห้องให้พอเหมาะ มีการจัดที่นั่งที่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนหรือระหว่างผู้เรียนด้วยกันได้อย่างสะดวก มีบรรยากาศของการยอมรับในความแตกต่างในทางความคิด ประสบการณ์ที่แตกต่างกันของแต่ละคน มีความเคารพซึ่งกันและกัน มีอิสรภาพ และการสนับสนุนให้มีการแสดงออกและมีความเป็นกันเอง มากกว่าบังคับด้วยกฎเกณฑ์ต่างๆ ผู้เรียนผู้ใหญ่ก็จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และยอมรับปรับตนเองให้เข้ากับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมนั้นๆ ได้

จะเห็นได้ว่า การนำไปสู่การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ส่วนมากมีการเรียนรู้โดยอาศัยปัญหาเป็นศูนย์กลาง หรือเพื่อนำความรู้ไปแก้ปัญหาชีวิตประจำวันได้ และผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้อย่างดียิ่งในบรรยากาศแวดล้อมที่เป็นกันเอง ไม่มีความรู้สึกถูกบังคับโดยระเบียบกฎเกณฑ์ ซึ่งผู้สอนจำเป็นที่เข้าใจในแนวทางการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อที่จะได้หาแนวทางการเรียนรู้ของหลักสูตรที่จะนำมาสอนและสามารถออกแบบการเรียนรู้ให้ตรงกับประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนผู้ใหญ่ได้

6. แรงจูงใจในการเรียนรู้ (Motivation)

การเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้นจะมีความพร้อมที่เรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้และพึงพอใจมากกว่าจะให้ผู้อื่นมากำหนดให้ และมักจะมีแรงจูงใจในการเรียนรู้จากภายในตนเองมากกว่าแรงจูงใจภายนอก Tough (อ้างถึงใน สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์, 2552) ได้ศึกษาแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ โดยวิธีการสัมภาษณ์เพื่อทำความเข้าใจถึงแรงจูงใจที่ทำให้ผู้ใหญ่เข้าร่วมโครงการศึกษาต่อเนื่อง ซึ่งพบว่าผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่เกือบทุกคนมิได้เข้าเรียนด้วยเหตุผลจูงใจเพียงอย่างเดียว แต่มีแรงจูงใจหลายอย่างประกอบกัน ผู้เรียนผู้ใหญ่ส่วนมากเข้าเรียนเพราะมีความต้องการที่จะนำความรู้ทักษะไปใช้ ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่บางคนรู้ว่าตนเองจะต้องทำหรือได้รับมอบหมายงานใหม่ที่ต้องใช้ทักษะใหม่ๆ และผู้ใหญ่บางคนเข้าเรียนเพราะต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้น Lieb (อ้างถึงใน สุจินดา ม่วงมี, 2548: 30-31) ได้เสนอแนะข้อแนะนำ 4 ประการ สำหรับผู้สอนผู้เรียนผู้ใหญ่ในการสนับสนุนผู้เรียนให้เรียนรู้ได้ดีขึ้น ดังนี้

6.1 การสร้างแรงจูงใจ ผู้สอนต้องสร้างความคุ้นเคยกับผู้เรียนเพื่อการเรียนรู้ด้วยวิธีการ เช่น กำหนดความรู้สึก และน้ำเสียงที่แสดงออกถึงการยอมรับ และเป็นกันเองต่อ

ผู้เรียน, กำหนดสิ่งที่เกี่ยวข้องในการรับสัมผัสของผู้เรียน ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมเนื่องด้วยคนเรา จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดภายใต้ภาวะความเครียด หรือความกดดันที่ระดับต่ำ-ระดับกลาง ถ้าระดับความเครียด หรือความกดดันในการเรียนสูง จะกลายเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ สื่อวัสดุการเรียนที่ใช้ควรจัดให้ชัด สบายตา มีส่วนช่วยลดภาวะความเครียดหรือความกดดันได้อย่างหนึ่ง การวางแผนให้มีระยะเวลาสำหรับหยุดพักบ่อยๆ แม้แต่การหยุดพักเหยียดขา แขน ลำตัว สัก 2 นาทีก็สามารถช่วยลดภาวะความเครียด หรือความกดดันเช่นกัน ช่วงการบรรยายควรให้มีการหยุดพักทุกๆ 45-60 นาที แต่ถ้าสถานการณ์การเรียนการสอนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมาก การหยุดพักสามารถยืดไปหลังจากการเรียนการสอน 60-90 นาทีแล้ว เป็นต้น และการกำหนดความง่ายความยากของบทเรียน หรือกิจกรรมการเรียนก่อนล่วงหน้าและวางแผน ช่วงการให้รางวัล หรือแรงเสริมผู้เรียนในการสะสมความสำเร็จ รวมทั้งการให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ที่เป็นการเฉพาะเรื่อง ไม่ใช่เรื่อง ทั่ว ๆ ไป

6.2 การให้แรงเสริม (Reinforcement) เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นมากในกระบวนการเรียนการสอน การให้แรงเสริมเป็นตัวกระตุ้นการแสดงออก และมีพฤติกรรมที่เหมาะสม หรือถูกต้อง แรงเสริมโดยทั่วไปมี 2 ประเภท คือ แรงเสริมทางบวก และแรงเสริมทางลบ กล่าวคือ แรงเสริมทางบวก โดยทั่วไปจะใช้กับทักษะใหม่ๆ เพื่อเพิ่มพฤติกรรม ถ้าพฤติกรรมที่ดีก็ให้รางวัลด้วยการชมพุดกย่องและอื่นๆ เพื่อเสริมพฤติกรรมนั้นให้มากยิ่งขึ้น ส่วนแรงเสริมทางลบนั้นโดยทั่วไปแล้วมีการใช้แรงเสริมทางลบในการสอนทักษะใหม่ เพื่อพยายามเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ผลการของการใช้แรงเสริมทางลบ คือ การลดทอนนั้นคือ ผู้สอนใช้แรงเสริมทางลบจนกระทั่งพฤติกรรมที่ไม่ดีหายไป อย่างไรก็ตามผู้สอนควรพยายามเปลี่ยนพฤติกรรมด้วยการประยุกต์ใช้แรงเสริมทั้งทางบวกและทางลบให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ดี เพื่อช่วยผู้เรียนผู้ใหญ่จำในสิ่งที่ผู้เรียนกำลังเรียน หรือสนใจอยู่

กล่าวได้ว่า แรงจูงใจของผู้เรียนผู้ใหญ่ที่ดีนั้นควรสร้างจากแรงผลักดันภายใน เช่น ความต้องการเพิ่มความพึงพอใจในงาน การเข้าใจตนเอง (Self-esteem) ฯลฯ จะช่วยให้ผู้เรียนผู้ใหญ่มีความสนใจในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น แต่แรงจูงใจภายนอก เช่น งานที่ดี การได้รับการสนับสนุน เงินเดือนสูงก็เป็นสิ่งที่จะช่วยเสริมให้ผู้เรียนผู้ใหญ่มีเป้าหมายในการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอีกเช่นกัน

โดยสรุป ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้เรียนผู้ใหญ่ Andragogical Model นั้นพอที่จะสรุปได้ดังประเด็นดังต่อไปนี้ คือ

1. ผู้ใหญ่ต้องการรู้ว่าสิ่งที่กำลังเรียนอยู่นั้นเรียนไปทำไม พวกเขาควรได้รับการบอกกล่าวถึงผลที่มีต่อพวกเขาโดยตรง เช่น การสร้างหลักสูตรการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้น

ตัวบทเรียนนั้นจึงควรเริ่มต้นด้วยการเน้นให้เห็นประโยชน์ในการสร้างทีมงาน ซึ่งผู้ใหญ่รู้และสามารถนำไปใช้ได้โดยตรงในงาน

2. ผู้ใหญ่มีคลังประสบการณ์ที่สะสมมาตลอดชีวิต เปรียบเสมือนขุมทรัพย์เพื่อการเรียนรู้ต่อเนื่อง ผู้เรียนผู้ใหญ่จะดึงเอาประสบการณ์ที่เคยมีมาประกอบการเรียนรู้ในหัวข้อนั้นๆ ซึ่งทฤษฎีของ Knowles ทำให้ทราบว่า ผู้ใหญ่เข้ามาเรียนพร้อมประสบการณ์การทำงานที่มีมาก่อน และมีความคาดหวังที่จะใช้ประสบการณ์เหล่านั้นร่วมไปในกระบวนการเรียนรู้ เนื้อหาจึงควรถูกออกแบบไว้ให้ผู้เรียนสามารถเข้าร่วมโดยชวนให้ระลึกถึงวิธีที่ผู้เรียนเคยใช้แก้ปัญหาในอดีต และเสนอแนะวิธีการทำงานเป็นทีมที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคต

3. ผู้ใหญ่เรียนรู้วิธีแก้ปัญหาแบบลงมือทำจริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ผู้ใหญ่ไม่ชอบวิธีท่องจำ เช่นการออกแบบเกมแก้ปัญหาด้วยการตัดสินใจเป็นทีมภายใต้สถานการณ์จำลองที่ควบคุมโดยคอมพิวเตอร์

4. ผู้ใหญ่ต้องการใช้ความรู้และทักษะที่ได้เรียนรู้มาทันที ความทรงจำจะลดลงถ้าเก็บไว้นานโดยไม่ได้ใช้ ซึ่งตรงตามหลักทฤษฎีของ Knowles ที่กล่าวว่า ความรู้ที่ได้ควรถูกนำไปใช้ทันที

ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ (2544: 65-68) ได้กล่าวถึง รูปแบบของประสบการณ์การเรียนรู้ (design of learning experience format) สามารถออกแบบให้แตกต่างกันเพื่อตอบสนองความแตกต่างของวัตถุประสงค์ของโครงการการศึกษาผู้ใหญ่ (andragogical approach in adult education program) บริบทแวดล้อม และคุณสมบัติของผู้เรียนผู้ใหญ่ซึ่ง ชัยฤทธิ์ ได้ให้อ้างถึง Model ของประสบการณ์การเรียนรู้ที่ Knowles เสนอให้เป็นแม่แบบของการออกแบบที่ Knowles เรียกว่า Organic Model มี 7 ขั้นตอนในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการมีความสำคัญทั้งสิ้น การปฏิบัติต้องสอดคล้องกับความเชื่อเบื้องต้นของ Andragogy ทุกประการดังต่อไปนี้

1. สร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง เป็นการแสดงการยอมรับในเอกลักษณ์ (uniqueness) ของผู้เรียนผู้ใหญ่แต่ละบุคคล แสดงความยินดีที่ได้รู้จักและยอมรับในความแตกต่างและความเป็นตนของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคล ความรู้สึกนี้จะพัฒนาต่อไปเป็นความรู้สึกเคารพซึ่งกันและกัน (mutual respect) เป็นความรู้สึกไว้วางใจซึ่งกันและกัน (mutual trust) ซึ่งจะเป็นผลดีต่อไปคือกล้าแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2. จัดโครงสร้างทางกายภาพห้องเรียนมีบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการ ขนาดของโต๊ะและเก้าอี้เหมาะกับผู้ใหญ่ นั่งสบาย การจัดโต๊ะและเก้าอี้ หลีกเลี่ยงการจัดแบบห้องบรรยาย ต้องจัดให้อยู่ในลักษณะล้อมวงคุยกัน เพื่อเอื้อต่อการสื่อสารแบบสองทางของสมาชิกทุกคน ขณะพูด

ทุกคนได้มองเห็นผู้พูด ทั้งนี้เพื่อมุ่งกระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ผู้เรียนผู้ใหญ่สะสมติดตัวมา

3. ผู้สอนอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง ตามความเชื่อเบื้องต้นของ Andragogy ที่ผู้ใหญ่มีความต้องการที่จะนำตนเอง นั่นคือผู้เรียนผู้ใหญ่บอกว่าต้องการสิ่งใดได้และถ้าหากติดขัดผู้สอนต้องช่วยแนะนำวิธีการหรือเครื่องมือในการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน การที่ผู้เรียนเป็นผู้ระบุความต้องการของตนเอง มีข้อดีแรกคือ ศักดิ์ศรีของมนุษย์ที่ได้ระบุความต้องการของตนเอง ข้อดีต่อมาคือ เกิดความมุ่งมั่นผูกพันต่อเป้าหมายที่ตนเองเป็นผู้กำหนด

4. ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์ที่เป็นจริงได้ (Practical objective) ในทางการศึกษาในการเขียนความต้องการให้อยู่ในรูปของวัตถุประสงค์การศึกษาที่เหมาะสม ผู้เรียนผู้ใหญ่บางคนอาจสามารถเขียนได้เอง หากติดขัด ผู้สอนต้องช่วยแนะนำและให้ความสะดวก ข้อดีของการที่ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาของตนเอง ก็เช่นเดียวกันข้อดีของการวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง คือ ภูมิใจในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเอง และความผูกพันมุ่งมั่นและการยอมรับในสิ่งที่ตนระบุเอง

5. การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกวิธีการเรียนรู้ เลือกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนชอบและมั่นใจที่จะกระทำ หากติดขัดผู้สอนต้องแนะทางเลือก ช่วยบอกข้อดี ข้อจำกัดของแต่ละวิธีการเรียนรู้ ให้อารมณ์ดีใจให้อยู่ในความรับผิดชอบของผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับการรับรู้ตนเองที่จะชี้นำตนเองของผู้ใหญ่และเปิดโอกาสให้ได้ใช้ประสบการณ์เดิมมาใช้ในการเรียนรู้อย่างเต็มที่

6. ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีผู้สอนเป็นที่เลี้ยงเพื่อให้เกิดความมั่นใจ เมื่อติดขัดหรือต้องการความช่วยเหลือ ผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้สอนมีโอกาสเรียนรู้จากกันและกัน

7. ประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นระยะ เพื่อให้ผู้เรียนตัดสินใจในการกระทำของตนเองตามกิจกรรมการเรียนรู้ได้ ถ้าจำเป็นต้องคิดแปลงหรือยืดหยุ่นสำหรับการประเมินในขั้นสุดท้ายเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากที่ผู้เรียนจะทราบว่าตนเองถึงจุดหมายที่ตนกำหนดไว้แล้วหรือยัง ยังขาดอีกเท่าไร การประเมินตนเอง (self-assessment หรือ self-evaluation) ขั้นนี้ จะมีข้อดีที่กลายเป็นการวิเคราะห์ความต้องการหรือความขาดของผู้เรียนด้วยตนเองอีกครั้ง ถ้ายังไม่ถึงจุดหมายที่ต้องการ ผู้เรียนทราบว่าขาดอีกเท่าไรผู้เรียนจะเป็นผู้ระบุความขาดหรือความต้องการเอง ทำให้เกิดความต้องการที่จะเรียนต่อไป ทำให้วงจรของระบบการเรียนรู้จากขั้นตอนที่ 7 ย้อนไปบรรจบเป็นขั้นตอนที่ 3 (re-assessment of learning need) กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

ผู้ใหญ่จึงเกิดอย่างต่อเนื่องด้วยการชี้แนะตนเอง สมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ผู้ใหญ่สอดคล้องตามแนวทางมนุษยนิยมได้เป็นอย่างดี

จะกล่าวได้ว่า การออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวทาง Andragogy ของ Knowles ตามทฤษฎี Organic Model สามารถตอบสนองความเชื่อเบื้องต้นของ Andragogy และมนุษยนิยมได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นยังเป็นแม่แบบที่นักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะสามารถเลือกบรรจุเนื้อหา และวิธีการ เทคนิคที่หลากหลายได้ตามความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ขององค์กร ตามสภาพบริบทแวดล้อมและคุณสมบัติของกลุ่มผู้เรียนผู้ใหญ่ที่แตกต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้การจัดการเรียนรู้ และบริหารจัดการความแตกต่าง ในด้านความรู้ (knowledge) ด้านความเข้าใจ (understanding) ด้านทักษะ (skill) ด้านทัศนคติ (attitude) และด้านคุณค่า (value) ซึ่งองค์กรสามารถนำไปประยุกต์และปรับใช้ในองค์กรให้เกิดการพัฒนาทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

การประยุกต์ใช้ Andragogy

จิตซังค์ได้ทำการวิจัยโดยใช้ Andragogy in Practice Inventory (API) เพื่อศึกษานักการศึกษาจะสามารถส่งเสริม Self-directed Learning ได้อย่างไร โดยการสอบถามอาจารย์จากมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกาพบว่าผู้สอนสามารถส่งเสริม Self-directed Learning ได้โดย

- 1) ให้ผู้เรียนพึ่งพาผู้สอนน้อยลงเรื่อย ๆ
- 2) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีการใช้แหล่งวิทยาการเพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ (Learning resources) โดยเฉพาะประสบการณ์ของผู้อื่นและให้มีการตอบสนองในทำนองเดียวกัน
- 3) ช่วยให้ผู้เรียนระบุความต้องการการเรียนรู้ (define learning need) ถึงการช่วยให้เข้าใจสมมติฐานเชิงจิตวิทยาที่มีผลต่อความต้องการ (needs) นั้น ๆ
- 4) ช่วยผู้เรียนให้เพิ่มความรับผิดชอบในการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การวางแผน และประเมินความก้าวหน้า
- 5) รวบรวมว่าควรจะเรียนอะไร โดยเชื่อมโยงกับปัญหาส่วนตัว ความตระหนักและระดับความเข้าใจ
- 6) ส่งเสริมผู้เรียนได้ตัดสินใจเองในการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้
- 7) กระตุ้นให้รู้จักใช้มาตรการในการตัดสินใจต่าง ๆ
- 8) ส่งเสริม problem-posing และ problem-solving
- 9) ส่งเสริมให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเอง (self-concept) ในฐานะเป็นผู้เรียน / ผู้กระทำ

10) เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ การมีส่วนร่วม การเป็นต้นแบบ และ การใช้สัญญาการเรียนรู้

การใช้ Andragogy ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

- 1) สร้างบรรยากาศแบบผู้ใหญ่ (adulthood) โดยการให้แต่ละแผนกเป็นตัวเอก
- 2) สร้างกลไกต่างๆ ให้เกิดการวางแผนร่วมกัน (โดยการตั้งคณะกรรมการกลุ่มทำงานที่มีพลังอำนาจในส่วนที่เกี่ยวข้อง/ตัดสินใจ)
- 3) วิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ (ให้มีการใช้เทคนิคการประเมินตนเอง (self-assessment technique เพื่อพิจารณาสมรรถนะของตนเอง)
- 4) สร้างวัตถุประสงค์ของโครงการ(ผู้เข้าร่วมโครงการอาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้เมื่อจำเป็น)
- 5) ออกแบบกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ (ส่งเสริมให้ใช้แหล่งวิทยาการที่มีอยู่ในกลุ่ม)
- 6) ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ (ใน HRD จะเน้นผู้ร่วมประชุมเข้าใจหลักการของ Andragogy)
- 7) ประเมินโครงการ

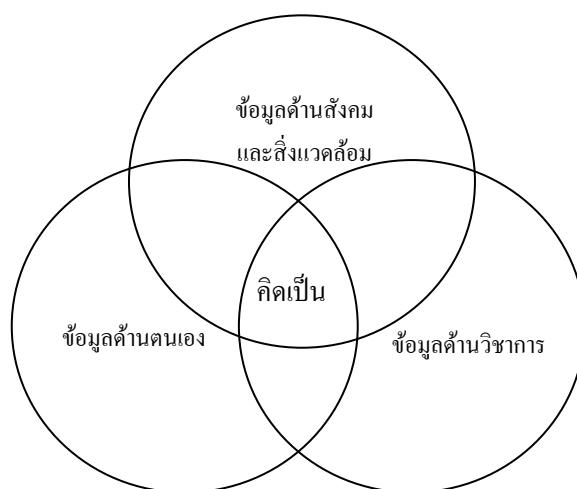
ปรัชญา “คิดเป็น” ของ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์

คิดเป็น เป็นกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นจากหลักการและแนวคิดของ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ อ้างถึงใน ทองอยู่ แก้วไทรชะ (2550, 12-16) นักการศึกษาไทย ที่กล่าวไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องการสอนคนให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น”

คิดเป็น หมายถึง กระบวนการที่คนเรานำมาใช้ในการตัดสินใจ โดยต้องแสวงหาข้อมูลของตนเอง ข้อมูลของสภาพแวดล้อมในชุมชน และข้อมูลทางวิชาการ แล้วนำมาวิเคราะห์หาทางเลือกในการตัดสินใจที่เหมาะสม มีความพอดีระหว่างตนเองและสังคม

คิดเป็น มีความเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนต้องการความสุข แต่ความสุขของแต่ละคนแตกต่างกัน เนื่องจากมนุษย์มีความแตกต่างกันในด้านต่างๆ เช่น เพศ วัย สภาพสังคมสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต ซึ่งทำให้ความต้องการและความสุขของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ดังนั้น การที่บุคคลจะอยู่ได้อย่างเป็นสุขในสังคม จะต้องเป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และกระบวนการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นนั้น จะต้องนำข้อมูลอย่างน้อย 3 ประการ มาประกอบในการคิด คือ ข้อมูลด้านตนเอง ข้อมูลด้านสังคม สิ่งแวดล้อม ข้อมูลด้านวิชาการ โดยเราจะต้องชั่งน้ำหนักดูว่า ข้อมูลใดน่าเชื่อถือมากกว่าหรือมีผลดีมากกว่านำมาตัดสินใจโดยอาศัยการพิจารณาอย่างรอบคอบ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 3 หลักการของการคิดเป็น

ที่มา : อุ่นตา นพคุณ (2546)

หลักการของการคิดเป็น

1. คิดเป็น เชื่อว่า สังคมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอาจก่อให้เกิดปัญหา ซึ่งปัญหานั้นสามารถแก้ไขได้
2. คนเราจะแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมที่สุด โดยใช้ข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจอย่างน้อย 3 ประการ คือ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง สังคม และวิชาการ
3. เมื่อได้ตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยการไตร่ตรองอย่างรอบคอบทั้ง 3 ด้านแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความพอใจในการตัดสินใจนั้น และควรรับผิดชอบต่อการตัดสินใจนั้น
4. เนื่องจากสังคมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การคิดตัดสินใจจึงอาจจะต้องเปลี่ยนแปลงปรับปรุงใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

ลักษณะของคนคิดเป็น

คนเราจะต้องมีคุณสมบัติอย่างไรจึงจะประสมกลมกลืนกับสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างราบรื่น การที่คนเราคนเดียวหรือหลายคนจะประสมกลมกลืนกับสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างราบรื่นตลอดเวลา นั้นย่อมเป็นไปได้ยาก แต่เราอาจจะทำให้ตัวเราและสังคมสิ่งแวดล้อมประสมกลมกลืนกันได้เท่าที่แต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มจะสามารถ โดยการ

1. ปรับปรุงตัวเราให้เข้ากับสังคมหรือสิ่งแวดล้อม
2. ปรับปรุงสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตัวเรา และ

3. ปรับปรุงทั้งตัวเราและสังคมสิ่งแวดล้อมทั้งสองด้านให้ประสมกลมกลืนซึ่งกันและกัน

4. หลีกสังคมและสิ่งแวดล้อมนั้นไปสู่สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับตน ดังนั้นคนคิดเป็น จะมีคุณลักษณะที่สำคัญ 8 ประการ ดังต่อไปนี้

4.1 มีความเชื่อว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นสังขารธรรม สามารถแก้ไขได้

4.2 การคิดที่ต้องใช้ข้อมูลหลายๆด้าน (ตนเอง สังคม วิชาการ)

4.3 รู้ว่าข้อมูลเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

4.4 สนใจที่จะวิเคราะห์ข้อมูลอยู่เสมอ

4.5 รู้ว่าการกระทำของตนมีผลต่อสังคม

4.6 ทำแล้ว ตัดสินใจแล้ว สบายใจ และเต็มใจรับผิดชอบ

4.7 แก้ปัญหาชีวิตประจำวันอย่างมีระบบ

4.8 รู้จักชั่งน้ำหนักและตัดสินใจหาทางเลือกให้สอดคล้องกับค่านิยม

ความสามารถสถานการณ์หรือเงื่อนไขส่วนตัว และระดับความเป็นไปได้ของทางเลือกต่างๆ

กระบวนการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การคิดเป็น

1. ขั้นสำรวจปัญหา เมื่อเกิดปัญหา ย่อมต้องเกิดกระบวนการคิดแก้ปัญหา

2. ขั้นหาสาเหตุ เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อทำความเข้าใจในปัญหานั้น และนำมาวิเคราะห์ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นได้อย่างไร มีอะไรเป็นองค์ประกอบของปัญหาบ้าง โดยสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น อาจมาจากสาเหตุ 3 ด้าน คือ

2.1 สาเหตุจากตนเอง เช่น พื้นฐานชีวิต ครอบครัว อาชีพ การปฏิบัติ ฯลฯ

2.2 สาเหตุจากสังคม เช่น บุคคลที่อยู่แวดล้อม ความเชื่อ ประเพณี ฯลฯ

2.3 สาเหตุจากการขาดวิชาการ ความรู้ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับปัญหา

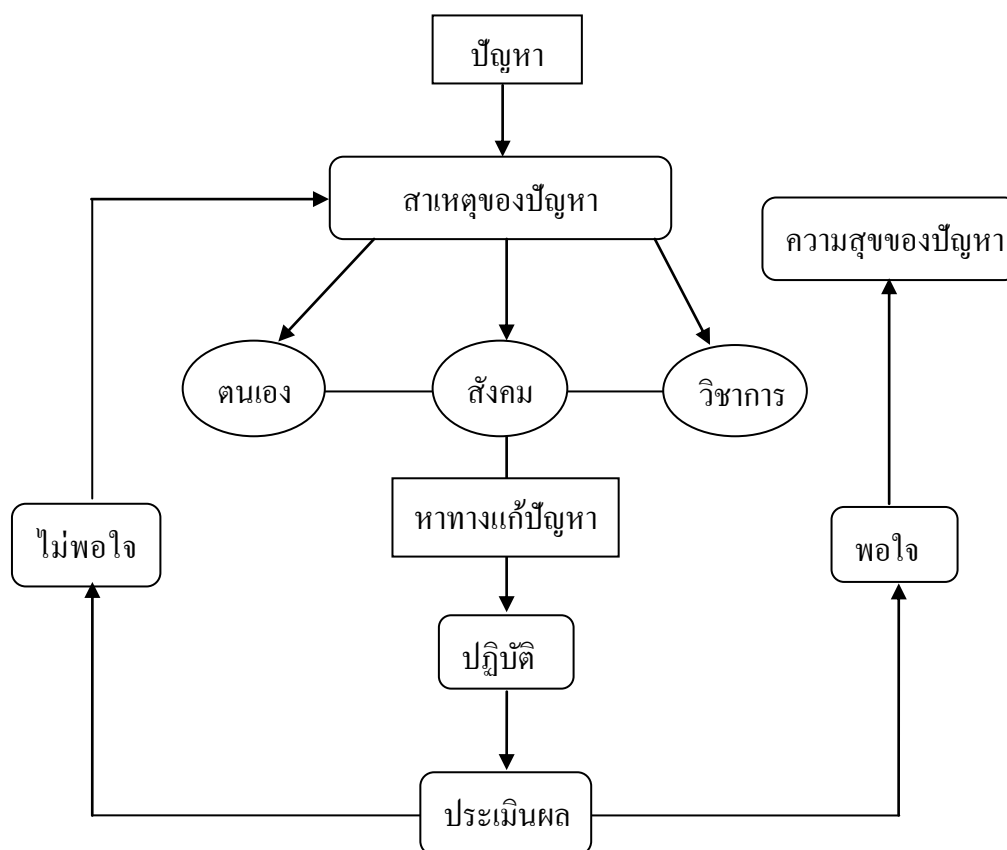
3. ขั้นวิเคราะห์ เมื่อได้ทางเลือกแล้วจึงตัดสินใจเลือกแก้ปัญหาในทางที่มีข้อมูลต่างๆ พร้อมด้านตนเอง สังคม วิชาการ มาประกอบในการวิเคราะห์

4. ขั้นตัดสินใจ เมื่อได้ทางเลือกแล้วจึงตัดสินใจเลือกแก้ปัญหาในทางที่มีข้อมูลต่างๆ พร้อมสมบูรณ์ที่สุด

5. ขั้นตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติ เมื่อตัดสินใจเลือกทางใดแล้ว ต้องยอมรับว่าเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด ข้อมูลเท่าที่มีขณะนั้น

6. ขั้นปฏิบัติในการแก้ปัญหา ในขั้นนี้เป็นการประเมินผลพร้อมกันไปด้วย ถ้าผลเป็นที่พอใจก็จะถือว่าพบความสุข หรือ คิดเป็น แต่ถ้าไม่พอใจหรือผลออกมาไม่ได้เป็นไปตามที่คิดไว้ หรือข้อมูลเปลี่ยน ต้องเริ่มต้นกระบวนการคิดแก้ปัญหาใหม่ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2546)

ภาพที่ 4 กระบวนการคิดเป็น

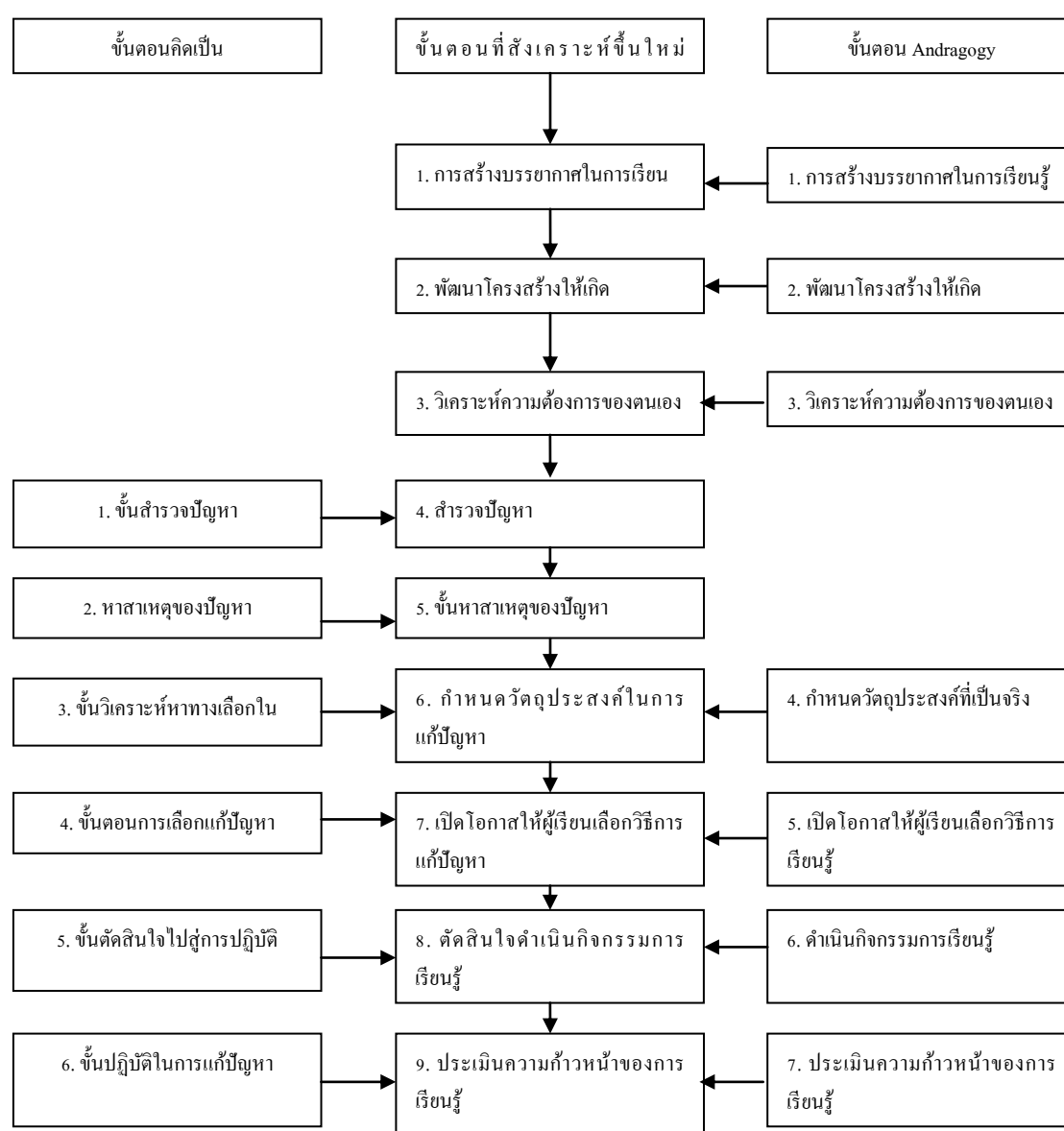
ทีมา กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2546)

กล่าวได้ว่า การจัดการศึกษาเพื่อให้คนคิดเป็นนั้น เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความเชื่อพื้นฐานจากการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ ที่อาศัยพื้นฐานข้อมูลด้านตนเอง ข้อมูลด้านวิชาการ ข้อมูลด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยการวิเคราะห์และตัดสินใจเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมแล้วนำสู่การปฏิบัติ โดยมีเกณฑ์ความพึงพอใจเป็นเครื่องมือในการประเมินผล

จากการศึกษาทฤษฎี Andragogy ของ Knowles กับปรัชญาคิดเป็นของดร.โกวิท วรพิพัฒน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงสรุปได้ว่า ทฤษฎี Andragogy ของ Knowles สรุปได้ว่าผู้ใหญ่มีการเรียนรู้ได้ดี และประสบผลสำเร็จได้ คือ มีความต้องการและความสนใจในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

กับชีวิต การวิเคราะห์จากประสบการณ์ การที่ผู้ใหญ่เป็นผู้นำตนเอง ตลอดจนความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ประกอบกับปรัชญาคิดเป็นของท่าน ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ ที่ผู้ใหญ่จะเกิดกระบวนการเรียนรู้ นั้น จะต้องเป็นกระบวนการคิดเพื่อตัดสินใจ โดยใช้ข้อมูล 3 ด้าน คือ ข้อมูลตนเอง ข้อมูลด้านวิชาการ และข้อมูลด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้ง 3 ด้าน มาวิเคราะห์ตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไข เพื่อนำสู่การปฏิบัติ มาสังเคราะห์ขั้นตอนการคิดเป็น ของ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ และขั้นตอน Andragogy ของ Knowles

ภาพที่ 5 การสังเคราะห์ขั้นตอนการคิดเป็นและขั้นตอนของโนลส์

ที่มา : กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2546

6. ความหมาย การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยการ

6.1 ผสมผสานหลักสูตร – ความรู้ในสาขาวิชาต่างๆเข้าด้วยกัน

6.2 ผสมผสานกระบวนการสอน/กระบวนการเรียนรู้/ปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมอันดีงาม โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและความสามารถทางสติปัญญา

การบูรณาการทางการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักนำความรู้ไปผสมผสานกัน ฝึกให้ รู้จักใช้เหตุผลและการนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

เหตุผลในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ด้านจิตวิทยา ผู้เรียนได้มีโอกาสได้รับความรู้ที่หลากหลาย เกิดการนำมาใช้ได้ ในชีวิตประจำวัน

ด้านสังคมวิทยา ผู้เรียนต้องการทักษะจากหลายสาขาวิชาร่วมกัน จึงจะสามารถ นำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

ด้านบริหาร

- 1) แก้ปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากร
- 2) แก้ปัญหาความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชา
- 3) ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

แนวคิด/ทฤษฎี

กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับปรัชญา การศึกษาแบบ Progressivism ของ John Dewey ได้แก่ การศึกษาคือชีวิต: คนต้องศึกษาตลอดชีวิต (ความรู้มาจากยวมหาศาล) เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนโดยการแก้ปัญหาส่งเสริมร่วมมือการ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สร้างเสริมการอยู่ร่วมกันในวิถีประชาธิปไตย

1) ทฤษฎีการเรียนรู้ในด้าน Cognitive ที่ใช้ Constructivism Approach หลัก สำคัญของ Constructivism คือ ผู้เรียนต้องสร้างความรู้เอง ครูเป็นผู้ช่วย โดยจัดหาข้อมูลข่าวสารที่มีความหมายให้แก่ผู้เรียน หรือให้โอกาสผู้เรียนได้ค้นพบด้วยตนเองและเป็นผู้ลงมือกระทำ

2) ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของ Ausubel ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Ausubel เน้นความสำคัญของการเรียนรู้ที่มีความเข้าใจและความหมาย การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียน ได้เชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิมที่อยู่ในสมองของผู้เรียน

3) การถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transfer of Learning) การถ่ายโยงการเรียนรู้ หมายถึง การนำสิ่งที่เรียนรู้แล้วไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ การถ่ายโยงการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญ เพราะวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การเตรียมผู้เรียนให้สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในอนาคตทั้งในด้านประกอบอาชีพ และการแก้ปัญหาต่างๆ

ลักษณะสำคัญของการบูรณาการ

การบูรณาการทำได้หลายระดับ โดยเป็นการบูรณาการระหว่างความรู้ของวิชาต่าง ๆ (บูรณาการหลักสูตร) กระบวนการเรียนรู้ (บูรณาการกระบวนการเรียนการสอน) พัฒนาการทางความรู้และพัฒนากายทางจิตใจ (จิตพิสัย) เน้นทั้งความรู้ และเจตคติ ค่านิยม ความสนใจ สนุกสนานเพลิดเพลิน และการกระทำ เน้นทั้งความรู้และทักษะพิสัยสิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับสิ่งที่ เป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนสิ่งที่เรียนในโรงเรียนต้องมีความหมายและมีคุณค่าต่อชีวิต สามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น

หลักการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Learning Integration) อาจจัดได้ 2 ลักษณะ คือ

1) การบูรณาการภายในวิชา (Interdisciplinary) เป็นการบูรณาการที่เกิดขึ้น ภายในขอบเขตของเนื้อหาเดียวกัน วิชาที่ใช้หลักการบูรณาการภายในวิชาเดียวกันมากที่สุด คือ วิชา ภาษาหรือกระบวนการทางภาษา ซึ่งประกอบด้วยการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เนื่องจากมีความเกี่ยวพันกันหลายแบบ นอกจากวิชาภาษาแล้ว วิชาสังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ หรือคณิตศาสตร์ ก็ใช้หลักการเชื่อมโยงภายในวิชาได้

2) การบูรณาการระหว่างวิชา (Interdisciplinary) เป็นการเชื่อมโยงหรือรวม ศาสตร์ต่าง ๆ ตั้งแต่ 2 สาขาวิชาขึ้นไปภายในหัวเรื่อง (Theme) เดียวกัน เป็นการเรียนรู้โดยใช้ ความรู้ความเข้าใจและทักษะในศาสตร์ หรือความรู้ในวิชาต่าง ๆ มากกว่า 1 วิชาขึ้นไป เพื่อ แก้ปัญหา หรือการแสวงหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การเชื่อมโยงความรู้และทักษะ ระหว่างวิชาต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง ไม่ใช่เพียงผิวเผินและมีลักษณะใกล้เคียง กับชีวิตจริงมากขึ้น

การจัดการเรียนรู้ทั้ง 2 ลักษณะนั้น สามารถจัดเป็นรูปแบบของการบูรณาการ (Models of Integration) ได้ 4 รูปแบบ คือ <http://portal.in.th/inno-Kereen2/pages/1764/>

1) การบูรณาการภายในวิชา (Interdisciplinary) เป็นการบูรณาการที่เกิดขึ้น ภายในขอบเขตของเนื้อหาเดียวกัน วิชาที่ใช้หลักการบูรณาการภายในวิชาเดียวกันมากที่สุด คือ วิชา

ภาษา หรือกระบวนการทางภาษา ซึ่งประกอบด้วยการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เนื่องจากมีความเกี่ยวพันกันหลายแบบ นอกจากวิชาภาษาแล้ว วิชาสังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ หรือคณิตศาสตร์ ก็ใช้หลักการเชื่อมโยงภายในวิชาได้

2) **บูรณาการแบบขนาน (Parallel Instruction)** ครูตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปสอนต่างวิชากัน ต่างคนต่างสอน แต่ต้องวางแผนเพื่อสอนร่วมกัน โดยมุ่งสอนหัวเรื่อง/ความคิดรวบยอด/ปัญหาเดียวกัน ระบุสิ่งที่ทำร่วมกันและตัดสินใจร่วมกันว่าจะสอนหัวเรื่อง/ความคิดรวบยอดและปัญหานั้น ๆ อย่างไร ในวิชาของแต่ละคน ใครควรสอนก่อน-หลัง งานหรือการบ้านที่มอบหมายให้ผู้เรียนทำจะแตกต่างกันไปในแต่ละวิชา แต่ทั้งหมดจะต้องมีหัวเรื่อง/ความคิดรวบยอด/ปัญหาร่วมกัน การสอนแต่ละวิชาจะเสริมซึ่งกันและกันทำให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างวิชา

3) **บูรณาการแบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary Instruction)** การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบนี้คล้ายกับบูรณาการแบบขนาน กล่าวคือ ครูตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปสอนต่างวิชากัน มาวางแผนเพื่อสอนร่วมกัน โดยกำหนดว่าจะสอนหัวเรื่อง/ความคิดรวบยอด/ปัญหาเดียวกัน ต่างคนต่างแยกกันสอนตามแผนการสอนของตน แต่มอบหมายให้ผู้เรียนทำงานหรือโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเชื่อมโยงความรู้สาขาต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนสร้างชิ้นงานได้ ครูแต่ละวิชากำหนดเกณฑ์เพื่อประเมินผลชิ้นงานของผู้เรียนในส่วนวิชาที่ตนสอน

4) **บูรณาการแบบข้ามวิชา หรือสอนเป็นคณะ (Transdisciplinary Instruction)** ครูที่สอนวิชาต่าง ๆ ร่วมกันวางแผน ปรัชญาหรือ กำหนดหัวเรื่อง/ความคิดรวบยอด/ปัญหาเดียวกัน จัดทำแผนการสอนร่วมกันแล้วร่วมกันสอนเป็นคณะ (Team) โดยดำเนินการสอนผู้เรียนกลุ่มเดียวกัน มอบหมายงาน/โครงการให้นักเรียนทำร่วมกัน ครูทุกวิชาร่วมกันกำหนดเกณฑ์เพื่อประเมินผลชิ้นงานของผู้เรียนร่วมกัน

ขั้นตอนและวิธีการ

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ทั้งการบูรณาการภายในวิชาและบูรณาการระหว่างวิชา มีหลักการเช่นเดียว โดยมีขั้นตอนและวิธีการดังต่อไปนี้

1) การวางแผนและการประเมินผลการสอนแบบบูรณาการ

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์หลักสูตรและเลือกหัวเรื่อง (Theme) ระดมพลังสมองของครู/ผู้เรียนกำหนดโครงการสอนให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต

การศึกษาเอกสารต่าง ๆ กำหนดหัวเรื่อง (Topic) ให้แคบลง (หาความสัมพันธ์ของความรู้ในวิชาต่าง ๆ

ขั้นที่ 2 การพัฒนาหัวเรื่อง

1. กำหนดเวลาในการสอนให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงปฏิทินปฏิบัติงานของโรงเรียน
2. กำหนดวัตถุประสงค์ โดยระบุความรู้ด้วยความสามารถที่ต้องการจะให้เกิดแก่ผู้เรียน
3. สร้างวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างความเชื่อมโยงให้ผู้เรียนคาดการณ์ถึงความสำเร็จขั้นต้น

ขั้นที่ 3 แหล่งข้อมูล

1. กำหนดแหล่งข้อมูลเพื่อช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้
2. ตัวอย่างแหล่งข้อมูล
3. สมาชิกในกลุ่ม
4. ผู้ปกครอง
5. การออกไปสำรวจ
6. การบริการชุมชน
7. การพัฒนาสื่อในเชิงพาณิชย์
8. เทคโนโลยี
9. ผู้สอนจากแหล่งอื่นๆ
10. ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ ผู้ให้คำปรึกษา
11. แหล่งข้อมูลท้องถิ่น

ขั้นที่ 4 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

1. สร้างกิจกรรมข้ามวิชาในหลักสูตร
2. การติดต่อกับแหล่งข้อมูล
3. ข้อเสนอในการพิจารณากิจกรรม
4. การกำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจน
5. การใช้ประโยค 2-3 ประโยค เพื่อให้เห็นภาพรวม
6. การกำหนดสื่อการเรียนการสอน
7. การตัดสินใจดำเนินการเรียนการสอน
8. เตรียมสื่อเพื่อจัดกิจกรรม
9. ออกแบบวิธีการวัดผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
10. การตัดสินใจทำงานร่วมกันเป็นทีมของครูการจัดกิจกรรม

ขั้นที่ 5 การสร้างกิจกรรมให้มีความต่อเนื่องกับการพัฒนากิจกรรม

1. สามารถเปลี่ยนแปลงและแก้ไขให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
2. ดำเนินการตามวัตถุประสงค์โดยตลอดบทเรียน (Unit)
3. ผู้สอนต้องพบกันเป็นระยะ ๆ เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าและกำกับการดำเนิน

กิจกรรม

ขั้นที่ 6 การประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน

1. ผู้เรียนสามารถประเมินตนเองได้
2. ครูสามารถกำกับการก้าวหน้าของผู้เรียนโดนตลอด
3. ครูสามารถนำการวัดผลแบบหลากหลายมาใช้ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน

ขั้นที่ 7 การประเมินผลกิจกรรม

1. ผู้เรียนสามารถประเมินผลกิจกรรมโดยรวม เช่น มีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น
- ทรัพยากรในห้องก็สามารถให้คำแนะนำปรึกษาในการพัฒนากิจกรรม

2. ครูสามารถบอกจุดอ่อนจุดเด่นของกิจกรรม
3. ครูจะต้องจัดบันทึกความเปลี่ยนแปลงกิจกรรม เพื่อที่ปรับปรุงและนำไปใช้

ก้าวหน้า

ขั้นที่ 8 การเปลี่ยนแปลงข้อมูลกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

1. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
 2. การเรียนการสอนแบบบูรณาการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้
- โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

กล่าวโดยสรุปว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการจัดการประสบการณ์เรียนรู้ที่เชื่อมโยงความรู้ คุณธรรม ความคิด หลักสูตร ผสมผสานกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการเชื่อมโยงเนื้อหาสาระ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยองค์รวม ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตนิสัย และทักษะพิสัย

ตอนที่ 2 การพัฒนาคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตมีความสำคัญทั้งต่อบุคคลและสังคม คุณภาพชีวิตเป็นสิ่งที่มนุษย์กำหนดสร้างขึ้น และชวนชวนให้ได้มาด้วยตัวของมนุษย์เอง นอกจากนั้นยังเป็นเกณฑ์หรือมาตรฐานที่จะทำให้มนุษย์ได้พัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา บุคคลและครอบครัวที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีย่อมมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตให้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้านอยู่ตลอดเวลา ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ สุขภาพอนามัย คุณธรรม จริยธรรม การพักผ่อนหย่อนใจ การรับข้อมูลข่าวสาร การพึ่งตนเอง และ

การมีส่วนร่วม ในลักษณะเช่น เขาย่อมมีความสามารถในการปรับปรุงทั้งตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อมให้เกิดคุณค่า หรือประโยชน์สูงสุด ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมก็จะลดลงหรือหมดไปได้ อาทิเช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนประเทศที่มีประชากรไม่มีคุณภาพชีวิต จะประสบกับปัญหาความล่าช้า หรือความล้มเหลวในการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะเป็นปัญหาต่อเสถียรภาพ ความมั่นคง และความปลอดภัยของประเทศด้วย ดังนั้นจึงต้องใช้ความพยายามกันอย่างเต็มที่ในการปรับปรุงพัฒนาประชากรที่ด้อยคุณภาพให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจนถึงระดับมาตรฐานที่สังคมต้องการ ทั้งนี้คุณภาพชีวิตจึงมีความสำคัญทั้งต่อบุคคลและสังคมอย่างยิ่ง โดยผู้ที่มีคุณภาพชีวิตจะช่วยให้ตนเองและสังคมมีลักษณะดังนี้

บุคคลจะมีการดำรงชีวิตในแนวทางที่ดี ใช้วิธีการอันชอบธรรมในการสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ ของตน โดยไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น

บุคคลจะมีการสร้างสรรค์พัฒนา คิดปรับปรุงตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

บุคคลจะมีภูมิปัญญา เหตุผล และวิธีการแห่งสันติในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

บุคคลจะมีการยอมรับในคุณค่าและความสำคัญของตนเอง ผู้อื่น สังคม และสิ่งแวดล้อม ทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมมีปัญหาและความขัดแย้งน้อย

บุคคลจะเป็นพื้นฐานของครอบครัวและสังคมให้มีความสุข มีความเจริญก้าวหน้า มีเสถียรภาพ ความปลอดภัย ความเป็นปึกแผ่นมั่นคง และความเป็นระเบียบเรียบร้อย

2.1. ความหมายของคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตมีมุมมองที่สอดคล้องหรือแตกต่างกันหลายมิติ ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ศาสนา สถานที่ เวลา สังคม หรือชุมชนของแต่ละประเทศ จึงทำให้มีการกำหนดคุณลักษณะของคุณภาพชีวิตที่แตกต่างหรือสอดคล้องกันไปตามความเหมาะสมของสังคม หรือชุมชน ทั้งในระดับประเทศ และปัจเจกบุคคลความหมายของคุณภาพชีวิตนั้น มีนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศให้ความหมายไว้ ดังนี้

นิสาร์ตน์ ศิลปะเดช (2540: 65) ได้สรุปไว้ว่า คุณภาพชีวิตหมายถึง สภาพการดำรงชีวิตที่บุคคลเกิดความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ อันเนื่องมาจากการได้รับการตอบสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ สมองความต้องการทางด้านร่างกายอย่างเหมาะสมกับสภาพและฐานะของตน ซึ่งได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนความสุขทางจิตใจที่จะช่วยให้บุคคลยอมรับและยกย่องจากผู้อื่น เกิดความภาคภูมิใจและการนับถือตนเอง คิดและทำในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น เป็นต้น

ผาสุก มุทฺธเมธา (2540: 72-73) อธิบายว่า คุณภาพชีวิตหมายถึงสภาพการดำรงชีวิตที่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับอัตภาพ อยู่ในกรอบและระเบียบแบบแผนวัฒนธรรมที่ดั่งามตามมาตรฐานที่ยอมรับของสังคมโดยทั่วไป พร้อมทั้งจะพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล ; และคนอื่น ๆ (2540: 24) ได้สรุปความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ระดับการมีชีวิตที่ดี มีความสุข และความพึงพอใจในชีวิต ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ และการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลในสังคม เป็นการประสานการรับรู้ของบุคคล ในด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม สิ่งแวดล้อม ภายใต้วฒนธรรม ค่านิยม และเป้าหมายในชีวิตของแต่ละคน

ศิริ สามสุโพธิ์ (2543: 57) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตของบุคคลที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสม ไม่เป็นภาระและไม่เกิดปัญหาให้แก่สังคม เป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสามารถดำเนินชีวิตที่ชอบธรรม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ค่านิยมของสังคม สามารถแก้ไขปัญหาได้ ตลอดจนการแสวงหาสิ่งที่ตนปรารถนาให้ได้มาอย่างถูกต้องภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่มีอยู่ มีจุดเน้น 3 ประการ คือ

1. ด้านร่างกาย คือ บุคคลต้องมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งเป็นผลจากการได้รับการสนองตอบทางด้านปัจจัยความจำเป็นพื้นฐานที่พอเหมาะ
2. ด้านจิตใจ คือ บุคคลต้องมีสภาพจิตใจที่สมบูรณ์ร่าเริงแจ่มใส ไม่วิตกกังวล มีความรู้สึกที่เป็นสุขและพึงพอใจในชีวิตของตนเอง ครอบครัว สังคม และสภาพแวดล้อมที่ดี มีปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น
3. ด้านสังคม คือ บุคคลที่สามารถดำรงชีวิตภายใต้บรรทัดฐาน ค่านิยมทางสังคมในฐานะเป็นสมาชิกได้อย่างปกติสุข

คำตัน บุญมณี (2545: 14) ได้สรุปความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง การที่บุคคลมีสุขภาพกาย และจิตที่ดี อันเนื่องมาจากการได้รับการสนองในสิ่งที่ตนประโยชน์ต่อร่างกายและจิตใจ โดยความต้องการทางร่างกายได้แก่ การมีอาหารบริโภคในจำนวนที่เพียงพอทำให้ร่างกายดำรงอยู่ได้ มีที่อยู่อาศัยที่คงทนแข็งแรงถูกสุขลักษณะ มีเครื่องนุ่งห่มตลอดปี (โดยเฉพาะฤดูหนาว) มีการศึกษา สำหรับด้านจิตใจ ได้แก่ การมีอาชีพมั่นคง มีรายได้พอเพียง มีบริการด้านสาธารณสุขบริโภค มีโอกาสสร้างสรรค์พัฒนาตนเอง มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีการคมนาคมที่สะดวก มีอิสระ (ในกรอบของกฎหมายและเป็นธรรม) มีนันทนาการและการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ชาร์มา (Sharma, 1975: 109-113) อธิบายคุณภาพชีวิตว่าเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนมาก ทั้งนี้เพราะคุณภาพชีวิตหมายถึง เรื่องของความพึงพอใจอันเกิดจากการได้รับ การตอบสนองความต้องการทางจิตใจและสังคม ทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องความสามารถของสังคมในการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของสมาชิกในสังคมด้วย

ลิว (Liu, 1975: 12) อธิบายว่า คุณภาพชีวิต เป็นชื่อใหม่ที่อยู่ในความคิดเดิม (Old Notion) ทางด้านจิตพิสัย (Subjective) ใช้คำว่า อยู่ดี กินดี มีสุข (Well-being) นั่นคือ การเป็นอยู่ที่ดีของคนและตามสภาพแวดล้อมทั่ว ๆ ไป ส่วนในด้านบุคคลนั้น คุณภาพชีวิตจะแสดงออกมาในรูปของความต้องการ (Wants) เมื่อได้รับการตอบสนองแล้วจะทำให้บุคคลนั้น ๆ มีความสุขหรือความพอใจ

ยูเนสโก (UNESCO, 1978: 89) ได้สรุปความคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ว่า เป็นความรู้สึกรของการอยู่อย่างพึงพอใจ (มีความสุข มีความพอใจ) ต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของชีวิต ซึ่งมีส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล

จากความหมายคุณภาพชีวิตที่กล่าวมา ถึงแม้ว่าจะไม่มีนิยามใดของคุณภาพชีวิตที่ทำให้เกิดการยอมรับอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ ทั้งนี้เพื่อกำหนดกรอบความหมายให้ชัดเจนให้สามารถวัดและประเมินได้โดยการพิจารณาจากความจำเป็นพื้นฐานขั้นต่ำที่ประชาชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน ดังนั้นการกำหนดความหมายของคุณภาพชีวิตของประชาชน (People's Quality of life) จึงหมายถึง ระดับความเป็นอยู่ของคนในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจที่จะบรรลุถึง “ความจำเป็นพื้นฐาน” (Basic Minimum Need) 8 ประการดังนี้ คือ การมีสุขภาพดี การมีบ้านพักอาศัยที่มั่นคง การได้รับบริการด้านการศึกษา ครอบครัวมีความสุขสบาย การมีรายได้เพียงพอ การมีส่วนร่วมในการพัฒนา การมีคุณธรรม และการบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม

2.2 องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตเป็นคำที่มีความหมายกว้างเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายด้าน และสามารถพิจารณาได้หลายแง่มุม คุณภาพชีวิตเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา สถานที่ และสภาวะแวดล้อม คุณภาพชีวิตที่ดี และมีความสุข จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลายด้านที่มารวมกันเข้าอย่างเหมาะสมกลมกลืนกับการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคล ครอบครัว หรือชุมชน รวมถึงสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ จึงจะทำให้เกิดความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2524 : 27-28, อ้างถึงใน สมใจ ฉัตรไทย, 2543: 38) ได้ชี้ให้เห็นว่าคุณภาพชีวิตเป็นเรื่องของการดำเนินชีวิตทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความรู้สึก

ทางด้านจิตใจ หรือด้านอื่น ๆ ได้อย่างมีความสุข ซึ่งการที่จะดำรงตนเป็นผู้ที่มีชีวิตอย่างมีคุณภาพ นั้นจะต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ คือ มีกิน มีใช้ ตามสมควรกับสภาพของตนเอง
2. องค์ประกอบทางด้านสังคม คือ มีการศึกษา มีคุณธรรม มีภาวะผู้นำ และมีพฤติกรรมที่สมาชิกในสังคมปฏิบัติต่อกัน
3. องค์ประกอบทางด้านการเมือง คือ มีโครงสร้างทางการเมืองที่มั่นคง และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่

การมีคุณภาพชีวิตที่ดีจะสร้างเพียงด้านใดด้านหนึ่งย่อมเป็นไปได้ยาก เพราะการที่คนเราจะมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขได้ก็ต่อเมื่อมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจประกอบกัน ในขณะเดียวกันก็ต้องไม่ถูกกีดกันในเรื่องของความคิด ต้องมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นเพื่อตนเองและสังคมย่อมหมายถึงว่าประชาชนต้องมีเสรีภาพในการปกครอง

นิสาร์ตัน ศิลปะเดช (2540: 85-113) ยังพิจารณาคุณภาพชีวิตออกเป็น 2 ระดับ ระดับจุลภาค (micro level) และระดับมหภาค (macro level) กล่าวคือ

1. ระดับจุลภาค (micro level) ประกอบด้วยองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในระดับบุคคลไว้หลายประการ ได้แก่ ความสมบูรณ์ด้านร่างกายและสติปัญญา ความสมบูรณ์ด้านจิตใจและอารมณ์ ความสมบูรณ์ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ความสมบูรณ์ด้านปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ
2. ระดับมหภาค (macro level) ประกอบด้วย มาตรฐานความเป็นอยู่ (สุขภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย บริการสังคม อาหารและโภชนาการภายในสังคม และรายได้ประชาชาติ) ภาวะประชากร (ขนาดประชากร อัตราการเกิด อัตราการตาย อัตราการย้ายถิ่น ความหนาแน่นประชากร) สังคมและวัฒนธรรม (ระบบสังคม ค่านิยม วัฒนธรรม ระบบการเมืองการปกครอง) กระบวนการพัฒนา (การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การค้า ระดับการพัฒนา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การมีส่วนร่วม) สิ่งแวดล้อม (มลภาวะทางน้ำ อากาศ เสียง และดิน) และทรัพยากร (มนุษย์ ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม อุตสาหกรรม เกษตรกรรม เทคโนโลยี)

ลิว (Liu, 1975: 12) กล่าวว่าองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบด้านจิตพิสัย (Subjective Factor) คือ เกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึกของบุคคล ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้สึกนึกคิดของบุคคล
2. องค์ประกอบด้านวัตถุวิสัย (Objective Factor) คือ สภาพแวดล้อมของบุคคล ได้แก่ สภาพแวดล้อมด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อม

ชาร์มา (Sharma, 1975: 11) ที่แบ่งองค์ประกอบคุณภาพชีวิตออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. องค์ประกอบด้านร่างกาย โดยพิจารณาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ได้แก่ อาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย และเครื่องนุ่งห่ม

2. องค์ประกอบทางด้านสังคมและวัฒนธรรม พิจารณาได้จากคุณภาพและปริมาณ เช่นกัน ได้แก่ การศึกษา การมีงานทำ บริการด้านการแพทย์และสาธารณสุข สภาพแวดล้อม การพักผ่อนหย่อนใจ ความคิดสร้างสรรค์

ยูเนสโก (UNESCO, 1981: 1) ได้ชี้ให้เห็นว่ามีปัจจัยหลาย ๆ อย่างที่สัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ได้แก่ อาหาร สุขภาพ อนามัยและโภชนาการ การศึกษา สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ที่อยู่อาศัย และการตั้งถิ่นฐาน การมีงานทำ ค่านิยม ศาสนา จริยธรรม กฎหมาย และปัจจัยทางจิตวิทยา

กล่าวได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิต มีองค์ประกอบหลายด้านรวมกันอย่างเหมาะสมกลมกลืนกับวิถีการดำรงชีวิตภายใต้หลายองค์ประกอบ คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และทางด้านการเมือง ด้านสุขภาพ ด้านธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ภายใต้ปัจจัย 2 ระดับ (นิสาร์ตน์ ศิลปะเดช, 2540) ได้แก่ ระดับจุลภาค ซึ่งมีองค์ประกอบในเรื่อง ความสมบูรณ์ด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ สังคมและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และในระดับมหภาค ที่ประกอบด้วยมาตรฐานด้านสุขภาพ อาหารและโภชนาการ ค่านิยมสังคม

2.3. ดัชนีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.3.1 ข้อมูลดัชนีคุณภาพชีวิตในประเทศ

1) กรมการพัฒนาชุมชน : ดัชนีความจำเป็นขั้นพื้นฐาน

ข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) คือ ข้อมูลในระดับครัวเรือนที่แสดงถึงสภาพความจำเป็นของคนในครัวเรือนในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเอาไว้ว่าคนควรมีคุณภาพชีวิตในเรื่องนั้น ๆ อย่างไรในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้มีชีวิตที่ดีและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

เครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานกำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการชี้วัดว่า คนในแต่ละครัวเรือน ควรมีคุณภาพชีวิตขั้นต่ำในเรื่องนั้น ๆ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ (ปกติจะกำหนด 5 ปี ตามระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) ตามเกณฑ์ที่กำหนดจึงจะถือว่ามีความคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เครื่องชี้วัด จปฐ. ในช่วงปี พ.ศ.2550-2554 มีตัวชี้วัดจำนวน 6 หมวด 42 ตัวชี้วัด ดังนี้

หมวดที่ 1 สุขภาพดี (ประชาชนมีสุขภาพอนามัยดี) มี 13 ตัวชี้วัด ได้แก่

1. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอด และฉีดวัคซีนครบถ้วน
2. หญิงที่คลอดลูกได้รับการทำคลอด และดูแลหลังคลอด

3. เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 2,500 กรัม
4. เด็กแรกเกิดถึง 1 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบ
5. เด็กแรกเกิดได้กินนมแม่อย่างเดียวน้อย 4 เดือนแรกติดต่อกัน
6. เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี ได้กินอาหารอย่างเหมาะสมและเพียงพอ
7. เด็กอายุ 6-15 ปี เจริญเติบโตตามเกณฑ์มาตรฐาน
8. เด็กอายุ 6-12 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบ
9. ทุกคนในครัวเรือนได้กินอาหารถูกสุขลักษณะปลอดภัยและได้มาตรฐาน
10. คนในครัวเรือนมีความรู้ในการใช้ยาที่ถูกต้องเหมาะสม
11. คนอายุ 35 ปีขึ้นไป ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี
12. คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ออกกำลังกายอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 30 นาที
13. ผู้ที่มีสิทธิในระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้ามีหลักประกันสุขภาพ

หมวดที่ 2 มีบ้านอนามัย (ประชาชนมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม) มี 8 ตัวชี้วัด

14. ครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและบ้านมีสภาพทนถาวร
15. ครัวเรือนมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภคเพียงพอตลอดปี
16. ครัวเรือนมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี
17. ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนและบริเวณบ้านเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ
18. ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ
19. ครัวเรือนมีการป้องกันอุบัติเหตุอย่างถูกวิธี
20. ครัวเรือนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
21. ครัวเรือนมีความอบอุ่น

หมวดที่ 3 สักใฝ่การศึกษา (ประชาชนเข้าถึงบริการด้านการศึกษา) มี 7 ตัวชี้วัด

22. เด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี เต็มได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมกับผู้ใหญ่ในบ้าน
23. เด็กอายุ 3-5 ปี เต็มได้รับการเลี้ยงดูเตรียมความพร้อมก่อนวัยเรียน
24. เด็กอายุ 6-15 ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี
25. เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

26. เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี และไม่ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลายได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพ

27. คนอายุ 15-60 ปี อ่านเขียนภาษาไทยและคิดเลขอย่างง่ายได้ทุกคน

28. คนในครัวเรือนได้รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างน้อยสัปดาห์ละ 5 ครั้ง

หมวดที่ 4 รายได้ก้าวหน้า (ประชาชนมีการประกอบอาชีพและมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต) มี 3 ตัวชี้วัด

29. คนอายุ 18-60 ปี มีการประกอบอาชีพและมีรายได้

30. คนในครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคนละ 20,000 บาทต่อปี

31. ครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน

หมวดที่ 5 ปลุกฝังค่านิยมไทย (ประชาชนมีการปลุกฝังค่านิยมไทยให้กับตนเองหรือให้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น) มี 6 ตัวชี้วัด

32. คนในครัวเรือนไม่ติดสุรา

33. คนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่

34. คนในครัวเรือนได้ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและมารยาทไทย

35. คนอายุ 6 ปีขึ้นไปทุกคนปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละ

1 ครั้ง

36. คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครัวเรือน

37. คนพิการได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครัวเรือน

หมวดที่ 6 ร่วมใจพัฒนา (ประชาชนมีจิตสำนึกและร่วมกันรักษาสีทึบของตนเองเพื่อประโยชน์ของชุมชนหรือท้องถิ่น) มี 5 ตัวชี้วัด

38. คนในครัวเรือนสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล

39. คนในครัวเรือนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ของชุมชนหรือท้องถิ่น

40. คนในครัวเรือนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อประโยชน์ของชุมชนและท้องถิ่น

41. ครัวเรือนมีคนที่มีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน/ชุมชน

42. คนอายุ 18 ปีขึ้นไปที่มีสิทธิเลือกตั้งไปใช้สิทธิเลือกตั้งในชุมชนของตน

2) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

ในปี พ.ศ. 2545 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้กำหนดแนวคิดในการประเมินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศขึ้นมา

โดยเรียกแนวคิดนั้นว่า “ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” ความหมายของแนวคิดนี้ สศช. ระบุว่า หมายถึง การมีสุขภาพ ที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรู้ มีงานทำที่ทั่วถึง มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ (2545) สศช. กำหนดองค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุข 7 องค์ประกอบ คือ สุขภาพ อนามัย ความรู้ ชีวิตการทำงาน รายได้และการกระจายรายได้ ชีวิตครอบครัว สภาพแวดล้อม และการบริหารจัดการที่ดี อย่างไรก็ตามในการจัดทำตัวชี้วัดขององค์ประกอบที่กล่าวมา สศช. จัดทำเพียง 5 องค์ประกอบ ส่วนองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ คือ ชีวิตครอบครัว และการบริหารจัดการที่ดี ไม่ได้จัดทำตัวชี้วัด ในการสะท้อนความอยู่ดีมีสุขดังที่ระบุไว้ในแนวความคิด สำหรับตัวชี้วัดทั้ง 5 องค์ประกอบมี 17 ตัวชี้วัดดังนี้

ด้านสุขภาพอนามัย มีตัวชี้วัด 3 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. อายุขัยเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด
2. สัดส่วนประชากรที่ไม่เจ็บป่วยในแต่ละปี
3. สัดส่วนประชากรที่มีหลักประกันสุขภาพ

ด้านความรู้ มีตัวชี้วัด 3 ตัวชี้วัด ดังนี้

4. จำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษาของประชาชน
5. อัตราการเข้าเรียนหนังสือของเด็กชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษา

ตอนปลาย

6. ผลคะแนนการทดสอบวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์และ

วิทยาศาสตร์

ด้านชีวิตการทำงาน มีตัวชี้วัด 2 ตัวชี้วัด ดังนี้

7. สัดส่วนผู้ว่างงาน
8. สัดส่วนแรงงานที่มีบริการสวัสดิการและอยู่ในข่ายครอบคลุมของกองทุน

ประกันสังคม

ด้านรายได้และการกระจายรายได้ มีตัวชี้วัด 2 ตัวชี้วัด ดังนี้

9. สัดส่วนคนยากจนด้านรายได้
10. สัมประสิทธิ์การกระจายรายได้

ด้านสภาพแวดล้อม มีตัวชี้วัด 7 ตัวชี้วัด ดังนี้

11. สัดส่วนครัวเรือนที่มีบ้านและที่อยู่เป็นของตนเอง
12. สัดส่วนครัวเรือนที่มีน้ำประปาใช้
13. สัดส่วนคดีอาชญากรรมต่อประชากร

14. สัดส่วนคดียาเสพติดต่อประชากร
15. ดัชนีคุณภาพแหล่งน้ำ
16. สัดส่วนขยะต่อประชากรแต่ละปี
17. สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ทั้งหมด

3) รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย

สำนักโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ประจำประเทศไทย ได้จัดสร้าง “ดัชนีความก้าวหน้าของคน” (Human Achievement Index-HAI) ขึ้นโดยพัฒนามาจาก “ดัชนีความขาดแคลน” (Human Deprivation Index-HDI) วัตถุประสงค์ของ UNDP ในการพัฒนาดัชนี HAI เพื่อใช้แสดงความก้าวหน้าของการพัฒนาคนมากกว่าที่จะพิจารณาในเรื่องความขาดแคลน นั่นคือในการมองภาพของผลการพัฒนาในเชิงบวกมากกว่าจะมุ่งเน้นที่ความขาดแคลนขาดคน HAI มีลักษณะเป็นพหุมิติและมีนัยเชิงนโยบายมิติของ HAI มีจำนวน 8 มิติ คือ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านการทำงาน ด้านรายได้ ด้านที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อม ด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน ด้านคมนาคมและการสื่อสารและด้านการมีส่วนร่วม โดยมีดัชนีรวมทั้งหมด 40 ตัว ดังนี้

ด้านสุขภาพ มีตัวชี้วัด 6 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. อายุขัยเฉลี่ยแรกเกิด (ปี)
2. อัตราการขาดสารอาหารขั้นแรกเริ่มในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี (%)
3. จำนวนผู้เป็นโรคเอดส์ที่เพิ่มขึ้น (ต่อประชากร 100,000)
4. จำนวนผู้ป่วยโรคเครียด โรคจิต ประสาท (ต่อประชากร 1,000)
5. ประชากรมีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น สูบบุหรี่ ดื่มสุรา (%)
6. จำนวนประชากรต่อแพทย์ (คน)

ด้านการศึกษา มีตัวชี้วัด 7 ตัวชี้วัด ดังนี้

7. จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (ปี)
8. อัตราการเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (%)
9. อัตราการเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (%)
10. คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (%)
11. คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (%)
12. จำนวนนักเรียนต่อครูชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (คน)
13. จำนวนนักเรียนต่อห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (คน)

ด้านการทำงาน มีตัวชี้วัด 3 ตัวชี้วัด ดังนี้

14. อัตราการว่างงาน (%)

15. อัตราการทำงานต่ำระดับ (%)

16. แรงงานที่มีประกันสังคม (%)

ด้านรายได้ มีตัวชี้วัด 4 ตัวชี้วัด ดังนี้

17. รายได้เฉลี่ยครัวเรือนต่อเดือน (บาท)

18. การเปลี่ยนแปลงรายได้เฉลี่ยครัวเรือนต่อเดือน (2541 -2543) (%)

19. สัดส่วนคนจน (%)

20. ครัวเรือนที่มีหนี้ (%)

ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม มีตัวชี้วัด 4 ตัวชี้วัด ดังนี้

21. ครัวเรือนที่สร้างด้วยวัสดุคงทนถาวร (%)

22. ครัวเรือนในชุมชนแออัดในเขตเมือง (%)

23. ครัวเรือนที่มีคูย่น (%)

24. ครัวเรือนที่หุงต้มด้วยเตาแก๊สหรือเตาไฟฟ้า (%)

ด้านที่ชีวิตครอบครัวและชุมชน มีตัวชี้วัด 7 ตัวชี้วัด ดังนี้

25. ครัวเรือนที่ผู้หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัว (%)

26. ครัวเรือนที่ผู้สูงอายุเป็นหัวหน้าครอบครัว (%)

27. เด็กอายุ 15-17 ปีทำงาน (%)

28. การหย่าร้าง (ต่อคู่สมรส 1,000 คู่)

29. คนพิการ (%)

30. การแจ้งความคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ (ต่อประชากร 100,000)

31. การจับกุมคดีเกี่ยวกับยาเสพติด (ต่อประชากร 100,000)

ด้านคมนาคมและการสื่อสาร มีตัวชี้วัด 5 ตัวชี้วัด ดังนี้

32. ครัวเรือนที่เดินทางไปอำเภอไกลที่สุดได้สะดวกตลอดปี (%)

33. จำนวนยานพาหนะส่วนบุคคล (ต่อประชากร 1,000)

34. ครัวเรือนที่มีโทรทัศน์ (%)

35. จำนวนประชากรต่อโทรศัพท์ (คน)

36. ประชากรที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ต (%)

ด้านการมีส่วนร่วม มีตัวชี้วัด 4 ตัวชี้วัด ดังนี้

37. การใช้สิทธิเลือกตั้ง (%)

38. จำนวนองค์กรชุมชน (ต่อประชากร 100,000)

39. ครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรท้องถิ่น (%)

40. คริวเรือนที่ร่วมกิจกรรมสาธารณสุขประโยชน์ในชุมชน (%)

4) กระทรวงสาธารณสุข

กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดตัวชี้วัดในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 6 ด้าน 45 ตัวชี้วัด ดังนี้

มิติสุขภาพ มีตัวชี้วัด 28 ตัวชี้วัด

1. คริวเรือนในชุมชนมีข่าวบริโภคนพียงตลอดปี
2. น้ำหนักและส่วนสูงผู้สูงอายุ
3. ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือดูแลตนเองได้ในกิจวัตรประจำวัน
4. ผู้สูงอายุมีการออกกำลังกายประจำ
5. ผู้สูงอายุมีศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพชุมชน
6. โรคความดันโลหิตสูง
7. โรคเบาหวาน
8. โรคข้อต่าง ๆ
9. โรคหอบหืด
10. โรคอัมพฤกษ์
11. โรคอื่น ๆ
13. ปัญหาการถ่ายอุจจาระ
14. การนอนหลับ
15. การเดินและการทรงตัว
16. สายตา
17. การใช้ฟันบดเคี้ยว
18. การฟังและการทรงตัว
19. การรับประทานอาหารที่ถูกต้อง
20. มีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภคอย่างพอเพียง
21. สุขภาพจิต
22. เมื่อมีปัญหาที่มีผู้ที่ปรึกษาหรือพูดคุยได้
23. คริวเรือนในชุมชนมีน้ำบริโภคอย่างพอเพียง
24. ผู้สูงอายุได้รับการรักษาเมื่อเจ็บป่วยในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมา
25. ผู้สูงอายุไม่คิดสุรา
26. ผู้สูงอายุไม่คิดบุหรี่

27. มีบัตร สปร.
28. มีการตรวจสภาพผู้สูงอายุประจำปี
- มติด้านการศึกษา มีตัวชี้วัด 1 ตัวชี้วัด**
29. เด็กอายุครบตามเกณฑ์ได้รับการศึกษา
- มติด้านรายได้ มีตัวชี้วัด 1 ตัวชี้วัด**
30. ประชากรในชุมชนมีรายได้เฉลี่ย 10,000 บาทต่อปี
- มติด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม มีตัวชี้วัด 1 ตัวชี้วัด**
31. ถูกรบกวนจากเสียง ความสั่นสะเทือน ฝุ่น ละออง กลิ่นเหม็น หรือมลพิษทางอากาศ น้ำ ขยะ และสารพิษที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ
- มติด้านครอบครัวและชุมชน มีตัวชี้วัด 9 ตัวชี้วัด**
32. เป็นบุคคลที่สังคมยอมรับ
33. ประชากรในชุมชนเข้าถึงการบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน
34. ได้รับการบริการด้านสังคม
35. ผู้ด้อยโอกาสในชุมชนได้รับการสวัสดิการสังคม
36. ทุกครัวเรือนมีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและปลอดภัยจากยาเสพติด
37. ประชากรในชุมชนได้รับสัญชาติไทย
38. ครัวเรือนในชุมชนมีการตั้งถิ่นฐานถาวรไม่อพยพเคลื่อนย้าย
39. ครัวเรือนในชุมชนมีข้าวบริโภคพอเพียงตลอดปี
40. ได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต
- มติการมีส่วนร่วม มีตัวชี้วัด 5 ตัวชี้วัด**
41. ครัวเรือนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม
42. ครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชนอย่างน้อย 1 กลุ่ม
43. สมาชิกในครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรม
44. เป็นสมาชิกและให้ความร่วมมือในกิจกรรมของหมู่บ้าน ชุมชน ตำบลหรือกลุ่มอื่น ๆ
45. ได้ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาสม่ำเสมอ

2.3.2 ข้อมูลดัชนีคุณภาพชีวิตของต่างประเทศ

คุณภาพชีวิตเป็นแนวคิดที่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกใช้ในฐานะทั้งที่เป็นเป้าหมายและตัวชี้วัดในการพัฒนา ในฐานะที่เป็นเป้าหมายการพัฒนานั้นแนวคิดคุณภาพชีวิตเชื่อมโยงกับ

แนวคิดพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยเฉพาะประเทศในแถบยุโรปและออสเตรเลีย ได้ผสมผสานระหว่างแนวคิดคุณภาพชีวิตกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนเข้าด้วยกัน และในการสร้างกรอบตัวชี้วัดของประเทศเหล่านั้นบางส่วนก็มีการผสมผสานกัน ส่วนในประเทศแถบเอเชียแนวคิดคุณภาพชีวิตมีแนวโน้มที่มีการวัดแยกออกมาจากการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในบางประเทศ อาทิ ประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พยายามที่จะผสมผสานแนวคิดและเครื่องชี้วัดทั้งสองไว้ด้วยกันดังปรากฏในรายงาน “ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย: 5ปีหลังวิกฤตเศรษฐกิจ” แต่ในประเทศมาเลเซียได้มีการแยกการวัดคุณภาพชีวิตออกมาอย่างชัดเจนและจัดทำเป็นรายงานสำหรับเรื่องนี้เป็นการเฉพาะ สำหรับในที่นี้จะหยิบยกตัวอย่างของกรอบแนวคิดและเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของประเทศมาเลเซีย จากทวีปเอเชีย ประเทศแคนาดาจากทวีปอเมริกา ประเทศสหราชอาณาจักร จากทวีปยุโรป และประเทศนิวซีแลนด์ จากทวีปออสเตรเลีย มานำเสนอ

2.3.2.1 คุณภาพชีวิตของประเทศมาเลเซีย ประเทศมาเลเซียได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่าเป็นผลรวมของส่วนประกอบ 10 มิติ คือ รายได้และการกระจายรายได้ การขนส่งและการสื่อสาร สุขภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม ชีวิตครอบครัว การมีส่วนร่วมทางสังคม ความปลอดภัย สาธารณะ และวัฒนธรรมและการใช้เวลาว่าง มาเลเซียมีตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตในมิติต่าง ๆ รวมกัน 37 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัด ในแต่ละมิติถูกคัดเลือกจากเกณฑ์ 3 เกณฑ์ คือ ความสำเร็จของตัวชี้วัดความสามารถที่สะท้อนมิติเหล่านั้น และการมีข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์ ตัวชี้วัดมีทิศทางทั้งในด้านบวกและด้านลบ ตัวชี้วัดที่ทิศทางในด้านบวก เช่น อายุขัยเฉลี่ย (Life expectancy) อัตราการอ่านออกเขียนได้ (Literacy rate) ตัวชี้วัดเหล่านี้มีนัยว่าหากค่าของมันเพิ่มขึ้นจะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ขณะที่ตัวชี้วัดในเชิงลบมีความหมายว่า หากค่าของมันเพิ่มขึ้นจะทำให้คุณภาพชีวิตลดลงไป เช่น อัตราการตายคลอด เป็นต้น

สำหรับรายละเอียดของดัชนีในแต่ละมิติมีดังนี้

มิติรายได้และการกระจายรายได้

1. รายได้ต่อหัว
2. สัมประสิทธิ์จีนี
3. อุปัตติการณ์ของความยากจน
4. มิติการขนส่งและการสื่อสาร
5. รถยนต์และรถจักรยานยนต์ส่วนตัว
6. ยานยนต์ด้านพาณิชย์
7. ดัชนีการพัฒนาด้าน
8. โทรศัพท์

9. จำนวนเฉลี่ยของหนังสือพิมพ์แต่ละวัน

10. มติสุขภาพ

11. อายุเฉลี่ยผู้ชายแรกเกิด

12. อายุเฉลี่ยผู้หญิงแรกเกิด

13. อัตราการตายคลอด

14. อัตราแพทย์ต่อประชากร

มติการศึกษา

15. อัตราการรู้หนังสือ

16. อัตราการเข้าชั้นอนุบาล

17. อัตราการเข้าชั้นมัธยมศึกษา

18. อัตราการเข้าชั้นอุดมศึกษา

19. สัดส่วนครูต่อเด็กในโรงเรียนประถม

20. สัดส่วนครูต่อเด็กในโรงเรียนมัธยม

มติที่อยู่อาศัย

21. ราคาเฉลี่ยของบ้านระดับกลาง ต่อรายได้เฉลี่ยครัวเรือน

22. ร้อยละของบ้านราคาต่ำต่อครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำทั้งหมด

23. ร้อยละของครัวเรือนที่มีน้ำประปา

24. ร้อยละของครัวเรือนที่มีไฟฟ้า

มติสิ่งแวดล้อม

25. ดัชนีคุณภาพอากาศ

26. ดัชนีคุณภาพน้ำ

27. ร้อยละของพื้นที่ป่า

28. มติชีวิตครอบครัว

29. ร้อยละของการหย่าร้าง

30. อัตราเกิดอย่างหยาบ

31. ขนาดของครัวเรือน

32. ร้อยละของอาชญากรวัยรุ่น

มติด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม

33. ร้อยละของผู้เลือกตั้งที่ขึ้นทะเบียน

34. สมาชิกในองค์กรไม่แสวงหากำไร

35. จำนวนของสหพันธ์ที่อยู่อาศัยที่ขึ้นทะเบียน

มิติด้านความปลอดภัยในสาธารณะ

36. อาชญากรรม

37. อุบัติเหตุบนถนน

มิติด้านวัฒนธรรมและการใช้เวลาว่าง

38. การเป็นสมาชิกห้องสมุด

39. จำนวนผู้ชมโทรทัศน์

40. จำนวนบ้านที่จัดเป็นห้องค้างคืนให้ผู้มาเยือน (Domestic Hotel Guests)

2.3.2.2 ดัชนีคุณภาพชีวิตของประเทศนิวซีแลนด์

ในปี ค.ศ.2003 ประเทศนิวซีแลนด์มองว่าคุณภาพชีวิตเป็นภาวะความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมใน 11 มิติ คือ ด้านประชาชน ด้านความรู้และทักษะ ด้านมาตรฐานทางเศรษฐกิจของการดำรงชีวิต ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสุขภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ ด้านสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ด้านความปลอดภัย ด้านความเชื่อมโยงทางสังคม และด้านพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ประเทศนิวซีแลนด์ ใช้เกณฑ์ในการเลือกดัชนีดังต่อไปนี้ 1) ความเกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ทางสังคมที่เป็นประโยชน์ ซึ่งหมายถึงดัชนีต้องมีความถูกต้องทางสถิติที่ใช้ในการวัด ทั้งในระดับและเนื้อหาของ การเปลี่ยนแปลงทางผลลัพธ์ของสังคม และสะท้อนในสิ่งที่ต้องการวัด 2) ได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในวงกว้าง 3) มีรากฐานจากการวิจัย โดยมีหลักฐานว่าดัชนีเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ 4) สามารถนำไปสู่การจำแนกแยกแยะ โดยใช้ อายุ เพศ สถานภาพทางเศรษฐกิจ เชื้อชาติ และภาค เพื่อนำมาใช้ในการเปรียบเทียบได้ 5) มีความคงเส้นคงวา เพื่อใช้ในการวิเคราะห์แนวโน้ม 6) มีการใช้ระเบียบวิธีทางสถิติในการวิเคราะห์ที่ชัดเจน 7) ทันสมัย โดยจะต้องรวบรวมข้อมูลและรายงานได้เป็นระยะและทันเวลา และ 8) มีความสามารถในการเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

รายละเอียดของดัชนีคุณภาพชีวิตประเทศนิวซีแลนด์

มิติประชากร

1. การเติบโตของประชากร

2. เชื้อชาติ

3. อายุ

4. ครอบครัวและครัวเรือน

มิตีความรู้และทักษะ

5. การเข้าเรียนชั้นอนุบาลของเด็กวัย 5 ปี และต่ำกว่า
6. อัตราเดโชล์ของโรงเรียน
7. จำนวนนักเรียนที่พักการเรียนและออกกลางคัน
8. ระดับคุณภาพของการศึกษา
9. การศึกษาของประชากรในชุมชน

มิติมาตรฐานเศรษฐกิจของการดำรงชีวิต

10. รายได้ครัวเรือน
11. ดัชนีราคาผู้บริโภค
12. ดัชนีราคาอาหาร
13. รายจ่ายของครัวเรือน
14. ดัชนีภาวะด้อยโอกาสทางสังคม

มิติการพัฒนาเศรษฐกิจ

15. การเติบโตทางเศรษฐกิจ
16. การมีงานทำ
17. จำนวนการเติบโตของธุรกิจ
18. การเปลี่ยนแปลงของการค้าปลีก
19. จำนวนการก่อสร้างบ้านใหม่
20. จำนวนวันที่นักท่องเที่ยวเข้าพักในห้องพัก

มิติที่อยู่อาศัย

21. ร้อยละของการมีบ้านอาศัยเป็นของตนเอง
22. ราคาบ้านและความสามารถในการซื้อ
23. ความหนาแน่นในครัวเรือน
24. จำนวนบ้านที่รัฐบาลสร้าง
25. ความหนาแน่นของที่อยู่อาศัยในเขตเมือง

มิติสุขภาพ

26. อายุขัยเฉลี่ยแรกเกิด
27. น้ำหนักทารกแรกเกิด
28. อัตราการตายคลอด
29. อัตราหญิงวัยรุ่นอายุ 13-17 ปีที่มีบุตร

30. อัตราการเป็นโรคไข้สมองอักเสบ
31. อัตราการเป็นวัณโรค
32. อัตราการเป็นเบาหวาน
33. อัตราแพทย์ต่อประชากร
34. สุขภาพจิต
35. การประเมินสถานะทางสุขภาพของประชาชน
36. ความถี่ในการออกกำลังกาย
37. การสูบบุหรี่

มิติสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

38. การจัดการของเสียและการนำมาใช้ใหม่
39. ความหลากหลายทางชีวภาพ
40. คุณภาพอากาศ
41. คุณภาพน้ำในแม่น้ำ ทะเลสาบ และทะเล
42. คุณภาพน้ำดื่ม
43. มิติสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้าง
44. ความรู้สึกต่อเมืองที่ตนเองอาศัยอยู่
45. พื้นที่สีเขียวในเมือง
46. ระดับปัญหาของการเขียนหรือหนังสือที่ไม่พึงปรารถนาในเขตเมือง
47. มลภาวะทางเสียง
48. การจราจรและการขนส่ง
49. การขนส่งสาธารณะ

มิติความปลอดภัย

50. การรับรู้เกี่ยวกับความปลอดภัย
51. ความปลอดภัยของเด็ก
52. ความปลอดภัยในท้องถนน
53. ระดับอาชญากรรม

มิติความเชื่อมโยงทางสังคม

54. ความรับรู้คุณภาพชีวิตของประชาชน
55. ความหลากหลายทางเชื้อชาติ
56. ชุมชนเข้มแข็ง

57. การสื่อสารโดยใช้อิเล็กทรอนิกส์

มิตินิติทางการเมืองและพลเมือง

58. การยอมรับสนธิสัญญา Waitangi

59. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

60. อัตราการใช้สิทธิเลือกตั้ง

61. ร้อยละของผู้หญิงที่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น

2.3.2.3 ดัชนีคุณภาพชีวิตของประเทศแคนาดา

ประเทศแคนาดาจำแนกคุณภาพชีวิตออกเป็น 9 มิติ ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมและสิทธิทางการเมือง 2) สุขภาพ 3) การศึกษา 4) สิ่งแวดล้อม 5) แผนงานและเงื่อนไขทางสังคม 6) ชุมชน 7) ความอยู่ดีของบุคคล 8) เศรษฐกิจและการจ้างงาน และ 9) รัฐบาล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

มิตินิติการมีส่วนร่วมและสิทธิทางการเมือง

1. อัตราการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

2. ความอดกลั้นต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม

มิตินิติสุขภาพ

3. ความพึงพอใจต่อระบบสุขภาพ

4. อายุขัยเฉลี่ย

5. อัตราความเครียดและการฆ่าตัวตาย

6. อัตราการสูบบุหรี่

มิตินิติการศึกษา

7. ระยะเวลาที่ใช้ในระบบการศึกษา

8. การเข้าเรียนในการศึกษาผู้ใหญ่และโครงการอบรม

9. อัตราการรู้หนังสือ

10. สัดส่วนนักเรียนต่อครู

มิตินิติสิ่งแวดล้อม

11. คุณภาพอากาศ

12. คุณภาพน้ำ

13. อัตราการแปรใช้ใหม่ (recycle) ของครัวเรือน

มิตินิติแผนงานและเงื่อนไขทางสังคม

14. อัตราความยากจน

15. อัตราการช่วยเหลือครอบครัว
16. อัตราการเข้าถึงสถานบริการดูแลเด็ก
17. อัตราบุคคลที่ใช้ธนาคารอาหาร (food bank)
18. อัตราการเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม

มิติชุมชน

19. อัตราผู้ทำงานอาสาสมัคร
20. อัตราการใช้เวลาทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ
21. ค่าเฉลี่ยการบริจาคเพื่อสาธารณะของบุคคล
22. อัตราความรู้สึกลดลงภายในชุมชน
23. อัตราความพึงพอใจในการทำงานของตำรวจ ศาล ราชทัณฑ์ และการคุม

ประพจน์

24. อัตราการเกิดอาชญากรรม

มิติความอยู่ดีของบุคคล

25. อัตราความรู้สึกรังริบของเวลา
26. อัตราความรู้สึกเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับครอบครัวและเพื่อน
27. ความเพียงพอของเวลาว่าง
28. ความรู้สึกมั่นคงทางการเงิน
29. ความรู้สึกเกี่ยวกับสุขภาพของตนเอง
30. ความรู้สึกนับถือตนเอง

มิติการทำงานและเศรษฐกิจ

31. อัตราการว่างงานและการมีงานทำ
32. อัตราผู้ทำงานบางเวลาโดยไม่เต็มใจ
33. อัตราการล้มละลายของธุรกิจ
34. ความรู้สึกต่อความมั่นคงในการทำงาน
35. ความพึงพอใจในการทำงานและเงื่อนไขในการทำงาน
36. การกระจายรายได้
37. ระดับหนี้สินครัวเรือน

มิติรัฐบาล

38. อัตราความศรัทธาในรัฐบาล
39. อัตราความเชื่อมั่นในกระบวนการเลือกตั้ง

2.3.2.4 ดัชนีคุณภาพชีวิตของประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษจำแนกมิติในการวัดคุณภาพชีวิตออกเป็น 3 มิติใหญ่ คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีองค์ประกอบหลักรวม 15 องค์ประกอบ 26 ตัวชี้วัด ดังนี้

มิติเศรษฐกิจ

1. ร้อยละของกลุ่มวัยทำงานที่ผ่านการทดสอบ NVQ3 ในระดับ 2A หรือมากกว่า

2. ร้อยละของเด็กอายุ 15 ปี ที่ได้รับผล GCSE ระดับ A-G

3. จำนวนผู้ใหญ่ที่มีงานทำ

4. จำนวนสถานเลี้ยงเด็กวัย 0-4 ปีที่จดทะเบียน

5. รายได้เฉลี่ยต่อหัวของผู้มีงานทำเต็มเวลา

มิติสังคม

6. ความกลัวต่ออาชญากรรม

7. ระดับของอาชญากรรมที่รุนแรง

8. ระดับการถูกลักทรัพย์

9. ราคาบ้านต่อรายได้

10. จำนวนบ้านที่สร้างใหม่

11. จำนวนบ้านที่เหมาะสมกับการอยู่อาศัย

12. อายุขัยเฉลี่ยแรกเกิด

13. จำนวนผู้โดยสารที่เดินทางโดยรถยนต์สาธารณะที่ไม่ใช่มอเตอร์เวย์

14. จำนวนแผนการเดินทางที่ใช้โดยโรงเรียนและสถานที่ทำงาน

15. ความพึงพอใจในประเทศของตนเอง

16. ความรู้สึกต่อบุคคลที่มีภูมิหลังแตกต่างจากตนเอง

มิติสิ่งแวดล้อม

17. การปล่อยก๊าซคาบอนไดออกไซด์

18. การรับรู้ของประชาชนต่อความสะอาดของสถานที่สาธารณะและถนน

19. การใช้พลังงานภายในครัวเรือน

20. การผลิตของเสียในครัวเรือน

21. การนำของเสียมาใช้ใหม่ของครัวเรือน

22. การใช้น้ำของครัวเรือน

23. ประชากรนกในภาคเกษตร

24. ความหลากหลายทางชีวภาพ

25. ร้อยละของบ้านที่สร้างใหม่ที่จัดสรรมาก่อนแล้ว

จากข้อมูลดัชนีคุณภาพชีวิตของหน่วยงานที่กล่าวมาข้างต้น ได้จัดทำเป็นตารางในการเปรียบเทียบมิติ อย่างไรก็ตามมิติของคุณภาพชีวิตของหน่วยงานต่าง ๆ ในแต่ละประเทศนั้น มีทั้งส่วนที่เหมือนกัน แตกต่างกันและเหลื่อมล้ำกัน มิติบางมิติแม้ว่าจะใช้วลีหรือคำแตกต่างกันแต่มีความหมายใกล้เคียงกันมาก ดังนั้นจึงรวบรวมเอาไว้ในหมวดเดียวกัน

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบมิติคุณภาพชีวิต

มิติ (Dimension)	UNDP	สศช	กรม พัฒนา ชุมชน	กระทรวง สาธารณสุข	มาเลเซีย	นิวซีแลนด์	อังกฤษ	แคนาดา	ความถี่
สุขภาพ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
การศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
(ความรู้และทักษะ) การทำงาน	✓	✓		✓				✓	4
รายได้/ เศรษฐกิจ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	8
ที่อยู่อาศัย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		6
สิ่งแวดล้อม		✓			✓	✓	✓	✓	5
ชีวิตครอบครัว และชุมชน	✓		✓	✓	✓				4
การคมนาคม และ การสื่อสาร	✓				✓				2
การมีส่วนร่วม/ รัฐบาล/สิทธิทาง การเมือง	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
บริการทางสังคม								✓	1
ความปลอดภัย					✓	✓			2
ค่านิยม			✓						1
สังคม/ความ เชื่อมโยงทางสังคม						✓	✓		2

จากดัชนีคุณภาพชีวิตของประชาชนในหลากหลายหน่วยงานทั้งในประเทศและต่างประเทศต่างๆ ที่มีเครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิตในหลากหลายด้าน โดยจัดเป็นหมวดหมู่ตามตัวชี้วัดที่กำหนดเป็นด้านต่างๆ จำแนกเป็นมิติคุณภาพชีวิต สรุปผลการเปรียบเทียบมิติคุณภาพชีวิตของประชากรดังกล่าวข้างต้น พบว่ามีหน่วยงานทั้ง 8 หน่วยงาน ทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ ได้กำหนดดัชนีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร ในมิติคุณภาพชีวิตของประชากร รวม 13 มิติ แต่เมื่อได้จำแนกค่าความถี่ในแต่ละด้านทั้ง 13 ด้านแล้ว พบว่า ความจำเป็นพื้นฐานในมิติคุณภาพชีวิตของประชากร ที่มีความถี่สูงสุด คือ ครบทั้ง 8 หน่วยงาน มี 3 ด้าน ได้แก่ มิติด้านสุขภาพ มิติด้านการศึกษา และมิติด้านรายได้/เศรษฐกิจ

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์ดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิต

มิติ	ประเทศไทย				ต่างประเทศ				ดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิต ที่สังเคราะห์ขึ้นมา
	จปฐ.	สศช.	สธ.	UNDP	มาเลเซีย	นิวซีแลนด์	แคนาดา	อังกฤษ	
1. ด้าน สุขภาพ	1. คนใน ครัวเรือนได้กิน อาหารถูก สุขลักษณะ ปลอดภัยและได้ มาตรฐาน 2. คนใน ครัวเรือนมีความรู้ ในการใช้ยาที่ ถูกต้องเหมาะสม 3. คนอายุ 6 ปีขึ้นไป ไปออกกำลังกาย อย่างน้อยสัปดาห์ ละ 3 วัน	1. สัดส่วน ประชากรที่ มี หลักประกัน สุขภาพ	1. ผู้สูงอายุ มีการออก กำลังกาย เป็นประจำ 2. รับประทานอาหารที่ ถูกต้อง 3. ผู้สูงอายุ ไม่ติดสุรา บุหรี่ 4. มีการ ตรวจ สุขภาพ ผู้สูงอายุ ประจำปี	1. จำนวนผู้ เป็นเอดส์ที่ เพิ่มขึ้น 2. จำนวน ผู้ป่วยที่เป็น โรคเครียด โรคจิต ประสาท 3. ประชากร มีพฤติกรรมที่ เป็นอันตราย ต่อสุขภาพ เช่น สูบบุหรี่ ดื่มเหล้า	-	1. สุขภาพจิต 2. ความถี่ใน การออกกำลังกาย 3. การสูบบุหรี่	1. อัตรา ความเครียด และการฆ่า ตัวตาย 2. อัตราการ สูบบุหรี่	-	1. กินอาหารถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน 2. มีความรู้ในการใช้ยาที่ ถูกต้องเหมาะสม 3. มีการออกกำลังกาย 4. มีหลักประกันสุขภาพ 5. มีการตรวจสุขภาพ ประจำปี 6. ไม่มีพฤติกรรมที่เป็น อันตรายต่อสุขภาพจากเอดส์ สุราและบุหรี่ 7. จัดการแก้ไขความเครียด ได้

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์ดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิต (ต่อ)

มิติ	ประเทศไทย				ต่างประเทศ				ดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิตที่สังเคราะห์ขึ้นมา
	จปฐ.	สศช.	สธ.	UNDP	มาเลเซีย	นิวซีแลนด์	แคนาดา	อังกฤษ	
2. ด้านการศึกษา	1. คนอายุ 15-60 ปี อ่านเขียนภาษาไทยและคิดเลขอย่างง่ายได้ 2. คนในครัวเรือนได้รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างน้อยสัปดาห์ละ 5 ครั้ง	1. จำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษาขอประชาชน	1. เด็กอายุครบตามเกณฑ์ที่ได้รับการศึกษา	1. จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยในประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป	1. อัตราการรู้หนังสือ	1. การศึกษาของประชากรในชุมชน	1. อัตราเข้าเรียนในการศึกษาผู้ใหญ่และโครงการอบรม 2. อัตราการรู้หนังสือ	-	1. ฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทย และคิดเลขอย่างง่ายได้ 2. รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ 3. มีการเข้ารับการศึกษามหาวิทยาลัยและโครงการฝึกอบรมตามความสนใจ

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์ดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิต (ต่อ)

มิติ	ประเทศไทย				ต่างประเทศ				ดัชนีการพัฒนา คุณภาพชีวิตที่ สังเคราะห์ขึ้นมา
	จปฐ.	สศช.	สธ.	UNDP	มาเลเซีย	นิวซีแลนด์	แคนาดา	อังกฤษ	
3. ด้าน รายได้ และ เศรษฐกิจ	1. คนอายุ 18- 60 ปี มีการ ประกอบ อาชีพและมี รายได้ 2. ครัวเรือนมี การเก็บออม เงิน	-	1. ประชากร มีรายได้เฉลี่ย 10,000 บาท ต่อปี	1. สัดส่วน คนจน 2. ครัวเรือน ที่มีหนี้	1. รายได้ ต่อหัว	1. รายได้ ครัวเรือน 2. รายจ่าย ครัวเรือน 3. การมี งานทำ	1. อัตราการ ว่างงานและ การมีงานทำ 2. ความรู้สึก ต่อความ มั่นคงในการ ทำงาน 3. ความพึง พอใจในการ ทำงานและ เงื่อนไขใน การทำงาน	1. จำนวน ผู้ใหญ่ที่มี งานทำ 2. รายได้ เฉลี่ยต่อหัว ของผู้มีงาน ทำเต็มเวลา	1. มีงานทำและมี รายได้ 2. มีการออมเงิน 3. มีการแก้ไข ปัญหาหนี้สิน 4. มีความรู้สึกมั่นคง ในการทำงาน 5. พึงพอใจในการ ทำงานและเงื่อนไข การทำงาน

ตอนที่ 3 แรงงานต่างด้าวในประเทศไทย

1. แรงงานต่างด้าวกับความมั่นคงของรัฐไทย

รัฐชาติในโลกปัจจุบันไม่เปิดโอกาสให้บุคคลเคลื่อนย้ายถิ่นฐาน ที่อยู่แหล่งทำมาหากินได้อย่างอิสระเสรีมาตั้งแต่การสถาปนารัฐสมัยใหม่ขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลก เช่นเดียวกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่าง ไทย พม่า ลาว หรือกัมพูชา ก็ล้วนเกิดพรมแดนระหว่างรัฐในลักษณะที่เป็นขอบเขตพรมแดนเพื่อจำกัดอำนาจอธิปไตยของแต่ละรัฐมิให้ใช้อำนาจก้าวล่วงของผู้อื่น โดยเฉพาะกิจกรรมที่อยู่เขตแดนรัฐอื่น ดังนั้นรัฐจึงเข้ามาควบคุมการเคลื่อนไหวของคนที่มีลักษณะ “ข้ามพรมแดน” มากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ในรูปแบบของการจัดกองกำลังรักษาความมั่นคงเข้าป้องกันแนวชายแดน การจับกุมคุมขังและเนรเทศคนที่หลบหนีข้ามพรมแดนมาอย่างผิดกฎหมาย ดังนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับดินแดน เขตแดนหรือพรมแดน ก็คือ “สัญชาติ” นั่นเอง เพราะสัญชาติเป็นตัวชี้วัดว่าบุคคลใดผูกติดมีสิทธิหน้าที่อยู่กับรัฐผู้มีอำนาจเหนือดินแดนใด

หากมองย้อนไปในประวัติศาสตร์ของมวลมนุษยชาติ มนุษย์ไม่ว่าจะเป็นเผ่าพันธุ์ใดก็ล้วนแต่ต้องแสวงหาทางรอดของตนเอง ในอารยธรรมของทุกเผ่าพันธุ์ ล้วนมีประวัติศาสตร์ในการอพยพย้ายถิ่นเพื่อหลบหนีภัยพิบัติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภัยธรรมชาติ ภัยสงคราม ความอดอยาก แร้นแค้นทั้งที่เกิดตามธรรมชาติหรือเกิดจากกดขี่ขูดรีดโดยมนุษย์ด้วยกัน ดังนั้นการอพยพย้ายถิ่นฐานจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของสัญชาตญาณการแสวงหาทางอยู่รอดของมนุษย์ในการอยู่รอดและ ไม่สูญเสียเผ่าพันธุ์ลงไปโดยการเปลี่ยน “พื้นที่” ก่อนยุครัฐชาติ “สัญชาติ” และ “เขตแดน” มิได้เป็นปัจจัยสำหรับการควบคุมการอพยพของคนไปยังพื้นที่ต่าง ๆ

สถานการณ์ปัจจุบันพบว่าเกิด ปัญหาการพยายามเข้าพรมแดนของคนสัญชาติหนึ่งในเขตอำนาจรัฐหนึ่ง ไปสู่ เขตแดนของรัฐอื่นที่ตน ไม่มีสัญชาติ ย่อมเกิดปัญหาว่า รัฐผู้มิอำนาจเหนือเขตแดน ปลายทางดังกล่าวต้องปกป้องดินแดนของตนมิให้บุคคลสัญชาติอื่นย้ายข้ามพรมแดนมา เนื่องจากรัฐต่าง ๆ มีหน้าที่พื้นฐานมีการรักษาความมั่นคงและสงบเรียบร้อยภายในเขตแดนของตนเป็นเบื้องต้น การปล่อยให้คนที่รัฐไม่รู้จักรู้จักไม่คุ้นเคย ไม่มีการติดตามทะเบียนราษฎรให้สังกัดไว้กับรัฐตน ก้าวข้ามพรมแดนเข้ามา รัฐย่อมวิตกกังวล ว่ารัฐจะควบคุม ดูแลคนเหล่านั้นมิให้สร้างปัญหากระทบเทือนต่อความมั่นคงข้างต้น ผ่านการจัดงบประมาณเพื่อสร้างบริการสาธารณะมารองรับหากมีคนจากที่อื่นเข้ามาเยอะๆ จากข้อกังวลของรัฐข้างต้นจะพบสิ่งที่เป็นปัจจัยต่อนโยบายรัฐ ในการห้ามคนอื่นข้ามพรมแดน ก็คือ

1. คนจากที่อื่นจะเข้ามาสร้างปัญหาต่อความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย
2. คนจากที่อื่นจะเข้ามาแย่งชิงทรัพยากรในการจัดบริการสาธารณะของรัฐ

การมองปัญหาการเข้าเมืองมาทำงานของแรงงานต่างด้าว ในสายตารัฐไทยจึงมีความกังวล 2 ประการนี้ประกอบไปด้วยเสมอ ก็ด้วยความห่วงใยที่มีต่อความมั่นคงสงบเรียบร้อยของชาติ และความกังวลในการจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างบริการสาธารณะให้ “ปวงชนชาวไทย”

ปัญหาการอพยพของแรงงานต่างด้าวเมื่อมองจากสายตาของรัฐไทยจึงถือเป็น “ภัย” รูปแบบหนึ่งต่อการปกครองประเทศ อย่างไรก็ดี “แรงงานต่างด้าว” ซึ่งเป็นบุคคลที่มาจากที่อื่นย่อมมิใช่ทรัพย์สินของที่จะกระทำอย่างไรก็ได้ เนื่องจากแรงงานต่างด้าว ก็ถือเป็นมนุษย์เฉกเช่นมนุษย์คนอื่น ย่อมสร้างประโยชน์และสร้างปัญหาได้ไม่ต่างกับมนุษย์ที่สังกัด “สัญชาติ” และ “เขตแดน” ของรัฐไทย ต่างกันตรงที่ประชาชนชาวไทยผ่านกระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้รัฐพอเชื่อได้ว่าจะปกครองได้ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา กฎหมาย ทะเบียนราษฎร์ หรือที่ใหญ่กว่านั้น คือ วัฒนธรรมการเมืองการปกครองที่ครอบงำจิตใจคนไทยได้อย่างเข้มแข็ง

2. สถานการณ์ของแรงงานต่างชาติในประเทศไทย

กุศล สุนทรธาดา และอุมาภรณ์ ภัทรวาณิช (2540: 16-18) กล่าวว่า แรงงานต่างชาติในประเทศไทย มีมาเป็นเวลานานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ที่ไทยได้มีการติดต่อกับต่างชาติ ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศไทยก็ได้กลายเป็นแหล่งที่พักพิงเป็นการชั่วคราวของผู้พลัดถิ่นจากเวียดนาม ลาว เขมร พม่า และเนปาล อันเป็นผลจากการสงครามสู้รบกันในประเทศเหล่านั้นทำให้ไทยจำเป็นต้องรับผู้อพยพจากประเทศดังกล่าว พร้อมทั้งการเป็นแหล่งงานของแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านที่เข้ามาทำงานทั้งที่เป็นการถาวรและชั่วคราว และเป็นฐานเพื่อเดินทางไปยังประเทศที่สาม

อุทพิพงศ์ พวงมณี (2542: 30-36) กล่าวว่าประเทศไทยจัดเป็นประเทศที่มีการรับแรงงานต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพในประเทศ มาตั้งแต่การติดต่อกับประเทศตะวันตกในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 18 เราอาจจัดแบ่งแรงงานต่างชาติในประเทศไทยออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. แรงงานต่างชาติถูกกฎหมาย

คนต่างชาติที่สามารถเข้ามาทำงานได้ถูกต้องตามกฎหมายในประเทศไทยนั้นสามารถทำงานได้เฉพาะในงานที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา งานในอาชีพและวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำ พ.ศ.2522 โดยทั่วไปเป็นแรงงานฝีมือที่อาศัยความชำนาญเฉพาะตำแหน่ง

จากการที่รัฐบาลได้มีนโยบายสนับสนุนการลงทุน และพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกในช่วงการดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ซึ่งส่งผลให้เกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ก็ได้เปิดโอกาสให้มีชาวต่างประเทศเข้ามาทำงานพร้อมๆ กับการขยายตัวของอุตสาหกรรมสมัยใหม่เอาไว้ด้วย โดยตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2521 ได้เปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้ามาประกอบอาชีพในประเทศไทยได้ โดยมีเงื่อนไข

กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติดังกล่าวหลายประการ เช่น ลักษณะอาชีพที่ชาวต่างชาติจะทำได้นั้น ต้องเป็นลักษณะงานที่อาศัยความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน หรือมีประสบการณ์ และทักษะเฉพาะตำแหน่ง โดยมีการกำหนดให้มีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนไทยด้วย

2. แรงงานต่างชาติผิดกฎหมาย

แรงงานต่างชาติที่ลักลอบเข้าเมือง คือ แรงงานต่างชาติที่ลักลอบทำงานโดยไม่ถูกต้องตามพระราชกฤษฎีกาในอาชีพและวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าวทำ ปี พ.ศ. 2521 คนกลุ่มนี้หมายรวมถึงผู้ที่ได้รับอนุญาตเข้าเมืองเพื่อจุดประสงค์อื่น เช่น ท่องเที่ยว ธุรกิจ แต่ลักลอบประกอบอาชีพหรือผู้ที่มีใบอนุญาตเข้าเมืองเพื่อจุดประสงค์อื่น เช่น ท่องเที่ยว ธุรกิจ แต่ลักลอบประกอบอาชีพหรือผู้ที่มีใบอนุญาตทำงานแต่หมดอายุ

ส่วนของแรงงานไร้ฝีมือ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่หลบหนีเข้าเมืองในประเทศไทย ด้วยเหตุผลด้านเศรษฐกิจและการเมืองในประเทศเพื่อนบ้านนั้น ได้มีการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานเข้ามานับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา โดยมีผู้หลบหนีเข้ามาอาศัยในประเทศไทยในฐานะผู้พลัดถิ่น และลักลอบทำงานทั้งที่เป็นการชั่วคราวเพื่อรอโอกาสหลบหนีไปยังประเทศที่สามและลงหลักปักฐานเป็นการถาวรในประเทศ

3. นโยบายและมาตรการของรัฐในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในไทย

นโยบายและมาตรการการแก้ไขปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่านั้นเป็นนโยบายที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศ คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2531 มอบหมายให้สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ เสนอมาตรการดำเนินการต่อผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายเพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา ซึ่งสำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติได้นำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของคณะอนุกรรมการแก้ไขข้อมูลผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ที่ประชุมเห็นว่าทางราชการมีแนวนโยบายและมาตรการปฏิบัติต่อผู้หลบหนีเข้าเมืองหลายกลุ่มอยู่แล้วคงเหลือเฉพาะผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่าเท่านั้นที่ทางราชการมีนโยบายสับสนและไม่ชัดเจน นอกจากนี้ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องยังได้กำหนดการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว แต่การปฏิบัติยังไม่บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรม

คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายจึงได้ยกร่างมาตรการดำเนินการต่อผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า เสนอคณะกรรมการรื้อยกรองงานของสภาพความมั่นคงแห่งชาติ และคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีฝ่ายความมั่นคงและการต่างประเทศพิจารณาให้ความเห็นชอบ และต่อมาคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาอนุมัติเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2535 ซึ่งนับเป็นก้าวแรกของการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างจริงจังจนถึงปัจจุบัน (จกมล สุวรรณานนท์: 2247)

ถึงแม้ว่ารัฐบาลไทยได้มีความพยายามที่จะแก้ปัญหาของชนไร้สัญชาติ และคนต่างด้าวอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังมีอุปสรรคอันเนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ โดยเฉพาะความล้มเหลวในการนำนโยบาย กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นผลมาจากการบริหารจัดการที่ไม่เป็นระบบ และทัศนคติในทางลบต่อชนต่างด้าวของเจ้าหน้าที่

ทั้งนี้ มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2549 ได้ให้ความเห็นชอบนโยบายการปฏิบัติต่อชนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย บนพื้นฐานของความเคารพในสิทธิมนุษยชนและความเป็นเอกภาพของชาติไทย โดยมีนโยบายในการแปลงหรือให้สัญชาติไทยแก่บุคคลที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยและบุคคลที่ไร้รากเหง้ากลุ่มต่าง ๆ ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา : 2550)

1. แปลงสัญชาติเป็นไทยให้แก่ผู้ที่มีเชื้อสายไทยที่มีชื่ออยู่ในระบบทะเบียนและไม่สามารถเดินทางกลับประเทศต้นทางได้ ตามหลักเกณฑ์ที่ทางราชการกำหนด
2. ให้สัญชาติไทยแก่บุตรที่เกิดในประเทศไทยของบุคคลตามข้อ 1) ที่ได้รับการแปลงสัญชาติเป็นไทยและพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้สืบสายโลหิตของบุคคลดังกล่าว
3. ให้สัญชาติไทยแก่เด็กต่างด้าวและเด็กไร้สัญชาติที่ถูกบุพการีทอดทิ้งตั้งแต่เยาว์วัยและมีชื่ออยู่ในระบบทะเบียนของทางราชการและอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานอย่างน้อย 10 ปี จนกลมกลืนกับสังคมไทยและมีคุณสมบัติอื่น ๆ ตามหลักเกณฑ์ที่ทางราชการกำหนด
4. ให้สัญชาติไทยแก่เด็กที่บุพการีทอดทิ้งได้รับสถานะตามคำสั่งของศาลให้เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลที่มีสัญชาติไทย
5. ให้สัญชาติไทยแก่บุคคลที่เกิดหรืออาศัยอยู่ในประเทศไทยและจบการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย
6. ให้สัญชาติไทยแก่บุคคลซึ่งมีผลงาน หรือความรู้ ความเชี่ยวชาญที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ ในด้านศิลปวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการกีฬา รวมทั้งด้านอื่น ๆ ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นสมควร

อย่างไรก็ตาม นโยบายที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีข้างต้นก็ได้กำหนดมาตรการป้องกันมิให้ชนต่างชาติอพยพเข้ามาใหม่ด้วย โดยมีมาตรการในการประสานกับประเทศเพื่อนบ้านและองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสถานะแวดล้อมแก่ประชาชนและชุมชนชายแดนในประเทศต้นทาง เพื่อให้คนเหล่านี้ดำรงชีวิตอยู่ได้ในพื้นที่ถิ่นกำเนิด โดยไม่จำเป็นต้องอพยพเข้ามาในเขตไทย ควบคู่กับการใช้มาตรการที่เข้มงวด โดยการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังกับผู้หลบหนีเข้าเมืองที่อพยพเข้ามาใหม่และขบวนการนำพาคนเหล่านี้ เข้าเมืองมาตรการดังกล่าวย่อมมีส่วนทำให้ผู้อพยพและบุตรหลาน

ของคนเหล่านี้หลีกเลี่ยงไม่ไปลงทะเบียนกับทางการและรับบริการพื้นฐานต่าง ๆ รวมทั้งบริการทางการศึกษา เพราะกลัวว่าจะถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ

4. ยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง

คณะกรรมการบริหารงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง มีมติเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2545 กำหนดยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง 5 ข้อ ดังนี้ (จกส สุวรรณานนท์: 2547)

1. กำหนดประเภทของอาชีพที่มีความจำเป็นต้องจ้างแรงงานต่างด้าวอย่างแท้จริง
2. กำหนดให้มีการจดทะเบียนนายจ้าง เพื่อให้มีส่วนรับผิดชอบในการจ้างแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง
3. กำหนดให้สถานประกอบการที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ไม่มีการว่าจ้างแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง
4. กำหนดที่พักอาศัยของแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองให้เป็นที่น่านอนเพื่อการตรวจสอบควบคุม
5. รมรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้มีการว่าจ้างแรงงานไทยทดแทนแรงงานต่างด้าวอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

แรงงานพม่าในบริบททางสังคมและเศรษฐกิจของไทย

ดังที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า ปัญหาคนข้ามชาติที่ลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทยที่มีจำนวนมากที่สุด คือ คนต่างด้าวที่หลั่งไหลมาจากพม่า การจำแนกแรงงานอพยพจากพม่าเข้ามาในประเทศไทยสามารถแยกเป็น 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ตั้งใจเข้ามาหางานทำ มีทั้งที่มีจุดมุ่งหมายจะส่งเงินให้ครอบครัวหรือรวบรวมเงินกลับบ้านรวมทั้งผู้ที่ต้องการหลบหนีความยากแค้นมายังประเทศไทย ซึ่งทราบสู่การทำงานอยู่ก่อน จึงมุ่งตรงมาเพื่อหางานทำ กลุ่มนี้มักไม่ค่อยวางแผนอนาคตแน่นอนนัก หากจะดูสถานการณ์ในประเทศพม่า หากสถานการณ์สู้รบเบาบางลง ก็จะกลับไปหากสถานการณ์ในประเทศพม่ายังไม่ดีขึ้นก็รับครอบครัวมาอยู่ด้วยกัน

กลุ่มที่ตั้งใจจะอพยพหนีภัย แต่ไม่พบค่ายหรือที่พักพิงรองรับจึงกระจัดกระจายมาหางานทำในที่สุดประชาชนกลุ่มนี้เป็นผู้ลี้ภัยจากการข่มเหงของรัฐบาลพม่า ซึ่งมีได้ตั้งใจเข้าเป็นแรงงานผิดกฎหมาย หากฝ่ายไทยมิได้มีมาตรการรองรับคนกลุ่มนี้ เช่น กรณีที่เกิดขึ้นกับชาวไทยใหญ่ที่อพยพเข้ามาทางจังหวัดแม่ฮ่องสอนและเชียงใหม่ จากฝั่งรัฐบาลของพม่า ซึ่งทางการไทยไม่มีค่ายอพยพในจุดดังกล่าว ไม่เหมือนบริเวณชายแดนตะวันตกของประเทศไทยที่มีค่ายผู้อพยพชาวมอญจากฝั่งพม่ารองรับอยู่ ซึ่งคนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการอพยพมาทั้งครอบครัว ส่งผลให้คน

กลุ่มนี้ประสบความยากลำบากเพราะมีทั้งเด็กและคนชรามิได้มีเฉพาะกลุ่มที่อยู่ในวัยแรงงานแต่เพียงกลุ่มเดียว

กลุ่มผู้ลี้ภัยที่หลบหนีเข้ามาอาศัยอยู่ในค่ายพักพิงตามแนวชายแดน คนกลุ่มนี้ไม่ได้ตั้งใจจะเข้ามาขายแรงงานและต่างรอเวลามุ่งคืนถิ่น หากแต่สถานการณ์ในประเทศพม่าไม่ได้สอดคล้องกับความต้องการของคนเหล่านี้เพราะสถานการณ์ทางการเมืองและความขัดแย้งระหว่างพลเรือนกับทหารในพม่ายังคงไม่สงบ ทำให้หลายคนหมดหวังในการกลับบ้านและหันตัวเองมาเป็นแรงงานในที่สุด มีการตั้งข้อสังเกตที่น่าสนใจคือ หากผู้ลี้ภัยตระหนักว่าตนยังไม่สามารถกลับถิ่นฐานได้อย่างปลอดภัย การผลักดันให้คนกลุ่มนี้หลบหนีออกมาหางานทำในประเทศไทยมากกว่าที่จะมุ่งหน้ากลับบ้านเกิดโดยเริ่มจากการหางานแบบเช้าไปเย็นกลับในบริเวณใกล้เคียง จนถึงการมีนายหน้าชักชวนพาเร่ขายแรงงานในส่วนต่าง ๆ ของประเทศต่อไป

กลุ่มผู้ลี้ภัยทางการเมือง ซึ่งบางคนได้ออกมาหางานทำเช่นกันโดยคนกลุ่มนี้มีทั้งที่เป็นแรงงานไร้ฝีมือและที่เป็นแรงงานฝีมือ เพราะระดับการศึกษาของคนกลุ่มนี้ค่อนข้างสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น

5. พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ.2521

พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 (เริ่มใช้บังคับวันที่ 22 กรกฎาคม 2521) ได้กำหนดไว้ว่า คนต่างด้าวจะทำงานได้เมื่อได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมการจัดหางาน หรือ เจ้าพนักงานซึ่งอธิบดีมอบหมายเท่านั้น

ความหมาย

คนต่างด้าว หมายถึง บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทย

ทำงาน หมายถึง การทำงานใช้กำลังกายหรือความรู้ด้วยประสงค์ค่าจ้าง หรือประโยชน์อื่นใดหรือไม่ก็ตาม

คนต่างด้าวที่มีสิทธิขออนุญาตทำงานได้ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท

1.ประเภทชั่วคราว คือ คนต่างด้าวทั่ว ๆ ไป (ตามมาตรา 7) หมายถึง คนต่างด้าวซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว (NON-IMMIGRANT VISA)

2.ประเภทส่งเสริมการลงทุน คือ คนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาทำงานในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริม การลงทุน หรือตามกฎหมายอื่นที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับคนต่างด้าวในลักษณะเดียวกัน เช่น พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรม (ตามมาตรา 10)

3.ประเภทมาตรา 12 คือ คนต่างด้าวตามมาตรา 12 ซึ่งมี 4 กรณี คือ

3.1 คนต่างด้าวที่ถูกเนรเทศตามกฎหมายว่าด้วยการเนรเทศ ซึ่งได้รับการผ่อนผันให้ไปประกอบอาชีพ ณ ที่แห่งใดแทนการเนรเทศหรืออยู่ในระหว่างรอการเนรเทศ

3.2 คนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักร โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง และอยู่ในระหว่างรอการส่งกลับออกนอกราชอาณาจักร เช่น พวกญวนอพยพ ลาวอพยพ เนปาลอพยพ พม่าพลัดถิ่น หรือคนต่างด้าวตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2543

3.3 คนต่างด้าวที่เกิดในราชอาณาจักร แต่ไม่ได้รับสัญชาติไทย ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2539 หรือตามกฎหมายอื่น เช่น บุคคลที่เกิดภายหลังวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ซึ่งเป็นวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับดังกล่าวมีผลบังคับใช้

3.4 คนต่างด้าวโดยผลของการถูกถอนสัญชาติ ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515

4. ประเภทตลอดชีพ หมายถึง คนต่างด้าวผู้ซึ่งได้รับอนุญาตทำงานตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 322 ข้อ 10 (1) มีสาระสำคัญว่าใบอนุญาตที่ออกให้แก่คนต่างด้าวซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองและทำงานอยู่แล้วก่อนวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ให้ใช้ได้ตลอดชีวิตของคนต่างด้าวนั้น เว้นแต่คนต่างด้าวจะเปลี่ยนอาชีพ

คนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรแล้วประสงค์จะทำงาน ต้องปฏิบัติดังนี้

1. ต่างด้าวที่จะขออนุญาตทำงานตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนหรือตามกฎหมายอื่นต้องยื่นขอรับใบอนุญาต ทำงาน ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่เข้ามาในราชอาณาจักร หรือ 30 วัน นับแต่วันที่ทราบการได้รับอนุญาตให้ทำงานตามกฎหมายนั้น ๆ (ผู้ฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท)

2. คนต่างด้าวไม่ว่าจะมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรหรือคนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรประเภทคนอยู่ชั่วคราว จะทำงานได้ต่อเมื่อ ได้รับใบอนุญาตแล้วเท่านั้น โดยยื่นขอรับใบอนุญาตทำงานตามแบบที่กฎหมายกำหนด (ผู้ฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือ ปรับไม่เกินห้าพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ)

3. คนต่างด้าวฝ่าฝืนการทำงาน ซึ่งห้ามโดยพระราชกฤษฎีกากำหนดงานในอาชีพและวิชาชีพที่ห้ามคนต่างด้าว พ.ศ. 2522 มีโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

คุณสมบัติของคนต่างด้าวที่จะขออนุญาตทำงานได้

1. มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรหรือได้รับอนุญาตให้เข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง (มิใช่นักท่องเที่ยวหรือผู้เดินทางผ่าน)
2. ต้องไม่ขอทำงานที่ห้ามไว้ในพระราชกฤษฎีกา (39 อาชีพ)
3. มีความรู้ความสามารถในการทำงานตามที่ขอรับใบอนุญาตทำงาน
4. ต้องไม่เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
5. ต้องไม่เป็นผู้เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อน วัณโรคในระยะอันตราย โรคเท้าช้างในระยะปรากฏอาการเป็นที่น่ารังเกียจแก่สังคม โรคยาเสพติดให้โทษอย่างร้ายแรง โรคพิษสุราเรื้อรัง
6. ต้องไม่เคยต้องโทษจำคุกในความผิดตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองหรือตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว ภายในระยะเวลาหนึ่งปีก่อนวันขอรับใบอนุญาต
7. <http://115.31.137.1/workpermit/main/interest/practice.asp>

6. ผลกระทบจากปัญหาแรงงานพม่าในไทย

ถึงแม้ว่าปัญหาแรงงานพม่าในไทยอาจส่งผลเอื้อประโยชน์ต่อผู้ประกอบการหรือนายจ้างในแง่การเสียค่าแรงงานถูกซึ่งสามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตได้ค่อนข้างมาก แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วอีกด้านหนึ่งกลับส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาความมั่นคงของชาติตามมาในด้านต่าง ๆ ซึ่งในภาพกว้างได้ส่งผลกระทบต่อปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการสาธารณสุขของประเทศดังนี้ (จกมล สุวรรณานนท์ : 2547)

6.1 ด้านการเมือง

ในบรรดาแรงงานพม่าที่ลักลอบเข้ามาทำงานในประเทศไทยมีบางส่วนที่เป็นแนวร่วมของชนกลุ่มน้อยในพม่าและเข้าร่วมเคลื่อนไหวทางการเมืองในไทย โดยเฉพาะการชุมนุมเรียกร้องหรือทำลายความเชื่อถือที่ประชาคมโลกมีต่อรัฐบาลพม่า ได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับพม่า เนื่องจากรัฐบาลพม้ามักเกิดความหวาดระแวงว่ารัฐบาลไทยให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลังกลุ่มเหล่านั้น รวมไปถึงการให้ที่พักพิงต่าง ๆ ซึ่งมีการพบว่าได้มีกลุ่มต่อต้านรัฐบาลพม่าชักชวนแรงงานพม่าตามชุมชนต่าง ๆ ชุมชนต่อต้านรัฐบาลพม่าในไทย

6.2 ด้านเศรษฐกิจ

6.2.1 การที่บรรดาผู้ประกอบการหรือนายจ้างยังนิยมจ้างแรงงานพม่าเนื่องจากเป็นแรงงานราคาถูก ไม่มีปัญหาข้อต่อรองด้านสวัสดิการ และไม่มีผลผูกพันตามกฎหมายแรงงานส่งผลให้เกิดปัญหาการแย่งอาชีพแรงงานคนไทยและที่ดินทำกิน อันเป็นผลกระทบต่อภาวะการว่างงานภายในประเทศไทยรวมถึงการชะลอตัวของโครงสร้างของอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ

6.2.2 การหลั่งไหลของแรงงานพม่าสู่ประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ทำให้การกำหนดอัตราแรงงานขั้นต่ำที่บังคับใช้ตามกฎหมายไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมในทุกพื้นที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการลักลอบจ้างแรงงานพม่าจำนวนมาก

6.2.3 ในพื้นที่ที่มีการจ้างแรงงานพม่าเป็นจำนวนมาก อาทิในบริเวณชายแดน อาจทำให้ดัชนีราคาสินค้าสูงกว่าในพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้ประชาชนโดยรวมมีความเดือดร้อนด้านค่าครองชีพ

6.2.4 ปัญหาการกีดกันทางการค้า เนื่องจากการกระทำของผู้ประกอบการที่จ้างแรงงานต่างด้าวในราคาถูกมีผลกระทบต่อการส่งสินค้าออกของประเทศ ในการที่จะถูกประเทศคู่ค้าใช้มาตรการกีดกันทางการค้ามาเป็นข้ออ้างว่าประเทศไทยมีการเอารัดเอาเปรียบและกดขี่ขูดรีดแรงงานซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน

6.2.5 นายจ้าง/ผู้ประกอบการขาดการพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิต

6.2.6 การใช้แรงงานต่างด้าวในกิจการบางอาชีพ ก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อการทำงานของแรงงานท้องถิ่นคนไทย เนื่องจากมีปัจจัยหลาย ๆ ด้าน เช่น เศรษฐกิจ การครองชีพ ทัศนคติทางสังคมส่งผลให้นายจ้างเปลี่ยนทัศนคติจ้างแรงงานต่างด้าวเข้าทำงานแทนแรงงานท้องถิ่นเมื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อธุรกิจและผลประโยชน์ของตนเอง

6.2.7 รัฐต้องสูญเสียงบประมาณเป็นจำนวนมากเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว เช่น ค่าใช้จ่ายในการป้องกันปราบปรามการลักลอบเข้าเมือง และการลักลอบทำงานโดยผิดกฎหมาย การรักษาพยาบาล การควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดต่อ ค่าใช้จ่ายในการส่งกลับ ค่าใช้จ่ายด้านสังคมและมนุษยธรรมในส่วนของบุตรหลานและผู้ติดตามแรงงานต่างด้าว

6.3 ปัญหาด้านสังคม

6.3.1 ปัญหาการรวมตัวกันของแรงงานต่างด้าวและขยายตัวกลายเป็นชุมชนแออัดซ้อนขึ้นในสังคมไทยที่มีลักษณะแปลกแยกออกไปจากสังคมไทย ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อความเป็นอยู่ของคนไทยได้เท่าที่ปรากฏในปัจจุบันเริ่มมีการนัดรวมตัวเรียกร้องหยุดงานในหลายพื้นที่

6.3.2 แรงงานต่างด้าวที่เป็นหญิง เด็กและเยาวชน บางรายเดินทางเข้ามาโดยมีวัตถุประสงค์ในการทำงานเป็นหญิงขายบริการทางเพศ หรือถูกชักนำโดยขบวนการค้ามนุษย์ เป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เช่น เอดส์ และกามโรค อีกทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาการขายบริการข้ามชาติด้วย

6.3.3 นับแต่เกิดการหลั่งไหลของแรงงานพม่าเข้ามาในประเทศไทยจำนวนมาก ปัญหาอาชญากรรมหลายครั้งที่เกิดขึ้นในประเทศไทย มักเป็นการกระทำของลูกจ้างแรงงานชาวพม่า ซึ่งทั้งมีการทะเลาะวิวาทในหมู่ชาวพม่าด้วยกัน รวมทั้งกระทำต่อคนไทย รูปแบบของการก่อ

อาชญากรรมของชาวพม่ามักจะมีอาวุธรุนแรงโหดเหี้ยม ซึ่งนับเป็นผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของคนไทยโดยทั่วไป แรงงานพม่าที่ก่ออาชญากรรมขึ้นแล้วก็มักจะหลบหนีกลับประเทศพม่าได้โดยง่าย ซึ่งทางการไทยไม่สามารถนำตัวมาลงโทษได้

6.3.4 ในบรรดาแรงงานพม่าที่ลักลอบข้ามมายังฝั่งไทย บางรายก็ลักลอบนำยาเสพติดซึ่งมีแหล่งผลิตในพม่าเข้ามาในประเทศไทย สร้างปัญหาสังคมที่ร้ายแรงต่อประเทศไทย และเป็นภาระที่หนักต่อทางการไทยในการป้องกันและปราบปราม

6.3.5 นายจ้างหรือผู้ประกอบการชาวไทยบางส่วนที่นิยมจ้างแรงงานชาวพม่าเกิดความรู้สึกรังเกียจไม่ยอมรับแรงงานคนไทย เห็นว่าแรงงานพม่าดีกว่าแรงงานคนไทย ทำให้เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมต่อแรงงานไทย

6.4 ด้านการสาธารณสุข

6.4.1 แรงงานพม่าส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ด้านการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน สภาพความเป็นอยู่ขาดสุขลักษณะที่ดี ก่อให้เกิดปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดต่อต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคติดต่อที่ทางการไทยได้เคยปราบปรามอย่างได้ผลมาแล้วกลับมาฟื้นตัวขึ้นมาแพร่ระบาดอีก เช่น โรคมาลาเรีย และโรคเท้าช้าง เป็นต้น

6.4.2 จากการที่แรงงานพม่าซึ่งเข้ามารับจ้างในสถานประกอบการต่าง ๆ ในไทยจำนวนมาก เกิดการเจ็บป่วยต้องใช้บริการโรงพยาบาลของรัฐ ทำให้รัฐบาลไทยต้องแบกรับภาระงบประมาณค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากในแต่ละปี นอกจากนั้นแรงงานพม่ายังมีส่วนเพิ่มปัญหาการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ในประเทศไทยอีกด้วย

ผลกระทบจากแรงงานพม่าแม้ว่าเป็นที่ทราบกันดีแต่การที่เป็นปัญหาสะสมมานานจะมีแรงงานสัญชาติพม่าและจากประเทศรอบบ้านอื่น ๆ อยู่ในไทยเป็นจำนวนมาก ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่สามารถคลี่คลายลงได้ในเวลาอันสั้น ที่สำคัญคือปัญหาทางด้านผลกระทบทางการเมืองเพราะตราบไคที่การเมืองในพม่ายังคงเป็นระบบเผด็จการทหารจะทำให้มีการกดดันจากชาติตะวันตกซึ่งประเทศไทยหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะมีการเข้ามาอาศัยเป็นที่เคลื่อนไหวกวทางการเมือง ซึ่งพบว่าแรงงานสัญชาติพม่าบางส่วนได้ถูกชักนำให้ออกมาร่วมเคลื่อนไหวกวต่อต้านรัฐบาลพม่า แม้ว่าจะไม่มีผลทางการเมืองเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในพม่ามากนัก แต่ประเทศไทยได้รับผลกระทบในแง่ภาพลักษณ์และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่พม่ายังคงหวาดระแวงในเรื่องที่ไทยอาจให้การสนับสนุน

นอกจากนี้ผลกระทบที่เป็นปัญหาสะสมซึ่งจะต้องเร่งแก้ไขโดยเร็ว คือ ในด้านสังคมและการสาธารณสุขที่ตัวชี้วัดสำคัญคือสถิติการก่ออาชญากรรม โดยแรงงานสัญชาติพม่าที่ปรากฏบ่อย ปัญหาการค้ำมนุษย์ที่เป็นหญิงและเด็กชาวพม่าทั้งการค้าแรงงานและการค้าประเวณี

ปัญหาโรคระบาดในแหล่งชุมชนที่มีแรงงานสัญชาติพม่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ปัญหาการรวมตัวเป็นชุมชนที่ยากแก่การเข้าไปตรวจสอบดูแลของรัฐ มีระบบควบคุมดูแลตนเอง มีปัญหาสุขภาพติดที่อาศัยคนเหล่านี้เป็นผู้นำพาและเป็นผู้เสพ เป็นต้น

7. การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวของจังหวัดนนทบุรี

จังหวัดนนทบุรีตั้งอยู่ในภาคกลางของประเทศไทย เป็นหนึ่งในห้าจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพฯ อันประกอบด้วย นนทบุรี สมุทรปราการ นครปฐม สมุทรสาคร และปทุมธานี โดยจังหวัดนนทบุรีอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ เพียง 20 กิโลเมตร จังหวัดนนทบุรีนั้น ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา พื้นที่ของจังหวัดในบางอำเภอ ซึ่งเคยเป็นสวนผลไม้และมีเขตติดต่อกับกรุงเทพฯ ก็ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงเป็นที่อยู่อาศัยของประชาชนที่ได้ย้ายถิ่นมาจากทุกภาคของประเทศ นอกจากนี้พื้นที่ในบางอำเภอของจังหวัดนนทบุรียังเป็นที่รองรับการขยายตัวในด้านอุตสาหกรรมและธุรกิจจากกรุงเทพฯ โดยเฉพาะพื้นที่บางส่วนของอำเภอเมืองนนทบุรี ปากเกร็ด บางกรวย บางใหญ่ และบางบัวทอง ทำให้มีการจัดสรรพื้นที่เพื่อก่อสร้างอาคารที่อยู่อาศัยและโรงงานอุตสาหกรรมและธุรกิจเพิ่มมากขึ้น นนทบุรีจึงเป็นจังหวัดที่มีปริมาณการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีสูงอีกจังหวัดหนึ่ง จังหวัดนนทบุรีมี 6 อำเภอคือ อำเภอเมืองนนทบุรี อำเภอบางบัวทอง อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางกรวย และอำเภอไทรน้อย ประชากรประกอบไปด้วย ชนชาวไทย ที่สืบเชื้อสายมาจากหลายเชื้อชาติ มีทั้งไทย จีน มอญ และแขก ชนชาติดั้งเดิม และเป็นชนส่วนใหญ่ นั้นเป็นชนชาติไทย รองลงไปเป็นเชื้อสายจีน ปัจจุบันจังหวัดนนทบุรีมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 839,029 คน เป็นชาย 404,169 คน และเป็นหญิง 434,860 คน มีค่าเฉลี่ยความหนาแน่นของประชากร 1,266.84 คนต่อตารางกิโลเมตร โดยประชากร ร้อยละ 61.4 อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ส่วนที่เหลือร้อยละ 38.6 อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล จากสภาพภูมิประเทศของจังหวัดที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งมีสภาพพื้นที่และแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ ประชากรของจังหวัดส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพเกษตรกรรม อันได้แก่ การทำนาข้าว การเพาะปลูก มะพร้าว มะม่วง มังคุด นอกจากนี้ยังมีการประกอบอาชีพทางด้านปศุสัตว์และประมงน้ำจืด ตลอดจนมีการทำอุตสาหกรรมบริการ อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ อุตสาหกรรมในครัวเรือนจำพวกเครื่องจักรสาน และเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น อย่างไรก็ตามความเจริญทางด้านอุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรมก็ได้ขยายตัว อย่างรวดเร็ว เช่นกันอันเนื่องมาจาก การขยายตัวของธุรกิจในเขตกรุงเทพฯ ซึ่งการขยายตัวดังกล่าว ได้เป็นส่วนให้พื้นที่เพื่อการเกษตร ของจังหวัดนนทบุรีน้อยลง โดยในปัจจุบันนนทบุรี มีพื้นที่ทางการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 39 ของพื้นที่จังหวัด ประชากรชาวจังหวัดนนทบุรีมีรายได้เฉลี่ย 113,713 บาทต่อปี โดยรายได้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสาขาอุตสาหกรรม

รองลงมาเป็นสาขาการก่อสร้าง สาขาบริการ สาขาการค้าส่งและค้าปลีก และสาขานาการ ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ส่วนสาขาเกษตรกรรม ทำรายได้เป็นอันดับสุดท้าย

สถานประกอบการในจังหวัดนนทบุรีจะเป็นสถานประกอบการที่มีลูกจ้าง 1-9 คน จำนวน 8,065 แห่ง สถานประกอบการที่มีลูกจ้าง 10-49 คน จำนวน 2,447 แห่ง สถานประกอบการที่มีลูกจ้าง 50-299 คน จำนวน 581 แห่ง สถานประกอบการที่มีลูกจ้าง 300-999 คน จำนวน 90 แห่ง และประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1,000 คน ขึ้นไป จำนวน 1 แห่ง เมื่อนำมา จำแนกตามประเภทกิจการ ส่วนใหญ่เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ (สำนักงาน สถิติการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดนนทบุรี, 2552)

1. ประกอบกิจการด้านการขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน จำนวน 4,140 แห่ง ลูกจ้าง 41,739 คน
2. ประกอบกิจการด้านการผลิต 2,420 แห่ง ลูกจ้าง 77,070 คน ซึ่งในด้านการผลิตจะมีทั้งการผลิตเพื่อจำหน่ายภายในประเทศและส่งไปขายต่างประเทศ
3. ประกอบกิจการด้านบริการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่าและบริการทางธุรกิจ 1,592 แห่ง ลูกจ้าง 18,312 คน

สภาพปัญหา

1. แรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้าเมืองแอบแฝงมาทำงานโดยผิดกฎหมายมีจำนวนมากขึ้น ซึ่งสาเหตุหลักมาจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของแรงงานต่างด้าว จึงลักลอบเข้ามาทำงาน
2. แรงงานต่างด้าวที่เป็นหญิงและเด็ก มักจะถูกล่อลวงเกินทางเพศ และจดจำข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการดำเนินคดีแรงงานไม่ได้ เช่น สถานที่ทำงาน ชื่อที่อยู่นายจ้าง สภาพการทำงาน ทั่วไป เป็นต้น อีกทั้ง ขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายคุ้มครองแรงงานจึงถูกเอารัดเอาเปรียบ
3. จำนวนสถานประกอบการและลูกจ้างในจังหวัดนนทบุรีมีจำนวนมากขึ้น
4. จำนวนพนักงานตรวจแรงงานผู้ปฏิบัติงานมีจำนวนจำกัด ทำให้การสอดส่องดูแลให้ไม่ทั่วถึง

การวิเคราะห์และข้อเสนอแนะจากปัญหาดังกล่าวข้างต้น

กรณี แรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้าเมืองแอบแฝงมาทำงานโดยผิดกฎหมายมีจำนวนมากขึ้น ซึ่งสาเหตุหลักมาจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของแรงงานต่างด้าว ปัญหานี้เป็นปัญหาระดับประเทศที่ต้องแก้ไขต่อไป ส่วนแนวทางแก้ไขเบื้องต้น ควรส่งเสริมและฝึกอาชีพให้แก่แรงงานต่างด้าวดังกล่าว สามารถประกอบอาชีพในประเทศของตนโดยไม่ย้อนลักลอบกลับเข้ามาอีก รวมถึงการประสานความร่วมมือกับกระทรวงแรงงานของประเทศเพื่อนบ้านที่ส่งแรงงานเข้ามาทำงานในประเทศไทย ให้มีความรู้ความเข้าใจแก่แรงงานในกฎหมายคุ้มครองแรงงาน

กรณี ในสภาพองค์กรผู้ปฏิบัติมีข้อจำกัดแต่แนวโน้มของสถานประกอบการ จำนวนลูกจ้าง รวมถึงลูกจ้างซึ่งเป็นแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองถูกกฎหมายและลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมาย มีจำนวนมากขึ้น การดูแลยังคับใช้กฎหมายคุ้มครองแรงงานให้เกิดประสิทธิภาพผลสูงสุด โดยให้เกิดความเท่าเทียมไม่เลือกปฏิบัติ ย่อมเป็นไปได้ค่อนข้างยาก โดยเฉพาะจังหวัดนนทบุรีมีการขยายตัวของหมู่บ้านจำนวนมาก มีการรับเหมาก่อสร้างซึ่งต้องใช้แรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานทดแทนแรงงานไทยที่ขาดแคลนรวมถึงงานเกษตรกรรมที่ขาดแคลนแรงงานมีการลักลอบจ้างแรงงานต่างด้าวอย่างผิดกฎหมาย ดังนั้นแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาเพื่อให้แรงงานต่างด้าวได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกับแรงงานไทย ในภาวะที่มีข้อจำกัดมากมาย ต้องอาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายการคุ้มครองแรงงาน ซึ่งสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดนนทบุรีได้ปฏิบัติแล้ว ดังนี้

1. ส่งเสริมเครือข่ายภาครัฐ เช่น สำนักงานจัดหางาน สำนักงานประกันสังคม ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการ จังหวัด อำเภอบางบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ฯลฯ เป็นต้น โดยการบูรณาการภารกิจของแต่ละหน่วยงานร่วมกันในการตรวจสอบ ควบคุม ดูแลแรงงานต่างด้าว เช่น สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดนนทบุรีได้ร่วมกับสำนักงานจัดหางานจังหวัดนนทบุรีในการให้ความรู้แก่แรงงานจังหวัด และเจ้าหน้าที่ตำรวจ การประสานงานกับหน่วยงานของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการให้ความช่วยเหลือแรงงานหญิงและเด็กต่างด้าวที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ เป็นต้น

2. ส่งเสริมเครือข่ายภาคประชาสังคม เช่น กลุ่มเอ็นจีโอ กลุ่มแม่บ้าน อาสาสมัครแรงงาน กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ชมรม จป. เป็นต้น โดยการให้ความรู้และร่วมจัดกิจกรรมกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงแรงงานในการให้ความรู้แก่ อาสาสมัครเพื่อให้ช่วยสอดส่องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย ส่งเสริมและให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง

3. ส่งเสริมเครือข่ายภาคเอกชน เช่น สถานประกอบการต่าง ๆ โดยการให้ความรู้แก่นายจ้างที่มีการจ้างแรงงานต่างด้าวให้ปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองแรงงานแก่นายจ้างในระหว่างที่มีการขออนุญาตทำงานหรือมีการต่ออายุใบอนุญาตร่วมกับสำนักงานจัดหางานจังหวัด

4. ส่งเสริมเครือข่ายภาคประชาชน ร่วมกับหน่วยงานของกระทรวงแรงงานจัดอบรม โครงการพัฒนาเครือข่าย ด้านแรงงาน โดยการจัดให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ทุกตำบลในจังหวัดนนทบุรี เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจกฎหมายคุ้มครองแรงงาน และช่วยสอดส่องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายทั้งนี้ การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวจะเกิดประสิทธิผลสูงสุด

ต้องดำเนินการให้เครือข่ายการคุ้มครองแรงงานมีความเข้มแข็ง และมีส่วนร่วมในการการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว อย่างแท้จริง

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต

กุหลาบ รัตนสังขธรรม และคนอื่น ๆ (2535 : 163-166) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบที่เหมาะสมในวิธีการดำเนินงานวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน ในระดับหมู่บ้าน” ผลการศึกษาพบว่า ก่อนทดลองรูปแบบประชาชนในกลุ่มทดลองและกลุ่ม ควบคุม มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็น พื้นฐาน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่ามีประชาชนที่มีความรู้ต่ำกว่าร้อยละ 10 ในทุกเรื่อง และพบว่ามีความรู้ต่ำกว่าร้อยละ 5 ถึง 12 เรื่อง จากหัวเรื่องทั้งหมด 18 เรื่อง สำหรับหลังการทดลองรูปแบบ ประชาชนในกลุ่มทดลอง และในกลุ่มควบคุม มีความรู้เกี่ยวกับการ ดำเนินงานวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานไม่แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ แต่พบว่า ประชาชนมีความรู้เพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลองรูปแบบ และทั้ง 2 กลุ่มมี ความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การให้ชาวบ้านสำรวจ จปฐ. เองช่วยให้ชาวบ้านรู้หัวข้อ คุณภาพชีวิตที่ชาวบ้านยังขาดอยู่ การสำรวจ จปฐ. จึงเป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้านโดยตรง

โกศล สุนทรพฤกษ์ (2538: 156-157) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิต” ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ได้เข้ามามี ส่วนร่วมในการตัดสินใจ เลือกรับบริการแนวทางแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิต การรับผลประโยชน์และการประเมินผลอยู่ในระดับต่ำ

นิติพงษ์ ส่องศรีโรจน์ (2540: 37) ศึกษาเรื่อง “องค์การธุรกิจเอกชนกับการพัฒนารายได้ และคุณภาพชีวิตของชาวนบพ” ศึกษากรณี โครงการเกษตรผสมผสานตามแนวพระราชดำริฯ ของ กลุ่มในเครือเจริญโภคภัณฑ์ ณ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้เข้าร่วม โครงการให้ความสำคัญกับดัชนีที่ใช้วัดคุณภาพชีวิต ดังนี้ คือ สุขภาพ การออม การศึกษา ที่อยู่อาศัย หนี้สิน สิ่งอำนวยความสะดวก อาหาร และยานพาหนะ โคนส่วนใหญ่แล้ว รายได้ของผู้เข้าร่วม โครงการเพิ่มขึ้น และผู้เข้าร่วมโครงการจะใช้จ่ายเงินส่วนใหญ่ไปเพื่อสุขภาพ การออม และการศึกษา

นฤมล จันทร์แสง (2543: 107-115) ศึกษาแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลความจำเป็น พื้นฐาน (จปฐ.) สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เพื่อการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาชน โดยจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2542 ที่ตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยค

จังหวัดกาญจนบุรี และนำข้อมูลในตัวชี้วัดที่ไม่บรรลุเป้าหมายของทั้ง 8 หมู่บ้าน มาให้คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุ และกำหนดแนวทางแก้ไข ดังนี้

1. เด็กจบการศึกษามัธยมศึกษาและไม่ได้ศึกษาต่อ ได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพต่าง ๆ
2. ครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคนละ 20,000 บาทต่อปี
3. เด็กในครัวเรือนไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย
4. เด็กที่จบการศึกษามัธยมศึกษาได้เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
5. คนในครัวเรือนมีน้ำสะอาดบริโภคเพียงพอตลอดปี 5 ลิตรต่อคนต่อวัน
6. ครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล
7. เด็กที่มีอายุครบเกณฑ์การศึกษามัธยมศึกษาได้เข้าเรียนการศึกษามัธยมศึกษา
8. ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากเสียง ความสั่นสะเทือน ฝุ่นละออง กลิ่นเหม็น หรือ

มลพิษทางอากาศ น้ำเสีย ขยะ และสารพิษ

9. คนในครัวเรือนไม่ติดบุหรี่
10. ครัวเรือนมีที่อยู่อาศัยที่มีสภาพคงทนถาวรอย่างน้อย 5 ปี
11. คนในครัวเรือนอายุ 15-60 ปี อ่านและเขียนภาษาไทยได้
12. ครัวเรือนมีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุและมีการป้องกันอย่างถูกวิธี
13. ครัวเรือนร่วมกิจกรรมบำรุงสาธารณสมบัติ
14. ครัวเรือนปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
15. เด็กอายุ 6-12 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรควันโรค คอตีบ บาดทะยัก โปлио และวัคซีนรวม ครบตามตารางเสริมภูมิคุ้มกันโรค
16. ครัวเรือนปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง

ภาชิตา สมิง (2545 : 88) ศึกษาดัชนีจำแนกตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบบันทึกประกอบการสังเกตและสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน/ผู้แทนครัวเรือน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 296 ครัวเรือน ใน 6 อำเภอของจังหวัดกาญจนบุรีผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลในการจำแนกคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทของหมู่บ้านก้าวน้ำและหมู่บ้านลำหลัง มีทั้ง หมด 7 ตัว เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย คือ ครัวเรือนมีการใช้ส้วมถูกหลักสุขาภิบาล ครัวเรือนมีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ ครัวเรือนมีความรู้ในเรื่องการใช้จ่ายที่ถูกต้องครัวเรือนไม่กินอาหารประเภทเนื้อสัตว์ที่ทำไม่สุกด้วยความร้อน ครัวเรือนปฏิบัติกิจทางศาสนาสัปดาห์ละครั้ง คนในครัวเรือนไม่ติดบุหรี่ และคนในครัวเรือนร่วมกิจกรรมตามประเพณีศิลปวัฒนธรรม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์คาโนนิกอลเท่ากับ 0.680

ธงชัย เจริญชัยชนะ (2546 : 92) ศึกษาการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานของประชากรไทยในชนบท เป็นการศึกษาจากข้อเท็จจริงโดยศึกษาในขอบข่ายของการจัดเก็บข้อมูล จปฐ. ทุกจังหวัด ภายในอาณาเขตประเทศไทย ยกเว้นกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะภาคตัดขวาง (Cross-section data) โดยแบ่งออกเป็น การวิเคราะห์ข้อมูลของปี พ.ศ. 2539 และ ปี พ.ศ. 2543 ซึ่งนำมาใช้เป็นตัวแทนของข้อมูลในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 และฉบับที่ 8 ตามลำดับโดยนำข้อมูล จปฐ. ของแต่ละจังหวัด เพื่อมาสร้างดัชนีวัดคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานของประชากรไทยในชนบท และในการวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะของคุณลักษณะของประชากรที่ทำการศึกษ ได้ทำการแบ่งระดับคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ ตามช่วงของค่าดัชนีที่คำนวณได้ ผลการศึกษาพบว่า ภาคเหนือเป็นภาคที่มีระดับคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานในระดับปานกลาง ในขณะที่จังหวัดในเขตภาคอื่นมีคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานในระดับสูง เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานของประชากรไทยในภาคเหนือ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (2546: 98) พบว่า มีปัจจัยกำหนดอยู่ 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยทางด้านการใช้ที่ดินและปัจจัยทางการศึกษา ส่วนผสมการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานของประชากรไทยในภาคเหนือ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 พบว่ามีปัจจัยที่กำหนด 4 ปัจจัย คือปัจจัยด้านการกระจายรายได้ ปัจจัยทางการศึกษา ปัจจัยด้านทรัพยากรป่าไม้ และปัจจัยด้านทรัพยากรน้ำ

สกล พรหมสิน (2546 : 98-99) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของประชาชน ในตำบลหงส์เจริญ อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน ปรากฏว่า ด้านครอบครัวเข้มแข็งมากเป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ ด้านปัจจัยสี่พอเพียง ด้านการศึกษาถ้วนทั่ว ส่วนรายได้พอเพียงอยู่ในระดับต่ำสุด ส่วนระดับการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการดำเนินชีวิตอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 50.8 รองลงมา คือ การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงในระดับกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.7 และการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 0.50

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าว

จงกล สุวรรณานนท์ (2547 : 52-62) ศึกษาเรื่อง “ปัญหาแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในประเทศไทย” จากการศึกษาพบว่า ผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายจากประเทศพม่าในระยะแรกสภาพปัญหายังไม่ทวีความรุนแรงเนื่องจากยังมีจำนวนมากน้อยส่วนใหญ่เป็นผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบ และเข้ามาทำงานตามตะเข็บแนวชายแดน ต่อมาได้มีการพัฒนาเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองเพื่อ

ทำงาน หรือแรงงานพม่าผิดกฎหมายและกลายเป็นปัญหาสำคัญของสังคมไทยทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงปลอดภัย ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ปัญหาดังกล่าวขยายตัวมากขึ้นในปัจจุบันคือ ปัญหาภายในประเทศพม่าที่เป็นตัวผลักดันให้แรงงานพม่าหลั่งไหลออกมาหางานทำในประเทศไทย ได้แก่ ความไม่พอใจในระบอบการเมืองการปกครองประชาชนในประเทศเกิดความไม่มั่นคงใน ชีวิตและทรัพย์สิน จนจำเป็นต้องแสวงหาความปลอดภัยและความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม นอกจากนี้ ยังมีปัญหาสภาพเศรษฐกิจตกต่ำในประเทศพม่า และขาดมาตรการควบคุมคนออกนอกประเทศ อย่างจริงจัง

รัฐบาลไทยกำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับปัญหาชาวพม่า หลบหนีเข้าเมือง และปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ตั้งแต่ พ.ศ. 2535 เพื่อจัดระเบียบชาวพม่า ในพื้นที่ชายแดนที่หลบหนีภัยจากการสู้รบเข้ามาหลังปี 2519 ด้วยวิธีการจัดทำทะเบียนประวัติ และ ผ่อนผันให้ทำงานได้โดยมีขอบเขตจำกัด นโยบายและมาตรการในเรื่องดังกล่าวได้มีพัฒนาการมา โดยลำดับ กล่าวคือ ได้มีการกำหนดนโยบายและมาตรการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวอย่าง ต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะต่อปัญหาแรงงานพม่าในประเทศไทยด้านการเมืองมีตั้งแต่การปรับปรุง แก้ไขกฎหมายให้มีความทันสมัยเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง การกำหนด นโยบายและมาตรการแก้ไขปัญหที่สอดคล้องกับหลักกฎหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ซึ่ง ต้องอาศัยการศึกษาข้อมูล และข้อเท็จจริงอย่างลึกซึ้งทุกด้าน รวมถึงการประสานงานและความ ร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานผู้ปฏิบัติต่อปัญหาแรงงานพม่าและหน่วยงานด้านความมั่นคง

ด้านเศรษฐกิจได้แก่เร่งประชาสัมพันธ์ให้นายจ้างหรือผู้ประกอบการที่จ้างแรงงาน พม่าในสถานประกอบการทราบถึงผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากปัญหาการจ้างแรงงานพม่าผิด กฎหมาย รวมทั้งโทษตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้หน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนควร ประสานความร่วมมือในการพัฒนาแรงงานคนไทย เพื่อให้ได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาฝีมือ แรงงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อสามารถรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศต่อไปในระยะยาว

ด้านสังคม ควรมีการศึกษาวิจัยสภาพปัญหาของแรงงานพม่าในไทยในทุกด้านอย่าง ต่อเนื่องเพื่อประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและมาตรการแก้ไขปัญหาแรงงานพม่าในไทยได้ อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง หน่วยงานของรัฐที่ รับผิดชอบดูแลด้านการบริการ โดยเฉพาะกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงแรงงานควรปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ปฏิบัติการ เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับปัญหาการหลั่งไหลของแรงงานพม่าเข้าสู่ ประเทศไทยอยู่เสมอ โดยเฉพาะการกำหนดมาตรการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคที่

เกิดจากแรงงานพม่าแทนการส่งผู้ป่วยเข้าพักรักษาพยาบาล ควรให้ความสำคัญต่อการจัดทำแผนประชาสัมพันธ์เฉพาะเรื่องแรงงานต่างด้าวให้ต่อเนื่องโดยสื่อประเภทต่าง ๆ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและองค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (2550) ศึกษาเรื่องโอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชนเผ่า ในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่าครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดในการอธิบายโอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพและเด็กไร้สัญชาติ เนื่องจากพ่อแม่ผู้ปกครองเป็นผู้มีสิทธิขาดในการตัดสินใจให้เด็กไปเรียนหรือไม่เรียน ขึ้นอยู่กับมุมมองเห็นคุณค่าทางการศึกษาของผู้ปกครอง อันเป็นผลเชื่อมโยงกับระยะเวลาที่อยู่ในประเทศไทยหากอยู่นานจะมีความกลมกลืนกับวิถีชีวิตของไทยและสามารถอยู่ร่วมกับคนไทยได้ดีมากขึ้น เพราะสื่อสารกันรู้เรื่อง ประกอบกับรัฐมีนโยบายที่ให้สัญชาติไทยแก่บุคคลไร้สัญชาติที่มีหลักฐานว่าอยู่ในประเทศไทยไม่น้อยกว่า 10 ปี จึงทำให้คนเหล่านี้มีความมั่นใจและอยากอยู่ประเทศไทยต่อไป ความรู้สึกดังกล่าวนี้ทำให้ผู้ปกครองอยากส่งลูกเข้ารับการศึกษในโรงเรียน เพราะเห็นตัวอย่างของคนไทยที่ได้รับการศึกษาสูง ๆ แล้วมีงานทำดี ๆ

นโยบายของรัฐที่ให้เด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยได้รับการศึกษา เป็นนโยบายที่ดีและมีประโยชน์ต่อเด็กเหล่านี้ แต่มีโรงเรียนและผู้ปกครองจำนวนไม่น้อยที่ไม่รู้นโยบายในเรื่องนี้ นอกจากนั้น ยังมีโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างประมาณครึ่งหนึ่งที่ไม่ได้รับเงินอุดหนุนรายหัวสำหรับนักเรียนที่เป็นเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กไร้สัญชาติ จึงมีปัญหาในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

ปัจจัยด้านโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ มีผลกระทบโดยตรงในทางบวกต่อความเอาใจใส่และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งส่งผลต่อไปยังความต้องการในการเรียนต่อของเด็ก ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่มีความเต็มใจที่จะสอนเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กไร้สัญชาติ ซึ่งส่วนใหญ่มีความรับผิดชอบและตั้งใจเรียน แต่มีครูและผู้บริหารการศึกษาในจังหวัดบางคนที่มีทัศนคติไม่ดี และไม่เห็นด้วยที่จะต้องจัดการศึกษาให้แก่เด็กเหล่านี้

ผลกระทบที่เกิดจากปัจจัยด้านตัวเด็กเองมีความสำคัญต่อโอกาสทางการศึกษาน้อยที่สุด เนื่องจากเด็กต้องทำตามความต้องการของผู้ใหญ่ โดยเฉพาะพ่อแม่ผู้ปกครอง ซึ่งมีสิทธิขาดที่จะให้เด็กไปหรือไม่ไปเรียนที่ไหนก็ได้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) ศึกษาเรื่อง การวิจัยและพัฒนา รูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าวในพื้นที่ชายแดน กรณีศึกษาที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก แม้เด็กต่างด้าวในอำเภอแม่สอดจะได้รับการส่งเสริมทางการศึกษาด้านการจัดการศึกษาที่หลากหลายทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษาพบว่า ยังไม่มีรูปแบบการศึกษาใดที่สามารถได้ตรงตามความต้องการของเด็กต่างด้าวทั้งหมด เนื่องจากเด็กต่างด้าวในอำเภอแม่สอดมีหลากหลาย

กลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งยังมีข้อจำกัดที่แตกต่างกัน เช่น ข้อจำกัดทางด้านเวลาเข้าเรียนในกลุ่มเด็กที่ต้องทำงาน หรือพื้นฐานทางด้านภาษา เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การศึกษาที่เหมาะสมกับความต้องการของเด็กต่างด้าว จึงควรมีรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้เหมาะสมกับเด็กในแต่ละกลุ่ม โดยรูปแบบการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าวในพื้นที่ชายแดน แม้จะมีรูปแบบหลัก ๆ เพียง 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย แต่ใน 3 รูปแบบหลัก นั้น ก็ควรได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับการศึกษาของเด็กต่างด้าวกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้เด็กสามารถนำความรู้จากการศึกษาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตต่อไปได้

3. งานวิจัยเกี่ยวกับการฝึกอบรม

สุภาพร คำสิงห์นอก (2543: บทคัดย่อ) ได้พัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่องยาเสพติดให้โทษสำหรับเยาวชน โดยวิเคราะห์ขอบข่าย เนื้อหา กำหนดเนื้อหา เขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับเนื้อหา สร้างชุดฝึกอบรมให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข ทดลองใช้ เพื่อวิเคราะห์หาประสิทธิภาพและค่าประสิทธิผลแล้วนำไปฝึกอบรมกับกลุ่มตัวอย่าง ชุดฝึกอบรมประกอบด้วย แผนการฝึกอบรมสำหรับวิทยากร สื่อประกอบการอบรม ได้แก่ วิดีทัศน์ แผ่นใส และสไลด์ ข้อเสนอแนะสำหรับวิทยากร คือ ต้องศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มผู้เข้าอบรม แผนการอบรม เนื้อหาและชุดฝึกอบรมให้เข้าใจก่อน เตรียมสื่ออุปกรณ์ สถานที่เหมาะสม และสะดวกในการฝึกอบรม ในระหว่างการอบรมให้ผู้เข้ารับการอบรมทำแบบทดสอบก่อนการฝึกอบรม ฝึกอบรมตามแผนและให้ทำแบบทดสอบหลังการอบรม เมื่อสิ้นสุดการอบรมชุดฝึกอบรมดังกล่าวมีประสิทธิภาพจากการทดสอบภาคสนาม 83.15/85.25 และค่าดัชนีประสิทธิผล 0.58

ภัทรา คำตา (2546) ได้ศึกษาโปรแกรมการเรียนรู้ด้วยตนเองในการคัดแยกขยะและบำบัดน้ำเสีย และหาประสิทธิภาพของโปรแกรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในการคัดแยกขยะและบำบัดน้ำเสีย กลุ่มตัวอย่างได้มาจากกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกรรณสูตรศึกษาลัยในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 30 คน โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยตนเองในการคัดแยกขยะและการบำบัดน้ำเสียที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย หนังสือการ์ตูนและเกมการคัดแยกขยะ และการบำบัดน้ำเสีย รวมทั้งกิจกรรมสถานการณ์ ได้นำโปรแกรมไปทดลองใช้ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงโดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียนรู้ และทำคะแนนแบบฝึกหัดระหว่างเรียนกับคะแนนข้อทดสอบหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างมาคำนวณ เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 นำคะแนนก่อนและหลังเรียนมาเปรียบเทียบความก้าวหน้าในการเรียนรู้โดยใช้ t-test ผลการทดลองปรากฏว่า โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยตนเองในการคัดแยกขยะ และบำบัดน้ำเสียที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 80.20/92.43 และ 88.17/84.61

ตามลำดับคะแนนที่ได้ก่อนการเรียนรู้และหลังการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าโปรแกรมที่สร้างขึ้นมานำไปใช้ได้มีประสิทธิภาพ

สุทิน ศรีโมรา (2548: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตเทศบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า

สภาพการดำเนินการด้านการจัดสภาพแวดล้อมด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการจัดกิจกรรม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารและการนิเทศ ด้านการวัดและประเมินผล มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน

ผลการเปรียบเทียบปัญหาในการดำเนินการของโรงเรียน ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล พบว่า ในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้จะต้องเพิ่มระดับการปฏิบัติในด้านการบริหาร และการนิเทศ การวัดและการประเมินผล การนำผลการกำกับดูแลผลงาน/โครงการมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง มีการนิเทศและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง จัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ควรจัดให้มีห้องจริยศึกษา มีสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยและพอเพียง มีกิจกรรม มีเทคนิคในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม มีวิธีการและเครื่องมือในการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย

พระมหาสิริชัย เสรีไตรรัตน์ (2549: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมศีลธรรมค่ายคุณธรรมจริยธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลปรากฏว่า นักเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมศีลธรรม ค่ายคุณธรรมจริยธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนหลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พระมหาประนอม ทองไพบูลย์ (2549: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การลดความทุกข์ เพิ่มความสุขสำหรับอุบาสกอุบาสิกา โดยใช้หลักสูตรฝึกอบรม การลดความทุกข์ เพิ่มความสุขตามโครงสร้างของหลักสูตรที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้น และได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการใช้หลักสูตรฝึกอบรมออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ก่อนการฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 2 ระหว่างการฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 3 หลังการฝึกอบรม ผลปรากฏว่า ความรู้เกี่ยวกับการลดความทุกข์ เพิ่มความสุขของอุบาสก อุบาสิกา หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ และ Knowles ดังภาพที่ 4 พร้อมทั้งพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกโรงเรียน ตามทฤษฎีของ Boyle และ Caffarella ดังภาพที่ 2 สรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว เป็นการวิจัยและพัฒนาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ และความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว และพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว โดยมีลำดับขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการวิจัย 1 (Research 1) การศึกษาสภาพและความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว โดยศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์

2. ขั้นตอนการวิจัย 2 (Development 1) การออกแบบและพัฒนา (Design and Development) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

3. ขั้นตอนการวิจัย 3 (Research 2) การทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

4. ขั้นตอนการวิจัย 4 (Development 2) การประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

1. ขั้นตอนการวิจัย 1 (Research 1) การศึกษาสภาพและความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

เป็นการสำรวจสภาพปัญหา และความต้องการในบริบทต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว โดยการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) และการสัมภาษณ์ ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์

- 1.1.1 เพื่อศึกษาดัชนีการพัฒนากฎหมายชีวิตของประเทศไทยและต่างประเทศ
- 1.1.2 เพื่อศึกษาสภาพชีวิตและการทำงานของแรงงานต่างด้าว
- 1.1.3 เพื่อศึกษาความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว

1.2 การดำเนินการวิจัย

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพและความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว และการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว โดยดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ

1.2.1 การศึกษาเอกสารดัชนีการพัฒนากualitasชีวิตของประเทศไทยและต่างประเทศ ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากualitasชีวิตเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดกรอบการพัฒนากualitasชีวิตของแรงงานต่างด้าว

1.2.1.1 วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิเคราะห์เอกสารจำแนกตามสาระสำคัญ แล้วนำมาสังเคราะห์เพื่อสรุปเป็นภาพรวมในการพัฒนากualitasชีวิตของแรงงานต่างด้าวตามตัวแปรของการวิจัย

1.2.1.2 เอกสาร ที่ศึกษา ได้แก่

- 1) ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน
- 2) องค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุขของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- 3) ตัวชี้วัดในการปฏิบัติงานของกระทรวงสาธารณสุข
- 4) ดัชนีความก้าวหน้าของคนของสำนักโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ
- 5) ดัชนีการพัฒนากualitasชีวิตของประเศมาเลเซีย
- 6) ดัชนีการพัฒนากualitasชีวิตของประเศนิวซีแลนด์
- 7) ดัชนีการพัฒนากualitasชีวิตของประเศแคนาดา
- 8) ดัชนีการพัฒนากualitasชีวิตของประเศอังกฤษ

1.2.1.3 วิธีการศึกษา

ใช้การวิเคราะห์เอกสาร (Content Analysis)

1.2.1.4 เครื่องมือ

ตารางสังเคราะห์เอกสาร

1.2.1.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูล ประเภทเอกสาร หนังสือ ตำรา และอินเทอร์เน็ต

1.2.1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

1.2.2 การศึกษาข้อมูลสภาพชีวิตและการทำงานของแรงงานต่างด้าว

1.2.2.1 วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพชีวิตและการทำงานของแรงงานต่างด้าว ตามตัวแปรการวิจัย 3 ด้านคือด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านรายได้และเศรษฐกิจ

1.2.2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

1) ประชากร ได้แก่ แรงงานต่างด้าวที่มีสัญชาติ พม่า เขมร และลาว ที่ทำงานอยู่ในสถานประกอบการ เขตจังหวัดนนทบุรี

2) กลุ่มตัวอย่าง เป็นแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า เขมร และลาว โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงที่ทำงานในสถานประกอบการ และนายจ้างยินดีให้ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่า จำนวน 29 คน สัญชาติเขมร จำนวน 13 คน และสัญชาติลาว จำนวน 8 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 50 คน

1.2.2.3 วิธีการศึกษา

โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เริ่มต้นการสัมภาษณ์ด้วยการสร้างความคุ้นเคยกับแรงงานต่างด้าว และสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ ที่เปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างตอบโดยอิสระเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงของชีวิตและการทำงาน

1.2.2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เกี่ยวกับสภาพชีวิตและการทำงานของแรงงานต่างด้าว

1.2.2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยขอความร่วมมือครู กศน. จำนวน 3 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในอำเภอเมืองนนทบุรี อำเภอไทรน้อย และอำเภอบางบัวทองให้เป็นผู้ช่วยการวิจัย

2) ผู้วิจัยชี้แจงแนวทางการเก็บข้อมูลและมอบให้ผู้ช่วยการวิจัยที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในอำเภอเมืองนนทบุรี ผู้ช่วยการวิจัยที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในอำเภอไทรน้อย และผู้ช่วยการวิจัยที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในอำเภอบางบัวทองเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 4 กุมภาพันธ์ – 30

เมษายน 2554

1.2.2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ค่าความถี่ และร้อยละ

1.2.3 การศึกษาความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว

1.2.3.1 วัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

1.2.3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

1) ประชากร ได้แก่ แรงงานต่างด้าวที่มีสัญชาติ พม่า เขมร และลาว ที่ทำงานอยู่ในสถานประกอบการ เขตจังหวัดนนทบุรี

2) กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดิมในขั้นตอนการศึกษา ข้อมูลสภาพชีวิตและการทำงานของแรงงานต่างด้าว จำนวน 50 คน

1.2.3.3 วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยทำการสำรวจความต้องการ โดยใช้แบบสอบถามความต้องการ ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

1.2.3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว

1.2.3.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญงานวิจัย จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ (IOC) ได้ค่า IOC ของแบบสอบถาม = 0.89 (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก จ)

1.2.3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยชี้แจงแนวทางการเก็บข้อมูลและมอบให้ผู้ช่วยการวิจัย ที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในอำเภอเมืองนนทบุรีเก็บข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง ผู้ช่วยการวิจัยที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในอำเภอไทรน้อยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และผู้ช่วยการวิจัยที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในอำเภอบางบัวทองเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

2) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพชีวิตและการทำงานของแรงงานต่างด้าว ผู้วิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างบางส่วนขาดความสามารถด้านภาษา ดังนั้นจึงออกแบบให้ผู้ช่วยวิจัยอ่านแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างฟังแล้วให้ค่าระดับคะแนนความต้องการที่ละข้อ

3) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 4 กุมภาพันธ์-30 เมษายน

1.2.3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการแปลผลข้อมูล ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับความต้องการ
4.21 - 5.00	มากที่สุด
3.41 - 4.20	มาก
2.61 - 3.40	ปานกลาง
1.81 - 2.60	น้อย
1.00 - 1.80	น้อยที่สุด

1.2.3.8 ผลที่ได้รับ

ในขั้นตอนการวิจัย 1 (Research 1) นี้ ได้ข้อมูลเพื่อนำสู่การออกแบบและพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว คือ

- 1) ดัชนีการพัฒนากฎหมายชีวิตของประเทศไทยและต่างประเทศ
- 2) สภาพชีวิตและการทำงานของแรงงานต่างด้าว
- 3) ความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว

2. ขั้นตอนการวิจัย 2 (Development 1) การออกแบบและพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

ผู้วิจัยออกแบบและพัฒนา (Design and Development) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.1 วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดย การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ การวางแผนการเรียนการสอน การสร้างแผนการเรียนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และการประเมินผลการเรียนรู้

2.2 วิธีดำเนินการวิจัย

2.2.1 การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาดัชนีการพัฒนากฎหมายชีวิต สภาพชีวิตและการทำงานของแรงงาน และความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการสูงสุด 3 ลำดับแรกของแต่ละด้าน นำมาคัดเลือกเนื้อหาสำคัญเพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้

2.2.2 การวางแผนการเรียนการสอน ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์การจัดการศึกษาระยะสั้น 33 ชั่วโมง ของสำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในการออกแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยกำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำดับความสำคัญของเนื้อหา

2.2.3 การสร้างแผนการเรียนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยออกแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองต่อสภาพที่เป็นปัญหา และความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว

2.2.4 การประเมินผลการเรียนรู้ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันด้านสัญชาติและภาษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงออกแบบให้ใช้การสังเกตโดยใช้แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2.3 การตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญการศึกษานอกระบบ จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้สอนในมหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน (รายชื่อปรากฏในภาคผนวก ก) มีขั้นตอนดังนี้

2.3.1 นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพร้อมแบบประเมิน IOC

2.3.2 ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการประเมินค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) มาประมวลผลได้ค่าดัชนี IOC มากกว่า 0.5 ซึ่งถือว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ และได้ค่า IOC ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ = 0.94 (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก จ)

2.3.3 ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขตามผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ

2.4 ผลที่ได้รับ

ในขั้นตอนการวิจัย 2 (Development 1) นี้ ได้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ซึ่งประกอบไปด้วย การปฐมนิเทศ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านรายได้และเศรษฐกิจ และการปัจฉิมนิเทศ

3. ขั้นตอนการวิจัย 3 (Research 2) การทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

เป็นขั้นตอนการนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปจัดกิจกรรม ภายใต้กรอบแนวคิดการวิจัย ได้แก่ การแสวงหาวิทยากรและแหล่งการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการแก้ไขปัญหา การสร้างสัมพันธ์อันดีกับบุคคลความสามารถในการเชื่อมความสัมพันธ์กับผู้สอน และการส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยใช้การทดลอง

3.1 วัตถุประสงค์

เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของแรงงานต่างด้าว

3.2 การดำเนินการวิจัย

3.2.1 ประชากร ได้แก่ แรงงานต่างด้าวที่มีสัญชาติ พม่า เขมร และลาว ที่ทำงานอยู่ในสถานประกอบการ เขตจังหวัดนนทบุรี

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงที่ทำงานในสถานประกอบการ และนายจ้างยินดีให้ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้กลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าวซึ่งไม่ซ้ำกับกลุ่มตัวในขั้นตอนการศึกษาลักษณะและความต้องการ มีกลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่า จำนวน 8 คน สัญชาติเขมร จำนวน 7 คน และสัญชาติลาว จำนวน 5 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 20 คน

3.2.3 วิธีการศึกษา

3.2.3.1 ผู้วิจัยออกแบบการทดลองโดยใช้การทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

3.2.3.2 วิทยากร ผู้วิจัยเลือกผู้สอนเป็นวิทยากรโดยคัดเลือกจากประวัติการเป็นวิทยากรและผลงานที่ผ่านมาที่มีประสบการณ์ด้านแรงงานต่างด้าวและการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ จากนั้นผู้วิจัยชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและวิธีการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าวซึ่งมีความแตกต่างกันในเรื่องเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรม

3.2.3.3 แหล่งการเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนนทบุรี เป็นสถานที่ดำเนินการทดลอง ระหว่างวันที่ 20 - 30 กันยายน 2555

3.2.3.4 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ผู้วิจัยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการเรียนรู้จากสภาพปัญหา และความต้องการของแรงงานต่างด้าวเป็นสำคัญตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

3.2.3.5 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างหลากหลาย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียน

3.2.3.6 ผู้ช่วยวิทยากรประจำกลุ่ม แรงงานต่างด้าวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาความสามารถในการใช้ภาษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงแบ่งกลุ่มการเรียนรู้ตามสัญชาติ โดยคัดเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยเป็นผู้ช่วยวิทยากรประจำกลุ่มตามสัญชาติของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ ผู้ช่วยวิทยากรประจำกลุ่มผู้เรียนสัญชาติพม่า จำนวน 1 คน เขมร จำนวน 1 คน และลาว จำนวน 1 คน ทั้งนี้เพื่อช่วยสื่อสารและเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

3.2.3.7 การมีส่วนร่วมของสถานประกอบการ ผู้วิจัยออกหนังสือจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนนทบุรี เพื่อขอความร่วมมือสถานประกอบการเขตจังหวัดนนทบุรี จำนวน 20 แห่ง ในการดำเนินการทดลองโดยให้ครู กศน.เป็นผู้ประสานงานกับสถานประกอบการเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีในการเป็นเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับแรงงานต่างด้าวในอนาคต

3.2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

3.2.4.1 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest)

3.2.4.2 แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.2.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest) โดยผู้เชี่ยวชาญงานวิจัย จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ (IOC) และได้ค่า IOC = 0.88 (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก จ)

3.2.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.6.1 โดยมอบให้ผู้ช่วยวิทยากรประจำกลุ่ม เป็นผู้อธิบายวัตถุประสงค์ของการวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน และหลังเรียนแล้วเป็นผู้ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.6.2 การใช้การสังเกตผลการเรียนรู้ผู้วิจัยให้วิทยากรผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำในแต่ละครั้งที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.2.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้

3.2.7.1 การหาค่าประสิทธิภาพ ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้เกณฑ์ E_1 / E_2 เท่ากับ 80 / 80 จากการใช้สูตร

$$E_1 = \frac{\sum X}{N} \times 100$$

E_1 หมายถึง ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

$\sum X$ หมายถึง คะแนนรวมของการประเมินผลในทุกกิจกรรม ในระหว่างการดำเนินการของผู้เรียนทุกคน

A หมายถึง ผลรวมของคะแนนเต็มของแบบประเมินผลทุกกิจกรรมของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

N หมายถึง จำนวนผู้เรียน

$$E_2 = \frac{\sum F}{N} \times 100$$

E_2 หมายถึง ประสิทธิภาพของผลลัพธ์จากการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

$\sum F$ หมายถึง คะแนนรวมของการประเมินหลังดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้นทุกกิจกรรมของผู้เรียนทุกคน

B หมายถึง คะแนนเต็มของแบบประเมินหลังการดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้นทุกกิจกรรม

N หมายถึง จำนวนผู้เรียน

3.2.7.2 การหาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)

E.I คือ Effectiveness Index หรือเรียกอีกอย่างว่า ค่าดัชนีประสิทธิผล เป็นการหาพัฒนาการทางการเรียนของผู้เรียนหลังจากที่ได้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิต ที่สร้างขึ้นมา โดยหาได้จากสูตรการหาค่าดัชนีประสิทธิผล Goodman, Fletch and Schneider. 1980 : 30-34.) โดยใช้ดัชนีประสิทธิผลดังนี้

$$E.I = \frac{\text{ผลรวมของคะแนนทดสอบหลังเรียนทุกคน} - \text{ผลรวมของคะแนนทดสอบก่อนเรียนทุกคน}}{(\text{จำนวนผู้เรียน} \times \text{คะแนนเต็ม}) - \text{ผลรวมของคะแนนทดสอบก่อนเรียนทุกคน}}$$

ทั้งนี้เกณฑ์ประสิทธิผลที่ยอมรับได้คือ 0.50 ขึ้นไป

3.2.7.3 การวิเคราะห์ความก้าวหน้าทางการเรียนของผู้เรียน โดยการนำคะแนนจากแบบทดสอบ ก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียนมาคำนวณหาความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่แล้วนำมาวิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที จากสูตรดังนี้

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N - 1}}}$$

เมื่อ D คือ ความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่

N คือ จำนวนคู่ (จำนวนผู้เรียน)

$\sum D^2$ คือ ผลรวมของ D แต่ละตัวยกกำลังสอง

$(\sum D)^2$ คือ การนำผลรวมของ D ทั้งหมดยกกำลังสอง

3.3 ผลที่ได้รับ

ในขั้นตอนวิจัย 3 (Research 2) นี้ ได้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่มีประสิทธิภาพ

4. ขั้นตอนการวิจัย 4 (Development 2) การประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

เป็นขั้นตอนการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวการเรียนรู้หลังจากที่ผ่านไปแล้วเป็นระยะเวลา 6 เดือน

4.1 จุดประสงค์

เพื่อประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวในด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา และด้านรายได้และเศรษฐกิจ

4.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

4.2.1 แรงงานต่างด้าวที่เป็นผู้เรียนในขั้นตอนการทดลอง ได้กลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่า จำนวน 8 คน สัญชาติเขมร จำนวน 7 คน และสัญชาติลาว จำนวน 5 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 20 คน

4.2.2 นายจ้างของสถานประกอบการในเขตจังหวัดนนทบุรี ที่ผู้วิจัยประสานงาน เพื่อขอความร่วมมือในการเป็นเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับแรงงานต่างด้าวในอนาคต จำนวน 20 คน

4.3 วิธีการศึกษา

หลังจากที่ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวเสร็จสิ้นแล้ว เป็นระยะเวลา 6 เดือน ผู้วิจัยจึงดำเนินการประเมินผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไปสู่การปฏิบัติ โดยการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวและนายจ้าง

4.4 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

4.4.1 แบบสัมภาษณ์การประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวสำหรับแรงงานต่างด้าว

4.4.2 แบบสัมภาษณ์การประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวสำหรับนายจ้าง

4.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ระหว่างเดือนสิงหาคม 2555 – มกราคม 2556

4.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปข้อมูล

4.7 ผลที่ได้รับ

ในขั้นตอนการวิจัย 4 (Development 2) นี้ได้ทราบถึงผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของแรงงานต่างด้าวที่เข้าร่วมกิจกรรมไปสู่การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองในด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา และด้านรายได้และเศรษฐกิจ

ตารางที่ 3 สรุปขั้นตอนการวิจัย : การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิต
แรงงานต่างด้าว

ระยะการวิจัย	วัตถุประสงค์	สิ่งที่คาดหวัง	วิธีวิจัย	เครื่องมือ	การ ตรวจสอบ คุณภาพ เครื่องมือ	กลุ่มตัวอย่าง	การวิเคราะห์ ข้อมูล
ขั้นตอนการ วิจัยที่ 1 การศึกษา สภาพและ ความต้องการ สภาพและ ความต้องการ	1. เพื่อศึกษา สภาพและ ความต้องการ ในการพัฒนา คุณภาพชีวิต ของแรงงาน ต่างด้าว	1.เพื่อศึกษา ดัชนีการ พัฒนา คุณภาพชีวิต ของประเทศ ไทยและ ต่างประเทศ	การศึกษา เอกสาร	ตาราง สังเคราะห์ เอกสาร	-	1.ข้อมูลความ จำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) 2.องค์ประกอบ ของความอยู่ดีมี สุขของ สคช. 3) ตัวชี้วัดใน การปฏิบัติงาน ของ สร. 4) ดัชนี ความก้าวหน้า ของคนของ UNDP 5) ดัชนีการ พัฒนาคุณภาพ ชีวิตของ ประเทศ มาเลเซีย นิวซีแลนด์ แคนาดา และ อังกฤษ	วิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis)
		2.การศึกษา ข้อมูลสภาพ ชีวิตและการ ทำงานของ แรงงาน ต่างด้าว	การสัมภาษณ์	แบบ สัมภาษณ์	ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบ	แรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่า จำนวน 29 คน สัญชาติเขมร จำนวน 13 คน และสัญชาติลาว จำนวน 8 คน รวมกลุ่ม ตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 50 คน	ค่าความถี่ และร้อยละ

ตารางที่ 3 สรุปขั้นตอนการวิจัย : การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิต
แรงงานต่างด้าว (ต่อ)

ระยะการวิจัย	วัตถุประสงค์	สิ่งที่คาดหวัง	วิธีวิจัย	เครื่องมือ	การตรวจสอบ คุณภาพ เครื่องมือ	กลุ่มตัวอย่าง	การวิเคราะห์ ข้อมูล
		3.การศึกษา ความต้องการ ในการสร้าง เสริมคุณภาพ ชีวิตของ แรงงาน ต่างด้าว	การสำรวจ	แบบสอบถาม	ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบ และหาค่า IOC	โดยกลุ่ม ตัวอย่างแรงงาน ต่างด้าวก่อนเดิม จำนวน 50 คน	ความดี ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่า เบี่ยงเบน มาตรฐาน
ขั้นตอนการ วิจัย 2 การ ออกแบบ และพัฒนา แผนการจัด กิจกรรมการ เรียนรู้	2. เพื่อพัฒนา กิจกรรมการ เรียนรู้เพื่อ สร้างเสริม คุณภาพชีวิต แรงงาน ต่างด้าว	เพื่อพัฒนา แผนการจัด กิจกรรมการ เรียนรู้เพื่อ สร้างเสริม คุณภาพชีวิต แรงงาน ต่างด้าว	1. การ กำหนด จุดมุ่งหมาย ในการเรียนรู้ 2. การ วางแผน การเรียน การสอน 3. การสร้าง แผนการเรียนรู้ ที่เหมาะสม กับกลุ่ม เป้าหมาย 4. การ ประเมินผล การเรียนรู้	แบบ ประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบ และหาค่า IOC		

ตารางที่ 3 สรุปขั้นตอนการวิจัย : การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิต
แรงงานต่างด้าว (ต่อ)

ระยะการวิจัย	วัตถุประสงค์	สิ่งที่คาดหวัง	วิธีวิจัย	เครื่องมือ	การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	กลุ่มตัวอย่าง	การวิเคราะห์ข้อมูล
3.ขั้นตอนการวิจัย 3 การทดลอง	3. เพื่อตรวจสอบและหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว	- แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่มีประสิทธิภาพ	วิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน	-แบบทดสอบก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest)	-ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบและหาค่า IOC	แรงงานต่างด้าวจำนวน 20 คน	1. การหาประสิทธิภาพ โดยใช้เกณฑ์ E_1/E_2 เท่ากับ 80/80 2.การหาค่าประสิทธิผล (E.I.) 3.วิเคราะห์ความก้าวหน้าทางการเรียนของผู้เรียน
		-แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่มีประสิทธิภาพ		- แบบทดสอบก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest)	- ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบและหาค่า IOC		
ขั้นตอนการวิจัย 4 การประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว	4. เพื่อประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว	การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของแรงงานต่างด้าวที่เข้าร่วมกิจกรรมไปสู่การปฏิบัติ	การสัมภาษณ์	- แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง	- ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ	- แรงงานต่างด้าวจำนวน 20 คน - นายจ้างจำนวน 20 คน	- วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพและความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ผลการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ผลการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และผลการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพและความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว

1. ผลการศึกษาเอกสารดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิตของประเทศไทยและต่างประเทศ

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิตของประเทศไทย จากแหล่งข้อมูล ได้แก่ 1) ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน 2) องค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุขของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และ 3) ตัวชี้วัดในการปฏิบัติงานของกระทรวงสาธารณสุข และการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิตของต่างประเทศ ได้แก่ 1) ดัชนีความก้าวหน้าของชนของสำนักโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ 2) ดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิตของประเทศมาเลเซีย 3) ดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิตของประเทศนิวซีแลนด์ 4) ดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิตของประเทศแคนาดา 5) ดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิตของประเทศอังกฤษ

ผู้วิจัยนำผลการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิตทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศมาสังเคราะห์ สรุปเป็นภาพรวมเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานนำไปสู่การออกแบบและพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ดังแสดงในตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการสังเคราะห์ดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิตของประเทศไทยและต่างประเทศ

มิติ	ประเทศไทย			ต่างประเทศ					ดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิตที่สังเคราะห์ขึ้นมา
	จปฐ.	สศช.	สธ.	UNDP	มาเลเซีย	นิวซีแลนด์	แคนาดา	อังกฤษ	
1. ด้านสุขภาพ	1. คนในครัวเรือนได้กินอาหารถูกสุขลักษณะปลอดภัยและได้มาตรฐาน 2. คนในครัวเรือนมีความรู้ในการใช้ยาที่ถูกต้องเหมาะสม 3. คนอายุ 6 ปีขึ้นไปออกกำลังกายอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วัน	1. สัดส่วนประชากรที่มีหลักประกันสุขภาพ	1. ผู้สูงอายุมีการออกกำลังกายเป็นประจำ 2. รับประทานอาหารที่ถูกต้อง 3. ผู้สูงอายุไม่ติดสุรา บุหรี่ 4. มีการตรวจสุขภาพผู้สูงอายุประจำปี	1. จำนวนผู้เป็นเอดส์ที่เพิ่มขึ้น 2. จำนวนผู้ป่วยที่เป็นโรคเครียด โรคจิตประสาท 3. ประชากรมีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น สูบบุหรี่ดื่มเหล้า	-	1. สุขภาพจิต 2. ความถี่ในการออกกำลังกาย 3. การสูบบุหรี่	1. อัตราความเครียดและการฆ่าตัวตาย 2. อัตราการสูบบุหรี่	-	1. กินอาหารถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน 2. มีความรู้ในการใช้ยาที่ถูกต้องเหมาะสม 3. มีการออกกำลังกาย 4. มีหลักประกันสุขภาพ 5. มีการตรวจสุขภาพประจำปี 6. ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพจากเอดส์สุราและบุหรี่ 7. จัดการแก้ไขความเครียดได้

ตารางที่ 4 ผลตั้งเคราะห์ดัชนีการพัฒนากุณภาพชีวิตของประเทศไทยและต่างประเทศ (ต่อ)

มิติ	ประเทศไทย			ต่างประเทศ					ดัชนีการพัฒนากุณภาพ ชีวิตที่สังเคราะห์ขึ้นมา
	จปฐ.	สศช.	สธ.	UNDP	มาเลเซีย	นิวซีแลนด์	แคนาดา	อังกฤษ	
2. ด้าน การศึกษา	1. คนอายุ 15 -60 ปี อ่าน เขียนภาษาไทย และคิดเลข อย่างง่ายได้ 2. คนในครัวเรือน ได้รับรู้ข่าว สารที่เป็น ประโยชน์อย่าง น้อยสัปดาห์ละ 5 ครั้ง	1. จำนวนปีเฉลี่ย ที่ได้รับการศึกษา ขอประชาชน	1. เด็กอายุครบ ตามเกณฑ์ที่ได้รับ การศึกษา	1. จำนวนปีการศึกษา เฉลี่ยในประชากร อายุ 15 ปี ขึ้นไป	1. อัตรา การรู้ หนังสือ	1. การศึกษา ของประชากร ในชุมชน	1.อัตรา เข้าเรียน ในการ ศึกษา ผู้ใหญ่และ โครงการ อบรม 2. อัตรา การรู้ หนังสือ	-	1. ฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทย และคิดเลข อย่างง่ายได้ 2. รับรู้ข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์ 3. มีการเข้ารับ การศึกษาผู้ใหญ่ และโครงการ ฝึกอบรมตาม ความสนใจ

ตารางที่ 4 ผลสังเคราะห์ดัชนีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประเทศไทยและต่างประเทศ (ต่อ)

มิติ	ประเทศไทย			ต่างประเทศ					ดัชนีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สังเคราะห์ขึ้นมา
	จปฐ.	สศช.	สธ.	UNDP	มาเลเซีย	นิวซีแลนด์	แคนาดา	อังกฤษ	
3. ด้านรายได้และเศรษฐกิจ	1. คนอายุ 18- 60 ปี มีการประกอบอาชีพและมีรายได้ 2. ครีวเรือนมีการเก็บออมเงิน	-	1. ประชากรมีรายได้เฉลี่ย 10,000 บาทต่อปี	1. สัดส่วนคนจน 2. ครีวเรือนที่มีหนี้	1. รายได้ต่อหัว	1. รายได้ครีวเรือน 2. รายจ่ายครีวเรือน 3. การมีงานทำ	1. อัตราการว่างงานและการมีงานทำ 2. ความรู้สึกต่อความมั่นคงในการทำงาน 3. ความพึงพอใจในการทำงานและเงื่อนไขในการทำงาน	1. จำนวนผู้ใหญ่ที่มีงานทำ 2. รายได้เฉลี่ยต่อหัวของผู้มีงานทำเต็มเวลา	1. มีงานทำและมีรายได้ 2. มีการออมเงิน 3. มีการแก้ไขปัญหาหนี้สิน 4. มีความรู้สึกมั่นคงในการทำงาน 5. พึงพอใจในการทำงานและเงื่อนไขการทำงาน

จากตารางที่ 4 แสดงผลการสังเคราะห์ดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิตของประเทศไทย และต่างประเทศดังนี้

ด้านสุขภาพ พบว่า ดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิต คือ กินอาหารถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน มีความรู้ในการใช้ยาที่ถูกต้องเหมาะสม มีการออกกำลังกาย มีหลักประกันสุขภาพ มีการตรวจสุขภาพประจำปี ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพจากเอดส์ สุราและบุหรี่ และจัดการแก้ไขความเครียดได้

ด้านการศึกษา พบว่า ดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิต คือ ฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทย และคิดเลขอย่างง่ายได้ รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ และมีการเข้ารับการศึกษานานาชาติและโครงการฝึกอบรมตามความสนใจ

ด้านรายได้และเศรษฐกิจ พบว่า ดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิต คือ มีงานทำและมีรายได้ มีการออมเงิน มีการแก้ไขปัญหาหนี้สิน มีความรู้สึกมั่นคงในการทำงาน พึงพอใจในการทำงาน และเงื่อนไขการทำงาน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพชีวิตและการทำงานของแรงงานต่างด้าว

การศึกษาสภาพชีวิตและการทำงานของแรงงานต่างด้าว ตามดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิตใน 3 ด้าน คือ ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านรายได้และเศรษฐกิจ โดยการสัมภาษณ์สภาพชีวิตและความเป็นอยู่ในปัจจุบันที่เปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างตอบโดยอิสระเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงของชีวิตและการทำงาน จากกลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าวสัญชาติ พม่า เขมร และลาว จำนวนทั้งสิ้น 50 คน ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ความถี่จำแนกตามประเด็นเนื้อหา ดังต่อไปนี้

2.1 ด้านสุขภาพ พบว่า แรงงานต่างด้าว มีสภาพชีวิตและการทำงานตามลำดับ คือ

การบริโภค พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 50 คน (ร้อยละ 100.00) บริโภคอาหารที่จำหน่ายในบริเวณสถานประกอบการ

การใช้ยา พบว่า แรงงานต่างด้าวจำนวน 42 คน (ร้อยละ 84.00) ไม่เข้าใจความหมายของสลากกำกับยา

การตรวจสุขภาพ พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 24 คน (ร้อยละ 48.00) ไม่ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี

บัตรประกันสุขภาพ พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 24 คน (ร้อยละ 48.00) ไม่มีบัตรประกันสุขภาพ

บริการสาธารณสุข พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 21 คน (ร้อยละ 42.00) เห็นว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการสาธารณสุขเนื่องจากไม่มีสัญชาติไทย

2.2 ด้านการศึกษา พบว่า แรงงานต่างด้าว มีสภาพชีวิตและการทำงานตามลำดับ คือ

การเขียนภาษาไทย พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 47 คน (ร้อยละ 94.00) ไม่สามารถเขียนภาษาไทยได้ สำหรับแรงงานต่างด้าวสัญชาติลาว จำนวน 3 คน (ร้อยละ 6.00) สามารถเขียนภาษาไทยได้เล็กน้อยเนื่องจากเคยศึกษามาก่อนที่จะเข้ามาทำงานในประเทศไทย

การอ่านภาษาไทย พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 42 คน (ร้อยละ 84.00) ไม่สามารถอ่านภาษาไทยได้ สำหรับแรงงานต่างด้าวสัญชาติลาว จำนวน 8 คน (ร้อยละ 16.00) สามารถอ่านภาษาไทยได้เนื่องจากภาษาที่ใช้มีความใกล้เคียงกันสามารถอ่านจับใจความได้

ไม่เข้าใจกฎหมายไทย พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 27 คน (ร้อยละ 54.00) ไม่เข้าใจกฎหมายพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและการทำงาน

การพูดภาษาไทย พบว่า แรงงานต่างด้าวจำนวน 24 คน (ร้อยละ 48.00) ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้

สิทธิในการเรียน พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 22 คน (ร้อยละ 44.00) เข้าใจว่าสถานศึกษาอาจปฏิเสธการรับเข้าเรียนเนื่องจากไม่มีสัญชาติไทย

การฟังภาษาไทย พบว่าแรงงานต่างด้าวจำนวน 6 คน (ร้อยละ 12.00) ไม่สามารถฟังภาษาไทยเข้าใจได้

การเดินทางไปเรียน พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 4 คน (ร้อยละ 8.00) เห็นว่ามีปัญหาในการออกนอกสถานประกอบการเนื่องจากนายจ้างมักจะยึดบัตรประจำตัวของแรงงานไว้ทำให้อาจเกิดปัญหาการถูกจับกุมเมื่ออยู่นอกสถานประกอบการ

2.3 ด้านรายได้และเศรษฐกิจ พบว่า แรงงานต่างด้าว มีสภาพชีวิตและการทำงานตามลำดับ คือ

ลักษณะงาน พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 47 คน (ร้อยละ 94.00) ทำงานประเภทแรงงานไร้ฝีมือ

การออม พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 44 คน (ร้อยละ 88.00) ไม่มีเงินออมเนื่องจากส่งเงินกลับบ้าน ประกอบกับค่าครองชีพสูง

สิทธิและสวัสดิการ พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 42 คน (ร้อยละ 84.00) เห็นว่าไม่สามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ และการคุ้มครองด้านต่างๆ

ค่าจ้าง พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 38 คน (ร้อยละ 76.00) เห็นว่าไม่ได้รับค่าแรงตามที่กฎหมายกำหนด

การขออนุญาตทำงาน พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 12 คน (ร้อยละ 24.00) ไม่ได้ขออนุญาตทำงานอย่างถูกต้องเนื่องจากไม่รับรู้ข้อมูลข่าวสารเรื่องการจดทะเบียนขออนุญาตทำงาน

ความปลอดภัยในการทำงาน พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 6 คน (ร้อยละ 12.00) เห็นว่าขาดอุปกรณ์เครื่องป้องกันในการทำงาน

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว

ผู้วิจัยนำผลการสังเคราะห์ดัชนีการพัฒนากฎหมายชีวิต มากำหนดประเด็นคำถามในด้านความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต โดยสร้างเป็นแบบสอบถาม และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว ตามตารางที่ 5 – 6

ตารางที่ 5 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	26	52.00
- หญิง	24	48.00
2. สัญชาติ		
- พม่า	29	58.00
- เขมร	13	26.00
- ลาว	8	16.00
3. ที่พักอาศัย		
- เช่าที่พักเอง	40	80.00
- นายจ้างเช่าที่พักให้	10	20.00
4. รายได้		
- ต่ำกว่าวันละ 300 บาท	38	76.00
- 300 บาทขึ้นไป	12	24.00

ตารางที่ 5 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. ช่องทางการเรียนรู้		
- พุดคุย	22	44.00
- ฟังวิทยุ	8	16.00
- ดูโทรทัศน์	16	32.00
- การใช้โทรศัพท์	4	8.00

จากตารางที่ 5 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นหญิงและชายในจำนวนใกล้เคียงกัน โดยเป็นชายร้อยละ 52.00 เป็นหญิงร้อยละ 48.00 ส่วนใหญ่เป็นสัญชาติพม่า คิดเป็นร้อยละ 58.00 มีการพักอาศัยโดยการเช่าที่พักเอง คิดเป็นร้อยละ 80.00 และมีรายได้ต่ำกว่าวันละ 300 บาท คิดเป็นร้อยละ 76.00 สำหรับช่องทางการเรียนรู้ ส่วนใหญ่ใช้วิธีการพุดคุย คิดเป็นร้อยละ 44.00 รองลงมาคือ การดูโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 32.00

ตารางที่ 6 ความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว

รายการ	ร้อยละ (จำนวน) ของระดับความต้องการ					$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. ความต้องการด้านสุขภาพ								
1. การเรียนรู้ในเรื่องการกินอาหารถูกสุขลักษณะปลอดภัย และได้มาตรฐาน	50.00 (25)	34.00 (17)	16.00 (8)	-	-	4.34	0.75	มากที่สุด
2. ความรู้เรื่องการใช้จ่ายที่ถูกต้อง	66.00 (33)	34.00 (17)	-	-	-	4.66	0.48	มากที่สุด
3. ความรู้เรื่องการออกกำลังกาย	16.00 (8)	-	16.00 (8)	60.00 (30)	8.00 (4)	2.56	1.18	น้อย
4. การเรียนรู้เรื่องหลักประกันสุขภาพ	52.00 (26)	32.00 (16)	10.00 (5)	6.00 (3)	-	4.30	0.89	มากที่สุด
5. ความรู้เรื่องการป้องกันโรคเอดส์	34.00 (17)	34.00 (17)	16.00 (8)	16.00 (8)	-	3.86	1.07	มาก
6. ความรู้เรื่องการจัดการความเครียด	66.00 (33)	2.00 (1)	-	32.00 (16)	-	4.02	1.41	มาก

ตารางที่ 6 ความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว (ต่อ)

รายการ	ร้อยละ (จำนวน) ของระดับความต้องการ					$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
2. ความต้องการด้านการศึกษา								
1. การฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทย	26.00 (13)	28.00 (14)	34.00 (17)	12.00 (6)	-	3.68	1.00	มาก
2. การรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์	58.00 (29)	26.00 (23)	10.00 (5)	6.00 (3)	-	4.36	0.90	มากที่สุด
3. การศึกษาและฝึกอบรมตามความสนใจ	54.00 (27)	18.00 (9)	24.00 (12)	4.00 (2)	-	4.22	0.95	มากที่สุด
4. การศึกษาเพื่อการมีรายได้เสริม	66.00 (33)	34.00 (17)	-	-	-	4.66	0.48	มากที่สุด
5. การฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาอังกฤษ	16.00 (8)	-	16.00 (8)	68.00 (34)	-	2.64	1.10	ปานกลาง
6. การศึกษาวิชาคณิตศาสตร์	26.00 (13)	46.00 (23)	22.00 (11)	6.00 (3)	-	3.92	0.85	มาก
3. ความรู้ด้านรายได้และเศรษฐกิจ								
1. การมีงานทำและมีรายได้	34.00 (17)	34.00 (17)	16.00 (8)	16.00 (8)	-	3.86	1.07	มาก
2. ความรู้เรื่องการออมเงิน	44.00 (22)	36.00 (18)	4.00 (2)	16.00 (8)	-	4.08	1.07	มาก
3. การแก้ไขปัญหาหนี้สิน	34.00 (17)	42.00 (21)	8.00 (4)	16.00 (8)	-	3.94	1.04	มาก
4. แนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง	66.00 (33)	26.00 (13)	8.00 (4)	-	-	4.58	0.64	มากที่สุด
5. การทำงานและเงื่อนไขการทำงาน	16.00 (8)	-	16.00 (8)	68.00 (34)	-	2.64	1.10	ปานกลาง
6. ความมั่นคงในการทำงาน	52.00 (26)	12.00 (6)	16.00 (8)	14.00 (7)	6.00 (3)	3.90	1.34	มาก

จากตารางที่ 6 แสดงว่าของแรงงานต่างด้าวมีความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต ด้านสุขภาพ พบว่า มีความต้องการความรู้เรื่องการไช้ยาที่ถูกต้อง การเรียนรู้ในเรื่องการกินอาหารถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน และการเรียนรู้เรื่องหลักประกันสุขภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66, 4.34 และ 4.30 ตามลำดับ ส่วนความต้องการด้านการศึกษา พบว่า มีความต้องการการศึกษาเพื่อการมีรายได้เสริม การรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ และการศึกษาและฝึกอบรมตามความสนใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66, 4.36 และ 4.22 ตามลำดับ สำหรับความต้องการความรู้ด้านรายได้และเศรษฐกิจ พบว่า มีความต้องการความรู้เรื่องแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง เรื่องการออมเงิน และการแก้ไขปัญหาหนี้สิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58, 4.08 และ 3.94 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการออกแบบและพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

ผู้วิจัยออกแบบและพัฒนา (Design and Development) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาดัชนีการพัฒนาคุณภาพชีวิต สภาพชีวิตและการทำงาน และความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการสูงสุด 3 ลำดับแรกของแต่ละด้าน นำมาคัดเลือกสาระสำคัญเพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย แสดงในตารางที่ 7 ดังนี้

ตารางที่ 7 การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

ด้าน	ดัชนีการพัฒนาคุณภาพชีวิต	สภาพชีวิตและการทำงาน	ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต	จุดมุ่งหมายในการเรียนรู้
1. ด้านสุขภาพ	1. กินอาหารถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน 2. การใช้ยาที่ถูกต้องเหมาะสม 3. การออกกำลังกาย 4. หลักประกันสุขภาพ 5. มีการตรวจสุขภาพประจำปี 6. ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพจากเอดส์ สุราและบุหรี่ 7. การจัดการความเครียด	1.การบริ โภค 2.การใช้ยา 3.การตรวจสุขภาพ 4.บัตรประกันสุขภาพ 5.บริการสาธารณสุข	1.ความรู้เรื่องการไช้ยาที่ถูกต้อง 2.การเรียนรู้ในเรื่องการกินอาหารถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน 3.การเรียนรู้เรื่องหลักประกันสุขภาพ	1.หลักการประกันสุขภาพ 2.การใช้ยา 3.อาหารที่ถูกสุขลักษณะ

ตารางที่ 7 การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว (ต่อ)

ด้าน	ดัชนีการพัฒนาคุณภาพชีวิต	สภาพชีวิตและการทำงาน	ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต	จุดมุ่งหมายในการเรียนรู้
2. ด้านการศึกษา	1. ฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทย และคิดเลขอย่างง่ายได้ 2. รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ 3. มีการเข้ารับการศึกษาคู่มือและโครงการฝึกอบรมตามความสนใจ	1. ฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทย 2. กฎหมายเบื้องต้น 3. สิทธิในการเรียน 4. การเดินทางไปเรียน	1. การศึกษาเพื่อการมีรายได้เสริม 2. การรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ 3. การศึกษาและฝึกอบรมตามความสนใจ	1. ช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ 2. ช่องทางการเข้ารับการศึกษาคู่มือและฝึกอบรมตามความสนใจ 3. การศึกษาเพื่อการมีรายได้เสริม
3. ด้านรายได้และเศรษฐกิจ	1. มีงานทำและมีรายได้ 2. มีการออมเงิน 3. มีการแก้ไขปัญหาหนี้สิน 4. มีความรู้สึกรับประกันในการทำงาน 5. พึงพอใจในการทำงานและเงื่อนไขการทำงาน	1. ลักษณะงาน 2. การออม 3. สิทธิและสวัสดิการ 3. ค่าจ้าง 4. การขออนุญาตทำงาน 5. ความปลอดภัยในการทำงาน	1. ความรู้เรื่องแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง 2. การออมเงิน 3. การแก้ไขปัญหาหนี้สิน	1. การออมเงิน 2. การแก้ไขปัญหาหนี้สิน 3. เศรษฐกิจแบบพอเพียง

2. การวางแผนการเรียนการสอน ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์การจัดการศึกษาต่อเนื่อง หลักสูตรระยะสั้น 33 ชั่วโมง ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในการออกแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการกำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำดับความสำคัญของเนื้อหา แสดงในตารางที่ 8 ดังนี้

ตารางที่ 8 การวางแผนการเรียนการสอนด้านเนื้อหา กิจกรรม และระยะเวลา

เนื้อหา/กิจกรรม	จำนวนชั่วโมง	หมายเหตุ
1. ปฐมนิเทศ - วัตถุประสงค์ - ขอบข่ายการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ - สาระ / วิธีการเรียนรู้ / การวัดผล - ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม - ทดสอบก่อนเรียน	(3)	

ตารางที่ 8 การวางแผนการเรียนการสอนด้านเนื้อหา กิจกรรม และระยะเวลา (ต่อ)

เนื้อหา/กิจกรรม	จำนวนชั่วโมง	หมายเหตุ
2. ด้านสุขภาพ	(9)	
- หลักการประกันสุขภาพ	3	
- การใช้ยา	3	
- อาหารที่ถูกต้องลักษณะ	3	
3. ด้านการศึกษา	(9)	
- ช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์	3	
- ช่องทางการเข้ารับการศึกษาและฝึกอบรมตามความสนใจ	3	
- การศึกษาเพื่อการมีรายได้เสริม	3	
4 ด้านรายได้และเศรษฐกิจ	(9)	
- การออมเงิน	3	
- การแก้ไขปัญหาหนี้สิน	3	
- เศรษฐกิจแบบพอเพียง	3	
5. ปัจฉิมนิเทศ	(3)	
- การทบทวนผลการเรียนรู้		
- ความตั้งใจในการพัฒนาตนเอง		
- ทดสอบหลังเรียน		

3. การสร้างแผนการเรียนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยออกแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองต่อสภาพที่เป็นปัญหา และความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว โดยกำหนดวัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันด้านสัญชาติและภาษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงออกแบบให้ใช้แบบสังเกตในการประเมินผล แสดงในตารางที่ 9 ดังนี้

ตารางที่ 9 การสร้างแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

ลำดับ	แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินผล (การสังเกตพฤติกรรม)
1.	การปฐมนิเทศ	1.เพื่อให้วิทยากรและผู้เรียนได้รู้จักและสร้างความคุ้นเคยกัน 2.เพื่อทราบความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียน 3.เพื่อกำหนดข้อตกลงร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1.วิทยากรแนะนำตนเอง และอธิบายวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ 2.จัดกิจกรรมสร้างความคุ้นเคยบอกความคาดหวัง และกำหนดข้อตกลงร่วมกัน	1.สังเกตพฤติกรรมของสมาชิกจากความสนใจในการร่วมกิจกรรม 2.ประเมินจากผลการปฏิบัติงานทั้ง 3 กิจกรรม
2.	หลักการประกันสุขภาพ	1.เพื่อให้ผู้เรียนความรู้ในเรื่องหลักประกันสุขภาพ 2.เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงหลักประกันสุขภาพและเลือกใช้หลักประกันสุขภาพได้ตามที่รัฐกำหนด	1.แนะนำวิทยากร 2.วิทยากรนำเข้าสู่บทเรียน 3.แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการบันทึกและสรุปข้อมูล การกล่าวขอบคุณ 4.ตัวแทนผู้เรียนนำเสนอข้อมูลที่ได้รับการจัดกิจกรรมเรื่องหลักประกันสุขภาพ 5.ให้ผู้เรียนที่ใช้หลักประกันสุขภาพ แลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการใช้หลักประกันสุขภาพของตนเอง 6.วิทยากรบรรยายให้ความรู้และสรุปบทเรียน 7.มอบหมายภารกิจให้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยา	1.สังเกตจากความสนใจระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2.ประเมินผลการเรียนรู้จากการอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ 3.ถาม – ตอบ

ตารางที่ 9 การสร้างแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย (ต่อ)

ลำดับ	แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินผล (การสังเกตพฤติกรรม)
3.	การใช้ยา	1.เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับการใช้กับชนิดของโรคและอาการที่เกิดขึ้น 2.เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันยาชนิดต่าง ๆ และหลักการใช้ยาที่ถูกต้อง 3.เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกยาได้ถูกต้องได้อย่างถูกต้อง	1.เปิดวิทัศน์เรื่องการใช้ยาให้ผู้เรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้ยา 2.ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม-สรุปข้อมูลที่ได้รับการชมและบอกถึงอันตรายจากการใช้ยาที่เลขพบและวิธีแก้ไขเบื้องต้น 3.วิทยากรสรุปผลการนำเสนอผู้เรียนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อภิปรายและซักถาม 4.ประเมินผลการจัดกิจกรรม 5.มอบหมายภารกิจให้ผู้เรียนจัดทำข้อมูลเรื่องอาหารที่ชอบบอกส่วนประกอบของอาหารสารอาหารหรือประโยชน์ที่ได้รับจากอาหารชนิดดังกล่าวมาคนละ 1 เรื่อง	1.สังเกตการมีส่วนร่วมในกระบวนการกลุ่ม การนำเสนอผลการชมวิทัศน์ และการอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2.ประเมินจากความรู้ให้ผู้เรียนทำบอกชื่อยาสามัญประจำบ้านและยาสมุนไพรมาอย่างละ 5 ชื่อ และนำเสนอหน้าชั้นเรียน
4.	อาหารที่ถูกสุขลักษณะ	1.เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจในการรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ 2.เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกอาหารที่มีสารอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองได้ 3.เพื่อให้ผู้เรียนทราบเรื่องของสุขภาพอาหาร	1.วิทยากรนำเข้าสู่บทเรียน 2.ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม นำเสนออาหารแต่ละชนิดที่เตรียมข้อมูลมาบอกส่วนประกอบของอาหารสารอาหารและประโยชน์ที่ได้รับจากอาหารชนิดดังกล่าว 3.วิทยากรสรุปผลการนำเสนอ ให้ความรู้เพิ่มเติม 4.วิทยากรบรรยายเรื่องอาหารที่ถูกสุขลักษณะ 5.อภิปราย /ซักถาม 6.มอบหมายภารกิจให้ผู้เรียนศึกษาข้อมูลการรับรู้ข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ แล้วนำข้อมูลมาเสนอในครั้งต่อไป	1.จากการสังเกตพฤติกรรม ความรับผิดชอบ การนำเสนอข้อมูล 2.ดูผลการนำเสนอข้อมูล 3.ประเมินผลจากแบบฝึกหัด

ตารางที่ 9 การสร้างแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย (ต่อ)

ลำดับ	แผนการจัด กิจกรรมการ เรียนรู้	วัตถุประสงค์	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินผล (การสังเกตพฤติกรรม)
5.	ช่องทางการ รับรู้ข่าวสารที่ เป็นประโยชน์	1.เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้ช่องทาง การรับรู้ข่าวสารที่เป็น ประโยชน์ 2.เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ ความรู้ วิเคราะห์ เลือก และวิเคราะห์ข่าวสารต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ใน ชีวิตประจำวันได้อย่าง เหมาะสม	1.วิทยากรนำเข้าสู่บทเรียน 2.ให้ผู้เรียนแต่ละคน บอกหัวข้อ ข่าวที่ค้นหาแล้วแบ่งกลุ่ม ออกเป็นหัวข้อข่าว ประมาณ 3-4 หัวข้อ ได้แก่ ข่าวการเมือง ข่าว พระราชกรณียกิจ ข่าวเศรษฐกิจ และข่าวสารทั่วไป เป็นต้น 3.ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม ได้ร่วมกัน นำข่าวที่ค้นหาแลกเปลี่ยนความรู้ และสรุปประเด็นในแต่ละหัวข้อ ประมาณ 5 นาที 4.ให้ผู้แทนของแต่ละกลุ่ม ออกมา นำเสนอข้อสรุปข่าวของกลุ่มที่ รับผิดชอบ กลุ่มละ 3 นาที และเปิด โอกาสให้สมาชิกในกลุ่มอภิปราย ซักถาม จนครบทุกกลุ่ม 5.วิทยากร สรุปภาพรวมของการ นำเสนอ 6.วิทยากรบรรยายให้ความรู้เรื่อง ความสำคัญของการรับรู้ข่าวสาร 7.สรุปบทเรียน อภิปราย ซักถาม	1.ประเมินจากความรับผิดชอบ งานที่ได้รับมอบหมายของ แต่ละคน 2.ประเมินจากกระบวนการกลุ่ม ในการนำเสนอประเด็นข่าว แต่ละเรื่อง การสรุปหัวข้อ และการนำเสนอข้อมูลของกลุ่ม 3.ประเมินความสนใจของ ผู้เรียนในกิจกรรมที่ปฏิบัติงาน และการร่วมอภิปราย ซักถาม 4.สังเกตพฤติกรรมการรับรู้ ข่าวสาร และการนำไปใช้ให้ เกิดประโยชน์ 5.มอบหมายภารกิจในการให้ ไปศึกษาข่าวสารความรู้เกี่ยวกับ การศึกษาและการฝึกอบรม ต่าง ๆ ที่ผู้เรียนต้องการพัฒนา ตนเอง
6.	ช่องทางการ เข้ารับ การศึกษาและ ฝึกอบรมตาม ความสนใจ	1.เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้ช่องทาง ในการเข้ารับการศึกษาและ การฝึกอบรมตามความสนใจ และความต้องการของตนเอง 2.เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ ตัดสินใจเลือกศึกษาหรือ ฝึกอบรมตามความต้องการ ได้อย่างถูกต้อง 3.เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนา ตนเองตามความต้องการ ความถนัด และนำไปใช้ในการ พัฒนาอาชีพได้	1.ให้ผู้เรียนนำเสนอข้อมูลที่ได้รับ มอบหมายในการหาช่องทาง การศึกษา และการฝึกอบรมที่ตนเอง ต้องการและค้นหาได้วิทยากรสรุป และบรรยายให้ความรู้ต่อ 2.แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับมอบหมาย ภารกิจให้ติดต่อวิทยากรมาให้ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดรายได้เสริม	1.ประเมินความรับผิดชอบที่ ได้รับมอบหมาย 2.สังเกตพฤติกรรมและประเมิน ความรู้ระหว่างการนำเสนอ

ตารางที่ 9 การสร้างแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย (ต่อ)

ลำดับ	แผนการจัด กิจกรรมการ เรียนรู้	วัตถุประสงค์	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินผล (การสังเกตพฤติกรรม)
7.	การศึกษาเพื่อ การมีรายได้ เสริม	1.เพื่อให้ผู้เรียนได้มีช่องทาง การศึกษาเพื่อสร้างรายได้ ให้กับตนเองนอกเหนือจาก รายได้หลังจากงานประจำ 2.เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้เวลา ว่างให้เกิดประโยชน์	1.ครูนำเข้าสู่บทเรียน 2.ให้ผู้เรียนแต่ละคน รายงานข้อมูล สถาบัน/หน่วยงานที่จัดการศึกษา อาชีพที่ตนเองสนใจ ผู้เรียนคน อื่น ๆ บันทึกข้อมูล 3.เชิญวิทยากรอาชีพจากสถาบันที่ ประสานงานได้ บรรยายเกี่ยวกับ การศึกษาอาชีพหลักสูตร ต่าง ๆ ที่สอน รวมทั้งแนะแนว อาชีพ ตลาด/แหล่งสร้างรายได้ 4.ให้ผู้เรียนบอกหรือจัดทำแผนการ ประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้เสริม 5.อภิปราย ชักถาม สรุปแนวทาง การศึกษาเพื่อสร้างรายได้เสริมของ ผู้เข้าร่วมงาน	1.ประเมินความรับผิดชอบที่ ได้รับมอบหมาย 2.สังเกตพฤติกรรมระหว่างการ บรรยาย ความสนใจ การ ซักถามข้อมูล 3.ประเมินจากแผนการ ประกอบอาชีพและรายได้เสริม ของแต่ละคน
8.	การออมเงิน	1.เพื่อให้ผู้เรียนรู้และเลือก วิธีการออมเงินได้อย่าง ถูกต้อง 2.เพื่อให้ผู้เรียนกำหนด แนวทางในการออมเงินของ ตนเองได้	1.แนะนำวิทยากรจากสถาบัน การเงิน 2.วิทยากรบรรยายพร้อมชมวีดิทัศน์ แนวทางในการออม 3.ผู้เรียนอภิปราย ชักถาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4.วิทยากรสรุปบทเรียน	1.ประเมินจากการสังเกต การซักถาม การร่วมอภิปราย 2.ประเมินความสำเร็จของ กิจกรรมจากการสมัครออมเงิน ของผู้เรียน
9.	การแก้ไข ปัญหานี้ส้น	1.เพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบถึง วิธีการแก้ปัญหานี้ส้น ของผู้เข้าร่วมงาน 2.เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำ ความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	1.วิทยากรนำเข้าสู่บทเรียน 2.แบ่งกลุ่มอภิปราย สาเหตุของการ เกิดปัญหานี้ส้นของแรงงานใน ปัจจุบัน 3.ร่วมกันวิเคราะห์แนวทางในการ แก้ไขและร่วมกันกำหนดแนวทาง การลดหนี้สิน 4.ผู้แทนกลุ่มนำเสนอสาเหตุของ ปัญหา และแนวทางการแก้ไข ปัญหา	1.ประเมินจากการสังเกต กระบวนการมีส่วนร่วมในการ นำเสนอ 2.ประเมินจากแนวคิดของ ผู้เรียนในการร่วมกิจกรรม ครั้งนี้

ตารางที่ 9 การสร้างแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย (ต่อ)

ลำดับ	แผนการจัด กิจกรรมการ เรียนรู้	วัตถุประสงค์	กิจกรรมการเรียนรู้	การประเมินผล (การสังเกตพฤติกรรม)
			5.วิทยากรสรุปทบทวน และ บรรยายให้ความรู้วิธีการแก้ไข ปัญหาหนี้สิน/ การทำบัญชี ครัวเรือน 6.สรุป อภิปราย ชักถาม 7.มอบหมายภารกิจ ให้ศึกษาค้นคว้า เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ประสาน สถานที่ในการศึกษาดูงาน /วิทยากร บรรยาย นำชม	
10.	เศรษฐกิจแบบ พอเพียง	1.เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง 2.เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษา ดูงาน แหล่งเรียนรู้ตามแนว ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง 3.เพื่อให้ผู้เรียนได้นำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับมา ปรับประยุกต์ใช้ให้ เหมาะสมกับตนเอง	1.ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าข้อมูล เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพิ ยงก่อนการศึกษาดูงาน 2.ศึกษาดูงาน ณ แหล่งเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียง 3.แบ่งกลุ่มการทำงาน ระหว่าง การศึกษาดูงาน 4.ให้แต่ละกลุ่มสรุปองค์ความรู้ที่ ได้รับจากการศึกษาดูงาน และการ นำไปปรับประยุกต์ใช้กับตนเอง และครอบครัว 5.วิทยากรสรุปทบทวน	1.ประเมินการเตรียมความ พร้อม ก่อนการศึกษาดูงาน 2.ประเมินจากการสังเกต ความตั้งใจ ใฝ่เรียนรู้ การ ซักถาม ระหว่างการศึกษาดูงาน 3.ประเมินผลการนำเสนอใน การสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับและ การนำไปปรับประยุกต์
11.	ปัจเจกนิเทศ	1.เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาส ซักถาม ทบทวน ความรู้ที่ ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ เมื่อสิ้นสุดแผนการจัด กิจกรรมทั้ง 2.เพื่อให้วิทยากรได้ทราบ ความก้าวหน้าและผลการ พัฒนาของผู้ร่วมกิจกรรม	1.ผู้เรียนนำเสนอผลการเรียนรู้ที่ เกิดขึ้นตลอดหลักสูตร 2.ผู้เรียนได้ซักถาม ทบทวน และ เตรียมความพร้อมในการ ประเมินผลสัมฤทธิ์ 3.วิทยากรสรุปความรู้ตั้งแต่กิจกรรม แรกจนถึงกิจกรรมสุดท้าย และให้ ความรู้เพิ่มเติมตามความเหมาะสม	1.สังเกตความเปลี่ยนแปลงและ ความก้าวหน้าของผู้เรียน 2.ประเมินผลสัมฤทธิ์ของการ จัดการเรียนรู้ด้วยแบบ ประเมินผลหลังเรียน

4. ผลการตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัย ตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ ความสอดคล้องของเนื้อหา ในองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อย โดยใช้ IOC ได้ค่าดัชนี IOC เท่ากับ 0.94 (รายละเอียดปรากฏในภาคผนวก จ)

ตอนที่ 3 ผลการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

เป็นขั้นตอนการนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ไปใช้จัดการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าว จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงทดลอง

ผลที่ได้รับ

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นำเสนอตามตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

N	A	ΣX	B	ΣF	E_1 / E_2
20	90	1463	20	325	81.27/81.40

จากตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.27/81.40 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ 80/80

2. การหาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) เป็นการหาพัฒนาการทางการเรียนของผู้เรียน หลังจากที่ได้ทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ตามเกณฑ์ ประสิทธิภาพที่ยอมรับได้คือ 0.50 ขึ้นไป ตามตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ค่าดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

N	คะแนนเต็ม	ผลรวมคะแนนทดสอบ หลังเรียนทุกคน	ผลรวมคะแนนทดสอบ ก่อนเรียนทุกคน	E.I
20	20	325	135	0.72

จากตารางที่ 11 พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว เท่ากับ 0.72 แสดงว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการพัฒนาการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 72.00 ซึ่งถือว่าพัฒนาการเรียนการสอนของผู้เรียนกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่สร้างขึ้นมา มีประสิทธิผลที่ยอมรับได้

3. ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความก้าวหน้าทางการเรียนของผู้เรียน โดยการนำคะแนนจากแบบทดสอบ ก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียนมาคำนวณหาความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่ แล้วนำมาวิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที ตามตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ความก้าวหน้าทางการเรียนของผู้เรียน

N	คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน (20 คะแนน)		คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (20 คะแนน)		ค่าที (t)
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
20	6.75	2.22	16.25	2.10	21.10*

* $p \leq 0.05$ $df = 19$, $t = 1.73$

จากตารางที่ 12 ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียน มีความแตกต่างกัน โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 6.75 และค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 16.25 คะแนน จากการเปรียบเทียบ พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 4 ผลการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

เป็นขั้นตอนการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดตามประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่เข้าร่วมกิจกรรม หลังจากที่ผ่านมาแล้วเป็นระยะเวลา 6 เดือน โดยการสัมภาษณ์นายจ้างและแรงงานต่างด้าวที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในด้านต่าง ๆ ตามตารางที่ 13 - 15 ดังนี้

ตารางที่ 13 ผลการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้
ด้านสุขภาพ

ประเด็นสัมพันธ	ความคิดเห็นของแรงงานต่างด้าว	ความคิดเห็นของนายจ้าง	ผลการพัฒนาคุณภาพชีวิต
บัตรประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว	1.แรงงาน จำนวน 14 คน มีการทำบัตรประกันสุขภาพเพื่อความมั่นคงในการทำงาน 2.แรงงาน จำนวน 4 คน ยังไม่ได้ทำบัตรประกันสุขภาพ โดยให้ความเห็นว่ารอให้นายจ้างทำให้ 3.แรงงาน จำนวน 2 คน เห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่ต้องทำ เพราะไม่แน่ใจว่าจะกลับไปทำงานที่ประเทศของตนหรือไม่	1.นายจ้างจำนวน 12 คน เห็นว่าการทำบัตรประกันสุขภาพมีความจำเป็นเพื่อความมั่นคงในการทำงานของแรงงานและรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการประกันสุขภาพ 2. นายจ้างจำนวน 12 คน เห็นว่าการทำบัตรประกันสุขภาพเป็นเรื่องที่แรงงานต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง	แรงงานส่วนใหญ่มีการทำบัตรประกันสุขภาพเพื่อความมั่นคงในการทำงาน ซึ่งนายจ้างส่วนใหญ่เห็นว่าการทำบัตรประกันสุขภาพก็เพื่อความมั่นคงในการทำงานของแรงงานต่างด้าว

ตารางที่ 13 ผลการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้
ด้านสุขภาพ (ต่อ)

ประเด็นสัมพันธ	ความคิดเห็นของแรงงานต่างด้าว	ความคิดเห็นของนายจ้าง	ผลการพัฒนาคุณภาพชีวิต
การตรวจสุขภาพประจำปี	1.แรงงาน จำนวน 9 คน เห็นว่ามีความจำเป็นต้องตรวจสุขภาพประจำปี 2.แรงงาน จำนวน 7 คน เห็นว่ารอให้นายจ้างนัดหมายการตรวจสุขภาพ 3.แรงงาน จำนวน 4 คน เห็นว่าการตรวจสุขภาพก็ต่อเมื่อมีอาการผิดปกติจึงจะเข้ารับการตรวจ	1.นายจ้างจำนวน 10 คนเห็นว่าแรงงานควรตรวจสุขภาพประจำปีในวันหยุดงาน 2. นายจ้างจำนวน 8 คน มีการจัด และนัดหมายให้แรงงานตรวจสุขภาพประจำปี 3. นายจ้างจำนวน 2 เห็นว่าแรงงานไม่ให้ความสำคัญต่อการตรวจสุขภาพของตนเอง	แรงงานส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการตรวจสุขภาพประจำปีซึ่งนายจ้างส่วนใหญ่เห็นว่าควรตรวจสุขภาพประจำปีในวันหยุดงานหรือวันที่นายจ้างนัดหมาย
การเลือกใช้ยาตรงกับโรค	1.แรงงาน จำนวน 11 คน เห็นว่าควรปรึกษาผู้รู้ก่อนการเลือกใช้ยา 2.แรงงาน จำนวน 6 คน สามารถใช้ยาสามัญประจำบ้านได้ 3.แรงงาน จำนวน 3 คน เห็นว่า ไม่สามารถจำแนกประเภทของยาได้	1.นายจ้าง จำนวน 14 คน เห็นว่าแรงงานอาจมีปัญหาการเลือกใช้ยาเนื่องจากมีพื้นฐานการศึกษาต่ำและขาดความสามารถในการใช้ภาษาและการอ่านฉลากยา 2.นายจ้าง จำนวน 6 คน เห็นว่าแรงงานควรเลือกใช้ยาโดยการปรึกษานายจ้าง	แรงงาน ส่วนใหญ่ เห็นว่าควรปรึกษาผู้รู้ก่อนการเลือกใช้ยา ซึ่งนายจ้างส่วนใหญ่เห็นว่าแรงงานอาจมีปัญหการเลือกใช้ยาเนื่องจากมีพื้นฐานการศึกษาต่ำและขาดความสามารถในการใช้ภาษาและการอ่านฉลากยา
การรับประทานอาหาร	1.แรงงาน จำนวน 16 คน เกิดความตระหนักว่าควรเลือกรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ 2.แรงงาน จำนวน 4 คน มีความพยายามรับประทานอาหารให้ครบทุกหมู่	1.นายจ้าง จำนวน 10 คน มีการจัดอาหารให้แก่แรงงานอย่างหลากหลายเช่น ผักและผลไม้ต่างๆ เป็นต้น 2.นายจ้าง จำนวน 10 คน เห็นว่าแรงงานเลือกรับประทานอาหารเองตามตลาดและร้านค้าใกล้สถานประกอบการ	แรงงาน ส่วนใหญ่ เกิดความตระหนักว่าควรเลือกรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ซึ่งนายจ้างส่วนใหญ่มีการจัดอาหารให้แก่แรงงานอย่างหลากหลายเช่น ผักและผลไม้ต่างๆ เป็นต้น

ตารางที่ 13 ผลการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้
ด้านสุขภาพ (ต่อ)

ประเด็นสัมภาษณ์	ความคิดเห็นของแรงงานต่างด้าว	ความคิดเห็นของนายจ้าง	ผลการพัฒนาคุณภาพชีวิต
การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	1.แรงงาน จำนวน 8 คน ใช้เวลาว่างเพื่อทำงานอดิเรกที่ตนเองชอบ 2.แรงงาน จำนวน 6 คน ใช้เวลาว่างเพื่อประกอบกิจส่วนตัวและอยู่ร่วมกับครอบครัว 3.แรงงาน จำนวน 6 คน ใช้เวลาว่างเพื่อ ดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ และพักผ่อน	1.นายจ้าง จำนวน 12 คน เห็นว่าแรงงานใช้เวลาว่างเพื่อประกอบกิจส่วนตัว และพักผ่อน 2.นายจ้าง จำนวน 8 คน เห็นว่าแรงงานใช้เวลาว่างเพื่อทำงานล่วงเวลา	แรงงาน ส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างเพื่อทำงานอดิเรกที่ตนเองชอบ ซึ่งนายจ้างส่วนใหญ่เห็นว่าแรงงานใช้เวลาว่างเพื่อประกอบกิจส่วนตัว และพักผ่อน
การเข้าถึงบริการสาธารณสุข	1.แรงงาน จำนวน 9 คน เคยเข้าไปใช้บริการของสถานพยาบาลสำหรับผู้ประกันตน 2.แรงงาน จำนวน 6 ทราบหลักการประกันสุขภาพสำหรับแรงงานต่างด้าว 3.แรงงาน จำนวน 5 คน ทราบว่าสามารถเข้าไปใช้บริการสถานพยาบาลสำหรับผู้ประกันตนได้แต่ยังไม่มีโอกาสเข้าไปใช้บริการ	1.นายจ้าง จำนวน 16 คน สนับสนุนให้แรงงานต่างด้าวประกันตนเพราะเห็นว่าช่วยให้ลดค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลในระยะยาว 2.นายจ้าง จำนวน 4 คน เห็นว่าแรงงานสามารถเข้าไปใช้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลได้	แรงงาน ส่วนใหญ่เคยเข้าไปใช้บริการของสถานพยาบาลสำหรับผู้ประกันตน ซึ่งนายจ้าง ส่วนใหญ่สนับสนุนให้แรงงานต่างด้าวประกันตนเพราะเห็นว่าช่วยให้ลดค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลในระยะยาว

จากผลการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว และนายจ้างด้านสุขภาพ ดังนี้

บัตรประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว พบว่า แรงงานส่วนใหญ่มีการทำบัตรประกันสุขภาพเพื่อความมั่นคงในการทำงาน ซึ่งนายจ้างส่วนใหญ่เห็นว่าการทำบัตรประกันสุขภาพก็เพื่อความมั่นคงในการ

การตรวจสอบภาพประจำปี พบว่า แรงงานส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการตรวจสอบภาพประจำปีซึ่งนายจ้างส่วนใหญ่เห็นว่าควรตรวจสอบภาพประจำปีในวันหยุดงานหรือวันที่นายจ้างนัดหมาย

การเลือกใช้อาหารตรงกับโรค พบว่า แรงงาน ส่วนใหญ่เห็นว่าควรปรึกษาผู้รู้ก่อนการเลือกใช้อาหาร ซึ่งนายจ้างส่วนใหญ่เห็นว่าแรงงานอาจมีปัญหาการเลือกใช้อาหารเนื่องจากมีพื้นฐานการศึกษาต่ำและขาดความสามารถในการใช้ภาษาและการอ่านฉลากยา

การรับประทานอาหาร พบว่า แรงงานส่วนใหญ่เกิดความตระหนักว่าควรเลือกรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ ซึ่งนายจ้างส่วนใหญ่มีการจัดอาหารให้แก่แรงงานอย่างหลากหลายเช่น ผักและผลไม้ต่างๆเป็นต้น

การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ พบว่า แรงงาน ส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างเพื่อทำงานอดิเรกที่ตนเองชอบ ซึ่งนายจ้างส่วนใหญ่เห็นว่าแรงงานใช้เวลาว่างเพื่อประกอบกิจส่วนตัว และพักผ่อน

การเข้าถึงบริการสาธารณสุข พบว่า แรงงาน ส่วนใหญ่เคยเข้าไปใช้บริการของสถานพยาบาลสำหรับผู้ประกันตน ซึ่งนายจ้าง ส่วนใหญ่สนับสนุนให้แรงงานต่างด้าวประกันตนเพราะเห็นว่าช่วยให้ลดค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลในระยะยาว

ตารางที่ 14 ผลการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการศึกษา

ประเด็นสัมพันธ	ความคิดเห็นของแรงงานต่างด้าว	ความคิดเห็นของนายจ้าง	การพัฒนาคุณภาพชีวิต
การฟังภาษาไทย	1.แรงงาน จำนวน 17 คน สามารถฟังภาษาไทย และสื่อสารกับนายจ้างได้เป็นอย่างดี 2.แรงงาน จำนวน 3 คน สามารถฟังภาษาไทย และสื่อสารกับนายจ้างได้บ้าง	1.นายจ้าง จำนวน 18 คน เห็นว่าแรงงานสามารถฟังภาษาไทย และสื่อสารกับนายจ้างได้เพราะเป็นการสื่อสารในชีวิตประจำวัน 2.นายจ้าง จำนวน 2 คน เห็นว่าแรงงานพม่า และเขมร อาจมีปัญหาในการฟังยกเว้นแรงงานสัญชาติลาว	แรงงาน ส่วนใหญ่สามารถฟังภาษาไทย และสื่อสารกับนายจ้างได้เป็นอย่างดี ซึ่งนายจ้างส่วนใหญ่เห็นว่าแรงงานสามารถฟังภาษาไทย และสื่อสารกับนายจ้างได้ เพราะเป็นการสื่อสารในชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 14 ผลการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้
ด้านการศึกษา (ต่อ)

ประเด็น สัมภาษณ์	ความคิดเห็นของแรงงาน ต่างด้าว	ความคิดเห็นของนายจ้าง	การพัฒนาคุณภาพชีวิต
การพูดภาษาไทย	1.แรงงาน จำนวน 12 คน สามารถพูดภาษาไทยโดย การสื่อสารกับเพื่อนร่วมงาน ที่เป็นคนไทยได้เป็นอย่างดี 2.แรงงาน จำนวน 6 คน สามารถพูดภาษาไทยโดย การสื่อสารกับเพื่อนร่วมงาน ที่เป็นคนไทยได้เล็กน้อย 3.แรงงาน จำนวน 2 คน ไม่ สามารถพูดภาษาไทยกับ เพื่อนร่วมงานได้	1.นายจ้าง จำนวน 15 คน เห็นว่าแรงงานสามารถพูด ภาษาไทยบ้างเพราะเป็นการ สื่อสารในชีวิตประจำวัน 2.นายจ้าง จำนวน 5 คน เห็น ว่าแรงงานสัญชาติลาวไม่มี ปัญหาในการพูด	แรงงาน ส่วนใหญ่ สามารถ พูดภาษาไทยโดยการสื่อสาร กับเพื่อนร่วมงานที่เป็นคน ไทยได้เป็นอย่างดี ซึ่งนายจ้าง ส่วนใหญ่ เห็นว่าแรงงาน สามารถพูดภาษาไทยได้บ้าง เพราะเป็นการสื่อสารใน ชีวิตประจำวัน
การอ่าน ภาษาไทย	1.แรงงาน จำนวน 8 คน สามารถอ่านหนังสือพิมพ์ ภาษาไทยได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะแรงงานสัญชาติ ลาว 2.แรงงาน จำนวน 6 คน สามารถอ่านภาษาไทยได้ บ้างเล็กน้อย 3.แรงงาน จำนวน 6 คน ไม่ สามารถอ่านภาษาไทยได้	1.นายจ้าง จำนวน 16 คน จัด ให้มีหนังสือพิมพ์ไว้ให้ใน สถานประกอบการเพื่อ ส่งเสริมให้แรงงานได้อ่าน 2.นายจ้าง จำนวน 4 คน เห็น ว่าแรงงานสัญชาติลาวไม่มี ปัญหาในการอ่านเพราะได้ เรียนรู้ภาษาไทยผ่านสื่อ ต่างๆเช่นโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือต่างๆประกอบกับ ภาษาไทยมีความใกล้เคียง กับภาษาลาว	แรงงาน ส่วนใหญ่ สามารถ อ่านหนังสือพิมพ์ภาษาไทย ได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะ แรงงานสัญชาติลาว ซึ่งนายจ้าง ส่วนใหญ่จัดให้มี หนังสือพิมพ์ไว้ให้ในสถาน ประกอบการเพื่อส่งเสริมให้ แรงงานได้อ่าน

ตารางที่ 14 ผลการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้
ด้านการศึกษา (ต่อ)

ประเด็น สัมภาษณ์	ความคิดเห็นของแรงงาน ต่างด้าว	ความคิดเห็นของนายจ้าง	การพัฒนาคุณภาพชีวิต
การเขียน ภาษาไทย	1.แรงงาน จำนวน 14 คน สามารถเขียนคำสั้นๆได้ เขียนชื่อตนเองเป็น ภาษาไทยได้ 2.แรงงานสัญชาติลาว จำนวน 4 คน สามารถเขียน ภาษาไทยได้เป็นอย่างดี 3.แรงงาน จำนวน 2 คน สามารถเขียน ภาษาไทยได้บางประโยค	1.นายจ้าง จำนวน 13 คน เห็นว่าการเขียนภาษาไทย ต้องใช้ทักษะสูงไม่สามารถ เรียนรู้ได้ในเวลาสั้นๆ สำหรับแรงงานสัญชาติลาว สามารถเรียนรู้ได้เร็วกว่า เพราะมีภาษาฟังและพูด ใกล้เคียงกัน 2.นายจ้าง จำนวน 7 คน เห็น ว่าแรงงานต่างด้าวสามารถ เขียนคำสั้นๆได้ การเขียนชื่อ ตนเองเป็นภาษาไทยก็ เพียงพอสำหรับการทำงาน	แรงงาน ส่วนใหญ่ สามารถ เขียนคำสั้นๆได้ เขียนชื่อ ตนเองเป็นภาษาไทยได้ ซึ่งนายจ้าง ส่วนใหญ่เห็นว่า การเขียนภาษาไทยต้องใช้ ทักษะสูงไม่สามารถเรียนรู้ได้ ในเวลาสั้นๆสำหรับแรงงาน สัญชาติลาวสามารถเรียนรู้ได้ เร็วกว่าเพราะมีภาษาฟังและ พูดใกล้เคียงกัน
สิทธิในการเรียน	1.แรงงาน จำนวน 13 คน ทราบว่าตนเองมีสิทธิในการ เรียนในสถานศึกษาของ ประเทศไทย 2.แรงงาน จำนวน 4 คน ได้ สมัครเรียนภาษาไทยเพื่อ การอ่านออกเขียนได้กับ สถานศึกษา กศน. ใน วันอาทิตย์ 3.แรงงาน จำนวน 3 คน เห็นว่าการเดินทางไปเรียน อาจเกิดปัญหาการถูกจับกุม เมื่ออยู่นอกสถาน ประกอบการ	1.นายจ้าง จำนวน 19 คน เห็นว่าแรงงานควรได้รับ การศึกษาในวันหยุดงาน เพื่อการพัฒนาตนเองและ การพัฒนาการทำงานใน อนาคต 2.นายจ้าง จำนวน 1 คน เห็น ว่าแรงงานต่างด้าวควรใช้ วันหยุดงานในวันอาทิตย์ใน การทำงานล่วงเวลา	แรงงานส่วนใหญ่ ทราบว่า ตนเองมีสิทธิในการเรียนใน สถานศึกษาของประเทศไทย ซึ่งนายจ้าง ส่วนใหญ่เห็นว่า แรงงานควรได้รับการศึกษา ในวันหยุดงาน เพื่อการพัฒนา ตนเองและการพัฒนาการ ทำงานในอนาคต

ตารางที่ 14 ผลการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้
ด้านการศึกษา (ต่อ)

ประเด็น สัมพันธ	ความคิดเห็นของแรงงาน ต่างด้าว	ความคิดเห็นของนายจ้าง	การพัฒนาคุณภาพชีวิต
การรับรู้ข่าวสาร	1.แรงงาน จำนวน 12 คน การรับรู้ข่าวสารข้อมูลจาก สื่อ โทรศัพท์ 2.แรงงาน จำนวน 5 คน การ รับรู้ข่าวสารข้อมูลจากการ สนทนากับเพื่อน 3.แรงงาน จำนวน 3 คน การ รับรู้ข่าวสารข้อมูลจากสื่อ หนังสือพิมพ์	1.นายจ้าง จำนวน 16 คน เห็นว่าแรงงานรับรู้ข่าวสาร ข้อมูลจากสื่อ โทรศัพท์ 2.นายจ้าง จำนวน 4 คน เห็น ว่าแรงงานรับรู้ข่าวสาร ข้อมูลจากการสนทนากับ เพื่อน	แรงงาน และนายจ้างส่วน ใหญ่เห็นว่าการรับรู้ข่าวสาร ข้อมูลจากสื่อ โทรศัพท์
การศึกษาอบรม ตามความสนใจ	1.แรงงาน จำนวน 10 คน ทราบว่าตนมีสิทธิเข้ารับ การศึกษาอบรมตามความ สนใจ 2.แรงงาน จำนวน 8 คน เกิด ความตระหนักถึงความ จำเป็นในการเข้ารับ การศึกษาอบรมตามความ สนใจ 3.แรงงาน จำนวน 2 คน ได้ สมัครเรียนอาชีพกับ สถานศึกษา กศน.	1.นายจ้าง จำนวน 16 คน สนับสนุนให้แรงงานเข้ารับ การศึกษาอบรมตามความ สนใจ 2.นายจ้าง จำนวน 4 คน เห็น ว่าแรงงานควรเรียนรู้ที่จะ ทำงานในสถาน ประกอบการมากกว่าการเข้า รับการฝึกอบรม	แรงงาน ส่วนใหญ่ทราบว่า ตนมีสิทธิเข้ารับการศึกษา อบรมตามความสนใจ ซึ่ง นายจ้าง ส่วนใหญ่สนับสนุน ให้แรงงานเข้ารับการศึกษา อบรมตามความสนใจ
การหารายได้ เสริม	1.แรงงาน จำนวน 18 คน หารายได้เสริมจากการทำงาน ล่วงเวลาในสถาน ประกอบการ 2.แรงงาน จำนวน 2 คน เห็น ว่าควรมีอาชีพติดตัวเพื่อการ ทำงานของตนเองในอนาคต	1.นายจ้าง จำนวน 17 คน สนับสนุนให้แรงงานทำงาน ล่วงเวลาในสถาน ประกอบการ 2.นายจ้าง จำนวน 3 คน แรงงานควรฝึกทักษะเพื่อ ยกระดับฝีมือแรงงานในการ เพิ่มรายได้ในอนาคต	แรงงาน ส่วนใหญ่หารายได้ เสริมจากการทำงานล่วงเวลา ในสถานประกอบการ ซึ่ง นายจ้าง ส่วนใหญ่สนับสนุน ให้แรงงานทำงานล่วงเวลาใน สถานประกอบการ

จากผลการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว และนายจ้างด้านการศึกษา ดังนี้

การฟังภาษาไทย พบว่า แรงงาน ส่วนใหญ่สามารถฟังภาษาไทย และสื่อสารกับนายจ้างได้เป็นอย่างดี ซึ่งนายจ้างส่วนใหญ่เห็นว่าแรงงานสามารถฟังภาษาไทย และสื่อสารกับนายจ้างได้ เพราะเป็นการสื่อสารในชีวิตประจำวัน

การพูดภาษาไทย พบว่า แรงงาน ส่วนใหญ่สามารถพูดภาษาไทยโดยการสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานที่เป็นคนไทยได้เป็นอย่างดี ซึ่งนายจ้าง ส่วนใหญ่ เห็นว่าแรงงานสามารถพูดภาษาไทยได้บ้างเพราะเป็นการสื่อสารในชีวิตประจำวัน

การอ่านภาษาไทย พบว่า แรงงาน ส่วนใหญ่ สามารถอ่านหนังสือพิมพ์ภาษาไทยได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะแรงงานสัญชาติลาว ซึ่งนายจ้าง ส่วนใหญ่จัดให้มีหนังสือพิมพ์ไว้ให้ในสถานประกอบการเพื่อส่งเสริมให้แรงงานได้อ่าน

การเขียนภาษาไทย พบว่า แรงงาน ส่วนใหญ่ สามารถเขียนคำสั้นๆได้ เขียนชื่อตนเองเป็นภาษาไทยได้ ซึ่งนายจ้าง ส่วนใหญ่ เห็นว่าการเขียนภาษาไทยต้องใช้ทักษะสูงไม่สามารถเรียนรู้ได้ในเวลาสั้นๆสำหรับแรงงานสัญชาติลาวสามารถเรียนรู้ได้เร็วกว่าเพราะมีภาษาฟังและพูดใกล้เคียงกัน

สิทธิในการเรียน พบว่า แรงงานส่วนใหญ่ ทราบว่าตนเองมีสิทธิในการเรียนในสถานศึกษาของประเทศไทยซึ่งนายจ้าง ส่วนใหญ่เห็นว่าแรงงานควรได้รับการศึกษาในวันหยุดงาน เพื่อการพัฒนาตนเองและการพัฒนาการทำงานในอนาคต

การรับรู้ข่าวสาร พบว่า แรงงาน และนายจ้างส่วนใหญ่เห็นว่าการรับรู้ข่าวสารข้อมูลจากสื่อ โทรทัศน์

การศึกษาอบรมตามความสนใจ พบว่า แรงงาน ส่วนใหญ่ทราบว่าตนมีสิทธิเข้ารับการศึกษอบรมตามความสนใจ ซึ่งนายจ้าง ส่วนใหญ่สนับสนุนให้แรงงานเข้ารับการศึกษอบรมตามความสนใจ

การหารายได้เสริม พบว่า แรงงาน ส่วนใหญ่หารายได้เสริมจากการทำงานล่วงเวลาในสถานประกอบการ ซึ่งนายจ้าง ส่วนใหญ่สนับสนุนให้แรงงานทำงานล่วงเวลาในสถานประกอบการ

ตารางที่ 15 ผลการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้
ด้านรายได้และเศรษฐกิจ

ประเด็น สัมภาษณ์	ความคิดเห็นของแรงงานต่างด้าว	ความคิดเห็นของ นายจ้าง	ผลการพัฒนาคุณภาพชีวิต
การออมเงิน	1. แรงงาน จำนวน 11 คน เปิดบัญชีเงินฝากธนาคารเพื่อการโอนเงินกลับไปให้ที่บ้าน 2. แรงงาน จำนวน 7 คน เปิดบัญชีเงินฝากธนาคารเพื่อการออม 3. แรงงาน จำนวน 2 คน เปิดบัญชีเงินฝากธนาคารเพื่อการรับเงินค่าจ้างจากนายจ้าง	นายจ้างทุกคน เห็นว่าแรงงานควรเปิดบัญชีเงินฝากธนาคารเพื่อการออม	แรงงานส่วนใหญ่เปิดบัญชีเงินฝากธนาคารเพื่อการโอนเงินกลับไปให้ที่บ้าน ซึ่งนายจ้างทุกคน เห็นว่าแรงงานควรเปิดบัญชีเงินฝากธนาคารเพื่อการออม
การจดบันทึก รายรับรายจ่าย	1. แรงงาน จำนวน 12 คน มีการจดบันทึกรายรับ รายจ่าย 2. แรงงาน จำนวน 6 คน มีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย 3. แรงงาน จำนวน 2 คน ไม่มี การจดบันทึกรายรับ รายจ่าย	นายจ้างทุกคน เห็นว่าแรงงานควรมีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย	แรงงานส่วนใหญ่มีการจดบันทึก รายรับ รายจ่าย ซึ่งนายจ้างทุกคน เห็นว่าแรงงานควรมีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย
การประหยัด	1. แรงงาน จำนวน 10 คน มีการคิดไตร่ตรองก่อนการใช้จ่ายเงิน 2. แรงงาน จำนวน 5 คน ใช้จ่ายเงินอย่างมีเป้าหมาย 3. แรงงาน จำนวน 5 คน ลดการ ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย	นายจ้างทุกคน เห็นว่าแรงงานควรมีสรางวินัยในการใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุผลเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต	แรงงานส่วนใหญ่มีการคิดไตร่ตรองก่อนการใช้จ่ายเงิน ซึ่งนายจ้างทุกคน เห็นว่าแรงงานควรมีสรางวินัยในการใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุผลเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต

จากผลการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว และนายจ้างด้านรายได้และเศรษฐกิจ
ดังนี้

การออมเงิน พบว่า แรงงานส่วนใหญ่เปิดบัญชีเงินฝากธนาคารเพื่อการโอนเงินกลับไปให้ที่บ้าน ซึ่งนายจ้างทุกคน เห็นว่าแรงงานควรเปิดบัญชีเงินฝากธนาคารเพื่อการออม

การจดบันทึกการรายรับรายจ่าย พบว่า แรงงานส่วนใหญ่มีการจดบันทึกการรายรับ รายจ่าย ซึ่งนายจ้างทุกคน เห็นว่าแรงงานควรมีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย

การประหยัด พบว่า แรงงานส่วนใหญ่มีการคิดไตร่ตรองก่อนการใช้จ่ายเงิน ซึ่งนายจ้างทุกคน เห็นว่าแรงงานควรมีสรางวินัยในการใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุผลเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว
สรุปวัตถุประสงค์การวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ
ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาสภาพและความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว

1.1 การศึกษาเอกสารดัชนีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประเทศไทยและต่างประเทศจากแหล่งข้อมูล ได้แก่ 1) ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน 2) องค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุขของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และ 3) ตัวชี้วัดในการปฏิบัติงานของกระทรวงสาธารณสุข และการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับดัชนีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของต่างประเทศ ได้แก่ 1) ดัชนีความก้าวหน้าของคนของสำนักโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ 2) ดัชนีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประเทศมาเลเซีย 3) ดัชนีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประเทศนิวซีแลนด์ 4) ดัชนีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประเทศแคนาดา 5) ดัชนีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประเทศอังกฤษเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดกรอบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว

1.2 การศึกษาข้อมูลสภาพชีวิตและการทำงานของแรงงานต่างด้าว ตามกรอบแนวคิดการวิจัยขั้นตอนที่ 1 การสำรวจสภาพปัญหา โดยการสัมภาษณ์ จากกลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าว ที่ทำงานอยู่ในสถานประกอบการ เขตจังหวัดนนทบุรี โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงได้กลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่า จำนวน 29 คน สัญชาติเขมร จำนวน 13 คน และสัญชาติลาว จำนวน 8 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 50 คน

1.3 การศึกษาความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าวตามกรอบแนวคิดการวิจัยขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยนำผลการตั้งเคราะห์ดัชนีการพัฒนาคูณภาพชีวิต มากำหนดประเด็นคำถามความต้องการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต โดยสร้างเป็นแบบสอบถามสำรวจความต้องการ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน

2. การออกแบบและพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ภายใต้กรอบแนวคิดการวิจัย ที่สังเคราะห์ขึ้นจากทฤษฎี Andragogy ของ Knowles ประชญา "คิดเป็น" ของ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ และแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบของ Boyle และ Caffarella ตามกรอบแนวคิดการวิจัยขั้นตอนที่ 3 การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 4 การวางแผนการเรียนการสอน และขั้นตอนที่ 5 การสร้างแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และกรอบแนวคิดการวิจัยขั้นตอนที่ 11 การประเมินผลการเรียนรู้ จากนั้นผู้วิจัยนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คนตรวจสอบประเมินค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และค่าดัชนีความสอดคล้องตามสภาพและความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว

3. การทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว เป็นขั้นตอนการนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปใช้จัดการเรียนรู้กับแรงงานต่างด้าว ภายใต้กรอบแนวคิดการวิจัยขั้นตอนที่ 6 การแสวงหาวิทยากรและแหล่งการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 7 การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการแก้ไขปัญหา ขั้นตอนที่ 8 การสร้างสัมพันธอันดีกับบุคคล ขั้นตอนที่ 9 ความสามารถในการเชื่อมความสัมพันธ์กับผู้สอน และขั้นตอนที่ 10 การส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยใช้การทดลองแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

4. การประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ หลังจากผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยจึงดำเนินการประเมินผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมไปสู่การปฏิบัติ ตามกรอบแนวคิดการวิจัยขั้นตอนที่ 12 การตัดสินใจปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่การปฏิบัติ โดยการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าวที่เป็นผู้เรียนจำนวน 20 คน และนายจ้างจำนวน 20 คน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพและความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว

1.1 ผลการศึกษาเอกสารดัชนีการพัฒนากฎหมายชีวิตของประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่า ดัชนีการพัฒนากฎหมายชีวิตของแรงงานต่างด้าว ดังนี้

ด้านสุขภาพ พบว่า ดัชนีการพัฒนากฎหมายชีวิตของแรงงานต่างด้าว คือ กินอาหารถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน มีความรู้ในการใช้ยาที่ถูกต้องเหมาะสม มีการออกกำลังกาย มีหลักประกันสุขภาพ มีการตรวจสุขภาพประจำปี ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพจากเอดส์ สุราและบุหรี่ และจัดการแก้ไขความเครียดได้

ด้านการศึกษา พบว่า ดัชนีการพัฒนากฎหมายชีวิตของแรงงานต่างด้าว คือ ฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทย และคิดเลขอย่างง่ายได้ รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ และมีการเข้ารับการศึกษานานาชาติและโครงการฝึกอบรมตามความสนใจ

ด้านรายได้และเศรษฐกิจ พบว่า ดัชนีการพัฒนากฎหมายชีวิตของแรงงานต่างด้าว คือ มีงานทำและมีรายได้ มีการออมเงิน มีการแก้ไขปัญหาหนี้สิน มีความรู้สึกมั่นคงในการทำงาน พึงพอใจในการทำงานและเงื่อนไขการทำงาน

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพชีวิตและการทำงานของแรงงานต่างด้าว พบว่า สภาพชีวิตและการทำงานของแรงงานต่างด้าว ดังนี้

ด้านสุขภาพ พบว่า แรงงานต่างด้าว มีสภาพชีวิตและการทำงาน ตามลำดับ คือ **การบริโภค** พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 50 คน (ร้อยละ 100.00) บริโภคอาหารที่จำหน่ายในบริเวณสถานประกอบการ **การใช้ยา** พบว่า แรงงานต่างด้าวจำนวน 42 คน (ร้อยละ 84.00) ไม่เข้าใจความหมายของสลากกำกับยา **การตรวจสุขภาพ** พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 24 คน (ร้อยละ 48.00) ไม่ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี **บัตรประกันสุขภาพ** พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 24 คน (ร้อยละ 48.00) ไม่มีบัตรประกันสุขภาพ **บริการสาธารณสุข** พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 21 คน (ร้อยละ 42.00) เห็นว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการสาธารณสุขเนื่องจากไม่มีสัญชาติไทย

ด้านการศึกษา พบว่า แรงงานต่างด้าว มีสภาพชีวิตและการทำงาน ตามลำดับ คือ **การเขียนภาษาไทย** พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 47 คน (ร้อยละ 94.00) ไม่สามารถเขียนภาษาไทยได้ สำหรับแรงงานต่างด้าวสัญชาติลาว จำนวน 3 คน (ร้อยละ 6.00) สามารถเขียนภาษาไทยได้เล็กน้อยเนื่องจากเคยศึกษามาก่อนที่จะเข้ามาทำงานในประเทศไทย **การอ่านภาษาไทย** พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 42 คน (ร้อยละ 84.00) ไม่สามารถอ่านภาษาไทยได้ สำหรับแรงงานต่างด้าวสัญชาติลาว จำนวน 8 คน (ร้อยละ 16.00) สามารถอ่านภาษาไทยได้เนื่องจากภาษาที่ใช้มี

ความใกล้เคียงกันสามารถอ่านจับใจความได้ **ไม่เข้าใจกฎหมายไทย** พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 27 คน (ร้อยละ 54.00) ไม่เข้าใจกฎหมายพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและการทำงาน การพูดภาษาไทย พบว่า แรงงานต่างด้าวจำนวน 24 คน (ร้อยละ 48.00) ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ **สิทธิในการเรียน** พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 22 คน (ร้อยละ 44.00) เข้าใจว่าสถานศึกษาอาจปฏิเสธการรับเข้าเรียนเนื่องจากไม่มีสัญชาติไทย **การฟังภาษาไทย** พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 6 คน (ร้อยละ 12.00) ไม่สามารถฟังภาษาไทยเข้าใจได้ **การเดินทางไปเรียน** พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 4 คน (ร้อยละ 8.00) เห็นว่ามีปัญหาในการออกนอกสถานประกอบการเนื่องจากนายจ้างมักจะยึดบัตรประจำตัวของแรงงานไว้ทำให้อาจเกิดปัญหาการถูกจับกุมเมื่ออยู่นอกสถานประกอบการ

ด้านรายได้และเศรษฐกิจ พบว่า แรงงานต่างด้าว มีสภาพชีวิตและการทำงานตามลำดับ คือ **ลักษณะงาน** พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 47 คน (ร้อยละ 94.00) ทำงานประเภทแรงงานไร้ฝีมือ **การออม** พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 44 คน (ร้อยละ 88.00) ไม่มีเงินออมเนื่องจากส่งเงินกลับบ้าน ประกอบกับค่าครองชีพสูง **สิทธิและสวัสดิการ** พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 42 คน (ร้อยละ 84.00) เห็นว่าไม่สามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการ และการคุ้มครองด้านต่างๆ **ค่าจ้าง** พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 38 คน (ร้อยละ 76.00) เห็นว่าไม่ได้รับค่าแรงตามที่กฎหมายกำหนด **การขออนุญาตทำงาน** พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 12 คน (ร้อยละ 24.00) ไม่ได้ขออนุญาตทำงานอย่างถูกต้องเนื่องจากไม่รับรู้ข้อมูลข่าวสารเรื่องการจดทะเบียนขออนุญาตทำงาน **ความปลอดภัยในการทำงาน** พบว่า แรงงานต่างด้าว จำนวน 6 คน (ร้อยละ 12.00) เห็นว่าขาดอุปกรณ์เครื่องป้องกันในการทำงาน

1.3 ผลการศึกษาความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว

พบว่า แรงงานต่างด้าวมีความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต ดังนี้

ด้านสุขภาพ พบว่า มีความต้องการความรู้เรื่องการไข้ที่ถูกต้อง การเรียนรู้ในเรื่องการกินอาหารถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน และการเรียนรู้เรื่องหลักประกันสุขภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66, 4.34 และ 4.30 ตามลำดับ

ด้านการศึกษา พบว่า มีความต้องการการศึกษาเพื่อการมีรายได้เสริม การรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ และการศึกษาและฝึกอบรมตามความสนใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66, 4.36 และ 4.22 ตามลำดับ

ด้านรายได้และเศรษฐกิจ พบว่า มีความต้องการความรู้เรื่องแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง เรื่องการออมเงิน และการแก้ไขปัญหาหนี้สิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58, 4.08 และ 3.94 ตามลำดับ

2. ผลการออกแบบและพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

ผลการออกแบบและพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ดังนี้

2.1 การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาดัชนีการพัฒนาคุณภาพชีวิต สภาพชีวิตและการทำงาน และความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่มีค่าเฉลี่ยความต้องการสูงสุด 3 ลำดับแรกของแต่ละด้าน นำมาคัดเลือกเนื้อหาสำคัญ ดังนี้ 1) ด้านสุขภาพ ได้แก่ หลักการประกันสุขภาพ การไชยา และอาหารที่ถูกสุขลักษณะ 2) ด้านการศึกษา ได้แก่ ช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ช่องทางการเข้ารับการศึกษาศึกษาและฝึกอบรมตามความสนใจ และ 3) การศึกษาเพื่อการมีรายได้เสริม ด้านรายได้และเศรษฐกิจ ได้แก่ การออมเงิน การแก้ไขปัญหาหนี้สิน และเศรษฐกิจแบบพอเพียง

2.2 การวางแผนการเรียนการสอน โดยใช้หลักเกณฑ์การจัดการศึกษาต่อเนื่อง หลักสูตรระยะสั้น 33 ชั่วโมง ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในการออกแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วย การปฐมนิเทศ จำนวน 3 ชั่วโมง แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านสุขภาพ จำนวน 9 ชั่วโมง ด้านการศึกษา จำนวน 9 ชั่วโมง ด้านรายได้และเศรษฐกิจ จำนวน 9 ชั่วโมง และการปัจฉิมนิเทศ จำนวน 3 ชั่วโมง

2.3 การสร้างแผนการเรียนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลที่เหมาะสมในการนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้กับแรงงานต่างด้าวที่มีความแตกต่างกันด้านสัญชาติ และภาษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงออกแบบให้ใช้การสังเกตในการประเมินผล

2.4 การตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ ความสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของแรงงานต่างด้าวได้ค่าดัชนี IOC เท่ากับ 0.94

3. ผลการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ผู้วิจัยนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สร้างขึ้นไปทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่างแรงงานต่างด้าว จำนวน 20 คน ผลการทดลองปรากฏ ดังนี้

3.1 ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.27/81.40 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

3.2 ประสิทธิภาพ (E.I.) ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว พบว่า เท่ากับ 0.72 แสดงว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการพัฒนาการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 72.00

3.3 ความก้าวหน้าทางการเรียนของผู้เรียน ผลการวิจัย พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 6.75 และค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 16.25 คะแนน จากการเปรียบเทียบพบว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ผลการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในด้านต่างๆดังนี้

ด้านสุขภาพ จากผลการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว และนายจ้าง ดังนี้

บัตร์ประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว พบว่า แรงงานต่างด้าว ส่วนใหญ่มีการทำบัตรประกันสุขภาพเพื่อความมั่นคงในการทำงาน ซึ่งนายจ้างส่วนใหญ่เห็นว่าการทำบัตรประกันสุขภาพก็เพื่อความมั่นคงในการทำงาน

การตรวจสุขภาพประจำปี พบว่า แรงงานส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการตรวจสุขภาพประจำปีซึ่งนายจ้างส่วนใหญ่เห็นว่าควรตรวจสุขภาพประจำปีในวันหยุดงานหรือวันที่นายจ้างนัดหมาย

การเลือกใช้อย่างตรงกับโรค พบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ เห็นว่าควรปรึกษาผู้รู้ก่อนการเลือกैया ซึ่งนายจ้างส่วนใหญ่เห็นว่าแรงงานอาจมีปัญหาการเลือกैयाเนื่องจากมีพื้นฐานการศึกษาต่ำและขาดความสามารถในการใช้ภาษาและการอ่านฉลากยา

การรับประทานอาหาร พบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ เกิดความตระหนักว่าควรเลือกรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ ซึ่งนายจ้างส่วนใหญ่มีการจัดอาหารให้แก่แรงงานอย่างหลากหลายเช่น ผักและผลไม้ต่างๆ เป็นต้น

การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ พบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างเพื่อทำงานอดิเรกที่ตนเองชอบ ซึ่งนายจ้างส่วนใหญ่เห็นว่าแรงงานใช้เวลาว่างเพื่อประกอบกิจส่วนตัวและพักผ่อน

การเข้าถึงบริการสาธารณสุข พบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่เคยเข้าไปใช้บริการของสถานพยาบาลสำหรับผู้ประกันตน ซึ่งนายจ้าง ส่วนใหญ่สนับสนุนให้แรงงานต่างด้าวประกันตนเพราะเห็นว่าช่วยให้ลดค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลในระยะยาว

ด้านการศึกษา จากผลการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว และนายจ้าง ดังนี้

การฟังภาษาไทย พบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่สามารถฟังภาษาไทย และสื่อสารกับนายจ้างได้เป็นอย่างดี ซึ่งนายจ้างส่วนใหญ่เห็นว่าแรงงานต่างด้าวสามารถฟังภาษาไทย และสื่อสารกับนายจ้างได้เพราะเป็นการสื่อสารในชีวิตประจำวัน

การพูดภาษาไทย พบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่สามารถพูดภาษาไทยโดยการสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานที่เป็นคนไทยได้เป็นอย่างดี ซึ่งนายจ้างส่วนใหญ่ เห็นว่าแรงงานต่างด้าวสามารถพูดภาษาไทยได้บ้างเพราะเป็นการสื่อสารในชีวิตประจำวัน

การอ่านภาษาไทย พบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ สามารถอ่านหนังสือพิมพ์ภาษาไทยได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะแรงงานสัญชาติลาว ซึ่งนายจ้าง ส่วนใหญ่จัดให้มีหนังสือพิมพ์ไว้ให้ในสถานประกอบการเพื่อส่งเสริมให้แรงงานได้ฝึกการอ่าน

การเขียนภาษาไทย พบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ สามารถเขียนคำสั้นๆ ได้ เขียนชื่อตนเองเป็นภาษาไทยได้ ซึ่งนายจ้างส่วนใหญ่ เห็นว่าการเขียนภาษาไทยต้องใช้ทักษะสูงไม่สามารถเรียนรู้ได้ในระยะเวลาสั้นๆ สำหรับแรงงานสัญชาติลาวสามารถเรียนรู้ได้เร็วกว่าเพราะมีภาษาฟังและพูดใกล้เคียงกัน

สิทธิในการเรียน พบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ ทราบว่าตนเองมีสิทธิในการเรียน ในสถานศึกษาของประเทศไทยซึ่งนายจ้าง ส่วนใหญ่เห็นว่าแรงงานต่างด้าวควรได้รับการศึกษาในวันหยุดงาน เพื่อการพัฒนาตนเองและการพัฒนาการทำงานในอนาคต

การรับรู้ข่าวสาร พบว่า แรงงานต่างด้าว และนายจ้างส่วนใหญ่เห็นว่าสื่อโทรทัศน์เป็นช่องทางการรับรู้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

การศึกษาอบรมตามความสนใจ พบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ทราบว่าตนมีสิทธิเข้ารับการศึกษอบรมตามความสนใจ ซึ่งนายจ้าง ส่วนใหญ่สนับสนุนให้แรงงานต่างด้าวเข้ารับการศึกษอบรมตามความสนใจ

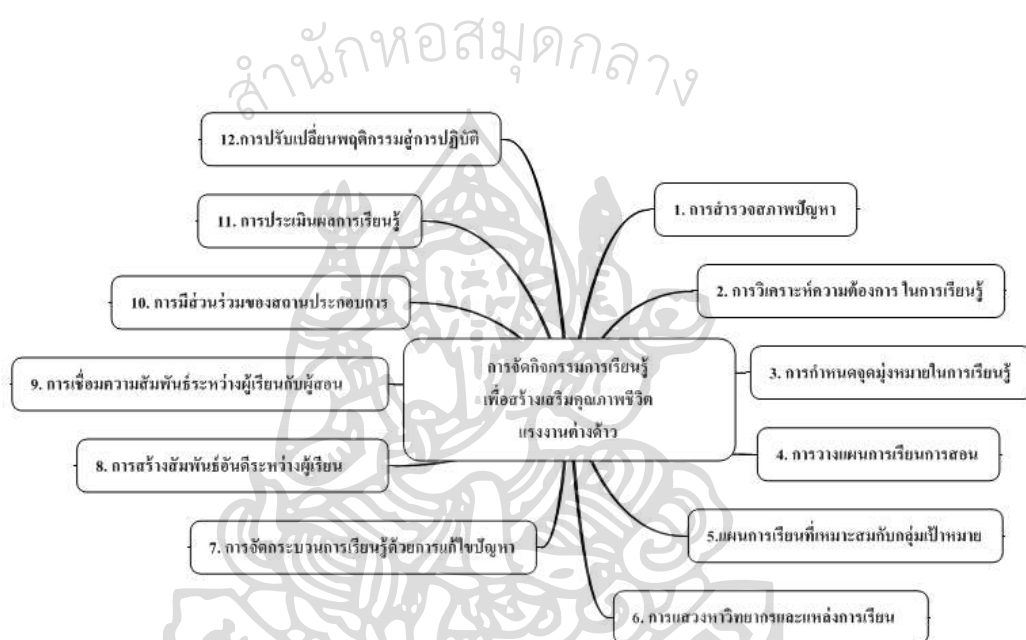
การหารายได้เสริม พบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่หารายได้เสริมจากการทำงานล่วงเวลาในสถานประกอบการ ซึ่งนายจ้าง ส่วนใหญ่สนับสนุนให้แรงงานต่างด้าวทำงานล่วงเวลาในสถานประกอบการ **ด้านรายได้และเศรษฐกิจ** จากผลการประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว และนายจ้าง ดังนี้

การออมเงิน พบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการออม และเปิดบัญชีเงินฝากธนาคารเพื่อการโอนเงินกลับไปให้ทางบ้าน ซึ่งนายจ้างทุกคน เห็นว่าแรงงานต่างด้าวควรเปิดบัญชีเงินฝากธนาคารเพื่อการออมสำหรับอนาคต

การจดบันทึกรายรับรายจ่าย พบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่มีการจดบันทึกรายรับรายจ่าย ซึ่งนายจ้างทุกคน เห็นว่าแรงงานต่างด้าวควรมีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย

การประหยัด พบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่มีการคิดไตร่ตรองก่อนการใช้จ่ายเงิน ซึ่งนายจ้างทุกคน เห็นว่าแรงงานต่างด้าว ควรมีสถาบันวินัยในการใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุผลเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต

4. การสรุปผังมโนทัศน์ จากการสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถนำมาสรุปเป็น ผังมโนทัศน์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวได้ 12 ขั้นตอน ดังนี้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ประกอบด้วย 12 ขั้นตอน คือ 1) การสำรวจสภาพปัญหา 2) การวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ 3) การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ 4) การวางแผนการเรียนการสอน 5) แผนการเรียนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย 6) การแสวงหาวิทยากรและแหล่งการเรียนรู้ 7) การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการแก้ไขปัญหา 8) การสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียน 9) การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน 10) การมีส่วนร่วมของสถานประกอบการ 11) การประเมินผลการเรียนรู้ และ 12) การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่การปฏิบัติ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปสู่การอภิปรายผลในขั้นตอนต่อไป

การอภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว ผู้วิจัยสามารถนำไปสู่การอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การสำรวจสภาพปัญหา ผลการวิจัย พบว่า แรงงานต่างด้าว มีสภาพชีวิตและการทำงาน ดังนี้

การบริโภค พบว่า แรงงานต่างด้าวบริโภคอาหารที่จำหน่ายในบริเวณสถานประกอบการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นแรงงานต่างด้าวการเดินทางออกนอกพื้นที่ๆตนเองคุ้นเคยอาจนำไปสู่ปัญหาการถูกจับกุมเมื่ออยู่นอกพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงาน

การใช้ยา พบว่า แรงงานต่างด้าวไม่เข้าใจความหมายของฉลากกำกับยา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะไม่รู้จักชนิดของ อีกทั้งไม่สามารถอ่านภาษาไทยเพื่อการแปลความหมายจึงไม่สามารถจำแนกและเข้าใจความหมายของฉลากกำกับยาได้

การตรวจสุขภาพ พบว่า แรงงานต่างด้าวไม่ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะแรงงานต่างด้าวไม่มีบัตรประกันสุขภาพ อีกทั้งยังไม่เห็นความสำคัญต่อการดูแลสุขภาพของตนเอง

บริการสาธารณสุข พบว่า แรงงานต่างด้าวเห็นว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการสาธารณสุขเนื่องจากไม่มีสัญชาติไทย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแรงงานต่างด้าวเห็นว่าระบบบริการสาธารณสุขของประเทศไทยไม่ครอบคลุมถึงคนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย

การใช้ภาษาไทย การฟัง พบว่า แรงงานพม่า และเขมรมีปัญหาในการฟัง ยกเว้นแรงงานสัญชาติลาวที่สามารถสื่อสารกับนายจ้างได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นการสื่อสารในชีวิตประจำวันและภาษาลาวมีความใกล้เคียงกับภาษาไทย **การพูด** พบว่า แรงงานพม่า และเขมรสามารถพูดภาษาไทยโดยการสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานที่เป็นคนไทยได้เล็กน้อย ส่วนแรงงานลาวไม่มีปัญหาในการพูด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาษาลาวมีภาษาพูดที่ใกล้เคียงกับภาษาไทย **การอ่าน** พบว่า แรงงานพม่า และเขมรสามารถอ่านภาษาไทยได้บ้างเล็กน้อย ส่วนแรงงานลาวไม่มีปัญหาในการอ่าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแรงงานสัญชาติลาวได้เรียนรู้ภาษาไทยผ่านสื่อต่างๆเช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือต่างๆ **การเขียน** พบว่า แรงงาน ส่วนใหญ่สามารถเขียนคำสั้นๆได้ เขียนชื่อตนเองเป็นภาษาไทยได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเขียนภาษาไทยต้องใช้ทักษะสูงไม่สามารถเรียนรู้ได้ในเวลาสั้นๆ สำหรับแรงงานสัญชาติลาวสามารถเรียนรู้ได้เร็วกว่าเพราะมีภาษาฟังและพูดใกล้เคียงกัน

การออม พบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ไม่มีเงินออม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแรงงานส่งเงินกลับบ้าน ประกอบกับค่าครองชีพสูงเมื่อเปรียบเทียบกับค่าแรงดังนั้นจึงเป็นเหตุให้แรงงานไม่มีเงินออม

2. การวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ ผลการวิจัย พบว่า แรงงานต่างด้าวมีความต้องการในการเรียนรู้ ดังนี้

ความรู้เรื่องการใช้จ่ายที่ถูกต้อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะยารักษาโรคเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต แต่ก็อาจก่อให้เกิดโทษได้หากใช้อย่างไม่ถูกต้อง ปัญหาความไม่ปลอดภัยจากการใช้จ่ายที่พบบ่อย ได้แก่ การแพ้ยา ใช้จ่ายเสื่อมคุณภาพ ใช้จ่ายเกินขนาด หรือการได้รับปริมาณยาในขนาดที่ไม่เหมาะสม เช่น มากไป หรือน้อยไป และการใช้จ่ายไม่ถูกต้องกับโรค เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากความไม่เข้าใจและพฤติกรรมการใช้ยาที่ไม่เหมาะสมของตัวผู้ใช้จ่ายเอง ดังนั้นจึงเป็นเหตุให้แรงงานมีความต้องการความรู้เรื่องการใช้จ่าย

การศึกษาเพื่อการมีรายได้เสริม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัญหาค่าครองชีพของแรงงานต่างด้าวที่มีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ดังนั้นแรงงานต่างด้าวจึงอยากศึกษาอาชีพเพื่อการมีรายได้เสริม ทั้งนี้เพื่อเพิ่มช่องทางการประกอบอาชีพ หรือเพิ่มรายได้ให้มากยิ่งขึ้น ให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต

เศรษฐกิจแบบพอเพียง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้แนะทางการดำรงชีวิต ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสแก่ประชาชนชาวไทย เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจทั้งในระดับประเทศ และระดับบุคคลเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในกระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ดังนั้นจึงเป็นเหตุให้แรงงานต่างด้าวมีความต้องการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจแบบพอเพียง

3. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ มีความสำคัญเพราะจุดมุ่งหมาย คือจุดที่ต้องพยายามไปให้ถึง นั่นคือการเรียนรู้ที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพชีวิตและการทำงาน และความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว การกำหนดจุดมุ่งหมายเป็นการกำหนดทิศทาง ที่ทำให้เห็นเป้าหมายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความชัดเจนและเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ

4. การวางแผนการเรียนการสอน สำหรับกลุ่มเป้าหมายแรงงานต่างด้าว ต้องคำนึงถึงภูมิหลังของผู้เรียน ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก ต้องเป็นที่น่าสนใจไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่าย ต้องตระหนักถึงเวลาที่เหมาะสมที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. แผนการเรียนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ลักษณะที่ดีของแผนการเรียน คือ เนื้อหาต้องสอดคล้องกับศักยภาพของกลุ่มเป้าหมาย ต้องมีความคิดรวบยอดที่เป็นหลักการสำคัญในเนื้อหาที่จัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สื่อที่ใช้ควรเลือกให้สอดคล้องกับเนื้อหา สื่อดังกล่าวต้องช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ

ในหลักการได้ง่าย และการวัดผลโดยคำนึงถึงเนื้อหา ความคิดรวบยอด จุดประสงค์ที่ทำการวัด (ก่อนเรียน ระหว่างเรียน หลังเรียน) เพื่อตรวจสอบว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

6. การแสวงหาวิทยากรและแหล่งการเรียนรู้ วิทยากรที่ดีมีคุณภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับแรงงานต่างด้าวควรมีความรู้ คือ เทคนิคการจัดกระบวนการเรียนรู้ การใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ และสื่อในจัดกระบวนการเรียนรู้ การสร้างแรงจูงใจ จิตวิทยาการเรียนรู้ผู้ใหญ่ การประเมินผล และความรู้เกี่ยวกับตัวผู้เข้ารับการฝึกอบรม สำหรับแหล่งการเรียนรู้ก็ควรมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และสะดวกในการเดินทางเข้าถึงได้ง่าย

7. การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยการแก้ไขปัญหา แนวความคิดนี้สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่แตกต่างจากการเรียนรู้ของเด็ก เพราะผู้ใหญ่มีประสบการณ์ มากกว่า ดังนั้นการเรียนการสอนต้องยึดหลักให้ตอบสนองต่อธรรมชาติของผู้ใหญ่ นั่นคือต้องรู้ หลักการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งโนลส์ (Knowles, 1980) เรียกวิชาการศึกษาผู้ใหญ่นี้ว่า แอนดราโกยี (Andragogy) ที่เป็นศาสตร์และศิลป์ในการช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ ซึ่งหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นี้กล่าวว่า 1) มโนทัศน์ของผู้เรียน (Self-concept) ผู้ใหญ่จะมีลักษณะที่เติบโต ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีวุฒิภาวะสูง มโนทัศน์ต่อตนเอง จะพัฒนาจากการพึ่งพาผู้อื่นไปเป็นการนำตนเอง เป็นตัวของตัวเอง 2) ประสบการณ์ของผู้เรียน (Experience) ผู้ใหญ่มีวุฒิภาวะมากขึ้น มีประสบการณ์อย่างกว้างขวางที่จะเป็นแหล่งทรัพยากรอันมีค่าของการเรียนรู้ ขณะเดียวกันก็จะมีพื้นฐานเปิดกว้างที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ 3) ความพร้อมที่จะเรียน (Readiness) ผู้ใหญ่มีความพร้อมที่จะเรียน เมื่อรู้สึกละเลิงนั้น “จำเป็น” ตอบบทบาทและสถานภาพทางสังคมของตน และ 4) แนวทางการเรียนรู้ (Orientation to learning) ผู้ใหญ่จะยึดปัญหาเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ มุ่งนำความรู้ไปใช้ทันที

8. การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำเป็นต้องจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เรียน ผ่านกิจกรรมนันทนาการที่ก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และผ่อนคลายความตึงเครียด อาจเป็นเป็นกิจกรรมการเคลื่อนไหวของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย หรือเปลี่ยนแปลงอิริยาบถ โดยกิจกรรมนั้นต้องทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ เพลิดเพลิน และสนุกสนาน

9. การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับแรงงานต่างด้าวที่มีปัญหาความสามารถในการใช้ภาษา ผู้จัดพึงต้องคำนึงถึงการออกแบบการสื่อสารที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อช่วยสื่อสารและเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

10. การมีส่วนร่วมของสถานประกอบการ ที่คำนึงถึงภารกิจในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาแรงงานต่างด้าวเป็นภารกิจของสถานประกอบการ และสังคมที่ต้องให้ความสนใจและระดม

สรรพกำลัง และทรัพยากรทั้งหลายทั้งปวงร่วมกัน เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาแรงงานต่างด้าวที่มีประสิทธิภาพ และจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม

11. การประเมินผลการเรียนรู้ เนื่องจากแรงงานต่างด้าวที่มีความแตกต่างกันด้าน สัญชาติ และภาษา ดังนั้นการประเมินผลที่เหมาะสม คือ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมีแบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ข้อดีของวิธีการสังเกตแบบ คือ 1) ทำให้ผู้วิจัยได้รับการยอมรับและสนิทสนมกับกลุ่มที่จะศึกษาโดยที่ผู้ถูกสังเกตไม่รู้ตัวว่าถูกสังเกตหรือเฝ้าดู จึงมี พฤติกรรมที่เป็นไปตามธรรมชาติ ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง 2) ทำให้เห็นภาพรวมของเหตุการณ์ ต่างๆ อย่างเป็นธรรมชาติมากที่สุด ทำให้เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย และ 3) สามารถตรวจสอบข้อมูลได้ซ้ำๆ

12. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่การปฏิบัติ นั้น หมายถึง การเรียนรู้ การได้รับความรู้ ทักษะ คุณค่า หรือความพึงใจ ที่ทำให้แรงงานต่างด้าว การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่การปฏิบัติ การ เรียนรู้คือกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด การเรียนรู้ของผู้ใหญ่มักเรียนรู้ ด้วยประสบการณ์ที่มีอยู่ แต่การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ผู้สอนนำเสนอ โดยการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนจะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐบาลควรกำหนดนโยบายในการจัดการศึกษาพัฒนาทักษะและความสามารถในการแสวงหาความรู้ของแรงงานต่างด้าว ตลอดจนการส่งเสริม สนับสนุน และสร้างแรงจูงใจให้ องค์กรภาคเอกชน องค์กรทางสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับแรงงานต่างด้าวเพื่อ เตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนต่อไป

1.2 กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดแผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน ในการใช้ทรัพยากร ทางการศึกษา การกำหนดขอบข่ายการปฏิบัติของหน่วยงานในสังกัด การปรับปรุงระเบียบกฎเกณฑ์ และวิธีปฏิบัติต่างๆ ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาแรงงานต่างด้าวอย่างเป็นรูปธรรม

1.3 สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ควรนำผลที่ ได้จากการวิจัยนี้ ไปกำหนดขอบข่ายภารกิจ ของหน่วยงาน และสถานศึกษาในสังกัด ที่สามารถ นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพชัดเจนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 สถานประกอบการที่มีแรงงานต่างด้าวในสถานประกอบการของตน ควรประสานงานกับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวที่พัฒนาขึ้นจากผลการวิจัยครั้งนี้

2.2 สถานประกอบการที่มีแรงงานต่างด้าวในสถานประกอบการ สามารถบูรณาการองค์ความรู้ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา และด้านรายได้และเศรษฐกิจ ตามกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวไว้ในกิจกรรมการดูแลแรงงานต่างด้าว เช่น การประชุมกิจกรรมนันทนาการ เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การวิจัยเพื่อหารูปแบบการจัดการศึกษา หรือการฝึกอบรมสำหรับแรงงานต่างด้าวที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพของสังคม และการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ประชาคมอาเซียนต่อไป

3.2 การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ

3.3 การวิจัยเพื่อหารูปแบบ ในการพัฒนาศักยภาพแรงงานต่างด้าวในสถานประกอบการเพื่อยกระดับฝีมือให้สูงขึ้น

3.4 การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าวอื่นนอกเหนือจากสัญชาติพม่า เขมร และลาว

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความภาษาไทย

- กมลลา แสงสีทอง. (2526). “สภาพการณ์ของคนชราในครอบครัวไทย : กรณีศึกษากลุ่มคนชราในสถานสงเคราะห์บ้านบางแค.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาอิสระสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2532). **ครอบครัวไทยในเมือง**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- การประเมินโครงการ. (2551). เข้าถึงเมื่อ 4 เมษายน. เข้าถึงได้จาก <http://www.school.ove.go.th/tonglaong/by.htm>.
- _____. (2551). เข้าถึงเมื่อ 17 เมษายน. เข้าถึงได้จาก <http://www.tipwan.com/tipwan/research/capter2.2.doc>
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2541). **การพัฒนาคนโดยวิธีการศึกษานอกโรงเรียน**. กรุงเทพฯ : ครูสภา ลาดพร้าว.
- _____. (2544). **การนิเทศการจัดกระบวนการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครูสภา ลาดพร้าว.
- _____. (2543). **การพัฒนายุทธศาสตร์ด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย**. อุบลราชธานี : ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- _____. (2543). **การปฏิรูปการศึกษาตลอดชีวิต : กรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์**. กรุงเทพฯ : รังสีการพิมพ์
- _____. (2544). **การศึกษานอกระบบและองค์กรในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย**. นครราชสีมา : สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร.
- _____. (2540). **ก้าวต่อไปของ กศน. มุมมองของนักคิด**. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตร.
- _____. (2545). **นโยบายและยุทธศาสตร์การศึกษานอกโรงเรียน ประจำปีงบประมาณ 2546**. กรุงเทพฯ: รังสีการพิมพ์
- _____. (2542). **แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตและปรัชญาการศึกษานอกโรงเรียน**. นครราชสีมา : มิตรภาพการพิมพ์
- _____. (2544). **แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตและปรัชญาการศึกษานอกโรงเรียน**. นครราชสีมา : มิตรภาพการพิมพ์.
- _____. (2544). **แนวทางในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย**. นครราชสีมา: สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร.

- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2534). แนวปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนในชุมชน. กรุงเทพฯ: ศรีเมืองการพิมพ์.
- _____. (2524). บันทึกการศึกษานอกโรงเรียน 2524. กรุงเทพฯ: กรมการศึกษานอกโรงเรียน.
- _____. (2542). ปรัชญา : นานาทักษะทางการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: กรมการศึกษานอกโรงเรียน
- _____. (2542). ผลการประเมินการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล ในระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย. กรุงเทพฯ: กรมการศึกษานอกโรงเรียน.
- _____. (2544). หลักการศึกษานอกโรงเรียน. นครราชสีมา : สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร.
- _____. (2545). เอกสารประชาสัมพันธ์กรมการศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพฯ: ฝ่ายประชาสัมพันธ์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน.
- กรมการศึกษานอกโรงเรียนและสำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). นโยบายส่งเสริม การศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2543.
- กรมวิชาการ. (2536). การศึกษาความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาของไทยในทศวรรษ 1990. กรุงเทพฯ: กองวิจัยทางการศึกษา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2519). แนวทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพฯ: องค์การค้ำคูลสภา.
- กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ.(2540). บทสังเคราะห์สถานการณ์คนข้ามชาติและทางเลือกนโยบาย การนำเข้าแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและ สังคมมหาวิทยาลัยมหิดล.
- กันตยา มานะกุล. (2550). “การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษา ชุมชนจอมจันทร์ หมู่ที่ 2 ตำบลสันทราย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย.” วิทยานิพนธ์ ปริญญาคุฎิปบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนคริน- ทรวโรฒ.
- กุหลาบ รัตนสังฆธรรม และคนอื่น ๆ. (2535). การพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในวิธีดำเนินงานวางแผน พัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานระดับหมู่บ้าน. กรุงเทพฯ : ส่วนโครงการ มหาวิทยาลัย สนับสนุนงานพัฒนาตามโครงการน้ำพระทัยจากในหลวงเพื่อพัฒนาภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวพระราชดำริ.
- กุศล สุนทรธาดา.(2540).รายงานสัมพันธ์และการจัดการธุรกิจอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- โกวิท วรพิพัฒน์. “การศึกษาตลอดชีวิต.” ใน **รวมบทความการศึกษานอกโรงเรียน เล่ม 9**, 63-71. กรุงเทพฯ: พระพัฒนาการพิมพ์, 2532.
- _____. (2533). “การจัดการศึกษาตามแนวการศึกษาตลอดชีวิตในประเทศไทย.” **การศึกษาแห่งชาติ** 24, 3 (กุมภาพันธ์-มีนาคม) : 11-20.
- โกศล สุนทรพฤกษ์. (2538). “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิต.” **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง**.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2526). **ปรัชญาการศึกษานอกโรงเรียน**. กรุงเทพฯ: สายส่งศึกษิต.
- _____. (2526). **ปรัชญาการศึกษานอกระบบ**. กรุงเทพฯ: ยูไนเต็โปรดักชั่น.
- คำตัน บุญมณี. (2545). **คุณภาพชีวิตของประชาชนในกำแพงนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จกมล สุวรรณานนท์. (2547). **ปัญหาแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : กรมการจัดหางาน.
- จิรพล ภูมิภักดี. (2546). “การศึกษาความต้องการแรงงานต่างด้าวของผู้ประกอบการในจังหวัดกาญจนบุรี.” **ภาคินพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏสวนดุสิต**.
- เจ็ดหล้า สุนทรวิภาค, ต่าย เชียงฉี และอุเทน ปัญโญ. (2547). **รายงานการวิจัยเชิงประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียน : กรณีภาคเหนือ**. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน.
- ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์. (2531). **ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง : วิชาปรัชญาการศึกษานอกโรงเรียน**. ลำปาง : ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคเหนือ.
- ชัยอนันต์ สุนทรวิช. (2541). **ทรัพยากรเพื่อการศึกษา**. กรุงเทพฯ : บริษัท ที.พี.พรินท์ จำกัด.
- ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ์. (2544). **การศึกษาผู้ใหญ่ : ปรัชญาตะวันตกและการปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณรงค์วิทย์ แสงทอง. (2546). **การบริหารงานทรัพยากรมนุษย์สมัยใหม่ภาคปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : บริษัท เอช อาร์ เซ็นเตอร์ จำกัด.

ณรงค์ศักดิ์ กงชัยภูมิ. (2542). “ศึกษาปัญหาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ที่เป็นเครือข่ายในจังหวัดชัยภูมิ.” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ดิเรก ศรีสุขโข. (2538). **รวมบทความทางการประเมินโครงการ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ถวิล อรัญเวศ. (2544). “นักบริหารมืออาชีพ.” **ประชาศึกษา** 51, 3 (กุมภาพันธ์ – มีนาคม): 28-32.

ทวีป ศิริธรรม. (2544). **การวางแผนพัฒนาและประเมินโครงการ**. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทศพล ทรรศนกุลนันท์. (2552). **การคุ้มครองสิทธิแรงงานต่างด้าวกับความมั่นคงของประเทศไทย**. เชียงใหม่ : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ทองอยู่ แก้วไทรชะ. (2535). **การประเมินผลการดำเนินงานห้องสมุดประชาชนของกรมการศึกษานอกโรงเรียน 2544**. กรุงเทพมหานคร : กรมการศึกษานอกโรงเรียน.

เทียนฉาย กีระนันท์. (2537). “การวางแผนและจัดทำโครงการของรัฐ.” ใน **รวมบทความทางการประเมินโครงการ**, 25-32. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธงชัย เจริญชัยชนะ. (2546). “การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานของประชาชนไทยในชนบท.” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นกร ศิวลิย. (2544). “**ผู้หนีภัยจากการสู้รบชาวพม่าในประเทศไทย : กรณีศึกษาจังหวัดตาก**.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นพแสน สมยานนทกุล. (2521). “ครูใหญ่ที่ดี.” **มิตรครู** 52,8 (มิถุนายน – กรกฎาคม) : 25-32.

นฤบาล จิตทยานันท์. (2545). **ปัจจัยที่ทำให้ผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่กระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นฤมล จันทรวง. (2543). **แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เพื่อการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน**. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน.

นโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, สำนัก. (2542). **การศึกษาแนวทางส่งต่อนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในทศวรรษหน้า**. กรุงเทพมหานคร : ศุภสภา.

- นวลน้อย ตีรรัตน์. (2549). “สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน.” **มติชนรายวัน** (11 มกราคม) : 4.
- นิติพงษ์ ส่งศรีโรจน์. (2540). “องค์กรธุรกิจเอกชนกับการพัฒนารายได้และคุณภาพชีวิตของชาวชนบท
ศึกษากรณีโครงการเกษตรผสมผสานตามแนวพระราชดำริของกลุ่มบริษัทเครือเจริญ
โภคภัณฑ์ ณ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์.” ภาคนิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นิวัฒน์ วาศิรศักดิ์. (2542). “การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางใน
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม.” วิทยานิพนธ์ปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิศาตร์ คิลปะเดช. (2540). **ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต “Population and development
of quality of life”**. ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- บรรณาธิการ. (2547). **คนต่างด้าวในประเทศไทยคือใครบ้าง**. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและ
สังคมมหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2539). **การบริหารโครงการ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เนติกุลการพิมพ์.
- ประยูร ผ่องอำไพ. (2544). “ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของครู
ประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประสิทธิ์ ดงยั้งศิริ. (2542). **การวางแผนและการวิเคราะห์โครงการ**. กรุงเทพฯ : บริษัท เม็ดทราย
พรินติ้ง.
- ปาริชาติ ศิวรักษ์ และสุนันทา เนตรนุช. (2549). “แนวคิดด้านการพัฒนาคน.” เอกสารประกอบการ
อบรม, 30 พฤศจิกายน 2549.
- ผาสุก พุทธเมธา. (2540). **คตินาบ้านกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2531). **หลักการศึกษามหาบัณฑิตในพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
- พระมหาประนอม ทองไพบูลย์. (2549). **การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการลดความทุกข์เพิ่ม
ความสุขสำหรับอุบาสก อุบาสิกา**.
- พิไลวรรณ แสงขำ และวรรณิ์ ศรีกุล. (2531). **รายงานผลการวิจัยสภาพปัญหาและความต้องการ
ของเด็กและเยาวชนที่จบมัธยมศึกษา ปีที่ 6 แล้วไม่ได้เรียนต่อ**. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

- พิมพ์ใจ ไมตรีเปรม. (2543). “การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโครงการสวัสดิการสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ภาธิดา สมิง. (2545). “ดัชนีจำแนกตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.).” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. **การจัดระบบการศึกษานอกระบบโรงเรียน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2536.
- ยิ่ง กิริตนิมิต. (2544). **หน้าที่และบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542**. นครราชสีมา : สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร.
- ยุวัฒน์ วุฒิมะ. (2524). **หลักและวิธีการและวิธีติดตามและประเมินผลโครงการ**. กรุงเทพฯ : ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- เยาวดี ราชชัยกุล. (2542). **การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2544). **การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : สำนักงานพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2546). **การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนะ บัวสนธิ์. (2540). **การประเมินผลโครงการการวิจัยเชิงประเมิน**. กรุงเทพฯ : ดันอ้อ แกรมมี่.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2530). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- รววิทย์ จินดาพล. (2547). **ภาวะผู้นำและทีมงาน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วรรภา ลำเจียกเทศ. (2530). “แนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัวในทัศนของสตรีที่สมรสแล้ว : ศึกษาเฉพาะกรณีสตรีที่มารับบริการจากศูนย์วิจัยการวางแผนครอบครัวโรงพยาบาลศิริราช.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิทยา จันทศิริลา. (2548). **การพัฒนาตนเอง**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิทย์ วิศทเวทย์. (2523). **ปรัชญาการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์.

วินิรณี ทศนะเทพ. (2542). “ความสัมพันธ์ระหว่างการทำหน้าที่ของครอบครัวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่.”
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิศนี ศิดตระภูณ. (2544). *คิดนอกโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: อักษรไทย.

วุฒิพล สกตเกียรติ. (2546). *การเรียนรู้ผู้ใหญ่และผู้เรียนผู้ใหญ่*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วุทธิศักดิ์ โกชนกุล. (2552). *การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ Andragogy*. เข้าถึงเมื่อ 15 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก
<http://www.pochanukul.com/?p=39>.

_____. (2550). *รูปแบบการจัดการความรู้ในองค์กร*. คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ศรัณย์ สุดใจ. (2548). “ การบริหารจัดการปัญหาชนกลุ่มน้อย : กรณีชาวไทยใหญ่ในกลุ่มผู้หลบหนี
เข้าเมืองจากพม่าประเภทมีถิ่นที่อยู่ถาวร.” วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคม
สงเคราะห์ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). *สังคมวิทยาการท่องเที่ยว*. ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏเลย.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2545). *ทฤษฎีการประเมิน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรีทัตติม พานิชพันธ์. (2527). “สัมพันธ์ภาพที่ดีในครอบครัว.” ใน *ประมวลบทความวิทยุ*, 116.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. (2542). “ครอบครัว.” เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาสวัสดิการครอบครัวและเด็ก
(สค.358). คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (อัดสำเนา).

สกล พรหมสิน. (2546). “ความสัมพันธ์ระหว่างการทำนิตชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพ
ชีวิตของประชาชน ตำบลหงส์เจริญ อำเภอบ้านไร่ จังหวัดชุมพร.” วิทยานิพนธ์ ศิลปะ
ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สนอง โลหิตพิเศษ. (ม.ป.ป.). *แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตและปรัชญาการศึกษานอกโรงเรียน*.
นครราชสีมา: ม.ป.ท.

สนอง โลหิตพิเศษ และคณะ. (2550). *การจัดการศึกษาเทียบเท่าเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตใน
ประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.

สมคิด พรหมชัย. (2542). *เทคนิคการประเมินโครงการ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

_____. (2532). *รายงานผลการประเมินครั้งแผนพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน ระยะที่ 6 (พ.ศ.
2530-2532)*. กรุงเทพฯ : กรมการศึกษานอกโรงเรียน.

สมใจ ฉัตรไทย. (2543). **คุณภาพชีวิตของแรงงานก่อสร้าง**. วิทยานิพนธ์ปริญญา

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. (2543). **สรรสาระพัฒนาหลักสูตร และการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบ**.

กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2543.

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์, วิศนีย์ ศิลตระกูล สุภรณ์ ปรีชาอนันต์. (2544). **เอกสารประกอบการอบรม**

ทางไกล โครงการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา. นครราชสีมา:

สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร.

สมหวัง พิชยานุวัฒน์, บรรณาธิการ. (2533). **รวมบทความทางการประเมินโครงการ**. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2544). **รวมบทความทางการประเมินโครงการ เล่มที่ 4**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2544). **วิธีวิทยาการประเมินศาสตร์แห่งคุณค่า**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท เท็ก

แอนด์เจอร์นัล พลัปปลิเคชั่น จำกัด.

สรรพชัย ห่อไพศาล. (2552). **การเรียนรู้แบบนำตนเอง Self-directed Learning**. เข้าถึงเมื่อ 12 มีนาคม.

เข้าถึงได้จาก http://elearning.spu.ac.th/content/hum111/main1_files/.

สวัสดิ์ ภูทอง. (2537). **ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐาน**

เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล. วารสารสุขภาพภาคประชาชน.

สุจินดา ม่วงมี. (2548). **ผู้เรียนผู้ใหญ่ : วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม ฉบับที่ 1**. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนิค.

สุชาดา เสือ. (2540). **ทำให้การของ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ กรณีเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519**. มุลนิธิ

โกมลคีมทอง.

สุทิน ศรีโมรา. (2548). **ศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา**

คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ สำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้น

พื้นฐานในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี

เขต3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนคณะ

ศึกษาศาสตร์,มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

สุธีรา นัยจันทร์. (2530). **“การศึกษายาทบทวนครอบครัวในการดูแลครอบครัวผู้สูงอายุ ศึกษาเฉพาะ**

กรณีครอบครัวผู้ใช้บริการทางสังคมผู้สูงอายุคนแดง และครอบครัวสมาชิกชมรม

ผู้สูงอายุโรงพยาบาลสงฆ์”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์

สังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุพรรณ นาคปานเอี่ยม. (2549). การศึกษาความต้องการของผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการที่ต้องการได้รับการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กรณีศึกษาบริษัทโกลไทยแลนด์ จำกัด. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุพัตรา สุภาพ. (2507). “ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางกับการกระทำผิดกฎหมายของเด็กและเยาวชน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุพัตรา สุภาพ. (2534). **สังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

_____. (2541). **ปัญหาสังคม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

_____. (2543). **สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

_____. (2544). **สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล. (2540). เปรียบเทียบแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุด 100 ตัวชี้วัด 4 วัด และ 26 ตัวชี้วัด 4 วัด. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต.

สุวิมล ตีรกันันท์. (2544). “ตัวแปร ตัวบ่งชี้และเกณฑ์ในการประเมินผล” **เทคนิคการประเมินโครงการ**. นนทบุรี: สำนักการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์. (2522). **การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่**. เข้าถึงเมื่อ 29 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก http://hrd.ru.ac.th/substance/html/ER644_6.html.

_____. (2522). **แรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่**. เข้าถึงเมื่อ 25 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก http://thai.net/edocomtech/adult_learner.html.

โสภา ขีลมีนน์ และคณะ. (2533). “กรณีศึกษาแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อในเด็กและเยาวชน ย่านชุมชนแออัด ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

_____. (2534). “การศึกษารูปแบบของครอบครัวไทยที่พึงปรารถนาในสังคมเมืองในประเทศไทย.” รายงานการศึกษาของคณะกรรมการสมรสร้างสรรค์สังคม สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.

_____. (2536). “บุคลิกภาพและพัฒนาการ: แนวโน้มพฤติกรรมปกติและการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเด็กและเยาวชน.” รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยมหิดล.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). นโยบายการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย
กรุงเทพฯ: คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

_____. (2544). การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพฯ:
บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

_____. (ม.ป.ป.). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวาน
กราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2544. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ. (2542).

_____. (2544). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2544-2559). กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค
จำกัดพิมพ์.

_____. (2542). รายงานเศรษฐกิจและการพัฒนาพ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2543). การประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และ
วัฒนธรรมระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ของกระทรวงศึกษาธิการระยะครึ่งแผน.
กรุงเทพฯ: องค์การคำครุสภา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). โอกาสทางการศึกษาของเด็กอพยพต่างด้าวและเด็กชน
เผ่าในจังหวัดสมุทรสาคร. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

_____. (2552). การวิจัยและพัฒนารูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กต่างด้าวใน
พื้นที่ชายแดน. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.(2553). แนวทางการจัดการ
เรียนรู้หลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.
กรุงเทพฯ: บริษัทไทยพับลิก เอ็ดดูเคชั่น จำกัด.

_____. (2553). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: บริษัทไทยพับลิก เอ็ดดูเคชั่น
จำกัด.

สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดนนทบุรี. (2552). การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าว.
นนทบุรี: สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดนนทบุรี.

สำนักมาตรฐานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2548). ดัชนีชี้วัดมาตรฐานความมั่นคงของ
มนุษย์. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาออกโรงเรียน. (2546). **สรุปผลการติดตามการดำเนินงานการใช้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544**. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. (2542). **การศึกษาแนวทางส่งต่อนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในทศวรรษหน้า**. กรุงเทพฯ: กุรุสภา.
- สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2552). **พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว**. เข้าถึงเมื่อ 25 มีนาคม. เข้าถึงได้จาก <http://115.31.137.7/workpermit/main/interest/practice.asp>
- สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. (2547). **คู่มือการดำเนินงานตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักเลขาธิการคุรุสภา. (2542). **การพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ฝ่ายวิจัยกองวิชาชีพครู.
- สุมาลี สังข์ศรี. **รายงานการวิจัยการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษ ที่ 21**. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ, 2544.
- สุรสิทธิ์ ภูขำนิ. “ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนทางไกล สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดกาฬสินธุ์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุนทร สุนันท์ชัย.(2532). “50 ปีของประสบการณ์จัดการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียนในประเทศไทย.” คิดเป็น 8, 3 (มิถุนายน – สิงหาคม) : 25-32.
- _____. (2537). **กฎหมายการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาตลอดชีวิตในสหรัฐอเมริกา**. กรุงเทพฯ: กรมการศึกษานอกโรงเรียน.
- อมรรัตน์ จันทวงศ์. (2552). **การเรียนรู้ด้วยตนเอง Self – directed Learning**. เข้าถึงเมื่อ 14 มีนาคม 2552. เข้าถึงได้จาก <http://gotoknow.org/blog/amornrat/39420>.
- อุ้นดา นพคุณ. (2523). **การศึกษานอกระบบโรงเรียน**. กรุงเทพฯ: เจริญผล.
- _____. (2528). **แนวคิดทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการพัฒนาชุมชนเรื่องคิดเป็น**. กรุงเทพฯ : ASPBAE.
- _____. (2546). **กรอบแนวความคิดการพัฒนาโปรแกรมอย่างมีส่วนร่วมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน**. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์. การศึกษานอกโรงเรียน : แนวทางการจัดและเสริมสร้างความเข้มแข็งของ
สังคมไทย. กรุงเทพฯ: รังสีการพิมพ์, 2544.

อุมพร ตรังคสมบัติ. (2535). “การหย่าร้างของบิดามารดา และภาวะซึมเศร้าในเด็ก.” วารสาร
กุมารเวชศาสตร์ 31,2: 112 – 121.

_____. (2538). “ภาวะซึมเศร้าในเด็กมัธยมต้นในเขตกรุงเทพมหานคร.” วารสารสมาคมจิตแพทย์
แห่งประเทศไทย 4,3: 163 – 172.

_____. (2539). “พฤติกรรมฆ่าตัวตายในเด็ก : การศึกษาในผู้ป่วยนอก แผนกกุมารเวชศาสตร์.”
วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 4, 3: 174 – 183.

_____. (2540). จิตบำบัดและการให้คำปรึกษารอบครัว. กรุงเทพฯ: ชันดำการพิมพ์.

_____. (2542). เด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ : การประเมินเชิงคุณภาพเกี่ยวกับความต้องการด้าน
สุขภาพและบริการในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หนังสือและบทความภาษาอังกฤษ

Arther, Anderson and American Productivity and Quality Center. (1996). “The Knowledge
Management.” Integrated, Press Pte Ltd., Singapore.

Boye, Patrick G. 1981. **Planning better Programme**. New York : McGraw-hill Book company.

Caffarella, R.S. **Planning Programs for adult learner**. San Francisco: jossey-Bass, 1994

Coombs, Philip, H. and M. Ahmed. (1973). **Attacking Rural Poverty: how Nonformal
Reduction Can Help**. UK: The John Hopkins University Press.

Coombs, Philip H., R.C. Prosser and M. Ahmed. (1973). **New Paths to Learning for Rual
Children And Youth**. West Haven. Conn: internation Council of Education.

Coopley, A.J. and R.H. Dave. (1978). **Lifelong Education and the Training for Teachers:
Developing a Curriculum for Teacher Education on the Basis of the Principles
Of Lifelong Education**. Oxford : Pergamon.

Dave, R.H. (1973). **Lifelong Education and School Curriculum**. Humburg: UNESCO.

Dave, R.H. and P. Lengrand. (1974). “Internation Review of Education.” Special issue on Lifelong
Education and Learning Strategies.

Dave, R.H. (1975). **Reflection on Lifelong Education and the school**. Hamburg: UNESCO.

Faure, E. et al. (1972). **Learning to Be: the World of Education Today and Tomorrow**. Paris:
UNESCO.

- Gabriel Carrol, (1991). **A. Non – formal Education**. Paris : Unity Nation Education, Scientific, and Cultural Organization.
- Ghiselli, Edwin E. (1971). **Exploration in Managerial Talent**. California : Goodyear Publishing Company.
- Good,C.V. (1973). **Dictionary of Education**. New York : McGraw – Hill Book Company.
- Jenkin, J. (1981). **Master For Learning : How to Teach Adult at a Distance**. London : Routledge and Kagan Paul.
- Knowles,Malcolm S.**The Modern Practice of Adult Education:From Pedragogy to Andragogy**.New York:Cambridge,The Adult Education Company,1980.
- Liu,B.C.(1975,January).Quality of life:Concept,Measure and Result
- Paulston, R.C. (1971). **Planning Nonformal Education Alternatives**. Manchester : University Mimeograph.
- Philip H.Coombs. **Non-Formal Education for Rural Development Strengthening Learning opportunities for children and Youth**.International for Educational Development.1973.
- Sahaunion. (2009). **พัฒนาการในวัยผู้ใหญ่**. Accessed March 28. Available from http://www.Sahaunion.com/hrm5/Webboard/images_upload/20068221739481.doc
- Sharma,R.C.(1975)**Population Trends resources and environment hand book on Population Education**. New Delhi : Tata Mcgraw-Hill.
- Sheffield, J.R., and V.P. Diejomaoh. (1971). **Nonformal Education in African Development**. New York : African-american.
- Sheffield, Tarry Cugene. (1990). “Organizational Training and Environmental Adaptation of Organization of Continuing Higher Education.” **Dissertation Abstract International** 51,6 (December) : 2234-A.
- Simkins, T. (1997). **Lifelong Education**. Manchester : Monograph.
- Skaker, R., and R.H. Dave. (1977). **Curriculum Evalution for Lifelong Education**. US: UNESCO.
- Thaiedresearch. (2009). **Andragogy ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่**. Accessed March 12. Available from http://www. Thaiedresearch.org/thaied_news/index1.phpMid=2570
- Tu.ac.th. (2009). **แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนานุคคลและการฝึกอบรม**. Accessed March 30 . Available from <http://www.tu.ac.th/org/ofrector/person/train/handbook/training.html>
- UNESCO. (1991). **APPEAL : Asia – Pacific program of education for All (National Studies : chaina)**. Bangkok : UNESCO.

สำนักหอสมุดกลาง

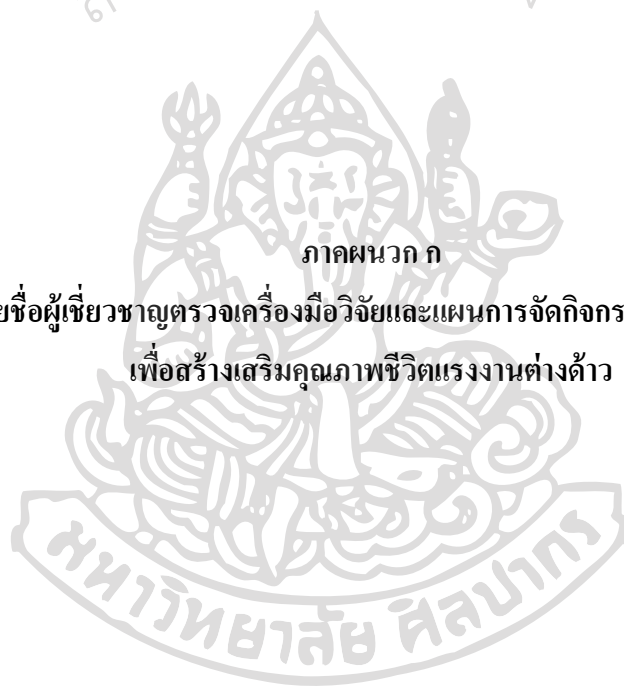

ภาคผนวก

สำนักหอสมุดกลาง

ภาคผนวก ก

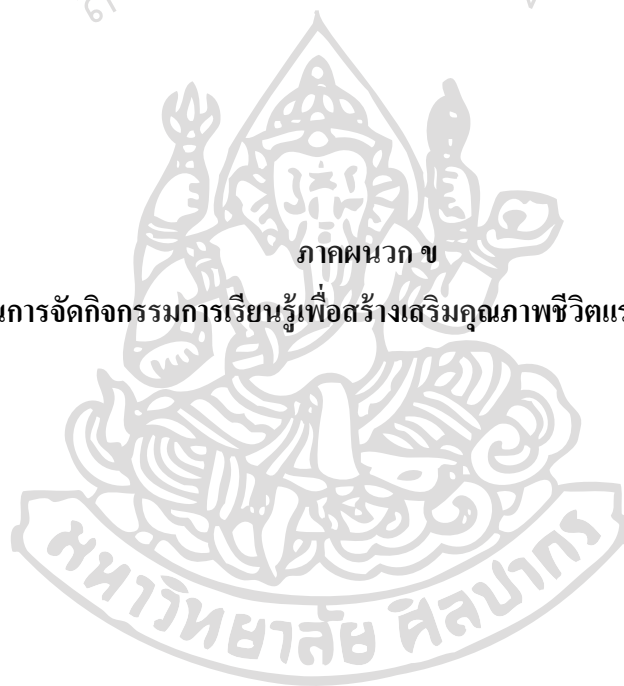
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัยและแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

สำนักหอสมุดกลาง

ภาคผนวก ข

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

สาระการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว (33 ชม.)

1. ปฐมนิเทศ (3 ชม.)
 - 1.1 วัตถุประสงค์
 - 1.2 ขอบข่ายกิจกรรม
 - 1.3 สาระ / วิธีการเรียนรู้ / การวัดผล
 - 1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับการเข้าร่วมกิจกรรม
 - 1.5 ทดสอบก่อนเรียน
2. ด้านสุขภาพ (9 ชม.)
 - 2.1 หลักการประกันสุขภาพ (3 ชม.)
 - 2.2 การใช้ยา (3 ชม.)
 - 2.3 อาหารที่ถูกสุขลักษณะ (3 ชม.)
3. ด้านการศึกษา (9 ชม.)
 - 3.1 ช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ (3 ชม.)
 - 3.2 ช่องทางการเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและฝึกอบรมตามความสนใจ (3 ชม.)
 - 3.3 การศึกษาเพื่อการมีรายได้เสริม (3 ชม.)
4. ด้านรายได้และเศรษฐกิจ (9 ชม.)
 - 4.1 การออมเงิน (3 ชม.)
 - 4.2 การแก้ไขปัญหาหนี้สิน (3 ชม.)
 - 4.3 เศรษฐกิจแบบพอเพียง (3 ชม.)
5. ปัจฉิมนิเทศ (3 ชม.)

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฐมนิเทศ

กิจกรรมที่ 1 เรา รู้จักกัน ความคาดหวัง และเรามาตกลงกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้วิทยากรและผู้เรียนได้รู้จักและสร้างความคุ้นเคยกัน
2. เพื่อทราบความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. เพื่อกำหนดข้อตกลงร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
4. เพื่อทราบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน

แนวคิด

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ในกิจกรรมการเรียนรู้จึงต้องสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้รู้จักซึ่งกันและกัน ผู้จัดการเรียนรู้ต้องวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน สภาพปัญหา สาเหตุของของปัญหา เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหาของผู้เรียนโดยวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะของการออกแบบการเรียนรู้ร่วมกัน และเมื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สิ้นสุดลง ผู้จัดการก็ต้องประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน ขณะเดียวกันก็จะทำให้ผู้จัดการเรียนรู้ได้ทราบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ของผู้จัดด้วย

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. วิทยากรแนะนำตนเอง และอธิบายวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร และแผนการจัดการเรียนรู้

2. จัดกิจกรรมสร้างความคุ้นเคย บอกความคาดหวัง และกำหนดข้อตกลงร่วมกัน

2.1 กิจกรรมเรา รู้จักกัน

2.1.1 วิทยากรแจกกระดาษการ์ดสี และปากกาเคมีและมอบหมายให้ผู้เรียนทำความรู้จักสมาชิกในกลุ่มให้ได้มากที่สุดในเวลา 2 นาที

2.1.2 เมื่อหมดเวลา หากคนที่สามารถทำความรู้จักเพื่อน ๆ ได้มากที่สุด และออกมาหน้าห้อง ให้ผู้เรียนแนะนำสมาชิกที่ตนเองเก็บข้อมูลมาให้คนอื่น ๆ ในห้องได้รู้จัก พร้อมอธิบายถึงวิธีการทำงานที่ประสบความสำเร็จ

2.1.3 ทำลักษณะเช่นนี้ต่อ จนทุกคนรู้จักกันทั้งกลุ่ม

2.1.4 วิทยากรกล่าวขอบคุณพร้อมสรุปผลของการจัดกิจกรรม

2.2 กิจกรรมความคาดหวัง

2.2.1 วิทยากรแจกกระดาษเอ 4 และมอบหมายให้ผู้เรียน เขียนความคาดหวังในการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ให้เวลา 3 นาที

2.2.2 เมื่อหมดเวลา วิทยากรเก็บกระดาษ และยกตัวอย่างความคาดหวังของผู้ร่วมกิจกรรม 2-3 ราย โดยไม่ระบุชื่อ

2.2.3 วิทยากรกล่าวขอบคุณพร้อมสรุปผลของการจัดกิจกรรม

2.3 กิจกรรมเรามาตกลงกัน

2.3.1 วิทยากรแจกปากกาเคมีและให้สมาชิกออกไปเขียนข้อตกลงร่วมกันที่กระดาษปรีฟ

2.3.2 เมื่อทุกคนเขียนเสร็จ วิทยากรก็สรุปข้อตกลงร่วมกัน

3. สมาชิกร่วมกันสรุปความคาดหวังและข้อตกลงในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน พร้อมเขียนความคาดหวังและข้อตกลงร่วมกันไว้ด้านหลังห้อง

4. วิทยากรประเมินความรู้พื้นฐานของผู้เรียนโดยใช้แบบประเมินก่อนเรียน

อุปกรณ์/ สื่อ

1. กระดาษการ์ดสี ปากกาเคมี
2. กระดาษเอ 4
3. กระดาษปรีฟ
4. แบบประเมินผลก่อนเรียน

เวลา 3 ชม.

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมของสมาชิกจากความสนใจในการร่วมกิจกรรม
2. ประเมินจากผลความรู้พื้นฐานของผู้เรียน

ใบกิจกรรม

1. ให้ผู้เรียนแนะนำตนเองกับสมาชิกในห้อง และให้สมาชิกแนะนำตนเอง แล้วจดยรายละเอียดการแนะนำตนเองของเพื่อนมาให้ได้มากที่สุด
2. ให้ผู้เรียนบอกความคาดหวังในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตครั้งนี้
3. ให้ผู้เรียนบอกความต้องการในกำหนดข้อตกลงของกลุ่ม

ใบความรู้ เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิต

สังคมมนุษย์เป็นสังคมที่ต้องการความเจริญก้าวหน้า ต้องการชื่อเสียง เกียรติยศ เงินทอง การยอมรับ จากวงสังคม และประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ซึ่งไม่มีใครเลยจะสามารถปฏิเสธได้ว่า ในแต่ละวันนั้น มนุษย์ต้องดิ้นรนขวนขวาย ไขว่คว้าหาสิ่งที่ตนพึงปรารถนาเพื่อให้ได้มา ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงเป็นการพัฒนาตนเองเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ปรับปรุงการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องและรองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ปัญหาที่สำคัญมีอยู่ว่า แล้วเราจะสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตสู่ความสำเร็จนั้นได้อย่างไร คำตอบที่ดีที่สุดคงหนีไม่พ้นเราต้องรู้จักตัวเราเองก่อน เพราะตัวเราเท่านั้นที่จะสามารถสร้างความสำเร็จให้กับตัวเองได้ ไม่มีใครสามารถทำแทนได้ ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “ดีชั่วอยู่ที่ตัวทำ สูงต่ำอยู่ที่ทำตัว”

ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตนั้นมีอยู่มากมาย และสิ่งหนึ่งที่เราไม่สามารถละเลยที่จะนึกถึงนั่นคือ ปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคและที่อยู่อาศัย ซึ่งนับเป็นปัจจัยพื้นฐานเบื้องต้นในการดำรงชีวิตที่สำคัญ ซึ่งมนุษย์ทุกคนจะขาดเสียมิได้

นอกจากนั้น การศึกษาก็นับว่าเป็นตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตอีกข้อที่สำคัญ เพราะทั่วโลกจะถือว่า “ประเทศ ที่มีอัตราการศึกษาของประชากรภายในประเทศอยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสูงนั้น ย่อมถือว่า ประชากรในประเทศนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย” เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา อังกฤษ เป็นต้น

การพัฒนาดตนเองเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต แบ่งออกได้เป็น 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. **ด้านร่างกาย** ได้แก่ การให้ความสำคัญกับสุขภาพ รู้จักบริโภคอาหารอย่างถูกสุขลักษณะและครบ 5 หมู่ หาเวลาพักผ่อนและออกกำลังกายเป็นประจำ เพื่อสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์

2. **อารมณ์** เป็นการสร้างเสริมสุขภาพจิตที่ดี รู้จักควบคุมอารมณ์ โดยการ หมั่นฝึกให้ทาน การทำงานอดิเรกที่ชื่นชอบ การเข้าร่วมกิจกรรมสันทนาการ การฝึกสมาธิ เป็นต้น

3. **ด้านสังคม** เป็น การสร้างการยอมรับ และยกย่องจากสังคม อันได้แก่ การเข้า ร่วมกิจกรรมกับเพื่อนๆ หรือจากหน่วยงานต่างๆ ที่จัดขึ้น การใช้เวลาว่างบำเพ็ญประโยชน์เพื่อชุมชน และการปฏิบัติตนโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม เป็นต้น

4. **ด้านสติปัญญา** เป็นการเพิ่มทักษะทางด้านความรู้ให้กับตนเอง อาทิเช่น การอ่านหนังสือ การเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ การศึกษาข้อมูลด้วยตนเองจากสื่อสารสนเทศ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ รวมไปถึงการหัดสังเกตและติดตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

เทคนิคในการพัฒนาตนเองเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น มีอยู่ด้วยกัน 6 ประการดังต่อไปนี้ คือ

1. **วางแผนล่วงหน้า** เพราะความสำเร็จที่ได้มาส่วนใหญ่มักจะมาจากแผนงานที่ชัดเจน มีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย กำหนดระยะเวลา รูปแบบของกิจกรรม ขั้นตอนการดำเนินงาน นอกจากนั้นแล้วหลังจากสิ้นสุดใน ทุก ๆ กิจกรรม ควรมีการวัดและประเมินผลตรวจสอบเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขสำหรับแผนงานครั้งใหม่ในคราวหน้าต่อไป

2. **ขจัดความขี้เกียจ** เพราะความขี้เกียจนี้แหละเป็นอุปสรรคสำคัญออกไป เพราะฉะนั้นเราจึงควรสกัดความขี้เกียจนี้ ตั้งแต่เริ่มต้น โดยการ ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง ปล่อยงานเป็นดินพอกหางหมู และควรลงมือปฏิบัติทันทีเมื่อพร้อม

3. **ฝึกนิสัยประหยัดอดออม** เพราะการใช้จ่ายที่ถูกต้องวิธีและสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เมื่อปล่อยให้ความขี้เกียจเข้ามาเยือนแล้วก็ยากเหลือเกินที่จะสมควรแก่ฐานะนั้น เป็นการสร้างระเบียบวินัย ขึ้นพื้นฐานให้แก่ตนเองและยังใช้เป็นหลักประกันที่แน่นอนเมื่อถึงคราวคับขันเร่งด่วนอีกด้วย

4. **หัดคิดในมุมสร้างสรรค์** เป็นการคิดเชิงบวก คิดแต่เรื่องที่ดีงาม มองปัญหาต่าง ๆ ให้เป็นเรื่องเล็กที่สามารถ แก้ไขได้ การหัดเปิดมุมมองใหม่ ๆ กับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รายล้อมรอบ ๆ ตัวนั้น เป็นการพัฒนาระบบการทาง ความคิดและสร้างทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้น

5. **ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค** ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เปรียบเสมือนกับบททดสอบบทหนึ่ง ที่จะนำทางเราสู่ความสำเร็จ เมื่อเราคิดจะลงมือทำการสิ่งใด ควรตั้งรับและเตรียมใจไว้ว่า “ทางเดินสู่ความสำเร็จนั้น ย่อมต้องมี อุปสรรคขวากหนามเป็นเพื่อนร่วมเดินทางด้วยเสมอ”

6. **เคารพตนเอง** โดยเชื่อมั่นในความสามารถ ให้โอกาสตนเองในการกล้าลองผิดลองถูก เพราะผู้ที่สามารถยึดหยัดอยู่บนความสำเร็จนั้นได้ ล้วนแล้วแต่ผ่านบททดสอบ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มานับไม่ถ้วน

จุดเริ่มต้นที่ดีในการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น คือ การเปิดใจยอมรับตนเอง การมีความพร้อมในการ ศึกษาเรียนรู้และมีสติตั้งรับกับการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอยู่เสมอ จะช่วยให้ คุณสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมได้อย่างมีความสุข

การประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฐมนิเทศ

1. สังเกตพฤติกรรมของสมาชิกจากความสนใจในการร่วมกิจกรรม
2. ประเมินจากผลการปฏิบัติงานทั้ง 3 กิจกรรม

ครั้งที่ 1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง หลักการประกันสุขภาพ

กิจกรรม หลักประกันสุขภาพดีกับเราอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนความรู้ในเรื่องหลักประกันสุขภาพ
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงหลักประกันสุขภาพและเลือกใช้หลักประกันสุขภาพได้ตามที่รัฐกำหนด

แนวคิด

หลักประกันสุขภาพ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและความจำเป็นของผู้ใช้แรงงานตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ดังนั้น หากผู้เรียนมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักประกันสุขภาพแล้วก็จะสามารถแสวงหาความรู้เกี่ยวกับหลักประกันสุขภาพ และเลือกใช้บริการสาธารณสุขตามหลักประกันสุขภาพได้อย่างถูกต้อง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 4 กลุ่มๆละ 5 คน และมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบในการบันทึกและสรุปข้อมูล การกล่าวขอบคุณ
2. ผู้เรียนนำเสนอข้อมูลที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมเรื่องหลักประกันสุขภาพ ให้ผู้เรียนที่ใช้หลักประกันสุขภาพ แลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการใช้หลักประกันสุขภาพของตนเอง
3. วิทยากรบรรยายให้ความรู้และสรุปบทเรียน
4. มอบหมายภารกิจให้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยา

อุปกรณ์ / สื่อ

1. วิทยากรจากหน่วยงานบริการสาธารณสุข
2. สื่อประกอบ ได้แก่ วีดิทัศน์ เอกสารประกอบการนำเสนอ
3. ใบความรู้ หลักประกันสุขภาพ ใบกิจกรรม

เวลา 3 ชม.

การประเมินผล

1. สังเกตการมีส่วนร่วมระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
2. สอบถามหลักประกันสุขภาพดีกับเราอย่างไรหลังจบกิจกรรมการเรียนรู้
3. ประเมินผลการเรียนรู้จากการอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ใบกิจกรรม “หลักประกันสุขภาพ”

ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม มอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคนทำหน้าที่ประธาน
รองประธาน เลขานุการ โดยมอบหมายบทบาทหน้าที่ในการสรุปผลที่ได้รับจากการบรรยาย
นำเสนอผลหน้าห้องเรียน

ใบความรู้ เรื่องหลักประกันสุขภาพ

แรงงานต่างด้าวมีสถานะเป็นแรงงาน สิทธิแรงงานขั้นพื้นฐานและสิทธิทางสังคมขั้นพื้นฐานของแรงงานต่างด้าว ได้รับการรับประกันอย่างเท่าเทียมกับแรงงานในประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญ ที่เกี่ยวข้องกับด้านแรงงานและกฎหมายอื่นๆ รวมทั้งกฎหมายแรงงาน ได้แก่ รัฐบัญญัติว่าด้วยมาตรฐานแรงงาน รัฐบัญญัติว่าด้วยค่าแรงขั้นต่ำและรัฐบัญญัติว่าด้วยการรับประกันการเรียกร้องค่าจ้าง และภายใต้รัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับการรับประกันทางสังคมและกฎหมายอื่น เช่น รัฐบัญญัติว่าด้วยการประกัน สุขภาพแห่งชาติ รัฐบัญญัติว่าด้วยการจ้างแรงงานต่างด้าวและ รัฐบัญญัติว่าด้วยการประกันค่าสินไหมทดแทนจากอุบัติเหตุทางอุตสาหกรรม เมื่อแรงงานต่างด้าวถูกละเมิดสิทธิ จะได้รับสิทธิดังกล่าวคืนมาตามขั้นตอนการเยียวยาสิทธิ

การประกันสุขภาพเป็นการประกันภัยประเภทหนึ่ง ซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงที่จะชดใช้เงินจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้เอาประกันภัย สำหรับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการรักษาพยาบาล ไม่ว่าค่ารักษาพยาบาลนั้นจะเกิดขึ้นจากการเจ็บป่วยจากโรคภัย หรืออุบัติเหตุก็ตาม

คำว่า “ สุขภาพ ” มีความหมายครอบคลุมถึง “ การเจ็บป่วย ” จากโรคภัย และ “ การบาดเจ็บ ” จากอุบัติเหตุ

การประกันสุขภาพ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การประกันภัยอุบัติเหตุและสุขภาพหมู่ และการประกันภัยอุบัติเหตุและสุขภาพรายบุคคล ทั้ง 2 ประเภท ให้ความคุ้มครองที่เหมือนกัน ความคุ้มครองหลักสามารถแบ่งออกได้เป็น 7 หมวด ได้แก่

1. การอยู่รักษาตัวในโรงพยาบาลในฐานะคนไข้ในติดต่อกันไม่น้อยกว่า 12 ชั่วโมง
2. การรักษาพยาบาลโดยการผ่าตัด และค่าปรึกษาแพทย์เกี่ยวกับการผ่าตัด
3. การดูแลโดยแพทย์
4. การรักษาพยาบาลที่เกิดจากคลินิก หรือแผนกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาล
5. การคลอดบุตร
6. การรักษาฟัน
7. การดูแลโดยพยาบาลพิเศษ ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามคำสั่งของแพทย์

การกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยจะขึ้นอยู่กับปัจจัย ประกอบด้วย

1. อายุ บุคคลทั่วไปเมื่อมีอายุมากขึ้นก็จะมีโอกาสเกิดปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพได้มากขึ้น และต้องใช้เวลาในการพักรักษาตัวนานกว่าบุคคลที่มีอายุน้อยกว่า
2. เพศ ความเสี่ยงภัยอาจจะไม่แตกต่างจากกันมากนัก แต่โดยปกติแล้ว เพศหญิงจะใช้เวลาในการฟื้นตัวนานกว่าเพศชาย

3. สุขภาพ บุคคลที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ โอกาสที่จะได้รับการบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยร้ายแรงย่อมเป็นไปได้น้อยกว่าบุคคลที่มีสุขภาพร่างกายอ่อนแอ หรือมีประวัติการเจ็บป่วยร้ายแรงมาก่อน

4. อาชีพ แสดงถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันซึ่งจะนำไปสู่ความเสี่ยงภัยหรือแนวโน้มที่จะได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วย

5. การดำเนินชีวิต แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมซึ่งจะมีผลต่อสุขภาพ หรืออุบัติเหตุของบุคคล สำหรับการหมู่ จะต้องมีการพิจารณาถึงจำนวนบุคคลที่จะเอาประกันภัยด้วย ถ้าจำนวนบุคคลมาก การกระจายความเสี่ยงจะมีมากกว่า อัตราเบี้ยประกันภัยต่ำลง

บริษัทมีสิทธิปฏิเสธการรับประกัน คนที่เป็นโรคร้ายแรง เช่น เอคส์ หรือ มะเร็ง จะไม่คุ้มครอง “โรคที่เป็นมาก่อนการทำประกันภัย” หากผู้ขอเอาประกันภัยมีสุขภาพไม่แข็งแรง หรือมีโรคประจำตัวหลายอย่าง บริษัทอาจจะพิจารณารับประกันภัยด้วยเบี้ยประกันภัยที่สูงกว่าคนปกติ หรืออาจจะไม่รับประกันภัยเลยก็ได้ ในกรณีที่ผู้ขอเอาประกันภัยเจ็บป่วยด้วยโรคที่รุนแรง เช่น เอคส์ มะเร็ง บริษัทก็จะไม่รับประกันภัย และถึงแม้บริษัทจะรับประกันภัย อัตราเบี้ยประกันภัยจะสูงมาก และผู้เอาประกันภัยก็จะไม่ได้รับการคุ้มครองใด ๆ หากเจ็บป่วยด้วยโรคดังกล่าว หรือเสียชีวิตเนื่องจากโรคดังกล่าว

หลักเกณฑ์ในการจ่ายค่าสินไหมทดแทนยึดหลักเกณฑ์เดียวกับการรับประกันภัยประเภทอื่น ๆ คือ “จ่ายตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง แต่สูงสุดไม่เกินจำนวนเงินที่เอาประกันภัยไว้”

ข้อยกเว้นความคุ้มครอง กรณีไม่คุ้มครองการเข้าพักรักษาตัวซึ่งมิได้เกิดขึ้นจากการบาดเจ็บ หรือป่วยไข้ ได้แก่ การทำหมัน การทำศัลยกรรม การลดความอ้วน การพักผ่อน รวมทั้งการรักษาโรคประสาท กามโรค การติดสิ่งเสพติด และการตรวจสายตา

ตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 มาตรา 5 กำหนดให้บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุข ที่มีมาตรฐาน และมีประสิทธิภาพตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติ ซึ่งบุคคลในที่นี้ หมายถึง บุคคลที่มีสัญชาติไทย ดังนั้น ผู้มีสิทธิหลักประกันสุขภาพ คือ บุคคลที่มีสัญชาติไทย มีเลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก และไม่มีสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลอื่นใดที่รัฐจัดให้

บุคคลที่มีสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลจากรัฐ เช่น ผู้มีสิทธิตามพระราชบัญญัติประกันสังคม เช่น ลูกจ้างที่ทำงานในกิจการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1 คน ขึ้นไปยกเว้น ลูกจ้างทำงานบ้าน หาบเร่ แผงลอย หรือลูกจ้างของบุคคลธรรมดา ที่ไม่มีการประกอบธุรกิจรวมอยู่ด้วย ผู้มีสิทธิตามพระราชกฤษฎีกาเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล เช่น ข้าราชการ ลูกจ้าง ประจำของส่วน

ราชการ และครอบครัว ผู้อยู่ในความคุ้มครองของหลักประกันสุขภาพอื่นที่รัฐจัดให้ เช่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานหรือเจ้าหน้าที่ในองค์กรอิสระ ครูโรงเรียนเอกชนในระบบ

การขอรับสิทธิหลักประกันสุขภาพ

ต่างจังหวัด ติดต่อลงทะเบียนสิทธิหลักประกันสุขภาพได้ที่ สถานีอนามัย (วัน - เวลา ราชการ) โรงพยาบาลของรัฐที่อยู่ใกล้บ้าน (วัน - เวลา ราชการ) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (วัน - เวลา ราชการ)

กรุงเทพมหานคร ติดต่อลงทะเบียนสิทธิหลักประกันสุขภาพได้ที่ สำนักงานเขตที่อยู่ใกล้บ้าน เปิดให้บริการในวันจันทร์ - ศุกร์ ตั้งแต่เวลา 08.00 - 16.00 น.

หลักฐานที่ใช้

1. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรประจำตัวที่มีรูปถ่ายซึ่งทางราชการออกให้ หากเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ใช้สำเนาสูติบัตร
2. สำเนาทะเบียนบ้านที่ผู้ขอมีชื่ออยู่
3. แบบคำร้องลงทะเบียนผู้มีสิทธิหลักประกันสุขภาพ/ขอเปลี่ยนหน่วยบริการประจำ กรณีพักอาศัยไม่ตรงตามทะเบียนบ้าน ให้แสดงหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้
 1. สำเนาทะเบียนบ้านของบุคคลที่ตนไปพักอาศัยอยู่ พร้อมหนังสือรับรองของเจ้าบ้าน
 2. หนังสือรับรองของผู้นำชุมชน ซึ่งรับรองว่าผู้ลงทะเบียนได้พักอาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ
 3. หนังสือรับรองของผู้นำจ้างหรือนายจ้าง
 4. เอกสารหรือหลักฐานอื่น เช่น สัญญาเช่าที่พัก ใบเสร็จรับเงินค่าเช่าที่พัก ใบเสร็จรับเงินค่าน้ำ ใบเสร็จรับเงินค่าโทรศัพท์บ้าน ฯลฯ ที่แสดงว่าผู้ลงทะเบียนได้พักอาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ จริง

แนวทางการปฏิบัติงานระบบประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว

กระทรวงสาธารณสุข มีภารกิจในการดำเนินการตรวจสอบสุขภาพ และประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง สัญชาติพม่า เขมร และลาว โดยมีกิจกรรมสำคัญ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การตรวจสอบสุขภาพประจำปี 2) บริการด้านการรักษาพยาบาล 3) บริการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค และ 4) การเฝ้าระวังโรค

การดำเนินการประกันสุขภาพกรณีแรงงานต่างด้าวย้ายที่อยู่

กรณีแรงงานต่างด้าวย้ายที่อยู่ข้ามเขตจังหวัด โดยข้อเท็จจริงแล้วนายจ้างจะต้องแจ้งย้ายออกที่สำนักทะเบียนในพื้นที่ที่แรงงานต่างด้าวจดทะเบียนไว้ และแจ้งขอเปลี่ยนนายจ้าง หรือแจ้ง

ย้ายที่อยู่อาศัยกับสำนักงานจัดหางานจังหวัดนั้นซึ่งจะได้รับอนุมัติได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับพิจารณาของสำนักงานจัดหางานจังหวัดนั้น ๆ เมื่อเสร็จสิ้นแล้ว จึงแจ้งที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด พร้อมแนบเอกสารการแจ้งย้ายที่อยู่ทั้งหมด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดต้องเก็บบัตรประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าวไว้ แล้วทำหนังสือแจ้งสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแห่งใหม่ที่แรงงานต่างด้าวย้ายไปประกันตน พร้อมดำเนินการโอนเงินในส่วนของการประกันสุขภาพให้กับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดที่รับช่วงประกันสุขภาพต่อไป ตามสัดส่วนเวลาที่เหลืออยู่

สิทธิประโยชน์ของผู้ป่วย (ตามมาตรการและแนวทางการดำเนินงานตรวจสอบสุขภาพและประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว กระทรวงสาธารณสุข 2551) ใช้แนวทางเดียวกันกับบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า แต่ผู้ป่วยต้องร่วมจ่ายในการเข้ารับบริการ ครั้งละ 30 บาท (รวมถึงเด็กต่างด้าว 0 – 12 ปีที่ขึ้นทะเบียน) ยกเว้น บริการส่งเสริมสุขภาพรวมถึงการวางแผน* ครอบครัวยุคใหม่ ป้องกันโรค เฝ้าระวังโรค แต่ต้องเข้ารับบริการในพื้นที่หน่วยบริการที่ระบุในบัตร หากใช้สิทธิบัตรนอกพื้นที่ที่ขึ้นทะเบียนไว้ ให้หน่วยบริการที่ให้บริการ เรียกเก็บเงินจากผู้รับบริการโดยตรง

1. ชุดสิทธิประโยชน์ครอบคลุมการบริการทางการแพทย์ ประกอบด้วย

1.1 การตรวจรักษาโรคและฟื้นฟูสภาพทั่วไป (ผู้ป่วยเสียค่าธรรมเนียมนั้นครั้งละ 30 บาท)

การตรวจ วินิจฉัย บำบัดรักษา การคลอดบุตรรวมทั้งการดูแลทารกแรกเกิดตั้งแต่วันคลอดจนถึงอายุ 28 วัน การฟื้นฟูสภาพทางการแพทย์ จนถึงสิ้นสุดการรักษา ตลอดจนการแพทย์ทางเลือกที่ผ่านการรับรองของคณะกรรมการประกอบโรคศิลปะ ประกอบด้วย

- 1.1.1 การถอนฟัน (รวมถึงการผ่าหรือถอนฟันคุด) การอุดฟัน การขูดหินปูน
- 1.1.2 ค่าอาหารและห้องผู้ป่วยสามัญ
- 1.1.3 ยาและเวชภัณฑ์ตามบัญชียาหลักแห่งชาติ
- 1.1.4 การจัดส่งต่อการรักษาระหว่างสถานพยาบาล

1.2 การรักษาพยาบาลที่มีค่าใช้จ่ายสูง

การรักษาพยาบาลที่มีค่าใช้จ่ายสูงตามเงื่อนไขค่าใช้จ่ายที่คณะทำงานดำเนินงานประกันสุขภาพ ตรวจสอบสุขภาพ และรักษาพยาบาลแรงงานต่างด้าว ส่วนกลางกำหนด

1.3 กรณีอุบัติเหตุฉุกเฉิน

กรณีอุบัติเหตุฉุกเฉินสามารถใช้บริการในสถานพยาบาลที่ขึ้นทะเบียนประกันตน โดยทั้งนี้จังหวัด/กรมการแพทย์ อาจปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม ยกเว้น แรงงานต่างด้าวในกิจการประมงทะเล ให้ใช้บริการในสถานพยาบาลที่แต่ละจังหวัดกำหนดในจังหวัดชายฝั่งทะเล 22 จังหวัด ได้แก่ กระบี่ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ชุมพร ตรัง ตรวด นครศรีธรรมราช นราธิวาส

ประจวบคีรีขันธ์ ปัตตานี พังงา เพชรบุรี ภูเก็ต ระนอง ระยอง สงขลา สตูล สมุทรปราการ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร และสุราษฎร์ธานี และให้สถานพยาบาลที่ให้บริการเรียกเก็บเงินค่ารักษาพยาบาลตามระบบกลุ่มวินิจัยโรคร่วม

1.4 การส่งต่อผู้ป่วยเพื่อการรักษาระหว่างสถานพยาบาล

กรณีที่สถานพยาบาลที่แรงงานต่างด้าวขึ้นทะเบียนประกันตนไว้ส่งต่อผู้ป่วย (แรงงานต่างด้าว) ไปยังสถานพยาบาลแห่งอื่นเพื่อการรักษาพยาบาล จะต้องตามจ่ายค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการส่งต่อผู้ป่วยไปรักษาพยาบาล กรณีส่งต่อภายในจังหวัดให้เป็นข้อตกลงของจังหวัด ในการกำหนดอัตราค่าตามจ่ายค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น หากการส่งต่อผู้ป่วยเป็นการส่งต่อออกนอกเขตพื้นที่จังหวัด การตามจ่ายค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการแนวทางการปฏิบัติงานระบบประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว

2. ขุดสิทธิประโยชน์ทางการแพทย์ที่ไม่คุ้มครอง (ผู้ป่วยต้องเสียค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด) มีดังนี้

- 2.1 โรคจิต
- 2.2 การบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาและสารเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด
- 2.3 ผู้ประสบภัยจากรถ ที่สามารถใช้สิทธิตาม พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ
- 2.4 การรักษาภาวะมีบุตรยาก
- 2.5 การผสมเทียม
- 2.6 การเปลี่ยนเพศ
- 2.7 การกระทำใด ๆ เพื่อความสวยงาม โดยไม่มีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์
- 2.8 การตรวจ วินิจฉัย และรักษาใด ๆ ที่เกินความจำเป็นและข้อบ่งชี้ทางการแพทย์
- 2.9 โรคเดียวกันที่ต้องใช้ระยะเวลารักษาตัวในโรงพยาบาลประเภทคนไข้ในเกิน 180 วัน ยกเว้นหากมีความจำเป็นต้องรักษาต่อ เนื่องจากมีภาวะแทรกซ้อนหรือข้อบ่งชี้ทางการแพทย์
- 2.10 การรักษาที่ยังอยู่ในระหว่างการค้นคว้าทดลอง
- 2.11 การรักษาผู้ป่วยไตวายเรื้อรังระยะสุดท้ายด้วยการล้างไต และการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม
- 2.12 ยาต้านไวรัสเอดส์ ยกเว้น กรณีเพื่อการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อจากแม่สู่ลูก และกรณีที่ผู้ติดเชื้อที่มีความจำเป็นต้องได้รับยาตามข้อบ่งชี้ทางการแพทย์ และได้รับเห็นชอบจากคณะกรรมการที่มีหน้าที่พิจารณา
- 2.13 การเปลี่ยนอวัยวะ
- 2.14 การทำฟันปลอม

3. บริการด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันและควบคุมโรคที่ได้รับการคุ้มครอง (ผู้ป่วยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมการให้บริการ 30 บาท) ประกอบด้วย

3.1 การให้คำแนะนำและใช้สมุดบันทึกสุขภาพประจำตัวในการดูแลสุขภาพแต่ละบุคคลอย่างต่อเนื่อง

3.2 การตรวจและดูแลเพื่อส่งเสริมสุขภาพหญิงตั้งครรภ์ ตลอดจนการให้บริการดูแลหลังคลอด

3.3 การตรวจสุขภาพกลุ่มเสี่ยง

3.4 การให้ยาด้านไวรัสเอดส์ กรณีเพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อจากแม่สู่ลูก

3.5 การวางแผนครอบครัว ประกอบด้วย การทำหมัน นิธิยาคุม ผังยาคุม และการจ่ายยาคุมกำเนิด

3.6 การเยี่ยมบ้าน และการดูแลผู้ป่วยที่บ้าน

3.7 การให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ผู้รับบริการในระดับบุคคลและครอบครัว

3.8 การให้คำปรึกษา สนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพ

3.9 การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปาก ได้แก่ การตรวจสุขภาพช่องปาก แนะนำด้านทันตสุขภาพ การให้ฟลูออไรด์เสริม ในกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อโรคฟันผุ

3.10 การควบคุมป้องกันโรค รวมทั้งการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคด้วยวัคซีนมาตรฐาน

แนวทางการเบิกจ่ายเงินค่าบริการทางการแพทย์กรณีค่าใช้จ่ายสูง ระบบประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว (สัญชาติพม่า เขมร และลาว)

1. หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และอัตราการจ่ายค่าบริการทางการแพทย์กรณีค่าใช้จ่ายสูง การจ่ายเงินกรณีบริการค่าใช้จ่ายสูง แบ่งเป็น 2 กรณี ได้แก่

1.1 กรณีการบริการผู้ป่วยใน ที่มีราคาสูง หน่วยบริการที่ให้บริการผู้ป่วยในที่ป่วยเป็นโรคที่มีค่าอาร์ดับเบิลยู (RW) ≥ 4.0 ตามระบบกลุ่มวินิจฉัยโรคร่วมฉบับที่ 4 ซึ่งคำนวณอัตราการจ่ายจาก คำนวณน้ำหนักสัมพัทธ์ ที่ปรับตามจำนวนวันนอน (Adj.RW) ในอัตรา 1 Adj.RW = 10,300 บาท จะได้รับการจ่ายชดเชยตรงจากกลุ่มประกันสุขภาพ

1.2 กรณีการบริการค่าใช้จ่ายสูงเฉพาะบางรายการ

1.2.1 รายการที่เป็นการรักษาผู้ป่วยในทั้งราย กลุ่มประกันสุขภาพ จ่ายเงินชดเชยให้หน่วยบริการโดยจ่ายทั้งรายแม้ว่าค่าอาร์ดับเบิลยู (RW) ≥ 4.0 ตามระบบกลุ่มวินิจฉัยโรค

รวม ฉบับที่ 4 ซึ่งคำนวณอัตราการจ่ายจากค่าน้ำหนักสัมพัทธ์ที่ปรับตามจำนวนวันนอน (Adj.RW) ในอัตรา 1 Adj.RW = 10,300 บาท ในการรักษาโรคที่มีค่าใช้จ่ายสูง ประกอบด้วย

- 1.2.1.1 การรักษาผู้ป่วยมะเร็งเรื้อรังด้วยเคมีบำบัดและรังสีรักษา
- 1.2.1.2 การรักษาผู้ป่วยบาดเจ็บทางสมองด้วยการผ่าตัด
- 1.2.1.3 การรักษาผู้ป่วยโรคหัวใจที่ต้องผ่าตัด
- 1.2.1.4 การทำหัตถการของเส้นเลือดหัวใจ ได้แก่
- 1.2.1.5 การผ่าตัดหัวใจในโรคหลอดเลือดหัวใจตีบ
- 1.2.1.6 การรักษาโรคเส้นหัวใจโดยใช้บอลลูนผ่านทางผิวหนัง
- 1.2.1.7 การรักษาผู้ป่วยด้วยการขยายหลอดเลือดหัวใจโดยการใส่

บอลลูน หรือการแก้ไขการอุดตันของหลอดเลือดหัวใจด้วยหัวใจ

1.2.1.8 เด็กแรกเกิดที่คลอดก่อนกำหนดต่างด้าวที่ขึ้นทะเบียนและเข้าสู่ระบบประกันสุขภาพที่มีภาวะผิดปกติ นับตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 28 วัน (ตั้งแต่วันที่ 29 เป็นต้นไป หน่วยบริการจะได้รับการชดเชยจากต้นสังกัด)

1.2.2 รายการที่เป็นส่วนหนึ่งของการบริการรักษาผู้ป่วย กลุ่มประกันสุขภาพ จ่ายเงินชดเชยให้หน่วยบริการเป็นค่าตรวจวิเคราะห์โรค/ค่ายา/ค่าอุปกรณ์/ค่าบริการ ที่เกี่ยวข้องกับการให้ยาตามจริงแต่ไม่เกินเพดานที่กำหนด โดยการเบิกค่าชดเชยดังกล่าวจะเป็นการเบิกส่วนเพิ่ม ประกอบด้วย

1.2.2.1 การให้เคมีบำบัดหรือรังสีรักษาสำหรับผู้ป่วยมะเร็ง กรณีผู้ป่วยนอก ให้เบิกได้ตามจริงแต่ไม่เกิน 4,000 บาท / การรักษา 1 ครั้ง

1.2.2.2 การให้ยาการรักษาติดเชื้อราในสมอง สำหรับผู้ติดเชื้อเอชไอวี (HIV)

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง หลักประกันสุขภาพ

ชื่อ.....นามสกุล.....

วิธีการประเมิน ให้สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนโดยให้คะแนน ข้อละ 2 คะแนน (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักประกันสุขภาพ (2 คะแนน)

.....

.....

.....

2. ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการขอรับสิทธิประกันสุขภาพ (2 คะแนน)

.....

.....

.....

3. ทักษะในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่อง ประกันสุขภาพ (2 คะแนน)

.....

.....

.....

4. ทักษะในการตอบคำถาม (2 คะแนน)

.....

.....

.....

5. เจตคติต่อการประกันคุณภาพ (2 คะแนน)

.....

.....

.....

แบบสรุปผลการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง หลักประกันสุขภาพ

วันที่ เดือน พ.ศ. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม คน

ที่	ชื่อ – สกุล	รายละเอียดการประเมิน					รวมคะแนน
		ความรู้ (2)	ความเข้าใจ (2)	ทักษะในการแลกเปลี่ยน (2)	ทักษะในการตอบคำถาม (2)	เจตคติ (2)	
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							

เกณฑ์การให้คะแนน

2 คะแนน เมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมแสดงออกและเอกสารการรายงานครบถ้วน

1 คะแนน เมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมแสดงออกหรือเอกสารการรายงาน เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง

0 คะแนน เมื่อผู้เรียนไม่มีพฤติกรรมแสดงออกหรือเอกสารการรายงานแต่อย่างใด

ครั้งที่ 2 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การไช้ยา

กิจกรรม ชีวิตปลอดภัย เมื่อไช้ยาถูกต้อง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับการไช้ยากับชนิดของโรคและอาการที่เกิดขึ้น
2. เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ที่ถูกต้อง
3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกไช้ยาได้ถูกต้อง

แนวคิด

กลุ่มผู้ใช้แรงงานต่างด้าว มักประสบปัญหาเกี่ยวกับการเจ็บป่วยและหาซื้อยารับประทานเอง โดยไม่มีความรู้เกี่ยวกับการไช้ยาที่ถูกต้อง จึงเป็นสาเหตุให้เกิดผลข้างเคียงจากการไช้ยา และบางรายอาจนำอันตรายมาสู่ชีวิตได้ การได้เรียนรู้เรื่องชนิดของยาต่าง ๆ ทั้งยาสมุนไพรและยาสามัญประจำ หลักการไช้ยาที่ถูกต้อง ก็จะทำให้ผู้ใช้แรงงานสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปดูแลสุขภาพชีวิตของตนเองให้ปลอดภัยได้

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. วิทยากรซักถามผู้เรียนว่ารู้จักยาสามัญประจำบ้านและยาสมุนไพร หรือไม่และให้ช่วยกันบอกชื่อยาที่ตนเองรู้จัก
2. เปิดวิดีโอ เรื่อง การไช้ยา ให้ผู้เรียนได้ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการไช้ยา
3. แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 2 กลุ่มๆละ 10 คน และให้ส่งตัวแทนมารับอุปกรณ์ใบความรู้ และใบกิจกรรม
4. วิทยากรแจกกล่องยาแล้วให้ผู้เรียนเล่นเกมแยกประเภทยาแต่ละชนิดว่าเป็นยาไช้ภายในหรือยาไช้ภายนอก โดยให้เวลาในการแยกประเภท 10 นาที
5. วิทยากรเฉลย และประกาศคะแนนกลุ่มที่ชนะ พร้อมกับอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการไช้ยาที่ถูกต้อง เช่น การแยกประเภทยาไช้ภายในหรือภายนอก, คุณลักษณะ, สรรพคุณ เป็นต้น
6. สรุปข้อมูลที่ได้รับจากการชมวิดีโอและความรู้จากการเล่นเกมพร้อมกับออกมานำเสนอโดยให้แต่ละกลุ่มใช้เวลาในการนำเสนอ 10-15 นาที ในประเด็น อันตรายจากการไช้ยา และวิธีการแก้ไขเบื้องต้น
7. วิทยากรสรุปผลการนำเสนอและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปรายและซักถาม

8. ประเมินผลการจัดกิจกรรม

9. วิทยากรมอบหมายภารกิจ ให้ผู้เรียนจัดทำข้อมูล เรื่อง อาหารที่ชอบ โดยบอก ส่วนประกอบของอาหาร สารอาหารหรือประโยชน์ที่ได้รับจากอาหารชนิดดังกล่าว มาคนละ 1 เรื่อง

อุปกรณ์ / สื่อ

1. สื่อวีดิทัศน์ เรื่อง การใช้ยาที่ถูกต้อง
2. ภาพโปสเตอร์ และตัวอย่างยาชนิดต่าง ๆ
3. ใบความรู้เกี่ยวกับการใช้ยา
4. กระดาษปรีฟ ปากกาเคมี
5. ใบกิจกรรม

เวลา 3 ชม.

การประเมินผล

1. สังเกตการมีส่วนร่วมในกระบวนการกลุ่ม การนำเสนอผลการชมวีดิทัศน์ และการอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้
2. ประเมินจากองค์ความรู้ที่ผู้เรียนสามารถแยกประเภทของยา บอกชื่อยาสามัญประจำบ้านและยาสมุนไพรมาอย่างละ 5 ชื่อ และนำเสนอหน้าชั้นเรียน
3. ประเมินผลการเรียนรู้จากการอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ใบกิจกรรม “การใช้ยา”

1. ให้ผู้เรียนชมวิดีโอเรื่อง การใช้ยา
2. แบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่มๆละ 10 คน
3. เล่นเกมแยกประเภทยาใช้ภายนอกและภายใน
4. ให้สรุปข้อมูลที่ได้รับจากการชมวิดีโอและจากการเล่นเกม กลุ่มละ 10 - 15 นาที
5. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม บอกถึงอันตรายจากการใช้ยาที่เคยมพบ วิธีแก้ไขเบื้องต้น

และอภิปรายร่วมกัน

6. ให้ผู้เรียนบอกชื่อยาสามัญประจำบ้านและยาสมุนไพรมาที่รู้จัก มาคนละ 5 ชื่อ

ใบความรู้ เรื่องการใช้ยา

ปัจจัยขั้นพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ เมื่อถึงคราวเจ็บป่วย ได้แก่ ยา ยาเป็นสิ่งที่ใช้ในการบำบัดรักษาอาการของโรคที่เกิดขึ้นแก่ร่างกายของเรา ยา หมายถึง สาร หรือสารเคมี ซึ่งมีผลต่อสิ่งมีชีวิตและไม่ใช่อาหารใช้ในการป้องกันรักษาหรือบำบัดโรคต่าง ๆ ในคนและสัตว์เพื่อให้พ้นจากการทรมาน หรือความเจ็บป่วยจากโรคภัยต่าง ๆ

ยารักษาโรคมีทั้งประโยชน์และโทษ หากเรารู้จักยาและวิธีใช้ยาอย่างถูกวิธี ในปริมาณที่ถูกต้องและในระยะเวลาที่เหมาะสม ก็จะส่งผลในการในการบำบัดรักษาได้ดี แต่ถ้าเราใช้ยาไม่ตรงกับโรคและใช้ยาในปริมาณไม่เพียงพอต่อการบำบัดรักษา รวมทั้งใช้ยาไม่เหมาะสมกับระยะเวลาและวิธีการก็อาจส่งผลเสียต่อร่างกาย ซึ่งเกิดจากอันตรายจากการใช้ยา

หลักและวิธีการใช้ยา

เพื่อให้เกิดความปลอดภัย เราควรคำนึงหลักการใช้ยา ดังนี้

1. **ใช้ยาให้ถูกกับโรค** คือใช้ยาให้ถูกกับอาการเจ็บป่วยของเรา ดังนั้น เมื่อเจ็บป่วยจึงควรไปพบแพทย์เพื่อรับยาที่ถูกต้อง และตรงตามแพทย์สั่ง
2. **ใช้ยาตามคำสั่งแพทย์** เท่านั้น เพื่อจะได้ใช้ยาถูกต้องตรงกับโรค ไม่ควรใช้ยาตามคำโฆษณา เพราะการโฆษณานั้นอาจแจ้งสรรพคุณยาเกินความจริง
3. **ใช้ยาให้ถูกวิธี** เนื่องจากการจะนำยาเข้าสู่ร่างกายมีหลายวิธี เช่น การกิน การฉีด การทา การหยอด การเหน็บ เป็นต้น ซึ่งการจะใช้วิธีใดก็ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของตัวยานั้นๆ ดังนั้น ก่อนใช้ยาจึงจำเป็นต้องอ่านฉลากศึกษาวิธีการใช้ให้ละเอียดทุกครั้งจะได้ใช้อย่างถูกต้อง
4. **ใช้ยาให้ถูกขนาด** คือการใช้ยารักษาโรคจะต้องไม่มากหรือน้อยเกินไปต้องให้ถูกขนาดตามที่แพทย์สั่งจึงจะให้ผลดีในการรักษา เช่น ให้กินครั้งละ 1 เม็ด วันละ 3 ครั้ง ก็ควรกินตามนี้ไม่ควรกิน 2 เม็ด หรือเพิ่มเป็นวันละ 4-5 ครั้ง เป็นต้น และการใช้ยาในแต่ละคนก็แตกต่างกัน โดยเฉพาะเด็กจะมีขนาดการใช้ที่แตกต่างจากผู้ใหญ่
5. **ใช้ยาให้ถูกเวลา** คือ ช่วงเวลาในการรับประทานยาหรือการนำยาเข้าสู่ร่างกายด้วยวิธีอื่นๆ เช่น หยอด เหน็บ ทา ฉีด เป็นต้น เพื่อให้ปริมาณของยาในกระแสเลือดมีมากพอในการบำบัดรักษาโดยไม่เกิดพิษและไม่น้อยเกินไปจนสามารถรักษาโรคได้ ซึ่งการใช้ยาให้ถูกเวลาควรปฏิบัติตามดังนี้
6. **ใช้ยาที่มีคุณภาพดี** คือ เลือกใช้ยาที่มีคุณภาพดี ไม่ใช้ยาเสื่อมคุณภาพหรือยาหมดอายุ

การรับประทานยาก่อนอาหาร ยาที่กำหนดให้รับประทานก่อนอาหารต้องกินก่อนอาหารอย่างน้อยครึ่งชั่วโมง ถึงหนึ่งชั่วโมง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ยาถูกดูดซึมได้ดี ถ้าลืมกินยาในช่วงดังกล่าวก็ให้กิน เมื่ออาหารมื้อนั้นผ่านไปแล้วยังน้อย 2 ชั่วโมง เพราะจะทำให้ยาถูกดูดซึมได้ดี

การรับประทานยาหลังอาหาร ยาที่กำหนดให้รับประทานหลังอาหารโดยทั่วไปจะรับประทานหลังอาหารทันที หรือหลังจากกินอาหารแล้วยังน้อย 15 นาที เพื่อให้ยาถูกดูดซึมเข้าสู่กระแสเลือดพร้อมกับอาหารในลำไส้เล็ก

การรับประทานยาก่อนนอน ยาที่กำหนดให้รับประทาน “ก่อนนอน” ให้กินยานี้หลังจากกินอาหารมื้อเย็นเสร็จแล้ว ไม่ต่ำกว่า 4 ชั่วโมง ก่อนเข้านอน

7. ใ้ยาให้ถูกมาตรฐาน คือ ใ้ยาที่มีตัวยาครบทั้งชนิดและปริมาณ ไม่ใ้ยาเสื่อมคุณภาพหรือหมดอายุ สามารถดูได้จากวัน เดือน ปีที่ระบุไว้ว่าผลิตเมื่อใด หมดอายุเมื่อใด เป็นต้น

8. ใ้ยาใ้ถูกกับคน คือ ต้องดูใ้ละเอียดยกก่อนใ้ว่า ยาชนิดใดใ้กับใคร เพศใด และอายุเท่าใด เพราะอวัยวะต่างๆ ในร่างกายของคนแต่ละเพศแต่ละวัยมีความแตกต่างกัน เช่น เด็กจะมีอวัยวะต่างๆ ในร่างกายที่ยังเจริญเติบโตไม่เต็มที่เมื่อได้รับยาเด็กจะตอบสนองต่อยาเร็วกว่าผู้ใหญ่ และสตรีมีครรภ์ก็ต้องคำนึงถึงทารกในครรภ์ด้วยเพราะยาหลายชนิดสามารถผ่านจากแม่ไปสู่เด็กได้ ทางรกอาจมีผลทำให้เด็กที่คลอดออกมาพิการได้ การใ้ยาในเด็กและสตรีมีครรภ์จึงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ

9. ใ้ยาใ้ถูกโรค คือ ใ้ยาใ้ตรงกับโรคที่เป็น ซึ่งจะเลือกใ้ยาตัวใดในการรักษานั้นควรจะใ้แพทย์ หรือเภสัชกรผู้รู้เป็นคนจัดใ้เราไม่ควรซื้อยา หรือใ้ยาตามคำบอกเล่าของคนอื่น หรือหลงเชื่อคำโฆษณา เพราะหากใ้ยาไม่ถูกกับโรคอาจทำให้ได้รับอันตรายจากยานั้นได้ หรือไม่ได้ผลในการรักษาและยังอาจเกิดโรคอื่นแทรกซ้อนได้

10. การใ้ยาใ้ถูกภายนอก ยาใ้ภายนอก ได้แก่ ขี้ผึ้ง ครีม ยาผง ยาเหน็บ ยาหยอด โดยมีวิธีการดังนี้

ยาใ้ทา ใ้ทาเพียงบางๆ เฉพาะบริเวณที่เป็นโรค หรือบริเวณที่มีอาการ

ยาใ้ถูนวด ใ้ทาและถูนวดบริเวณที่มีอาการเบาๆ

ยาใ้โรย ก่อนที่จะโรยยาควรทำความสะอาดและเช็ดบริเวณที่จะทาโดยใ้แห้งเสียก่อน ไม่ควรโรยยาใ้แผลสด หรือแผลที่มีน้ำเหลืองเพราะผงยาจะเกาะกันแข็งปิดแผล อาจเป็นแหล่งสะสมเชื้อโรคภายในแผลได้

ยาใ้หยด จะมีทั้งยาหยอดตา หยอดหู หยอดหรือพ่นจมูก โดยยาหยอดตาใ้ใ้หลอดหยดยาใ้ใ้มาโดยเฉพาะเวลาหยอดจะต้องไม่ให้หลอดสัมผัสกับตา ใ้หยดบริเวณกลาง

หรือหากตามจำนวนที่กำหนดไว้ในฉลากยาหยุดยาเมื่อเปิดใช้แล้วไม่ควรเก็บไว้ใช้นานเกิน 1 เดือน และไม่ควรใช้ร่วมกันหลายคน

11. การใช้ยาที่ใช้ภายนอกและยาที่ใช้ภายใน คือยาที่ใช้รับประทาน ได้แก่ ยาเม็ด ยาผง ยาน้ำ โดยมีวิธีการใช้ดังนี้

ยาเม็ด ที่ให้เคี้ยวก่อนรับประทาน ได้แก่ ยาลดกรดชนิดเม็ดยาที่ห้ามเคี้ยว ให้กลืนลงไปเลย ได้แก่ ยาชนิดที่เคลือบน้ำตาลและชนิดที่เคลือบฟิล์มบางๆ จับดูจะรู้สึกลิ้น

ยาแคปซูล เป็นยาที่ห้ามเคี้ยวให้กลืนลงไปเลย ทั้งชนิดอ่อน และชนิดแข็ง ซึ่งชนิดแข็งจะประกอบด้วยเปลือก 2 ข้างสวมกัน

ยาผง มีอยู่หลายชนิดและใช้แตกต่างกัน เช่น ตวงใส่ช้อนรับประทานแล้วดื่มน้ำตามหรือชนิดตวงมาละลายน้ำก่อน และยาผงที่ต้องละลายน้ำในขวดให้ได้ปริมาณที่กำหนดไว้ก่อนที่จะใช้รับประทาน น้ำที่นำมาใช้ต้องเป็นน้ำดื่มที่ดื่มสุกทิ้งให้เย็นแล้ว และควรใช้ยาให้หมดภายใน 7 วันหลังจากผสมน้ำแล้ว

12. ใช้ยาตามคำแนะนำที่พิมพ์ในฉลาก ปกติยาทุกชนิดจะมีฉลากยาเพื่อบอกถึงชื่อยา วิธีการใช้ และรายละเอียดอื่น ๆ ซึ่งเราจำเป็นต้องอ่านให้เข้าใจโดยละเอียดเสียก่อน ว่าเป็นยาที่เราต้องการใช้หรือไม่ และปฏิบัติให้ถูกต้องตามที่ฉลากยาแนะนำเอาไว้

ยาสามัญประจำบ้าน และลักษณะของยา

ยาสามัญประจำบ้าน หมายถึง ยาที่ใช้รักษาอาการเจ็บป่วยเล็กน้อยๆ เช่น ปวดศีรษะ ไอ จุกเสียด หรือใช้ในการรักษาพยาบาลเบื้องต้น เช่น รักษาบาดแผลเล็กน้อย ซึ่งยาเหล่านี้ควรมีไว้ประจำบ้าน เช่น ยาแก้ท้องเสีย ยาแก้ผดผื่นคัน ยาแดง แอลกอฮอล์ แอมโมเนีย ยารักษาแผลไฟไหม้หรือน้ำร้อนลวก เป็นต้น ยาสามัญประจำบ้าน เป็นยาที่ซื้อได้โดยไม่ต้องมีใบสั่งแพทย์และมีราคาถูก องค์การเภสัชกรรม กระทรวงสาธารณสุข ได้ผลิตยาชุดสามัญประจำบ้าน โดยจำหน่ายในราคาถูกมาก เรียกว่า ยาตำราหลวง ประกอบด้วย 14 รายการ ได้แก่

1. ยาคุมแก้หวัด	8. ลำลี
2. ยาแก้ไอ น้ำคำ	9. วิตามินบี 1
3. ยาลดกรด	10. ยาราคูนน้ำแดง
4. โซดาแร่ที่เม็ด	11. ยาหยดตา
5. ทิงเจอร์ฟัน การบูร	12. ยาใส่แผลสด
6. จี๊ซึ๊แก้ปวดบวม	13. แอสไพรินเม็ด
7. ด่างทับทิม	14. เหล้าแอมโมเนีย

ลักษณะยา เนื่องจากยามีหลายประเภท มีทั้งยากิน ยาทา ยาอมในแต่ละประเภทมีอีกหลายชนิดซึ่งมีวิธีการและข้อควรระวังแตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ลักษณะและประเภทของยา

การจำแนกประเภทของยา ตามพระราชบัญญัติยา ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2522 ได้ให้ความหมายว่า ยา หมายถึง สารที่ใช้ในการวิเคราะห์ บำบัดรักษา ป้องกันโรคหรือความเจ็บป่วยของมนุษย์และสัตว์ รวมทั้งใช้ในการบำรุงและเสริมสร้างสุขภาพร่างกายและจิตใจด้วย สามารถจำแนกได้เป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. ยาแผนปัจจุบัน หมายถึง ยาที่ใช้รักษาโรคแผนปัจจุบันทั้งในคนและสัตว์ เช่น ยาลดไข้ ยาปฏิชีวนะ ยาแก้ปวด ยาแก้แพ้ เป็นต้น
2. ยาแผนโบราณ หมายถึง ยาที่ใช้รักษาโรคแผนโบราณทั้งในคนและสัตว์ยาชนิดนี้จะต้องขึ้นทะเบียนเป็นตำรับยาแผนโบราณอย่างถูกต้อง เช่น ยามหานิลแท่งทอง ยาธาตุบรรจบ ยาเทพมงคล ยาเขียวหอม เป็นต้น
3. ยาอันตราย หมายถึง ยาที่ต้องควบคุมการใช้เป็นพิเศษ เพราะหากใช้ยาประเภทนี้ไม่ถูกต้องอาจมีอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ เช่น ยาปฏิชีวนะชนิดต่างๆ ยาจำพวกแก้คลื่นเหียนอาเจียน เป็นต้น
4. ยาสามัญประจำบ้าน หมายถึง ยาทั้งที่เป็นแผนปัจจุบันและแผนโบราณ ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติยาว่าเป็นยาสามัญประจำบ้าน เช่น ยาธาตุน้ำแดง ยาขับลม ยาเม็ดชัลฟากัวนิดีน ยาระบายแมกนีเซียม ดีเกลือ ยาเม็ดพาราเซตามอล เป็นต้น
5. ยาสมุนไพร หมายถึง ยาที่ได้จากพืช สัตว์ หรือแร่ ซึ่งยังไม่ได้นำมาผสมหรือเปลี่ยนสภาพ เช่น ว่านหางจระเข้ กระเทียม มะขาม มะเกลือ นอแรด เขี้ยวเสือ คิงเหลื่อม ดีเกลือ สารส้ม จุนสี เป็นต้น
6. ยาควบคุมพิเศษ ได้แก่ ยาแผนปัจจุบัน หรือยาแผนโบราณที่รัฐมนตรีประกาศเป็นยาควบคุมพิเศษ เช่น ยาระงับประสาทต่างๆ

รูปแบบของยา ยาที่ผลิตในปัจจุบันมีหลายรูปแบบ เพื่อสะดวกแก่การใช้ยาและให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ได้แก่

1. ยาเม็ด มีทั้งยาเม็ดธรรมดา เช่น พาราเซตามอล เม็ดเคลือบฟิล์ม เช่น ยาแก้ไอ ยาเม็ดเคลือบน้ำตาล เช่น ไวตามิน เม็ดเคลือบพิเศษ เพื่อให้ยาแตกตัวที่ลำไส้ เช่น ยาวัณโรค ยาแก้ปวด
2. ยาแคปซูล แคปซูลชนิดแข็ง ได้แก่ ยาปฏิชีวนะต่าง ๆ แคปซูลชนิดอ่อน ได้แก่ น้ำมันตับปลา วิตามินอี ปลอกหุ้มของยานี้จะละลายในกระเพาะอาหาร เพราะมีรสขมหรือมีกลิ่นแรง
3. ยาน้ำ มีหลายชนิด เช่น ยาแก้ไอ น้ำเชื่อม ยาแก้ไข้หวัดเด็ก

4. ยาฉีด ทำเป็นหลอดเล็ก ๆ และเป็นขวด รวมทั้งน้ำเกลือด้วย

นอกจากนี้ยังมียาฉีดฟ้าทาผิวหนัง บดผง ยาเหน็บ ยาหยอดตา ยาหยอดหู ยาหยอดจมูก ยาอม รูปแบบของยาขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายผู้ใช้

การเก็บรักษา เมื่อเราทราบถึงวิธีการใช้ยาที่ถูกต้องแล้ว ก็ควรรู้ถึงวิธีการเก็บรักษาที่ถูกต้องด้วย เพื่อให้ยามีคุณภาพในการรักษา ไม่เสื่อมคุณภาพเร็ว โดยมีวิธีการเก็บรักษา ดังนี้

1. ตู้ยาควรตั้งอยู่ในที่ที่แสงแดดส่องเข้าไปไม่ถึง ควรตั้งให้พ้นจากมือเด็ก โดยอยู่ในระดับที่เด็กไม่สามารถหยิบถึง เพราะยาบางชนิดมีสีสวย เด็กอาจนึกว่าเป็นขนมมารับประทาน จะก่อให้เกิดอันตรายได้

2. ไม่ตั้งตู้ยาในที่ชื้น ควรตั้งอยู่ในที่ที่อากาศถ่ายเทได้สะดวก ควรเก็บยาให้ห่างจากห้องครัว ห้องน้ำและต้นไม้

3. ควรจัดตู้ยาให้เป็นระเบียบ โดยแยก ยาใช้ภายนอก ยาใช้ภายใน และเวชภัณฑ์ เพื่อป้องกันอันตรายจากการหยิบยาผิด อันตรายจากการหยิบยาผิด

4. เก็บรักษาไม่ให้ถูกแสงสว่าง เพราะยาบางชนิดหากถูกแสงแดด จะเสื่อมคุณภาพจึงต้องเก็บในขวดทึบแสงมักเป็นขวดสีชา เช่น ยาหยอดตา ยาวิตามิน ยาปฏิชีวนะ ที่สำคัญควรเก็บยาตามที่ฉลากกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด แต่ถ้าฉลากไม่ได้บ่งไว้ก็เป็นที่เข้าใจว่าให้เก็บในที่ป้องกันความชื้นได้ดี ไม่เก็บยาในที่อุณหภูมิสูงเกินไป หรือไม่นำยาไปแช่แข็ง การเก็บรักษายาที่ถูกต้องย่อมได้ยาที่มีประสิทธิภาพ และยาจะไม่เสื่อมคุณภาพเร็วซึ่งจะให้ผลในการรักษาเต็มที่

อันตรายจากการใช้ยา และความเชื่อที่ผิดเกี่ยวกับยา

ยาเป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์ถ้าใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสมในขณะเดียวกัน ถ้าใช้ยาไม่ถูกต้องก็จะมีโทษมหันต์ ทำให้ไม่หายจากการเจ็บป่วยและอาจมีอันตรายถึงชีวิต

1. อันตรายเกิดจากการใช้ยาเกินขนาด เกิดจากการรับประทานยาชนิดเดียวกันในปริมาณมากกว่าที่แพทย์กำหนด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกายจนถึงขั้นเสียชีวิตได้

2. อันตรายเกิดจากการใช้ยาเสื่อมคุณภาพ เช่น การรับประทานยาหมดอายุ นอกจากอาการเจ็บป่วยไม่หายแล้ว ยังอาจทำให้อาการทรุดหนักเป็นอันตรายได้

3. อันตรายจากการใช้ยาคิดต่อกันเป็นเวลานาน ยาบางชนิดเมื่อใช้ติดต่อกันเป็นเวลานานอาจสะสมทำให้เป็นพิษต่อระบบต่าง ๆ ของร่างกาย นอกจากนั้นการใช้ยาคิดต่อกันนาน ๆ อาจทำให้เกิดการติดยา เช่น ยาแก้ปวดบางชนิด

4. อันตรายจากการใช้ยาจนเกิดการดื้อยา เกิดจากการรับประทานยาไม่ครบจำนวนตามแพทย์สั่ง หรือยังไม่ทันจะหายจากโรค ผู้ป่วยก็เลิกใช้ยานั้นๆ ทั้งๆ ที่เชื้อโรคในร่างกายถูกทำลายไม่หมด ทำให้เชื้อโรคนั้นปรับตัวต่อต้านฤทธิ์ยา ทำให้ยารักษาไม่ได้ผล

5. อันตรายที่เกิดจากการใช้ยา โดยไม่ทราบถึงผลข้างเคียงของยาบางชนิด มีผลข้างเคียงต่อร่างกาย เช่น ยาแก้หวัด ช่วยลดน้ำมูกและลดอาการแพ้ต่างๆ แต่มีผลข้างเคียงทำให้ผู้ใช้ รู้สึกง่วงนอนซึมเซา ถ้าผู้ใช้ไม่ทราบ และไปทำงานเกี่ยวกับเครื่องจักร หรือ ขับจักรยานพาหนะ ก็จะก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย

ยาที่หญิงตั้งครรภ์ไม่ควรใช้

ยาคุมกำเนิด บูลี ยาเสพติด (เช่น ผิ่น เฮโรอีน ฯลฯ) ยานอนหลับ แอสไพริน สอร์โม่เนเพส (เช่น เอสโตรเจน โปรเจสเตอร์โรน แอนโดรเจน ฯลฯ) สเตียรอยด์ (เช่น เพรดนิโซโลน เดกซาเมธาโซน ฯลฯ) ซัลฟา เตตราไซคลิน ไคเลนดิน (ใช้รักษาโรคลมชัก) ยาแก้คลื่นไส้อาเจียน (ถ้าจำเป็นให้ใช้วิตามินบี 6) ยาขับเลือดพวกเออร์กอต

ยาที่หญิงเลี้ยงลูกด้วยนมตัวเองไม่ควรใช้

ยารักษาโรคคอกพอกเป็นพิษ ยาขับเลือดพวกเออร์กอต แอสไพริน ยานอนหลับและยากล่อมประสาท ซัลฟา เตตราไซคลิน ยาระบาย ยาคุมกำเนิด รีเซอร์พิน (ใช้รักษาความดันเลือดสูง)

ข้อแนะนำในการหาหมอ

ควรหาหมอทันทีเมื่อรักษากันเองแล้วไม่ดีขึ้น หรือสงสัยว่ามีอาการรุนแรง

ข้อแนะนำการใช้ยา

1. ควรใช้ยาที่รู้จักคุณและโทษเป็นอย่างดีแล้ว
2. เลือกใช้ยาเป็นตัว ๆ ตามอาการและสาเหตุของโรค
3. ควรกินยาให้ได้ขนาด (เทียบตามอายุ) และเมื่ออาการดีขึ้นแล้วก็ต้องกินให้ครบตามกำหนดระยะเวลาของยาแต่ละชนิด โดยเฉพาะกลุ่มยาปฏิชีวนะ
4. เมื่อกินยาหรือใช้ยาแล้วอาการไม่ดีขึ้น หรือมีอาการรุนแรงขึ้น ควรไปหาหมอโดยเร็ว
5. เมื่อกินยาหรือใช้ยาแล้วมีอาการแพ้ เช่น มีผื่นแดง ผื่นคัน หนองตามวม หายใจหอบแน่น ควรหยุดยาและปรึกษาหมอผู้ที่มีประวัติแพ้ยาก่อนใช้ยาครั้งต่อไปควรปรึกษาแพทย์หรือเภสัชกร
6. ควรซื้อยาจากร้านขายยาที่รู้จักกันและไว้ใจได้
7. เวลาซื้อยาควรบอกชื่อยาที่ต้องการเป็นตัวย่อ อย่าให้คนขายหยิบยาชุด ยาซอง หรือยาที่ไม่รู้จักสรรพคุณให้ เพราะอาจเป็นอันตรายได้ โดยเฉพาะยาที่เข้าสเตียรอยด์ (เพรดนิโซโลน เดกซาเมธาโซน) และยาปฏิชีวนะ
8. เด็กเล็ก หญิงตั้งครรภ์และหญิงที่เลี้ยงลูกด้วยนมตัวเอง ต้องเลือกยาที่ไม่มียาอันตรายต่อเด็กหรือทารกในท้อง

การประเมินผล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การใช้ยา

1. สังเกตการณ์มีส่วนร่วมในกระบวนการกลุ่ม การนำเสนอผลการชมวิดิทัศน์และการอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้
2. ประเมินจากความรู้ให้ผู้เรียนบอกชื่อยาสามัญประจำบ้านและยาสมุนไพรมาอย่างน้อย 5 ชื่อ และนำเสนอหน้าชั้นเรียน

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การใช้ยา

ชื่อ.....นามสกุล.....

วิธีการประเมิน ให้ประเมินความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม (10 คะแนน)

1. ความรู้เกี่ยวกับการใช้ยา (2 คะแนน)

.....

.....

.....

2. ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ยาที่ถูกต้อง (2 คะแนน)

.....

.....

.....

3. ทักษะในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่อง การใช้ยา (2 คะแนน)

.....

.....

.....

4. ทักษะในการตอบคำถาม (2 คะแนน)

.....

.....

5. เจตคติต่อการใช้ยา (2 คะแนน)

.....

.....

.....

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การใช้ยา

วันที่ เดือน พ.ศ. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม คน

ที่	ชื่อ – สกุล	รายละเอียดการประเมิน					รวมคะแนน
		ความรู้ (2)	ความเข้าใจ (2)	ทักษะในการแลกเปลี่ยน (2)	ทักษะในการตอบคำถาม (2)	เจตคติ (2)	
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							

เกณฑ์การให้คะแนน

2 คะแนน เมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมแสดงออกและเอกสารการรายงานครบถ้วน

1 คะแนน เมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมแสดงออกหรือเอกสารการรายงาน เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง

0 คะแนน เมื่อผู้เรียนไม่มีพฤติกรรมแสดงออกหรือเอกสารการรายงานแต่อย่างใด

ครั้งที่ 3 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง อาหารที่ถูกสุขลักษณะ

กิจกรรม อาหารที่ดีมีประโยชน์ต่อร่างกาย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจในการรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกอาหารที่มีสารอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองได้
3. เพื่อให้ผู้เรียนทราบเรื่องของสุขภาพอาหาร

แนวคิด

ร่างกายของคนเราต้องการอาหาร เพราะอาหารเป็นสิ่งจำเป็นต่อร่างกายและจิตใจ ด้านร่างกาย คือ เพื่อบำบัดความหิว และเพื่อนำสารอาหารไปสร้างสุขภาพอนามัย และพัฒนาการทางสมอง ส่วนด้านจิตใจนั้น เพื่อสร้างสุขภาพจิตที่ดี แต่ในปัจจุบันคนเรามากไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องของการรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ใช้แรงงานที่มักให้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการทำงาน และรับประทานอาหารเพียงแค่นี้ให้ครบมือ แต่ไม่ได้คำนึงถึงคุณค่าประโยชน์ของสารอาหารที่รับประทานเข้าไป การได้รับรู้เรื่องของการรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ จะช่วยให้ร่างกายได้รับสารอาหารที่ถูกต้อง เพียงพอเพียงพอต่อการใช้พลังงานในส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย และจะทำให้มีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรงขึ้น

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. วิทยากรแจกเนื้อเพลงอาหารหลัก 5 หมู่ และร้องเป็นตัวอย่างให้กับผู้เรียน แล้วให้ผู้เรียน ร้องตาม 2 เที้ยว
2. วิทยากรซักถามเกี่ยวกับการรับประทานอาหารในแต่ละวันว่าใครรับประทานอาหารอะไรบ้างและบันทึกไว้ในกระดาศ พร้อมแจกใบความรู้เรื่อง อาหารที่ถูกสุขลักษณะ
3. แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 4 กลุ่มๆละ 5 คน
4. กลุ่มส่งตัวแทนออกมารับประทานอาหารที่วิทยากรเตรียมไว้ กลุ่มละ 1 ชุด และให้ศึกษาใบความรู้ถึงส่วนประกอบของอาหาร สารอาหารและประโยชน์ที่ได้รับจากอาหารชนิดดังกล่าว
5. วิทยากรสรุปผลการนำเสนอ ให้ความรู้เพิ่มเติม
6. ให้ผู้เรียนบันทึกในกระดาศที่วิทยากรให้เขียนตามข้อ 1 ว่าตนเองรับสารอาหารอะไรบ้างจากอาหารที่รับประทาน และมีประโยชน์ต่อร่างกายอย่างไรบ้าง และสรุปความรู้จากการนำเสนอของแต่ละกลุ่ม
7. วิทยากรบรรยายเรื่องอาหารที่ถูกสุขลักษณะ

8. อภิปราย/ซักถาม

9. มอบหมายภารกิจ ให้ผู้เรียนศึกษาข้อมูลการรับรู้ข่าวสารในหัวข้อ ข่าวการเมือง ข่าวพระราชกรณียกิจ และข่าวเศรษฐกิจ จากสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ แล้วนำข้อมูลมาเสนอในครั้งต่อไป

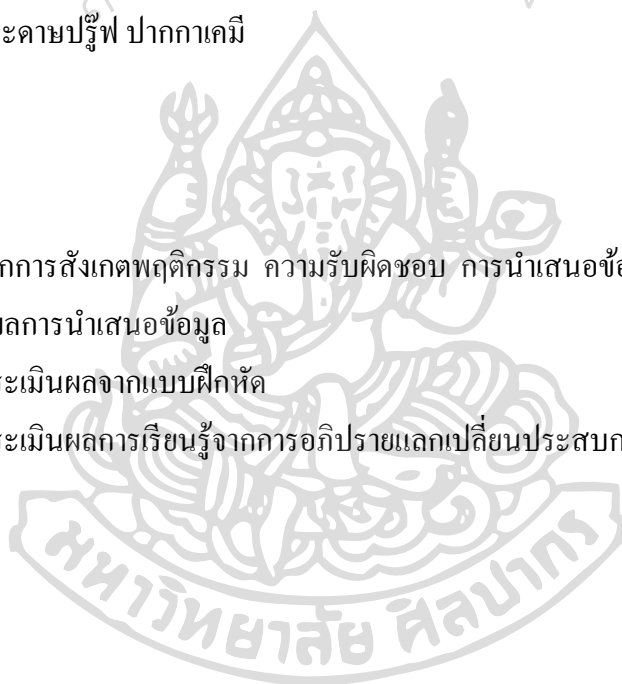
อุปกรณ์/ สื่อ

1. ประเด็นการอภิปราย
2. อาหาร
3. เนื้อเพลงอาหารหลัก 5 หมู่
4. กระดาษเอ 4
5. กระดาษปรีฟ ปากกาเคมี

เวลา 3 ชม.

การประเมินผล

1. จากการสังเกตพฤติกรรม ความรับผิดชอบ การนำเสนอข้อมูล
2. คุณผลการนำเสนอข้อมูล
3. ประเมินผลจากแบบฝึกหัด
4. ประเมินผลการเรียนรู้จากการอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ใบกิจกรรม

1. ร้องเพลงเนื้อเพลงอาหารหลัก 5 หมู่

เนื้อเพลงอาหารหลัก 5 หมู่

อาหารหลัก 5 หมู่ของไทย ทุกคนจำไว้อย่าได้แปดพัน

หมู่ 1 กินเนื้อ นม ไข่ ถั่วเมล็ดช่วยให้เติบโตแข็งแรง

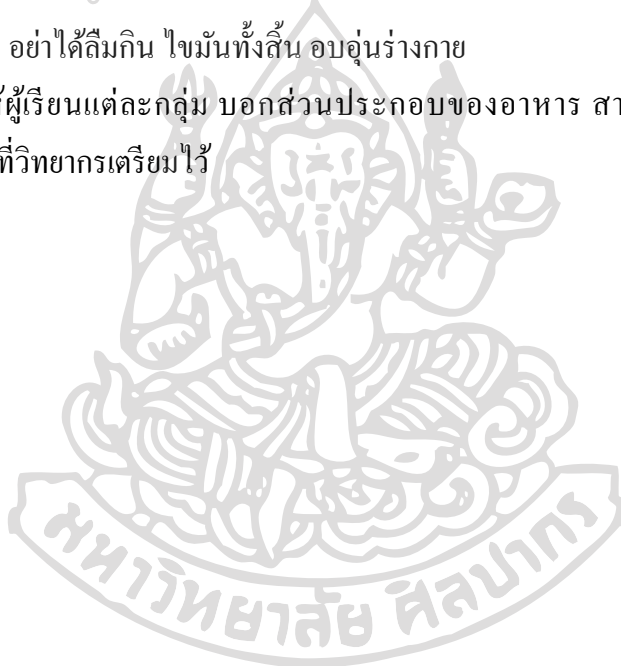
หมู่ 2 ข้าว แป้ง เผือก มัน และน้ำตาล จะให้พลัง

หมู่ 3 กินผักต่างๆ สารอาหารมากมายกินเป็นอาเจียน

หมู่ 4 กินผลไม้ สีสันเขียวเหลืองบ้างมีวิตามิน

หมู่ 5 อย่าได้ลืมกิน ไขมันทั้งสี่ อบอุ่นร่างกาย

2. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม บอกส่วนประกอบของอาหาร สารอาหารและประโยชน์ที่ได้รับจากอาหารที่วิทยากรเตรียมไว้

ใบความรู้ เรื่อง อาหารที่ถูกสุขลักษณะ

สารอาหาร คุณค่าของอาหาร และหลักโภชนาการ

อาหาร ที่มีประโยชน์ต่อร่างกายอย่างเต็มที่ จะต้องเป็นอาหารที่มีโภชนาการสูง ซึ่งหมายถึง อาหารที่มีสารอาหารที่ร่างกายต้องการครบทุกชนิด และมีปริมาณเพียงพอต่อร่างกาย ดังนั้น อาหารที่นำมารับประทานทุกมื้อ ควรประกอบด้วยสารอาหารครบทั้ง 5 หมู่ ประกอบด้วย คาร์โบไฮเดรต โปรตีน ไขมัน วิตามิน และเกลือแร่ โดยต้องรับประทานให้พอกับความต้องการของร่างกาย และผ่านการปรุงที่สะอาดถูกวิธี

สารอาหารจำแนกออกได้เป็น 2 พวกใหญ่ คือ สารอาหารที่ให้พลังงาน ได้แก่ คาร์โบไฮเดรต โปรตีนและไขมัน และสารอาหารที่ไม่ให้พลังงานแต่มีความจำเป็นต่อร่างกาย คือ เกลือแร่ วิตามิน และน้ำ

อาหารหลัก 5 หมู่ ได้แก่

1. คาร์โบไฮเดรต คาร์โบไฮเดรตมีมากใน ข้าว เผือก

มัน น้ำตาล ฯลฯ ประโยชน์ที่ได้รับจากสารอาหารประเภท คาร์โบไฮเดรต ได้แก่

1.1 ให้พลังงานและความร้อนแก่ร่างกาย

1.2 ช่วยสงวนโปรตีนนำโปรตีนไปใช้ในทางที่เกิด

ประโยชน์ และช่วยให้ปฏิกิริยาในการใช้ไขมันเป็นไปตามปกติ

1.3 คาร์โบไฮเดรตบางชนิดเป็นประโยชน์พิเศษแก่เซลล์สมอง เช่น กลูโคส กลูโคสในเลือดมีส่วนเกี่ยวข้องกับการควบคุมความหิว และความอิ่ม

1.4 ร่างกายสามารถเปลี่ยนคาร์โบไฮเดรตที่เหลือใช้เป็นไขมัน และเก็บไว้

2. โปรตีน โปรตีนมีมากในเนื้อสัตว์ และพืช

ตระกูลถั่ว ความต้องการของแต่ละคนแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพของร่างกาย โดยปกติผู้ใหญ่ต้องการโปรตีน 1 กรัม ต่อน้ำหนักตัว 1 กิโลกรัม บุคคลบางกลุ่ม ต้องการโปรตีน มากกว่าธรรมดา เช่น ทารก เด็ก หญิงมีครรภ์ ประโยชน์ที่ได้รับจากสารอาหารประเภทโปรตีน ได้แก่

2.1 ช่วยเสริมสร้างเซลล์เนื้อเยื่อต่าง ๆ รวมทั้งการซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอในอวัยวะต่าง ๆ ด้วย

2.2 ควบคุมการทำงานต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น การย่อยอาหาร การหายใจ และการใช้ธาตุอาหารอื่น ๆ ของร่างกาย ช่วยต้านทานโรคและทำให้ร่างกายแข็งแรง

2.3 เป็นส่วนประกอบของเมล็ดเลือดแดง ซึ่งพาออกซิเจนไปยังส่วนต่างๆ ของร่างกาย

2.4 ให้พลังงานในกรณีที่ร่างกายรับคาร์โบไฮเดรตหรือไขมันไม่เพียงพอ ร่างกายจะเปลี่ยนโปรตีน เป็นคาร์โบไฮเดรต หรือไขมัน และเผาผลาญให้เกิดพลังงาน

3. ไขมัน ไขมันมีมากในเนื้อสัตว์ ไข่แดง จากเมล็ดพืช เช่น ปาล์ม ถั่ว ทานตะวัน ประโยชน์ที่ได้รับจากสารอาหารประเภทไขมัน ได้แก่

3.1 ให้พลังงานความร้อนแก่ร่างกายสูงสุดมากกว่าสารอื่น ๆ

3.2 ไขมันช่วยให้อาหารนุ่ม นำรับประทาน ไขมันในอาหารทำให้อิ่มทนทาน

3.3 เป็นตัวละลายวิตามิน เอ ดี อี และ เค ช่วยสงวนโปรตีนในร่างกายและวิตามินบางชนิด เช่น วิตามินบี1 และไนอาซิน

3.4 ป้องกันการสูญเสียความร้อนในร่างกาย

3.5 ทำให้ผิวหนังสดชื่น และช่วยป้องกันการกระทบกระเทือนแก่อวัยวะ

4. วิตามิน วิตามิน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ วิตามินละลายในน้ำ และ วิตามินละลายในน้ำมัน

4.1 วิตามินละลายในน้ำ ได้แก่

วิตามินบี1 มีในอาหาร เช่น เนื้อหมู ข้าวซ้อมมือ เครื่องในสัตว์ ไข่ นม ถั่วเหลือง เห็ดฟาง เมล็ดงา ผักใบเขียว ผลไม้ยีสต์ ฯลฯ วิตามินบี1 ช่วยให้ร่างกายได้พลังงานจากการเผาผลาญน้ำตาลและกรดไขมัน และ ช่วยให้การทำงานของระบบ

ประสาท และหัวใจเป็นไปตามปกติควรรับประทานวันละ 1.0 - 1.5 มิลลิกรัม

วิตามินบี2 (ไรโบฟลาวิน) มีมากใน ตับ ไต หัวใจ ไข่ปลา ไข่ขาว นม เนยแข็ง เนื้อสัตว์ ผักยอดอ่อน ผักโขม ผลไม้เปลือกแข็งช่วยให้ผิวหนังมีสุขภาพดี ช่วยให้ร่างกายใช้พลังงานจากคาร์โบไฮเดรต โปรตีน และไขมันทำงานร่วมกับเอนไซม์ในการส่งพลังงานไปตามเซลล์ต่าง ๆ ควรรับประทานวันละ 1.2-1.7 มิลลิกรัม

วิตามินบี3 (ไนอาซิน) มีมากในอาหารประเภท ข้าวต่าง ๆ ข้าวกล้อง ถั่วแห้ง เป็ด ไก่ ปลา เครื่องในสัตว์ และยีสต์ ช่วยในการทำงานของระบบประสาท ป้องกันโรคผิวหนัง ตก กระหรือผิวหนังเกรียน ควรรับประทานวันละ 13-19 มิลลิกรัม

วิตามินบี6 (ไพริดอกซิน) มีมากในเนื้อสัตว์ เครื่องในสัตว์ เมล็ดธัญพืช ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ข้าวโพด ข้าวโอ๊ต ข้าวสาลี ช่วยในการสร้างเซลล์เม็ดเลือดแดง ตลอดจนควบคุมการทำงานของระบบประสาท ควรรับประทาน วันละ 1.8-2.2 มิลลิกรัม

วิตามินบี12 มีมากในอาหารที่ได้จากสัตว์ ตับ ไข่ หัวใจ นม เนยแข็ง ปลาทะเล หอย น้ำปลา ปลาร้า กะปิ น้ำบูดู ช่วยสร้างเซลล์เม็ดเลือดแดง ป้องกันโรคโลหิตจางช่วยในการเผาผลาญอาหารและรักษาสุขภาพของระบบประสาท ควรรับประทานวิตามินบี12 วันละ 3 ไมโครกรัม

วิตามินซี มีมากในผลไม้ ได้แก่ ส้ม มะนาว มะขามป้อม มะเขือเทศ กะหล่ำปลี พริกหยวก ผักบุ้ง มะเขือยาว พริกแดง ฯลฯ ช่วยบำรุงเหงือก ป้องกันโรคเลือดออกตามไรฟัน หรือโรคลักปิด ลักเปิด ช่วยในการสร้างกระดูกและฟันช่วยให้ผนังของเส้นเลือดฝอยแข็งแรงไม่เปราะง่าย ป้องกันโรคโลหิตจาง ช่วยทำให้แผลหายเร็ว ควรรับประทานวิตามินซี ประมาณวันละ 60 มิลลิกรัม

4.2 วิตามินละลายในน้ำ ได้แก่

วิตามินเอ มีมากในอาหารที่มาจากสัตว์และพืช ได้แก่ ไข่แดง เนื้อ นม น้ำมันตับปลา ปลากระป๋อง และพืชผักผลไม้ ทำให้ร่างกายเจริญเติบโต และเจริญพันธุ์ ป้องกันการติดเชื้อ ทำให้ผิวพรรณดี สายตาดี เหงือกและฟันแข็งแรง ควรรับประทานวันละ 4,000-5,000 หน่วยสากล

วิตามินดี มีมากในน้ำมันตับปลา ไข่แดง และเนย ช่วยทำให้ฟัน และกระดูกแข็งแรง ทำให้ร่างกายนำแคลเซียม และฟอสฟอรัสไปใช้ได้ดี ช่วยควบคุมปริมาณแคลเซียมในกระแสเลือด ควรรับประทานวิตามินดี วันละประมาณ 200-400 หน่วยสากล

วิตามินอี มีมากในน้ำมันจากเมล็ดฝ้าย น้ำมันรำ น้ำมันจากจมูกของเมล็ดข้าวสาลี ถั่วเปลือกแข็ง และเปลือกอ่อน ช่วยสร้างและทำงานของเซลล์เม็ดเลือดแดง ซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอของร่างกาย ทำให้แผลหายเร็ว ป้องกันการเป็นหมันและแท้งลูก ป้องกันกล้ามเนื้อลีบและเหี่ยว ป้องกันกรดไขมันที่จำเป็นให้พ้นจากการทำลายของออกซิเจน

วิตามินเค มีมากในอาหารจำพวก กะหล่ำปลี สาหร่ายทะเล แครอท มะเขือเทศ จมูกข้าวสาลี มันฝรั่ง ตับสัตว์ ช่วยให้โลหิตแข็งตัว ห้ามโลหิตที่ไหลออกจากบาดแผล ควรรับประทาน วันละ 1-2 มิลลิกรัม

วิธีปฏิบัติตนในการเลือกบริโภคอาหารที่ถูกสุขลักษณะตามหลักโภชนาการ

การบริโภคอาหารเป็นเรื่องสำคัญ ที่เราต้องดูแลและเลือกบริโภคอาหารให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการ หากปฏิบัติตนไม่ถูกต้องก็อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของตนเองได้ ดังนั้น หากได้นำหลักสุขภาพมาใช้ในการปฏิบัติตน ก็จะเป็นการป้องกันสาเหตุของการเกิดโรคภัยต่าง ๆ ได้

การสุขาภิบาล หมายถึง การจัดและควบคุมอาหารให้สะอาด ปราศจากโรค พยาธิ สารพิษ และสิ่งเจือปนต่าง ๆ ที่เป็นอันตรายต่อร่างกายและมีผลทำให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บได้ เพราะอาหารถ้านำมาบริโภค แม้จะมีคุณค่าทางโภชนาการสูงเท่าใด แต่ถ้านำมาหุงต้มไม่ถูกหลักสุขาภิบาล คือ ยังมีเชื้อโรคหรือมีสารที่เป็นพิษแก่ร่างกายตกค้างอยู่ เมื่อนำมารับประทานย่อมเกิดโทษแก่ร่างกายได้ง่าย การสุขาภิบาลควรทำให้ครบวงจร ดังนี้

1. เลือกซื้ออาหารที่สด สะอาด ปลอดภัย
2. ประกอบอาหารให้ถูกหลักโภชนาการ
3. เลือกใช้ภาชนะใส่อาหาร ทำความสะอาด และเก็บให้ถูกวิธี
4. ผู้ปรุงอาหารต้องสวมใส่เสื้อผ้าสะอาด มีสุขภาพดี ไม่เป็นโรคติดต่อ
5. ผู้บริโภคควรรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ เช่น ล้างมือก่อนทานอาหาร

การเลือกบริโภคอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ

1. รับประทานอาหารให้ได้สารอาหารครบถ้วนตามที่ร่างกายต้องการ (ทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ในแต่ละวัน)
2. ไม่รับประทานอาหารมากเกินไป หรือน้อยเกินไป ความต้องการอาหารของแต่ละคนจะมีปริมาณที่ไม่เท่ากันตามอายุ ขนาดของร่างกาย การใช้แรงงาน และเพศ
3. ไม่ควรรับประทานอาหารตามชอบ เพราะอาจทำให้เป็นโรคขาดสารอาหารบางอย่างได้
4. เลือกรับประทานอาหารที่สดสะอาด อย่าเลือกซื้ออาหารตามคำโฆษณา ควรคำนึงถึงคุณค่าที่จะได้รับจากอาหารด้วย

อาหารที่ควรหลีกเลี่ยง

อาหารที่ควรหลีกเลี่ยง คือ อาหารที่รับประทานเข้าไปแล้วไม่มีประโยชน์และอาจเกิดโทษแก่ร่างกาย ได้แก่

1. อาหารที่ไม่สะอาด
2. อาหารที่เป็นพิษ เช่น อาหารที่มีสารพิษเจือปนจำพวกผักที่มียาฆ่าแมลง เป็นต้น
3. อาหารปลอมปน ได้แก่ อาหารที่ผู้ขายใส่สารอื่นเพื่อลดต้นทุนหรือปรุงแต่งสีและกลิ่น เช่น น้ำปลาเจือสี น้ำส้มสายชูปลอม เป็นต้น
4. อาหารที่เสื่อมคุณภาพ ได้แก่ อาหารกระป๋องที่หมดอายุ
5. อาหารที่ไม่มีประโยชน์ ได้แก่ อาหารหมักดอง น้ำอัดลม เป็นต้น

การประเมินผล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง อาหารที่ถูกสุขลักษณะ

1. จากการสังเกตพฤติกรรม ความรับผิดชอบ การนำเสนอข้อมูล
2. คู่มือการนำเสนอข้อมูล
3. ประเมินผลจากแบบประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง อาหารที่ถูกสุขลักษณะ

ชื่อ.....นามสกุล.....

วิธีการประเมิน ให้ประเมินความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม (10 คะแนน)

1. ความรู้เกี่ยวกับการอาหารที่ถูกสุขลักษณะ (2 คะแนน)

.....

.....

.....

2. ความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารที่ถูกสุขลักษณะ (2 คะแนน)

.....

.....

.....

3. ทักษะในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่อง อาหารที่ถูกสุขลักษณะ (2 คะแนน)

.....

.....

.....

4. ทักษะในการตอบคำถาม (2 คะแนน)

.....

.....

.....

5. เจตคติต่ออาหารที่ถูกสุขลักษณะ (2 คะแนน)

.....

.....

.....

การประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง อาหารที่ถูกสุขลักษณะ

1. จากการสังเกตพฤติกรรม ความรับผิดชอบ การนำเสนอข้อมูล
2. คู่มือการนำเสนอข้อมูล
3. ประเมินผลจากแบบประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง อาหารที่ถูกสุขลักษณะ

วันที่ เดือน พ.ศ. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม คน

ที่	ชื่อ – สกุล	รายละเอียดการประเมิน					รวม คะแนน
		ความรู้	ความเข้าใจ	ทักษะในการ แลกเปลี่ยน	ทักษะใน การ ตอบคำถาม	เจตคติ	
		(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(10)
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							

เกณฑ์การให้คะแนน

2 คะแนน เมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมแสดงออกและเอกสารการรายงานครบถ้วน

1 คะแนน เมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมแสดงออกหรือเอกสารการรายงาน เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง

0 คะแนน เมื่อผู้เรียนไม่มีพฤติกรรมแสดงออกหรือเอกสารการรายงานแต่อย่างใด

ครั้งที่ 4 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์

กิจกรรม รู้ไว้ได้ประโยชน์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้ช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ความรู้ วิเคราะห์และวิจารณ์ข่าวสารต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

แนวคิด

ปัจจุบันนี้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารรอบตัวเรานั้น สามารถรับได้หลากหลายช่องทางทั้งง่าย สะดวก รวดเร็ว และข่าวสารที่เกิดขึ้นและได้รับรู้นั้นก็ทั้งผลดีและผลเสีย ฉะนั้น การที่คนจะเสพข้อมูลข่าวสารในยุคปัจจุบันนี้ ต้องรู้ช่องทางการรับรู้ข่าวสาร ใช้สติและวิจารณญาณที่จะเลือกใช้ข่าวสารอย่างถูกต้อง เพื่อให้ตนเองรู้เท่าทันเหตุการณ์ เพราะข่าวสารที่เกิดขึ้นในแต่ละเรื่อง แต่ละวันนั้นมีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. วิทยากรนำเข้าสู่บทเรียนโดยการซักถามผู้เรียนว่าทุกวันนี้ผู้เรียนรับรู้ข่าวสารจากช่องทางไหนบ้าง
2. ให้ผู้เรียนแต่ละคน บอกหัวข้อข่าวที่ค้นหามา แล้วแบ่งกลุ่มออกตามหัวข้อข่าว ประมาณ 3-4 หัวข้อ ได้แก่ ข่าวการเมือง ข่าวพระราชกรณียกิจ ข่าวเศรษฐกิจ และข่าวสารทั่วไป เป็นต้น
3. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม ร่วมกันนำข่าวที่ค้นหามาแลกเปลี่ยนความรู้ และสรุปประเด็นในแต่ละหัวข้อ ประมาณ 15 นาที
4. ให้ผู้แทนของแต่ละกลุ่ม ออกมานำเสนอข้อสรุปข่าวของกลุ่มที่รับผิดชอบ กลุ่มละ 10 นาที และเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มอภิปราย ซักถาม จนครบทุกกลุ่ม
5. วิทยากร สรุปภาพรวมของการนำเสนอ
6. วิทยากรบรรยายให้ความรู้เรื่องความสำคัญของการรับรู้ข่าวสาร
7. สรุปบทเรียน อภิปราย ซักถาม

อุปกรณ์ / สื่อ

1. เครื่องฉายวิดีโอทัศน์ / เครื่องคอมพิวเตอร์
2. กระดานข่าว
3. ใบความรู้
4. ใบกิจกรรม
5. แบบประเมินผลการจัดการเรียนรู้

เวลา 3 ชม.

การประเมินผล

1. ประเมินจากความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายของแต่ละคน
2. ประเมินจากกระบวนการกลุ่มในการนำเสนอประเด็นข่าวแต่ละเรื่อง การสรุปหัวข้อ และการนำเสนอข้อมูลของกลุ่ม
3. ประเมินความสนใจของผู้เรียนในกิจกรรมที่ปฏิบัติงาน และการร่วมอภิปรายซักถาม
4. สังเกตพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสาร และการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์
5. มอบหมายภารกิจในการให้ไปศึกษาข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการศึกษาและการฝึกอบรมต่าง ๆ ที่ผู้เรียนต้องการพัฒนาตนเอง
6. ประเมินผลการเรียนรู้จากการอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ใบกิจกรรม

1. ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มตามหัวข้อข่าว ได้แก่ ข่าวการเมือง ข่าวพระราชกรณียกิจ ข่าวเศรษฐกิจ และข่าวสารทั่วไป และร่วมกันนำข่าวที่ค้นหามาแลกเปลี่ยนความรู้ และสรุปประเด็นในแต่ละหัวข้อ ประมาณ 5 นาที
2. ให้ผู้แทนของแต่ละกลุ่ม ออกมานำเสนอข้อสรุปข่าวของกลุ่มที่รับผิดชอบ กลุ่มละ 5 นาที

ใบความรู้ เรื่องช่องทางการรับรู้ข่าวสาร

สิทธิของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ

สิทธิของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการ เป็นสิทธิพื้นฐานที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ทั้งนี้ เพื่อรองรับรอง “สิทธิได้รู้” ของประชาชน คือ สิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินการของรัฐ เพื่อคุ้มครองข้อมูลข่าวสารของราชการบางประเภทซึ่งจำเป็นต้องเก็บรักษาไว้เป็นความลับหรือจำเป็นต้องปกปิดไว้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง เพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม และเพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล โดยอาจพิจารณาจากบทบาท 2 ด้าน ดังนี้

1. ในทางการเมือง ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบบการปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชนซึ่งปรัชญานี้จะสัมฤทธิ์ผลเพียงใดขึ้นอยู่กับการให้บทบาทที่กว้างขวางแก่ประชาชนในการมีส่วนร่วมในการปกครอง พื้นฐานเบื้องต้นที่ประชาชนจะใช้บทบาทข้างต้นให้ถูกต้องได้ นั่นคือประชาชนต้องมีความรู้ในความเป็นไปของการปกครองว่า ในขณะนี้การปกครองได้ดำเนินการในเรื่องใดไว้อย่างไร เพื่อประชาชนจะได้ติดตามตรวจสอบและใช้สิทธิใช้เสียงในการปกครองได้ถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นเพื่อการวิพากษ์วิจารณ์ การออกความเห็นในการจัดประชาพิจารณ์ การประท้วงแสดงพลังความต้องการ ตลอดจนการใช้สิทธิเลือกตั้ง

2. ในการพิทักษ์สิทธิประโยชน์ องค์การของรัฐและเจ้าหน้าที่ต่างๆ ถูกสร้างเพื่อทำการแทนรัฐและประชาชนทั่วไป เพื่อให้การปกครองเป็นไปโดยเรียบร้อย และถูกต้องตามกฎหมาย องค์การของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงได้รับมอบหมายให้มีอำนาจหน้าที่หลากหลายในการสัมพันธ์กับเอกชน โดยมีการออก “กฎระเบียบ” ต่างๆ ขึ้นใช้ในการปกครอง และจะมีการออก “คำสั่งทางปกครอง” เมื่อต้องการบังคับการให้เกิดผลในกฎหมายดังนั้นกฎ ระเบียบและคำสั่งทางปกครองต่างๆ จึงเป็นสิ่งที่ประชาชนทั่วไปควรได้รับรู้เพื่อที่จะพิเคราะห์ได้ว่ากรณีของตนผลจะเป็นเช่นใด แตกต่างจากผู้อื่นอย่างไร และได้แย้งได้อย่างไรและเพียงใดอันการคุ้มครองสิทธิเฉพาะตัวประชาชนแต่ละคน

สิทธิของประชาชนหรือเอกชนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

1. สิทธิในการขอคำปรึกษาการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้กับสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีในฐานะเป็นหน่วยงานทางวิชาการและธุรการให้แก่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (มาตรา 6)

2. สิทธิเข้าตรวจสอบข้อมูลข่าวสารของราชการ บุคคลไม่ว่าจะมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องหรือไม่ก็ตามย่อมมีสิทธิเข้าตรวจสอบ ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารของราชการตาม มาตรา 9 ได้ คนต่างด้าวจะมีสิทธิตามมาตรา 9 นี้เพียงใด ให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง (มาตรา 9) “คนต่างด้าว” หมายความว่า บุคคลธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติไทยและไม่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยและนิติบุคคลดังต่อไปนี้

- (1) บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนที่มีทุนเกินกึ่งหนึ่งเป็นของคนต่างด้าว ใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือให้ถือว่าใบหุ้นนั้นคนต่างด้าวเป็นผู้ถือ
- (2) สมาคมที่มีสมาชิกเกินกึ่งหนึ่งเป็นคนต่างด้าว
- (3) สมาคมหรือมูลนิธิที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของคนต่างด้าว
- (4) นิติบุคคลตาม (1) (2) (3) หรือนิติบุคคลอื่นใดที่มีผู้จัดการหรือกรรมการเกินกึ่งหนึ่งเป็นคนต่างด้าว นิติบุคคลตามวรรค 1 ถ้าเข้าไปเป็นผู้จัดการหรือกรรมการ สมาชิก หรือมีทุนในนิติบุคคลอื่นให้ถือว่าผู้จัดการหรือกรรมการหรือสมาชิกหรือเจ้าของทุน ดังกล่าวเป็นคนต่างด้าว (มาตรา 4)

3. สิทธิขอข้อมูลข่าวสารอื่นใดของราชการนอกจากข้อมูลข่าวสารของราชการที่ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาแล้ว หรือที่จัดไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้แล้ว หรือที่มีการจัดให้ประชาชนได้ค้นคว้าตามมาตรา 26 แล้ว โดยคำขอนั้นได้ระบุข้อมูลข่าวสารที่ต้องการในลักษณะที่อาจเข้าใจได้ตามสมควร(มาตรา 11)

4. สิทธิที่จะได้รู้ถึงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ที่เกี่ยวกับงานซึ่งหน่วยงานของรัฐจะต้องให้กับบุคคลนั้นหรือผู้กระทำแทนได้ตรวจสอบหรือได้รับสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับบุคคลนั้น(มาตรา 25 วรรค 1)

5. สิทธิในการดำเนินการแทนผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือเจ้าของข้อมูลถึงแก่กรรม ตามมาตรา 23 เกี่ยวกับการขอข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลหรือการแจ้งข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไปยังที่ใดของบุคคลดังกล่าว มาตรา 24 เกี่ยวกับการให้ความยินยอมให้หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของคนเปิดเผยข้อมูลต่อ หน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่น และมาตรา 25 เกี่ยวกับการได้รู้ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน การขอให้แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือลงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่ไม่ถูกต้องตามที่แท้จริง รวมทั้งมีสิทธิอุทธรณ์ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีคำสั่งไม่ยินยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารนี้ (มาตรา 25 วรรค 5)

6. สิทธิในการร้องเรียน ผู้ใดเห็นว่าหน่วยงานของรัฐไม่จัดพิมพ์ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 7 หรือไม่จัดข้อมูลข่าวสารไว้ให้ประชาชนตรวจสอบได้ตามมาตรา 9 หรือไม่จัดหาข้อมูล

ข่าวสารให้แก่ตนตาม มาตรา 11 หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม พระราชบัญญัตินี้หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้า หรือเห็นว่าตนไม่ได้รับความสะดวกโดยไม่มีเหตุอันสมควร ผู้นั้นมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ เว้นแต่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามมาตรา 15 หรือคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านตามมาตรา 17 หรือคำสั่งไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามมาตรา 25 (มาตรา 13)

7. สิทธิในการอุทธรณ์ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีคำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารใดตามมาตรา 14 หรือมาตรา 15 หรือมีคำสั่งไม่รับฟังคำคัดค้านของผู้มีประโยชน์ได้เสียตามมาตรา 17 ผู้นั้นอาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งนั้น โดยยื่นคำอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ (มาตรา 18) แต่ถ้าอุทธรณ์คำสั่งไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารให้ตรวจสอบที่มีคำขอ ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งโดยยื่นคำอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการไม่ว่ากรณีใดๆ ให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหมายเหตุคำขอของคนแนบไว้กับข้อมูลข่าวสารส่วนที่เกี่ยวข้อง

ประเภทของข้อมูลข่าวสารที่ให้บริการแก่ประชาชนมีทั้งสิ้น 8 ประเภท ได้แก่

1. ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชน รวมทั้งความเห็นแย้งและคำสั่งที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาวินิจฉัยดังกล่าว
2. นโยบายหรือการตีความที่ไม่เข้าข่ายต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษา
3. แผนงาน โครงการ และงบประมาณรายจ่ายประจำปีของปีที่กำลังดำเนินการ
4. คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีผลกระทบถึงสิทธิหน้าที่ของเอกชน
5. สิ่งพิมพ์ที่ได้มีการอ้างอิงไว้ในราชกิจจานุเบกษา
6. สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน หรือสัญญาร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะ
7. มติคณะรัฐมนตรี หรือมติคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยกฎหมาย หรือโดยมติคณะรัฐมนตรี
8. ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด ได้แก่ ประกาศประกวดราคา ประกาศสอบราคาของหน่วยงานราชการที่หัวหน้าส่วนราชการลงนามแล้ว และสรุปผลการพิจารณาจัดซื้อจัดจ้าง

ประเภทของข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานของรัฐมีสิทธิที่จะไม่เปิดเผยต่อประชาชนมีทั้งสิ้น 7 ประเภท ได้แก่

1. ข้อมูลข่าวสารอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ
2. ข้อมูลข่าวสารอันส่งผลกระทบต่อการใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับการป้องกัน การป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบหรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม
3. ข้อมูลข่าวสารที่เป็นความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใด แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการทำความเห็นหรือคำแนะนำภายในดังกล่าว
4. ข้อมูลข่าวสารที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด
5. ข้อมูลข่าวสารอันเกี่ยวกับรายงานการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร
6. ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย หรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น
7. ข้อมูลข่าวสารประเภทอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

การพัฒนาช่องทางการสื่อสาร

เป็นปัจจัยที่สำคัญเพราะช่องทางการสื่อสารถือว่าการ ถ่ายทอดข้อมูลไปยังกลุ่มเป้าหมายที่มีความต้องการโดยได้รับเวลาที่เหมาะสม ในขณะที่เดียวกันการสื่อสารก็ถือว่าเป็นช่องทางการให้บุคลากรทราบถึงข้อมูลหรือข่าวสารที่จำเป็นและประโยชน์ ต่อการปฏิบัติงาน เพราะการถ่ายทอดประสบการณ์/ความรู้ให้แก่บุคลากรที่อยู่ในองค์กรได้รับรู้ ช่วยให้เกิดการประสานงานและทำงานเป็นทีม ปัจจุบันการรับรู้ข้อมูลข่าวสารรอบตัวเรานั้นสามารถรับได้หลากหลายช่องทาง ดังนั้นเรามีความจำเป็นที่จะต้อง

1. ศึกษาและสำรวจช่องทางการสื่อสารขององค์กรปัจจุบัน
2. ศึกษาและทำความเข้าใจในกลุ่มเป้าหมายว่ามีความสามารถเข้าถึงข้อมูลได้มากน้อยเพียงใด เช่นการกรอกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต
3. เปรียบเทียบช่องทางการสื่อสารที่มีอยู่กับการรับของกลุ่มเป้าหมาย
4. ปรับปรุงช่องทางให้สอดคล้องและศึกษาช่องทางการสื่อสารใหม่เพื่อเป็นทางเลือก
5. ประเมินช่องทางสื่อเป็นระยะ ๆ

ช่องสื่อสารที่นิยมใช้ทั่วไปในองค์กร จะประกอบด้วย

1. การปฏิสัมพันธ์ต่อหน้า คือ การประชุม การสนทนา
2. การใช้สื่อ ทัศนัย ระบบคอมพิวเตอร์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ระบบเสียงตามสาย

กระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ หากเราสื่อออกไปมีข้อมูลที่ครบถ้วน ทันสมัย ถูกต้อง ในเวลาที่เหมาะสม ด้วยวิธีหรือช่องทางที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และเข้าใจในข้อมูลถือว่าเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานและประชาชนอย่างมาก

โลกยุคโลกาภิวัตน์

คำว่า “โลกาภิวัตน์” หมายถึง การแพร่กระจายไปทั่วโลก (ของข่าวสาร) การที่ประชาคมโลกไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใดสามารถรับรู้ สัมผัส หรือ รับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวาง สืบเนื่องมาจากการพัฒนาระบบสารสนเทศ ดังนั้นยุคโลกาภิวัตน์จึงเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร ที่ไร้พรมแดน อันเป็นยุคที่มีพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารและคมนาคม ทำให้ประเทศต่าง ๆ ได้เข้ามาใกล้ชิดกันมากขึ้น กระแสโลกทั้งในรูปของทุนและข้อมูล รวมทั้งค่านิยมบางประการ เช่น สิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อม ได้ขยายตัวครอบคลุมไปทั่วโลก

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี อันเป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองโลก มีผลทำให้ประเทศต่าง ๆ ในโลกต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และมีความเชื่อมโยงระหว่างกันมากขึ้น โลกที่เคยกว้างใหญ่กลับเล็กลง ดินแดนแต่ละประเทศที่อยู่ห่างไกลกันสามารถติดต่อกันได้ภายในเวลาเสี้ยววินาทีประดุจเป็นหมู่บ้าน ภูเขาและทะเล ซึ่งเป็นพรมแดนธรรมชาติ ที่เคยเป็นอุปสรรคในการติดต่อไปมาหาสู่ ดูเสมือนเลื่อนหายไปจนกลายเป็นโลกไร้พรมแดน

คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

สังคมโลกาภิวัตน์คอมพิวเตอร์มีบทบาทสำคัญมาก เพราะเป็นเครื่องมือที่จะรับและแปลงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและไม่ค่อยมีข้อจำกัด คอมพิวเตอร์ได้ถูกนำมาใช้ในการจัดเก็บบันทึกข้อมูล จัดระบบข้อมูล และนำมาใช้สื่อสารถึงกันในเวลาอันรวดเร็วทุกมุมโลก ในระยะไม่กี่ปีมานี้ ได้มีการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ไปอย่างมาก จากเครื่องที่มีขนาดใหญ่ราคาแพง เป็นระบบคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลที่มีขนาดเล็ก มีคุณภาพ ราคาถูก และศักยภาพสูง เครื่องคอมพิวเตอร์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการแพร่ข้อมูลข่าวสารในยุคโลกาภิวัตน์

เกิดการเพิ่มขึ้นของแรงงานด้านข่าวสาร

จำนวนแรงงานที่ทำงานเกี่ยวกับข่าวสาร ข้อมูลมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แรงงานเหล่านี้ได้แก่ผู้ที่อยู่ในวงการการศึกษา การคมนาคม การพิมพ์ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ สื่อสารมวลชนทุกประเภท การเงิน การบัญชี รวมทั้งอุตสาหกรรมผลิตคอมพิวเตอร์หรือชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ และงานที่เกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาจัดการกับ ข่าวสารทุกชนิด

เกิดการไหลบ่าของข้อมูลข่าวสาร

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีส่วนช่วยให้เศรษฐกิจและสังคมเจริญก้าวหน้า เศรษฐกิจที่เจริญก้าวหน้าทำให้โลกตะวันตกมั่งคั่งร่ำรวย ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดเป็นแรงกระตุ้นให้มีการวิจัยและพัฒนา เพื่อศึกษาค้นคว้าหาข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างไม่หยุดยั้ง สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ก็ทำหน้าที่ค้นคว้าวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น เทคโนโลยีสื่อสารอันทันสมัยมีส่วนช่วยให้เกิดการเปลี่ยนถ่ายข้อมูลใหม่ ๆ หมุนเวียนอยู่ตลอดเวลาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ระบบเศรษฐกิจประสานเป็นหนึ่งเดียว

ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ระบบเศรษฐกิจจะมีการประสานเป็นหนึ่งเดียว ทำให้ไม่อาจขวางกั้นพลังทางเศรษฐกิจได้ นอกจากนี้ ระบบเศรษฐกิจยังได้เปลี่ยนรากฐานจากระบบอุตสาหกรรมมาเป็นระบบเศรษฐกิจแบบฐานข่าวสาร ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการผลิต การจัดการ และเผยแพร่ข่าวสาร ข่าวสารกลายเป็นสินค้าประเภทหนึ่ง ตัวอย่างธุรกิจชนิดนี้ เช่น การผลิตคอมพิวเตอร์ เครื่องโทรคมนาคม วิทยุ โทรทัศน์ การพิมพ์ โทรศัพท์ หนังสือ วารสาร เป็นต้น ข่าวสารกลายเป็นเรื่องสำคัญและเป็นทรัพยากรที่สำคัญ ผู้ต้องการใช้ข่าวสารต้องเสียค่าใช้จ่าย ข่าวสารกลายเป็นแหล่งทุน และเป็นบ่อเกิดของการว่าจ้างแรงงาน

ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อสังคมโลก

1. ผลกระทบด้านสังคม

การครอบงำโลกทางวัฒนธรรม เนื่องจากระบบสื่อสารไร้พรมแดน ทำให้เกิดการครอบงำโลกทางวัฒนธรรม อิทธิพลของวัฒนธรรมและอำนาจของเศรษฐกิจจากประเทศที่พัฒนาแล้วได้ไหลบ่าเข้าสู่ประเทศอื่นอย่างรุนแรง ก่อให้เกิดกระแสวัฒนธรรมโลก ครอบงำทาง ความคิด การมองโลก การแต่งกาย การบริโภคนิยมแพร่หลายเข้าครอบคลุมเหนือวัฒนธรรมประจำชาติของแต่ละประเทศ ผลที่ตามมา คือ เกิดระบบผูกขาดแบบไร้พรมแดน

หมู่บ้านโลก จากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารและโทรคมนาคม ทำให้สังคมโลกไร้พรมแดน โลกทั้งโลกเป็นเสมือนหมู่บ้านเดียวกัน สมาชิกของหมู่บ้านคนใดทำ

อะไร ก็สามารถรับรู้ได้ ทุกคนทั่วโลก สิ่งใดที่กระทบประเทศหนึ่งก็ย่อมกระทบถึงประเทศอื่น ๆ ไปด้วยอย่างมิอาจ หลีกเลี่ยงได้ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในส่วนใดส่วนหนึ่งของโลกสามารถรับรู้ได้อย่างฉับพลัน จากผลกระทบด้านสังคมที่เกิดขึ้น

2. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ ซึ่งมีข้อมูลข่าวสารเข้ามามีบทบาทสำคัญ ซึ่งจะนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงด้านการผลิตสินค้า จากการผลิตที่เหมือนกันในปริมาณที่เป็นจำนวนมาก มาเป็นการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาควบคุมในการผลิต โดยมีลักษณะการใช้งานเฉพาะ ซึ่งใช้ระยะเวลาการผลิตสั้นกว่า สิ้นเปลืองน้อยกว่า จะเข้ามาแทนที่

3. ผลกระทบด้านการเมือง

เกิดความรู้สึกท้องถิ่นนิยม กระแสโลกาภิวัตน์สร้างความรู้สึกละทิ้งท้องถิ่นนิยมแทนที่อุดมการณ์ชาตินิยม เนื่องจากประชาชนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนของตนได้อย่างรวดเร็วจากสื่อมวลชน ทำให้เกิดการปลุกจิตสำนึกของประชาชนในท้องถิ่นให้รู้จักเห็นคุณค่าอนุรักษ์รักษา และวางแผนทรัพยากรภายในท้องถิ่นของตน พร้อมทั้งตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐบาลกลาง หากรัฐบาลกลางหวังจะตัดดวงผลประโยชน์จากท้องถิ่นโดยไม่โปร่งใส ก็จะถูกต่อต้านจาก ประชาชนในท้องถิ่น ดังที่เราได้พบเห็นที่กลุ่ม ประชาชน ออกมาเรียกร้อง สิทธิ ความเสมอภาคต่างๆ

สื่อในสายตาประชาชน

คนที่มีสื่ออยู่ในมือ มักจะถืออำนาจมากกว่าในสังคมปัจจุบัน จะพบได้ว่าส่วนใหญ่ มักจะเป็นความจริง สมัยก่อนยังไม่มีไมโครโฟน ไม่มีหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต คนที่เก่ง ๆ มีความรู้ก็ใช้วิธี สอนคนอื่นให้รู้ตาม ซึ่งก็ใช้เวลานานและสอนได้น้อยคน เพราะช่องทางการสื่อสารสู่สายตาประชาชนมีจำกัด แต่ในยุคปัจจุบันช่องทางการสื่อสารยิ่งมากขึ้นเท่าไร คนที่เป็นต้นแหล่งของการให้ข้อมูลก็ยิ่งมีความสำคัญมากขึ้นเท่านั้น

ในยุคปัจจุบันนี้ ช่องทางมีมากมาย อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์มากมาย บางเว็บไซต์เขียนอะไรไปนิดหน่อยแต่มีคนเข้าไปดูเป็นล้านคนก็มี มากกว่าหนังสือพิมพ์อีก จึงเห็นได้ว่าเจ้าของสื่อมีอิทธิพลเริ่มลดลง เพราะคนแต่ละคนสามารถเป็นเจ้าของช่องทางการสื่อสารสู่ประชาชนด้วยตัวเองได้ โดยใช้ทุนไม่มาก ง่ายๆ แค่ผ่านอินเทอร์เน็ต ผ่านโซเชียลเน็ตเวิร์คก็สามารถสร้างวงสื่อสารของตัวเองได้ ประเด็นสำคัญอยู่ที่สิ่งที่นำเสนอว่าน่าสนใจแค่ไหน

คนบางคนเป็นประชาชนคนธรรมดา แต่มีน้ำหนัการพูดยิ่งกว่าผู้นำประเทศอีก เพราะพูดแล้วคนฟัง เนื่องจากได้สั่งสมเครดิตจากการให้ข้อมูลที่น่าสนใจไปเรื่อย ๆ ทำให้คนที่ป็นเจ้าของสื่อมีความสำคัญ ถ้าเป็นยุคข้อมูลข่าวสารในยุคต้น ๆ สื่อหลักก็จะมีเพียงแค่วิทยุ ทีวีนั่งสือพิมพ์ ที่เรากันเคยกันมานาน เจ้าของสื่อจะมีบทบาทมากเพราะเป็นคนกำหนดว่า จะให้ความคิดเห็นของใครผ่านสื่อตัวเองไปสู่สายตาประชาชน ฉะนั้นเจ้าของสื่อจึงมีอิทธิพล

วิธีแนะนำการนำเสนอของสื่อต่าง ๆ ให้นำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องเหมาะสมได้อย่างไรบ้าง

เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนมาก แต่ก็เป็นเรื่องที่สำคัญมาก ๆ เลย ระหว่างสื่อกับประชาชนหรือสังคม สื่อหลัก เช่น วิทยุ ทีวีนั่งสือพิมพ์ อย่างไรเสียก็ยังมีค่าสำคัญอยู่ แม้ว่าจะมีสื่อทางเลือกอื่นเกิดขึ้นมามากมายก็ตาม เพราะยังสามารถเข้าถึงประชาชนจำนวนมากที่สุดอยู่ ถ้าสื่อหลักนำเสนอเรื่องราวใดไปในทิศทางร่วมกัน ก็มีโอกาศจะชักจูงประชาชนให้คล้อยตามได้สูง

การเรียกร้องหาสื่อที่เป็นกลาง นำเสนอข้อมูลที่เป็นจริงให้กับประชาชน นี่คือนิ่งที่ทุกสังคมต้องการ แต่ขณะเดียวกัน ก็พบว่าสื่อก็คือการลงทุนแบบหนึ่ง เป็นธุรกิจอย่างหนึ่ง จะทำข่าวอย่างไรให้ขายดี ก็ต้องเอาใจตลาด เอาใจเจ้าของทุน เจ้าของสื่อ ผู้สนับสนุนสื่อ นั้น ๆ บางทีก็ต้องเอื้อเฟื้อกัน บางครั้งก็มีผลประโยชน์ทางอ้อมซึ่งนำมาจนทำให้สื่อเกรงกลัวก็มี สื่อก็ต้องให้ข่าวออกไปในทิศทางที่เอาใจผู้มีอำนาจ เพื่อตัวเองจะได้ไม่เดือดร้อน หรือบางครั้งก็มีอคติ เมื่อมีอคติสื่อก็จะเกิดเอนเอียงไปมาและชักจูงให้สังคมเอียงตาม สื่อจะต้องนำเสนอความจริงของข้อมูลอย่างมีสีสันและน่าสนใจ

ในขณะเดียวกัน ก็ขึ้นอยู่กับคนในสังคมด้วย ถ้าคนในสังคมเป็นคนฉลาด รู้เท่าทันสื่อ สื่อก็หลอกไม่ได้ง่าย ถ้าคนในสังคมฉลาด สื่อก็ไม่กล้าลงข่าวแบบมั่ว ๆ เพราะจะทำให้ตัวเองเสียเครดิต ฉะนั้นสื่อจะต้องเอาใจประชาชนโดยการเสนอความจริง เพราะประชาชนแสวงหาความจริง มันจะส่งผลสะท้อนซึ่งกันและกัน สื่อนำประชาชนด้วย ประชาชนนำสื่อด้วย ดังนั้นการแก้ไขจะต้องปรับทั้ง 2 ส่วนไปพร้อม ๆ กัน

สื่อจะต้องนำเสนอความจริงของข้อมูลอย่างมีสีสันและน่าสนใจ ผู้นำจะต้องมีความสามารถในการนำเสนอ นำสิ่งดี ๆ มาสู่สังคมอย่างมีสีสันและน่าสนใจ พอมีคนนำก็จะมีคนตาม สังคมก็จะเริ่มเปลี่ยน และควรจะมีสื่อที่เป็นสื่อสีขาวด้วย ซึ่งดูแล้วสบายใจ ได้สาระ ได้ประโยชน์ ไม่มีมลพิษทางใจ เด็กดูได้ ผู้ใหญ่ดูดี ดูแล้วฉลาด อย่างนี้จะเกิดประโยชน์มาก

การประเมินผล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์

1. ประเมินจากความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายของแต่ละคน
2. ประเมินจากกระบวนการกลุ่มในการนำเสนอประเด็นข่าวแต่ละเรื่อง การสรุปหัวข้อ และการนำเสนอข้อมูล ของกลุ่ม
3. ประเมินความสนใจของผู้เรียนในกิจกรรมที่ปฏิบัติงาน และการร่วมอภิปรายซักถามสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ข่าวสาร และการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์
4. แบบประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์

ชื่อ.....นามสกุล.....

วิธีการประเมิน ให้ประเมินความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม (10 คะแนน)

1. ความรู้เกี่ยวกับช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ (2 คะแนน)

.....

.....

.....

2. ความเข้าใจเกี่ยวกับช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ (2 คะแนน)

.....

.....

.....

3. ทักษะในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ (2 คะแนน)

.....

.....

.....

.....

4. ทักษะในการตอบคำถาม (2 คะแนน)

.....

.....

.....

5. เจตคติต่อการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ (2 คะแนน)

.....

.....

.....

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์
วันที่ เดือน พ.ศ. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม คน

ที่	ชื่อ - สกุล	รายละเอียดการประเมิน					รวม คะแนน
		ความรู้ (2)	ความเข้าใจ (2)	ทักษะใน การ แลกเปลี่ยน (2)	ทักษะใน การตอบ คำถาม (2)	เจตคติ (2)	
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							

เกณฑ์การให้คะแนน

2 คะแนน เมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมแสดงออกและเอกสารการรายงานครบถ้วน

1 คะแนน เมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมแสดงออกหรือเอกสารการรายงาน เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง

0 คะแนน เมื่อผู้เรียนไม่มีพฤติกรรมแสดงออกหรือเอกสารการรายงานแต่อย่างใด

ครั้งที่ 5 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ช่องทางการเข้ารับการศึกษาและฝึกอบรมตามความสนใจ

กิจกรรม เปิดโลกกว้างทางการศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้ช่องทางในการเข้ารับการศึกษาและการฝึกอบรมตามความสนใจและความต้องการของตนเอง
2. เพื่อให้ผู้เรียนตัดสินใจเลือกศึกษาหรือฝึกอบรมตามความต้องการได้อย่างถูกต้อง
3. เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามความต้องการ ความถนัด และนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพได้

แนวคิด

การพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เกิดจากความต้องการในการศึกษาเรียนรู้และพัฒนาตนเองด้วยวิธีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง การฝึกอบรมจากสถาบันการศึกษา ฝึกอบรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น หากผู้ใช้แรงงานรู้ช่องทางในการศึกษาหรือการฝึกอบรมที่ตรงกับความสามารถ ความสนใจ ก็จะทำได้ความรู้และนำความรู้ไปพัฒนาตนเอง พัฒนางานหรืออาชีพที่ทำอยู่ให้ดีขึ้น เพื่อสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้อย่างเหมาะสม

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ให้ผู้เรียนนำเสนอข้อมูลที่ได้รับมอบหมายในการหาช่องทางการศึกษา และการฝึกอบรมที่ตนเองต้องการและค้นหาได้
2. วิทยากรสรุป และบรรยายให้ความรู้เพิ่มเติม
3. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ
4. มอบหมายภารกิจในเรื่องความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดรายได้เสริม

อุปกรณ์/ สื่อ ใบความรู้ / ใบกิจกรรม

เวลา 3 ชม.

การประเมินผล

1. ประเมินความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย
2. สังเกตพฤติกรรมและประเมินความรู้ระหว่างการนำเสนอ
3. ประเมินผลการเรียนรู้จากการอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ใบความรู้ เรื่อง ช่องทางการเข้ารับการศึกษาและฝึกอบรมตามความสนใจ

การฝึกอบรมกับการศึกษาและการพัฒนาบุคคล

การศึกษา การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม ล้วนแต่มีลักษณะที่สำคัญ ๆ คล้ายคลึงกัน และเกี่ยวข้องกันจนดูเหมือนจะแยกออกจากกันได้ยาก แต่ความเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างทั้งสามเรื่องดังกล่าว จะช่วยให้สามารถเข้าใจถึงลักษณะของกระบวนการฝึกอบรม ตลอดจนบทบาทและหน้าที่ของผู้รับผิดชอบจัดการฝึกอบรมเพิ่มมากขึ้น

การศึกษาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างมีระบบ เพื่อให้บุคคลมีความรู้ ทักษะ ทักษะคิดในเรื่องทั่ว ๆ ไป อย่างกว้าง ๆ โดยมุ่งเน้นการสร้างคนให้มีความสมบูรณ์ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยดี และสามารถปรับตัว ให้เข้ากับ สภาพแวดล้อมได้เป็นสำคัญ ถึงแม้ว่า การศึกษายุคปัจจุบันจะเน้นให้ความสำคัญแก่ตัวผู้เรียนเป็นหลัก ทั้งในด้านการจัด เนื้อหาการเรียนรู้ ระดับความยากง่ายและเทคนิควิธีการเรียนรู้ เพื่อให้ตรงกับ ความสนใจ ความต้องการ ระดับสติปัญญา และความสามารถของผู้เรียนก็ตาม การศึกษาโดยทั่วไป ก็ยังคงเป็นการสนองความต้องการของบุคคล ในการ เตรียมพร้อม หรือสร้างพื้นฐานในการเลือกอาชีพมากกว่า การมุ่งเน้นให้นำไปใช้ในการปฏิบัติงานใดงานหนึ่ง นอกจากนั้น การศึกษาเป็นเรื่องที่สามารถกระทำได้ตลอดชีวิต ไม่จำกัดระยะเวลาอีกด้วย

ส่วนคำว่า การพัฒนาบุคคล นั้น นักวิชาการด้านการฝึกอบรมบางท่านเห็นว่าเกือบจะเป็นเรื่องเดียวกันกับการฝึกอบรม โดยกล่าวว่า การฝึกอบรม เป็นการเสริมสร้างให้เกิดการเรียนรู้ สำหรับบุคลากรระดับปฏิบัติการ เพื่อให้สามารถทำงานอย่างใด อย่างหนึ่งได้ตามจุดประสงค์เฉพาะอย่าง ในขณะที่การพัฒนาบุคคลนั้น มุ่งเสริมสร้างให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องทั่ว ๆ ไป อย่างกว้าง ๆ จึงเป็นการฝึกอบรมสำหรับบุคลากรระดับบริหารเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว บุคลากรทั้งสองระดับก็ต้องมีทั้งการฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากรรวมๆกันไป เพียงแต่จะเน้นหนักไปในทางใดเท่านั้น

การพัฒนาบุคคล เป็นคำที่มีความหมายกว้างมาก กล่าวคือ กิจกรรมใดที่จะ มีส่วน ทำให้พนักงานมีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และทัศนคติที่ดีขึ้น สามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ ที่ยากขึ้น และมีรับผิดชอบ ที่สูงขึ้น ในองค์กรได้แล้ว เรียกว่า เป็นการพัฒนาบุคคลทั้งนั้น ซึ่งหมายความว่า รวมถึงการให้การศึกษาเพิ่มเติม การฝึกอบรม การสอนงาน หรือ การนิเทศงาน การสอนแนะ การให้คำปรึกษาหารือ การมอบหมายหน้าที่ให้ทำเป็นครั้งคราว การให้รักษาการแทน การโยกย้าย สับเปลี่ยนหน้าที่การทำงานเพื่อให้โอกาสศึกษางานที่แปลกใหม่ หรือการได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ และประสบการณ์จาก

จากความหมายของการพัฒนาบุคคลดังกล่าวข้างต้น ทำให้เข้าใจได้ทันทีว่าการฝึกอบรมเป็นเพียงวิธีการหนึ่ง หรือ ส่วนหนึ่งของการพัฒนาบุคคลเท่านั้น เพราะการพัฒนาบุคคลเป็นเรื่องซึ่งมีจุดประสงค์และแนวคิดกว้างขวางกว่าการฝึกอบรม ดังที่มีผู้นิยามว่า การฝึกอบรม คือ “การพัฒนาบุคลากรให้มี ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานไปในทิศทางที่ต้องการ ”

นอกจากนั้น การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคคลนั้น เป็นเรื่องที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง เน้นถึงการเพิ่มประสิทธิภาพ ของงานซึ่งตัวบุคคลนั้นปฏิบัติอยู่ หรือจะปฏิบัติต่อไปในระยะยาว เนื้อหาของเรื่องที่ฝึกอบรมอาจเป็น เรื่องที่ตรงกับความต้องการ ของตัวบุคคลนั้นหรือไม่ก็ได้ แต่จะเป็นเรื่องที่มุ่งเน้นให้ตรงกับงานที่กำลังปฏิบัติอยู่หรือกำลังจะได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ การฝึกอบรม จะต้องเป็นเรื่องที่จะต้องมีการกำหนดระยะเวลาเริ่มต้น และสิ้นสุดลงอย่างแน่นอน โดยมีจุดประสงค์ให้เกิดการ เปลี่ยนแปลง พฤติกรรม ซึ่งสามารถประเมินผลได้จากการปฏิบัติงานหรือผลงาน หลังจากได้รับการฝึกอบรม ในขณะที่การศึกษา เป็นเรื่องระยะยาว และอาจประเมินไม่ได้ในทันที

เพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวแล้วข้างต้น อาจจะพบความแตกต่างระหว่างการศึกษา การพัฒนาบุคคล และการฝึกอบรม ได้ดังนี้

ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการศึกษา การพัฒนาบุคคล และการฝึกอบรม

หัวข้อในการเปรียบเทียบ	การศึกษา	การพัฒนาบุคคล	การฝึกอบรม
1. เป้าหมาย	- เลือกอาชีพ - ปรับตัวให้เข้ากับสังคม และสภาพแวดล้อม	- เสริมสร้างคุณภาพและ ความก้าวหน้าของบุคคล	- เพิ่มประสิทธิภาพใน การปฏิบัติงาน
2. เนื้อหา	- กว้าง	- ตรงกับศักยภาพ และงานในอนาคต	- ตรงกับงานที่กำลัง ปฏิบัติ หรือกำลังจะ ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ
3. ตามความต้องการของ	- บุคคล	- หน่วยงานและบุคคล	- งาน
4. ระยะเวลาที่ใช้	- ยาวและสามารถทำ ได้เรื่อยๆ ไม่สิ้นสุด	- ใช้เวลาตลอดอายุงาน - มองในระยะยาว	- ใช้ระยะเวลาจำกัด
5. วัย	- วัยเรียน	- วัยทำงาน	- วัยทำงาน
6. ความเสี่ยง(ที่จะบรรลุมูลค่าประสงค์)	- ปานกลาง	- สูง	- ต่ำ
7. การประเมินผล ดูจาก	- การปฏิบัติงานใน อนาคต	- เกือบจะทำการประเมิน ไม่ได้เพราะมีตัวแปรจาก สภาพแวดล้อมจำนวนมาก ยากแก่การควบคุม	- จากพฤติกรรมในการ ปฏิบัติงานในหน้าที่

ตามที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดในส่วนของการศึกษา การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม อาจสรุปความแตกต่างของทั้ง 3 คำ อย่างสั้น ๆ ได้แก่ การศึกษา เน้นที่ตัวบุคคล การฝึกอบรม เน้นถึงการทำให้งานที่สามารถทำงานที่ต้องการได้ และการพัฒนา เน้นที่องค์การ เพื่อให้ตรงกับนโยบาย เป้าหมาย ขององค์การที่สังกัด

การฝึกอบรมกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

ในการจัดโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคคลนั้น ผู้จัดจำเป็นที่จะต้องเข้าใจถึงลักษณะ ธรรมชาติในกระบวนการ เรียนรู้ของผู้ใหญ่เป็นพื้นฐานเสียก่อน จึงจะมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ เลือกทางเลือกต่าง ๆ ในการดำเนินการตาม กระบวนการ บริหารงานฝึกอบรมได้อย่างเหมาะสม และก่อให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้าอบรมได้ตรงกับ วัตถุประสงค์ ของการฝึกอบรมมากขึ้น

การฝึกอบรมมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเรียนรู้ เนื่องจากการฝึกอบรม เป็นกระบวนการหนึ่งซึ่งมุ่งก่อให้เกิด การเรียนรู้ ซึ่งหมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้าง ถาวร อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการ ปฏิบัติที่มี การเน้นย้ำบ่อย ๆ โดยที่ผลของการเรียนรู้ อาจ ไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง แต่อาจตรวจสอบได้จากผลของการกระทำ หรือผลงานของผู้เรียน นักจิตวิทยาได้ทำการวิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ไว้มากมาย ล้วนแต่เห็นว่าการเรียนรู้ของ ผู้ใหญ่แตกต่างจากการเรียนรู้ของเด็ก เรื่องที่สำคัญเกี่ยวกับลักษณะธรรมชาติในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ อาจพอสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. ผู้ใหญ่ต้องการรู้เหตุผลในการเรียนรู้ และ ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ต่อเมื่อเขาต้องการจะเรียน เนื่องจากผู้ใหญ่สนใจตนเอง และรู้ว่าตนเองมีความรับผิดชอบต่อผลของการตัดสินใจของตนเอง ได้ ก่อนการเรียนรู้ผู้ใหญ่ มักต้องการจะรู้ว่า เพราะเหตุใดหรือทำไมเขาจึงจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ เขา จะได้รับ ประโยชน์อะไร จากการเรียนรู้ และจะสูญเสีย ประโยชน์อะไรบ้างถ้าไม่ได้เรียนรู้สิ่ง เหล่านั้น ผู้ใหญ่จึงมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่เขาต้องการเรียนรู้และพึงพอใจ มากกว่า จะให้ ผู้อื่นกำหนดให้ และมักมีแรงจูงใจในการเรียนรู้จากภายในตนเองมากกว่าแรงจูงใจภายนอก

2. ลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ในกระบวนการเรียนรู้ ผู้ใหญ่ต้องการเป็นอย่างมาก ที่จะชี้นำตนเองมากกว่าจะให้ผู้อื่น มาชี้นำหรือควบคุมเขา นั่นคือ ผู้ใหญ่อยากที่จะเรียนรู้ด้วย ตนเองมากกว่า และด้วยการเรียนรู้มีลักษณะเป็นการแนะแนวมากกว่า การสอน ดังนั้น บทบาทของ ผู้สอนควรจะเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้เรียนในกระบวนการค้นหาความจริง หรือที่เรียกว่าผู้ อำนวย ความสะดวก ในการเรียนรู้มากกว่าที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ของตนไปยังผู้เรียน นอกจากนั้น บทบาทของผู้อำนวยความสะดวกในการ เรียนรู้ควรจะต้องเป็นผู้สร้างบรรยากาศใน การเรียนรู้ ด้วยการยอมรับฟังและยอมรับในการแสดงออก ทศนคติและความรู้สึกนึกคิด เกี่ยวกับ

เนื้อหาสาระของวิชาที่เรียนของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ของแต่ละคนและของกลุ่ม ทำหน้าที่จัดหาและจัดการทรัพยากรในการเรียนรู้ หรืออาจเป็นแหล่งทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเสียเอง

3. บทบาทของประสบการณ์ของผู้เรียน ประสบการณ์ชีวิตมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ข้อแตกต่างในการเรียนรู้ที่สำคัญระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กอย่างหนึ่งก็คือ ผู้ใหญ่มีประสบการณ์มากกว่า ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งข้อดีและข้อเสีย ทั้งนี้ เพราะวิธีการเรียนรู้เบื้องต้นของผู้ใหญ่คือการวิเคราะห์และค้นหา ความจริงจากประสบการณ์ ซึ่งนักจิตวิทยาบางคนเชื่อว่า หากเขาเรียนรู้ว่า สิ่งที่เขาเรียนรู้นั้นมีส่วนช่วยรักษา หรือเสริมสร้าง ประสบการณ์ภายในตัวเขา ผู้ใหญ่ก็จะเรียนรู้ได้มากขึ้น แต่ถ้าหากกิจกรรมใดหรือประสบการณ์ใด จะทำให้มีการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างภายในของเขา ผู้ใหญ่ก็มีแนวโน้มที่จะต่อต้านโดยการปฏิเสธหรือบิดเบือนกิจกรรมหรือประสบการณ์นั้น ๆ

นอกจากนั้น ประสบการณ์เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ใหญ่มีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะยิ่งอายุมากขึ้น ประสบการณ์ของผู้ใหญ่ก็ยิ่งจะแตกต่างมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ จึงควรคำนึงถึงทั้งในด้านของความแตกต่าง ระหว่างบุคคลของผู้ใหญ่ และควรพิจารณาข้อดีของการมีประสบการณ์ของผู้ใหญ่ และทำให้ประสบการณ์นั้นมีคุณค่าโดยการ ใช้เทคนิคฝึกอบรมต่างๆ ซึ่งเน้นการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสผสมผสานความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ ทำให้การเรียนรู้ที่ได้รับใหม่นั้นมีความหมายเพิ่มเติมขึ้นอีก อาทิเช่น วิธีการอภิปรายกลุ่ม กิจกรรมการแก้ปัญหา กรณีศึกษา และเทคนิคการฝึกอบรมโดยอาศัยกระบวนการกลุ่มต่างๆ

4. แนวโน้มในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ การเรียนรู้จะมุ่งไปที่ชีวิตประจำวันหรือเนื้องาน หรือการ แก้ปัญหาเสียมากกว่า นั่นคือ ผู้ใหญ่จะยอมรับและสนใจกิจกรรมการเรียนรู้ของเขา หากเขาเชื่อและเห็นว่า การเรียนรู้นั้นๆ จะช่วยให้เขาทำงานได้ดีขึ้น หรือช่วยแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเขา ดังนั้น การจัดหลักสูตรเพื่อการเรียนการสอน ผู้ใหญ่จึงควรพิจารณาสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัวของเขา และเป็นการเพิ่มความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ซึ่งมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหา ในชีวิตจริงของเขาด้วย

5. บรรยากาศในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีกว่าในบรรยากาศที่มีการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทั้งทางกายภาพ เช่น การจัดแสงสว่าง และ อุณหภูมิของห้องให้พอเหมาะ มีการจัดที่นั่งที่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน หรือระหว่างผู้เรียนด้วยกันได้สะดวก และมีบรรยากาศของการยอมรับในความแตกต่างในทางความคิด และประสบการณ์ที่แตกต่างกันของแต่ละคน มีความเคารพซึ่งกัน และกัน มีอิสรภาพและการสนับสนุนให้มีการแสดงออก และมีความเป็นกันเอง มากกว่าบังคับด้วยระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ผู้ใหญ่ก็จะ

ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้มากกว่า ตรงกันข้าม หากผู้ใหญ่ตกอยู่ในสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่ขมขื่น เขาก็มักจะยื่นหยัด ไม่ยอมยืดหยุ่น หรือไม่ยอมปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมนั้น แต่ถ้าหากเขารู้สึกว่าอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เขาจะยอมรับ และปรับตนเองให้เข้ากับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ ได้

จากลักษณะและธรรมชาติในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้นมีผู้สรุปถึงหลักสำคัญในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ไว้สั้น ๆ ดังนี้ คือ

1. ผู้ใหญ่จะเรียนเมื่อเขาต้องการจะเรียน
2. ผู้ใหญ่จะเรียนเฉพาะสิ่งที่เขามีความรู้สึกว่ามีความจำเป็นจะต้องเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรียนเพื่อนำไปปฏิบัติ
3. ผู้ใหญ่เรียนรู้โดยการกระทำได้ดีกว่า การสอนผู้ใหญ่จึงควรใช้วิธีการหลายๆ อย่างรวมทั้งให้ลงมือกระทำด้วย
4. จุดศูนย์กลางในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่อยู่ที่ปัญหา และปัญหาเหล่านั้นจะต้องเป็นจริง
5. ประสบการณ์มีผลกระทบกระเทือนต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งคุณและโทษต่อการเรียนรู้
6. ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้อย่างดียิ่งในบรรยากาศแวดล้อมที่เป็นกันเอง ไม่ใช่รู้สึกถูกบังคับโดยระเบียบกฎเกณฑ์
7. ผู้ใหญ่ต้องการการแนะนำไม่ใช่การสอน และต้องการการวัดผลด้วยตนเองมากกว่าการให้คะแนน

นอกจากนั้น บทบาทที่สำคัญของผู้สอน วิทยากร หรือผู้อำนวยการความสะดวก

ในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ซึ่งจำเป็นที่ผู้รับผิดชอบจัดการฝึกอบรมจะต้องเข้าใจและพยายามดำเนินการต่างๆ ในการจัดฝึกอบรมให้สอดคล้องกันด้วยนั้น อาจสรุปได้ดังนี้

1. ผู้สอนจะต้องยอมรับว่าผู้เรียนแต่ละคนมีคุณค่า และจะต้องเคารพในความรู้สึกริक्तและความเห็น ตลอดจนประสบการณ์ของเขาด้วย
2. ผู้สอนควรพยายามทำให้ผู้เรียนตระหนักด้วยตัวเองว่ามีความจำเป็นที่เขาจะต้องปรับพฤติกรรม (ทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ และทัศนคติ) โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้วยการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และอาจประสบปัญหาอย่างใดบ้าง อันเนื่องมาจากการขาดพฤติกรรม ที่มุ่งหวังดังกล่าว
3. ควรจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพให้สะดวกสบาย (เช่น ที่นั่ง อุณหภูมิ แสงสว่าง การถ่ายเทอากาศ ฯลฯ) รวมทั้งเอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองได้สะดวกอีกด้วย (เช่น ไม่ควรจัดให้มีการนั่งข้างหน้าข้างหลังซึ่งกันและกัน)

4. ผู้สอนจะต้องแสวงหาวิธีการที่จะแสวงหาความสัมพันธ์อันดี ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน เพื่อสร้าง ความรู้สึกไว้นับถือเชื่อใจ และความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยการช่วยเหลือ สนับสนุนให้มีกิจกรรมที่ต้องมีการให้ ความร่วมมือร่วมใจกันและกัน และในขณะเดียวกันควร พยายามหลีกเลี่ยงการแข่งขัน และการใช้วิจารณ์ตัดสินว่าอะไรควรไม่ควรอีกด้วย

5. หากเป็นไปได้ ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในเรื่องดังต่อไปนี้

5.1 การพิจารณากำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ ตามความต้องการของผู้เรียน โดยสอดคล้องกับความต้องการขององค์กร ของผู้สอน และของเนื้อหาวิชาด้วย

5.2 การพิจารณาทางเลือกในการกำหนดกิจกรรมเพื่อการเรียนการสอน รวมทั้ง การเลือกวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการเรียนการสอน

5.3 การพิจารณากำหนดมาตรการหรือเกณฑ์การเรียนการสอนซึ่งเป็นที่ยอมรับ ร่วมกัน รวมทั้งร่วมกันกำหนด เครื่องมือและวิธีการวัดผลความก้าวหน้าเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ กำหนดไว้ตั้งแต่แรกด้วย

6. ผู้สอนจะต้องช่วยผู้เรียนให้รู้จักพัฒนาขั้นตอนและวิธีการในการประเมินตนเอง ตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้แล้ว

ความหมายของการฝึกอบรม

มีผู้ให้คำนิยามความหมายของการฝึกอบรมไว้อย่างมากมาย ขึ้นอยู่กับว่ามอง การฝึกอบรมจากแนวคิดใด เช่น

การฝึกอบรม คือ “การถ่ายทอดความรู้เพื่อเพิ่มพูนทักษะ ความชำนาญ ความสามารถ และทัศนคติในทางที่ถูกที่ควร เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานและภาระหน้าที่ต่าง ๆ ในปัจจุบันและ อนาคตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และ..ไม่ว่าการฝึกอบรม จะมีขึ้นที่ใดก็ตามวัตถุประสงค์ ก็คือ เป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน หรือเพิ่มขีดความสามารถในการจัดรูปของ องค์กร..”

ในระยะหลัง การฝึกอบรมมักจะมองในเชิงของกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันสืบเนื่องมาจากเรียนรู้ การฝึกอบรมจึงหมายถึง “กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างมี ระบบ เพื่อให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ มีความสามารถที่จำเป็น และมีทัศนคติที่ดีสำหรับการ ปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งของหน่วยงานหรือองค์กรนั้น” และการฝึกอบรม คือ “กระบวนการ ในอันที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ และความชำนาญ ในเรื่อง หนึ่งเรื่องใด และเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้”

จะเห็นได้ว่า ความหมายของการฝึกอบรมมีมากมาย ขึ้นอยู่กับว่าจะพิจารณาจากแนวคิด ใดที่เกี่ยวกับ การฝึกอบรม ทั้งนี้ มีแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวกับการฝึกอบรม ดังต่อไปนี้

การพัฒนาบุคลากรด้วยการจัดโครงการฝึกอบรมนั้นจะส่งผล และเอื้ออำนวยประโยชน์ให้กับองค์กรหรือหน่วยงานได้เพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถและทัศนคติที่มีต่องานของบุคลากรผู้รับผิดชอบจัดการฝึกอบรมเป็นสำคัญ หากจะให้ได้ปฏิบัติงานด้านการบริหารงานฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกเหนือไปจากจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกระบวนการฝึกอบรม และหลักการบริหารงานฝึกอบรมแต่ละขั้นตอนแล้ว ผู้รับผิดชอบงานฝึกอบรมควรจะต้องมีความรู้พื้นฐานทางสังคมศาสตร์ และ พฤติกรรมศาสตร์แขนงต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง เช่น สังคมวิทยา จิตวิทยา และศาสตร์การจัดการซึ่งจะช่วยเอื้ออำนวยให้สามารถกำหนดหลักสูตร และ โครงการฝึกอบรมได้ง่ายขึ้น มีความรู้เกี่ยวกับหลักการบริหารบุคคลและการพัฒนาบุคคลด้วยวิธีการอื่น ๆ นอกเหนือไปจากการฝึกอบรม มีความเข้าใจถึงหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เพื่อให้สามารถปฏิบัติต่อผู้เข้าอบรมได้อย่างเหมาะสม ตลอดจน เข้าใจถึงหลักการวิจัยทางสังคมศาสตร์อยู่บ้างพอที่จะสามารถทำการสำรวจ เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่จำเป็น ในการบริหารงาน ฝึกอบรมได้นอกจากนั้น ผู้ดำเนินการฝึกอบรมจำเป็นที่จะต้องมีความสามารถในการสื่อสาร ทั้งด้านการเขียนและการพูดในที่ชุมนุมชน ตลอดจนมีมนุษยสัมพันธ์ดี เพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารกับกลุ่มผู้เข้าอบรม และประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วย

นอกจากการมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวข้างต้นนี้แล้ว ทัศนคติของผู้รับผิดชอบงานฝึกอบรม ยังเป็นสิ่งสำคัญที่มีผล กระทบต่อการดำเนินงานฝึกอบรมอีกด้วย กล่าวคือ ผู้รับผิดชอบงานฝึกอบรมเองจะต้องเป็นผู้ที่เห็น ความสำคัญของการฝึกอบรม ต่อการพัฒนาบุคลากร มีความเห็นสอดคล้องกับหลักการและแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม รวมทั้งควรจะต้องมีความเชื่อว่า การฝึกอบรมนั้นเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการพัฒนาบุคลากร และนำไปสู่การปรับปรุงการบริหารได้ ทัศนคติเช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อเขามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ หลักการบริหารงานฝึกอบรม ตลอดจนเรื่องต่าง ๆ ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานที่เจ้าหน้าที่ฝึกอบรม ควรรู้ดังกล่าวไว้ข้างต้นนั่นเอง ดังนั้น เพื่อปูพื้นฐานให้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้านการฝึกอบรม จึงจะขอเริ่มต้นคู่มือการจัดโครงการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาบุคลากรด้วยการกล่าวถึงแนวคิดและหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมและการพัฒนาบุคลากรเสียก่อน

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
เรื่อง ช่องทางการเข้ารับการศึกษาและฝึกอบรมตามความสนใจ

ชื่อ.....นามสกุล.....

1. ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ของตนเอง (2 คะแนน)

.....

.....

.....

2. ความเข้าใจเกี่ยวกับช่องทางการแสวงหาความรู้ (2 คะแนน)

.....

.....

.....

3. ทักษะในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่อง ช่องทางการเข้ารับการศึกษาฝึกอบรมตามความสนใจ (2 คะแนน)

.....

.....

4. ทักษะในการตอบคำถาม (2 คะแนน)

.....

.....

.....

5. เจตคติต่อการพัฒนาตนเอง (2 คะแนน)

.....

.....

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

เรื่อง ช่องทางการเข้ารับการศึกษาและฝึกอบรมตามความสนใจ

วันที่ เดือน พ.ศ. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม คน

ที่	ชื่อ - สกุล	รายละเอียดการประเมิน					รวม คะแนน
		ความรู้ (2)	ความเข้าใจ (2)	ทักษะใน การ แลกเปลี่ยน (2)	ทักษะใน การตอบ คำถาม (2)	เจตคติ (2)	
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							

เกณฑ์การให้คะแนน

2 คะแนน เมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมแสดงออกและเอกสารการรายงานครบถ้วน

1 คะแนน เมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมแสดงออกหรือเอกสารการรายงาน เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง

0 คะแนน เมื่อผู้เรียนไม่มีพฤติกรรมแสดงออกหรือเอกสารการรายงานแต่อย่างใด

ครั้งที่ 6 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การศึกษาเพื่อการมีรายได้เสริม

กิจกรรม เรียนอะไรมีรายได้เสริม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้มีช่องทางการศึกษาเพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเองนอกเหนือจากรายได้หลังจากงานประจำ
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

แนวคิด

ในภาวะการณปัจจุบันกลุ่มผู้ใช้แรงงานส่วนใหญ่มีรายรับจากการทำงานแต่ยังไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายประจำวัน เนื่องจากค่าครองชีพสูงขึ้น ดังนั้น หากผู้ใช้แรงงานได้มีศึกษาวิชาชีพ หรือมีช่องทางประกอบอาชีพเสริมจากรายได้หลักที่ทำอยู่ ก็จะให้มีรายได้เสริมสามารถจะเหลือเงินออมไว้สำหรับสร้างครอบครัวให้มีหลักฐานมั่นคงขึ้น

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. วิทยากรสนทนากับผู้เรียนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของตนเองในปัจจุบันว่าประกอบอาชีพอะไรบ้างและมีรายได้ต่อเดือนเท่าไร เพียงพอกับรายจ่ายหรือไม่ และมีหลักการบริหารจัดการอย่างไรให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้
2. เชิญวิทยากรอาชีพจากสถาบันฝึกอบรมอาชีพบรรยายเกี่ยวกับการศึกษาอาชีพหลักสูตรต่าง ๆ ที่สอน รวมทั้งแนะแนวอาชีพ ตลาด/แหล่งสร้างรายได้และการจัดทำแผนประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้เสริม
3. อภิปราย ชักถาม สรุปแนวทางการศึกษาเพื่อสร้างรายได้เสริมของผู้ใช้แรงงาน

อุปกรณ์/ สื่อ

1. เอกสารแผ่นปลิว/แผ่นพับ ประชาสัมพันธ์การเรียนอาชีพ
2. วิทยากรจากสถาบันฝึกอบรมอาชีพ
3. สื่อวีดิทัศน์
4. ใบความรู้
5. ใบกิจกรรม
6. ใบงาน

เวลา 3 ชม.

การประเมินผล

1. ประเมินความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย
2. สังเกตพฤติกรรมระหว่างการบรรยาย ความสนใจ การซักถามข้อมูล
3. ประเมินจากแผนการประกอบอาชีพและรายได้เสริมของแต่ละคน
4. ประเมินผลการเรียนรู้จากการอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ใบกิจกรรม

1. ให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาข้อมูลและจากวิทยากรบรรยาย จัดทำแผนการประกอบอาชีพเสริมที่จะสร้างรายได้เพิ่มเติมให้กับผู้เรียน

ใบงาน

แผนการพัฒนากีฬาประกอบอาชีพ และการมีรายได้เสริม

1. ชื่อโครงการอาชีพ.....
2. ชื่อผู้รับผิดชอบโครงการ (ลงชื่อ)
3. ที่ปรึกษา 1.
2.
4. หลักการและเหตุผล.....
-
-
5. วัตถุประสงค์.....
-
-
6. เป้าหมาย
- ด้านปริมาณ.....
-
- ด้านคุณภาพ.....
-
-
7. ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน
- การเตรียมการ.....
-
-
- การดำเนินงาน.....
-
-
8. ระยะเวลาดำเนินโครงการ.....
9. สถานที่ประกอบการ.....

10. รูปแบบผลิตภัณฑ์/บริการ

ผลิตภัณฑ์/บริการ	ลักษณะเด่น
1.	1.
2.	2.
3.	3.

11. การวางแผนบริหารจัดการ

แผนการผลิต

.....

แผนบริหารจัดการ.....

.....

แผนการตลาด.....

.....

12. ประมาณการต้นทุนการผลิตและการกำหนดราคา การจัดจำหน่าย

ผลิตภัณฑ์/บริการ	ต้นทุน	ราคาขาย	ราคาขายของกลุ่มแข่ง (ถ้ามี)
1.	1.	1.	1.
2.	2.	2.	2.
3.	3.	3.	3.

13. ประมาณการรายรับและรายจ่ายในการประกอบอาชีพต่อเดือน

รายรับ	บาท	รายจ่าย	บาท
จากยอดขาย		ค่าเช่าสถานที่	
จากรายได้อื่น		ค่าวัตถุดิบ/วัสดุเพื่อผลิต	
		ค่าแรงงาน	
		ค่าสาธารณูปโภค	
		(ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่า	
		โทรศัพท์)	
		ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	

14. ทรัพยากร/งบประมาณ.....

ทรัพยากร

งบประมาณ.....

15. แผนการปฏิบัติงาน

กิจกรรมดำเนินงาน	ปี พ.ศ.												หมายเหตุ
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	

16. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

16.1

16.2

16.3

17. การประเมินผล (ตนเองของผู้เรียน)

.....

(ลงชื่อ).....ผู้เสนอโครงการ

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ความเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษา

.....

.....

(ลงชื่อ).....อาจารย์ที่ปรึกษา

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ใบความรู้

เงินเดือน คือรายได้หลักของผู้ใช้แรงงาน บางคนอาจมีรายได้เพิ่มเติมจากการทำงานนอกเวลาในที่ทำงาน ในขณะที่บางคนทำงานพิเศษหลังเลิกงานถึงค่ำ หรือบางคนอาจจะเลยเที่ยงคืนไปด้วยซ้ำไป แต่คนอีกกลุ่มหนึ่งก็เลือกที่จะหารายได้เสริมมาใช้จ่ายเพื่อให้เพียงพอกับค่าครองชีพที่สูงขึ้น ๆ ด้วยการไปเรียนรู้วิชาชีพเพิ่มเติมเพื่อหารายได้เสริมนอกเหนือจากเงินเดือนที่ได้รับแต่ละเดือน

วิธีการในการหารายได้เสริมนั้นมีมากมาย บางวิธีอาจจะเหมาะกับบางคน ขึ้นอยู่กับว่าใครถนัดแบบไหน แต่ไม่ว่าจะทำงานหนักหรือหารายได้เสริมอย่างไร ลึก ๆ แล้วเกือบทุกคนที่ต้องการความเป็นอิสระของตัวเองในการที่จะเลือกว่าจะทำงานนั้นหรือไม่ ดังนั้น หากเราได้มีโอกาสเลือกงานที่สร้างรายได้เสริมให้กับตนเองที่เหมาะสมแล้ว การทำงานแม้หนักเพียงใดก็คงจะทำให้มนุษย์เงินเดือนส่วนใหญ่มีความสุขความเหน็ดเหนื่อยบนอิสรภาพของตนเองมากกว่า “ความสำเร็จมักมาพร้อมกับคำว่า ลงมือทำ” “คนที่ประสบความสำเร็จมักคิดนำผู้อื่นเสมอ บางครั้งเขาอาจเคยพลาดแต่เขาไม่ถอย”

การตัดสินใจเลือกอาชีพ

การตัดสินใจเลือกอาชีพ นับว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในชีวิตมนุษย์ อาจกล่าวได้ว่า “งานคือชีวิต” ดังนั้น ในการเลือกอาชีพจำเป็นต้องมีการเริ่มต้นด้วยการวางแผนชีวิตด้านอาชีพ ตั้งแต่วัยเรียน ซึ่งเป็นการวางแผนระยะยาวที่ต้องใช้เวลานานมาก และใช้ความพยายามอย่างมาก ผลตอบแทนที่ได้รับก็คุ้มค่า

จะทราบได้อย่างไรว่าอาชีพไหนเหมาะสมกับท่าน

คนเรามีความถนัด ความสามารถ และความสนใจในงานอาชีพแตกต่างกัน บางคนเหมาะที่จะทำงานด้านหัตถกรรม บางคนเหมาะสมที่จะทำงานเกี่ยวกับเครื่องจักรกล หรืองานที่เกี่ยวข้องกับด้าน วิทยาศาสตร์ ส่วนบางคนอาจจะเหมาะสมที่จะทำงานเกี่ยวกับการสอนดนตรี การช่วยเหลือติดต่อ ประชาชน เหล่านี้เป็นต้น แต่ละคนมีพรสวรรค์ไม่เหมือนกัน ไม่สามารถทำงานชนิดเดียวกันได้หมด ทุก คน ข้อสำคัญก็คือ ท่านต้องรู้จักตัวเอง และรู้จักงานอาชีพต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง รวมทั้งพิจารณา ดู ว่ามีงานอะไรบ้างที่ท่านชอบและสนใจมากที่สุด และงานนั้นๆ เหมาะสมกับอุปนิสัยและบุคลิกลักษณะ ของท่านหรือไม่

ปัญหาที่คัดลอกใจเลือกอาชีพของนักเรียนหรือผู้สมัครงาน

1. ขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการประกอบอาชีพต่างๆ ขาดทักษะและรายละเอียด ข้อมูล เกี่ยวกับโลก อาชีพ เช่น ลักษณะของงานอาชีพ กระบวนการทำงานในงานอาชีพนั้น ความก้าวหน้าในอาชีพการ ทำงาน และความต้องการของตลาดแรงงานในงานสาขาอาชีพ นั้น ๆ
2. ต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับการให้คำปรึกษา แนะนำ แนะนำอาชีพ แนะนำ การศึกษาต่อ และการเตรียมตัวก่อนเข้าสู่ ตลาดแรงงาน
3. ต้องรู้จักความสามารถ สติปัญญา ความถนัด ความสนใจ และความ พร้อมในการ เลือกประกอบอาชีพให้เหมาะสมกับตนเอง
4. ต้องมีความรู้ในเรื่องปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลตั้งแต่การเลือกเรียนต่อหรือศึกษา เพิ่มเติมในสาขา วิชาที่ใช้เงินทุนจำนวนน้อย และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว เป็นที่ต้องการของ ตลาดแรงงาน ตลอดจน การฝึกพัฒนาฝีมือตนเองเพิ่มเติมเพื่อให้คุณลักษณะเด่น ในการสมัครงาน

สิ่งสำคัญในการตัดสินใจเลือกอาชีพ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ

ประการที่ 1 : ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ข้อมูลด้านอาชีพเป็นข้อมูลที่มีขอบข่ายกว้างขวาง มาก ซึ่งขอบข่ายของข้อมูลด้านอาชีพพอสรุปได้ดังนี้

1. **แนวโน้มของตลาดแรงงาน** เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการผู้ทำงานในด้านต่าง ๆ ในปัจจุบัน และการพยากรณ์ที่จะมีความ ต้องการเพิ่มขึ้นหรือลดลงในอนาคต
2. **ลักษณะงาน** งานที่จะต้องทำเป็นประจำมีลักษณะอย่างไร ผู้ทำงานจะต้องทำอะไรบ้าง เป็นงานที่ทำให้เกิด ความเพลิดเพลินหรือก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย งาน ใหญ่หรืองานเล็ก มีความ รับผิดชอบที่สำคัญหรือไม่ ต้อง เกี่ยวข้องกับตัวเลข สิ่งของ หรือคน ต้องใช้เครื่องมืออุปกรณ์มาก หรือไม่ ต้องนั่งทำงาน ยืนทำงาน ต้องเดิน ทางหรือไม่
3. **สภาพแวดล้อมของงาน** ได้แก่ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศของงาน เช่น ร้อน เย็น ชื้น แห้ง เปียก ฝุ่นละออง สกปรก เสียงดัง ในอาคาร กลางแจ้ง ในโรงงาน มีสารพิษ มีสาร กัมมันตภาพรังสี มีความขัดแย้ง เป็นต้น
4. **คุณสมบัติของผู้ประกอบอาชีพ** อายุ ได้มีการกำหนดช่วงอายุในการทำงานและ เกษียณไว้อย่างไร เพศ อาชีพนั้น ๆ โดยทั่วไปเป็นอาชีพสำหรับเพศหญิงหรือเพศชาย หรือให้ โอกาสแก่ทั้งหญิงทั้งชาย หรือให้โอกาสแก่เพศใดเพศหนึ่งมากกว่า
5. **การเข้าประกอบอาชีพ** การเข้าประกอบอาชีพต้องมีวิธีการอย่างไร โดยการสมัคร งานกับนายจ้างด้วยตนเองต้องมีการสอบสัมภาษณ์หรือต้องสอบข้อเขียนด้วย ถ้าเป็นการ ประกอบ อาชีพอิสระต้องใช้ทุนทรัพย์เพื่อดำเนินกิจการมากน้อยเพียงใด

6. รายได้ อาชีพนั้น ๆ จะมีรายได้เป็นวัน สัปดาห์ เดือน ปี โดยเฉลี่ยแล้วเป็นเงินเท่าใด

7. ความก้าวหน้า อาชีพนั้น ๆ จะมีความก้าวหน้าเพียงใด จะต้องมีการศึกษาอบรมเพิ่มเติม มีความสามารถหรือประสบการณ์อย่างไรจึงจะได้เลื่อนขั้นมากขึ้นเพียงใด การประกอบอาชีพเดิมนำไปสู่อาชีพใหม่หรือไม่

8. การกระจายของผู้ประกอบอาชีพ มีผู้ประกอบอาชีพมากน้อยเพียงใดและกระจายอยู่ทั่วประเทศหรือมีอยู่เพียงบางจังหวัด ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ผู้ประกอบอาชีพที่ใดก็ได้หรือจะต้องอยู่ที่ใดที่หนึ่งโดยเฉพาะ

9. ข้อดีและข้อเสีย อาชีพแต่ละอย่างย่อมมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ขึ้นอยู่กับความพอใจและความต้องการของผู้ประกอบอาชีพของแต่ละคน บางงานอาจมีการทำงานล่วงเวลา ทำงานในวันหยุด และการเดินทางไปปฏิบัติในที่อื่น ๆ งานบางอาชีพมีความมั่นคงกว่างานอาชีพอื่น ฯลฯ

ประการที่ 2 : ปัจจัยภายใน ได้แก่

ปัจจัยส่วนบุคคล	ปัจจัยเกี่ยวกับโครงสร้างของค่านิยม
-ความสนใจ -บุคลิกภาพ -สติปัญญา -ความถนัด -ทักษะ -ความสัมฤทธิ์ผล -ประสบการณ์ -แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ผล -ความรับผิดชอบ -ความอดสาหัส -ความตรงต่อเวลา -ความอบอุ่น -ระดับการกล้าเสี่ยง -ความเป็นคนเปิดเผย -ความไม่ยึดหยุ่น -ความเกร่งของจิตใจ	- ค่านิยมทั่ว ๆ ไป - ค่านิยมทางการงาน - จุดมุ่งหมายชีวิต - จุดมุ่งหมายทางอาชีพ - การรับรู้เกียรติและชื่อเสียงของอาชีพ - ทักษะต่ออาชีพต่าง ๆ - ความเข้าใจอาชีพที่เกี่ยวกับคน/ข้อมูล - จริยธรรมในการทำงาน - การใช้เวลาว่าง - ความต้องการเปลี่ยนแปลง - ความต้องการกฎเกณฑ์ - ความต้องการสนับสนุน/ช่วยเหลือ - ความต้องการอำนาจ - ความมั่นคง - ความปลอดภัย - การทำงานให้เป็นประโยชน์กับผู้อื่น

ปัจจัยส่วนบุคคล	ปัจจัยเกี่ยวกับโครงสร้างของค่านิยม
- ความรู้สึกเกี่ยวกับคุณค่าแห่งตน - ความสามารถในการตัดสินใจ - วุฒิภาวะทางอาชีพ - เพศ /อายุ - เชื้อชาติ- - สุขภาพ	- ฯลฯ

สรุปข้อแนะนำก่อนตัดสินใจเลือกอาชีพ

1. ผู้ตัดสินใจเลือกอาชีพควรรู้จักตนเองให้ดีเสียก่อน โดยเฉพาะในด้านอุปนิสัย ความรู้ ความถนัด ความสามารถ ความสนใจ บุคลิกลักษณะ สุขภาพ นิสัย ทักษะเกี่ยวกับอาชีพ นั้น ๆ และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ฯลฯ

2. ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ลักษณะของงานอาชีพ ค่าจ้างสวัสดิการ ความก้าวหน้า และความมั่นคงของงาน ตลอดจนความต้องการ ของตลาดแรงงาน ฯลฯ

การรับงานไปทำที่บ้าน

ในปัจจุบันการรับงานไปทำที่บ้านที่อยู่กระจัดกระจายทั่วประเทศ ทั้งในเขตเมืองและชนบท มีลักษณะการทำงานเป็นระบบมากขึ้น จำนวนผู้รับงานก็มี การขยายตัวเพิ่มขึ้นด้วย โดยเฉพาะภายหลังที่เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจเมื่อกลางปี 2540 ส่งผลให้อุตสาหกรรมการผลิตหลายประเภทจำเป็นต้องปรับโครงสร้างการผลิตใหม่ โดยการปรับลดขนาดกิจการลง ส่งผลให้มีสถานประกอบการขนาดเล็กเพิ่มขึ้น และพบว่าสถานประกอบการขนาดเล็กจะมีการรับช่วง การผลิตมาทำเป็นทอดๆ มีการกระจายการผลิตสู่การใช้แรงงานตามหมู่บ้านหรือชุมชนต่างๆ ซึ่งนำไปสู่ “ระบบการรับงานไปทำที่บ้าน” ที่โตขึ้น

ความหมายของการรับงานไปทำที่บ้าน

1. ผู้รับงานไปทำที่บ้าน หมายความว่า บุคคลซึ่งรับงานจากเจ้าของงานหรือผู้ซึ่งรับมอบงานจากเจ้าของงาน ไปผลิต ประกอบ บรรจุ ซ่อม หรือแปรรูปสิ่งของตามที่ได้ตกลงกันในบ้านของตนเอง หรือสถานที่ที่มิใช่สถานประกอบการกิจการของเจ้าของงานหรือผู้ซึ่งรับมอบงานจาก เจ้าของงาน เพื่อรับค่าจ้าง

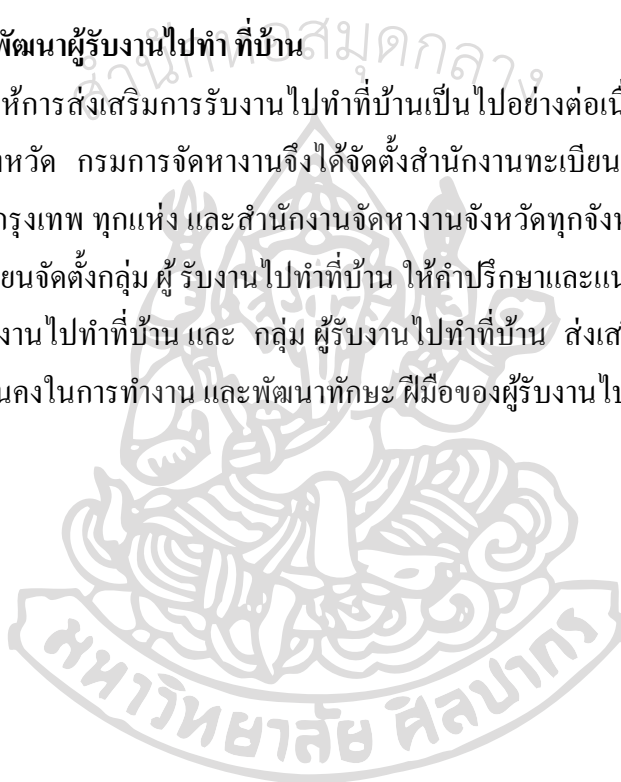
2. กลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน หมายความว่า ผู้รับงานไปทำที่บ้านที่รวมตัวกันไม่ต่ำกว่าห้าคน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรับ งานประเภทเดียวกันไปทำที่บ้าน

ลักษณะและประเภทของการรับงานไปทำที่บ้าน

ลักษณะของการรับงานไปทำที่บ้าน เป็นงานที่ไม่ใช้เทคโนโลยีซับซ้อนในการผลิต มีการตัดชิ้นตอนบางชิ้นตอน หรือชิ้นส่วนของงานบางชิ้นไปทำการ ผลิตหรือผลิตทั้งหมด ลักษณะงานที่ส่งให้ทำเป็นงานที่สามารถเรียนรู้ได้ง่าย เป็นงานที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มักใช้แรงงานคนทำการผลิตมากกว่าใช้เครื่องจักร สำหรับประเภทของการรับงานไปทำที่บ้าน มีทั้งประเภทงานที่ผลิตหรือประกอบขึ้นเพื่อใช้ภายในประเทศ หรือเพื่อการส่งออก เช่น การทำกระเป๋า รองเท้า วิกผม ตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป ดอกไม้ประดิษฐ์ เจียระไนพลอย และประกอบเครื่อง อุปกรณ์ไฟฟ้า เป็นต้น

การส่งเสริมและพัฒนาผู้รับงานไปทำที่บ้าน

เพื่อให้การส่งเสริมการรับงานไปทำที่บ้านเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืน กว้างขวางและครอบคลุมทุก จังหวัด กรมการจัดหางานจึงได้จัดตั้งสำนักงานทะเบียนผู้รับงานไปทำที่บ้านขึ้น ณ สำนักจัดหางานกรุงเทพ ทุกแห่ง และสำนักงานจัดหางานจังหวัดทุกจังหวัด เพื่อ ทำหน้าที่ในการพิจารณาจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่ม ผู้รับงานไปทำที่บ้าน ให้คำปรึกษาและแนะนำเกี่ยวกับการรับงานไปทำที่บ้านต่อผู้รับงานไปทำที่บ้าน และ กลุ่ม ผู้รับงานไปทำที่บ้าน ส่งเสริมและพัฒนาการรวมกลุ่ม เพื่อสร้างความมั่นคงในการทำงาน และพัฒนาทักษะฝีมือของผู้รับงานไปทำที่บ้าน

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การศึกษาเพื่อการมีรายได้เสริม
 ชื่อ.....นามสกุล.....

1. ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการประกอบอาชีพเพื่อมีรายได้เสริม (2 คะแนน)

2. ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการประกอบอาชีพเพื่อมีรายได้เสริม (2 คะแนน)

3. ทักษะในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่อง การจัดทำแผนพัฒนาการประกอบอาชีพเพื่อมีรายได้เสริม (2 คะแนน)

4. ทักษะในการตอบคำถาม (2 คะแนน)

5. เจตคติต่อการพัฒนาแผนการประกอบอาชีพเพื่อมีรายได้เสริม (2 คะแนน)

แบบประเมินแผนการประกอบอาชีพและรายได้เสริม

วันที่ เดือน พ.ศ. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม คน

ที่	ชื่อ - สกุล	รายละเอียดการประเมิน					รวม คะแนน
		ความรู้ (2)	ความเข้าใจ (2)	ทักษะใน การ แลกเปลี่ยน (2)	ทักษะใน การตอบ คำถาม (2)	เจตคติ (2)	
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							

ให้คะแนน

2 คะแนน เมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมแสดงออกและเอกสารการรายงานครบถ้วน

1 คะแนน เมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมแสดงออกหรือเอกสารการรายงาน เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง

0 คะแนน เมื่อผู้เรียนไม่มีพฤติกรรมแสดงออกหรือเอกสารการรายงานแต่อย่างใด

ครั้งที่ 7 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การออมเงิน

กิจกรรม ออมไว้ได้ประโยชน์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนรู้และเลือกวิธีการออมเงินได้อย่างถูกต้อง
2. เพื่อให้ผู้เรียนกำหนดแนวทางในการออมเงินของตนเองได้

แนวคิด

ในปัจจุบันการออมเงินเป็นเรื่องที่ผู้ใช้แรงงานควรได้กำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพชีวิต เนื่องจากรายได้ที่ได้รับมีจำนวนไม่มาก ผู้ใช้แรงงานบางรายมีรายได้ในลักษณะของรายวัน รายสัปดาห์ หรือรายเดือน ในขณะที่ค่าใช้จ่ายต่อตนเองและครอบครัวมีทุกวัน หากผู้ใช้แรงงานรู้วิธีการออมเงินที่ถูกต้อง ก็จะช่วยให้มีเงินเหลือเก็บไว้ใช้ในอนาคตเมื่อจำเป็นได้

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. วิทยากรซักถามผู้เรียนแต่ละคนถึงวิธีการออม
2. แนะนำวิทยากรจากสถาบันการเงิน
3. วิทยากรบรรยายพร้อมชมวิดีโอทัศน์ แนวทางในการออม
4. ผู้เรียนอภิปราย ซักถาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้
5. วิทยากรสรุปบทเรียน

อุปกรณ์/ สื่อ

1. วิทยากรจากสถาบันการเงิน
2. สื่อวิดีโอทัศน์
3. ใบความรู้
4. ใบกิจกรรม

เวลา 3 ชม.

การประเมินผล

1. ประเมินจากการสังเกต การซักถาม การร่วมอภิปราย
2. ประเมินความสำเร็จของกิจกรรมจากการสมัครออมเงินของผู้เรียน
3. ประเมินผลการเรียนรู้จากการอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ใบกิจกรรม

ให้ผู้เรียนบันทึก รายรับ-รายจ่ายของครอบครัวใน 1 เดือน ลงในแบบฟอร์มที่กำหนด

วัน เดือน ปี	รายการ	รายรับ (บาท)	รายจ่าย (บาท)	คงเหลือ (บาท)
		ยอดรวมรายรับ		
		ยอดรวมรายจ่าย		
		คงเหลือ		

ใบความรู้ เรื่อง การออม

การออม

การออมคือ การสะสมเงินทีละเล็กทีละน้อยเมื่อเวลาผ่านไปเงินก็จะเพิ่มพูนขึ้น การออมส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปการฝากเงินกับธนาคาร โดยมีจุดประสงค์หลักคือ เพื่อใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน หรืออยู่ในสภาวะลำบาก การออมจึงเป็นการลงทุนให้กับความมั่นคงในอนาคตของชีวิต

หลักการออม ธนาคารออมสินได้ให้แนวคิดไว้ว่า “ออม 1 ส่วนใช้ 3 ส่วน” เนื่องจากการออมมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต คนเป็นจำนวนมากออมเงินไม่ได้ เพราะมีค่าใช้จ่ายมาก ใช้เงินเกินตัว รายรับมีไม่พอกับรายจ่าย เมื่อเรามีรายได้เราจะต้องบริหารจัดการเงินของตนเอง หากเราคิดว่าเงินออมเป็นรายจ่ายอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับรายจ่ายอื่น ๆ เงินออมจะเป็นรายการแรกที่ต้องจ่ายทุกเดือน โดยอาจกำหนดว่าอย่างน้อยต้องจ่ายเป็นร้อยละเท่าไรของรายได้และทำจนเป็นนิสัยแล้วค่อยวางแผนเพื่อนำเงินส่วนที่เหลือไปเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เท่านั้นเราก็มีเงินออม

การวางแผนการใช้จ่ายของตนเองและครอบครัว

การวางแผนการใช้จ่ายเงิน หมายถึง การที่บุคคลจัดสรรรายรับ-รายจ่าย ของตนเอง ซึ่งมีแนวทางในการปฏิบัติ ดังนี้

1. การหารายได้ ทุกคนต้องประกอบอาชีพ เพื่อให้มีรายได้ประจำและหากมีเวลาว่างควรหารายได้เสริมเพื่อจะได้มีรายได้พอกับการใช้จ่ายในการดำรงชีพ

2. การใช้จ่ายให้พิจารณาใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นจริง ๆ เช่น ใช้จ่ายเป็นค่าอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค โดยคำนึงถึงคุณค่าของสิ่งที่ซื้อ ไม่ใช่ซื้อเพราะคำโฆษณา

การประหยัด ควรรู้จักเก็บออมเงินไว้ใช้จ่ายเมื่อคราวจำเป็น เช่น เมื่อเจ็บป่วย โดยวางแผนให้มีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้มากที่สุดก็จะมีเงินเก็บ เครื่องใช้ที่ชำรุดเสียหาย ควรซ่อมแซมให้ใช้ได้อยู่เสมอ ประหยัดพลังงานและทุนถนอมเครื่องใช้ให้มีอายุการใช้งานได้นาน

3. การบันทึกรายรับ-รายจ่าย เป็นวิธีการวางแผนที่สำคัญ การบันทึกรายรับ-รายจ่าย ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ทราบว่าในวันหนึ่ง สัปดาห์หนึ่ง เดือนหนึ่ง เรามีรายได้จากอะไร เท่าไรและจ่ายอะไร อย่างไร ควรจะวางแผนการใช้จ่ายอย่างไรจึงจะพอและที่เหลือสะสมไว้เป็นทุนหรือเก็บสะสมไว้ใช้จ่ายในยามจำเป็น

การบันทึกรายรับ-รายจ่าย

เมื่อเรามีรายได้และนำเงินรายได้ไปใช้จ่ายซื้อสิ่งที่จำเป็น สิ่งใดที่มีราคาสูงก็ไม่จำเป็นต้องซื้อทันทีแต่ให้ตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะเก็บหอมรอบริบไว้จนมากพอแล้วจึงซื้อ ดังนั้นเราจึงควรวางแผนการใช้จ่ายไว้ล่วงหน้าว่าเราต้องซื้ออะไร เท่าไหร่ เมื่อใด

ข้อควรคำนึงในการใช้จ่ายเงินและจดบันทึกรายรับ รายจ่าย

1. กำหนดความคาดหวังและเป้าหมายว่าจดบันทึกเพื่ออะไร
2. วางแผนรับ-จ่ายก่อนใช้เงิน
3. ก่อนซื้อสิ่งใดต้องพิจารณาให้ดีกว่าก่อนว่าสิ่งนั้นจำเป็นหรือไม่
4. จดบันทึกทุกครั้ง ทุกวัน ทุกบาท ทุกสตางค์ที่มีการรับและจ่ายเงิน
5. หมั่นตรวจสอบบัญชีว่ามีรายการใดที่ใช้เงินไม่เหมาะสม หากมีต้องแก้ไขทันที
6. เก็บใบเสร็จหรือหลักฐานการรับเงิน-จ่ายเงินไว้เพื่อตรวจสอบกับบัญชีที่จด

“ การจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย ” หรือการจดบัญชี จะช่วยให้เราทราบว่าเรามีรายรับมากน้อยแค่ไหน เราสามารถลดค่าใช้จ่ายรายการใดออกไปได้บ้าง “ การจดบัญชี ” ทำให้เราสร้างสมดุลระหว่างรายได้และรายจ่ายที่เหมาะสมแก่ฐานะการเงินของเราได้เป็นอย่างดี

การจดบัญชีครัวเรือน เป็นการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายของครอบครัว เราสามารถจัดทำบัญชีแบบที่ง่าย ผู้ที่ไม่เคยมีความรู้เรื่อง การบัญชีมาก่อนก็ทำเองได้โดยการแยกรายการออกเป็น รายรับและรายจ่าย รายรับ ได้แก่ เงินเดือน ค่าจ้าง ผลตอบแทนที่ได้จากการทำงาน เงินที่ได้จากการขาย ผลผลิตการเกษตร หรือทรัพย์สิน เป็นต้น รายจ่าย ได้แก่ ค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าสำหรับในการอุปโภค บริโภค ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าซ่อมแซม ค่าอุปกรณ์เครื่องใช้ เครื่องมือ เครื่องมือ ค่ารถ ค่าอาหาร ค่าเช่า เป็นต้น

การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้

การลดรายจ่ายในครัวเรือน ปัญหาเรื่องหนี้สินในครอบครัวหรือปัญหาการรับไม่พอกับรายจ่าย เป็นปัญหาที่ทำให้ประชาชนหนักใจ การป้องกันและแก้ไขปัญหาระบบหนี้สิน มีหลักง่าย ๆ ว่าต้องลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ให้มากขึ้น การลดรายจ่ายสามารถทำได้โดยการสำรวจค่าใช้จ่ายในเดือนที่ผ่านมา แล้วจดบันทึกดูว่าในครอบครัวมีการใช้จ่ายอะไรไปบ้างและรายการใดที่ไม่จำเป็นนำตัดออกไปได้ ก็ให้ตัดออกไปให้หมดในเดือนถัดไปก็จะสามารถลดรายจ่ายลงได้ แต่ทุกคนในครอบครัวต้องช่วยกัน เพราะถ้าคนหนึ่งประหยัดแต่อีกคนยังใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเหมือนเดิมก็คงไม่ได้ผล ต้องชี้แจงสมาชิกทุกคนในบ้าน เมื่อลดรายจ่ายได้แล้วก็หารายรับของทั้งบ้านมารวมกันดูว่าจะพอกับรายจ่ายหรือไม่ ถ้าพอและยังเหลือก็คงต้องเอาไปทยอยใช้หนี้และเก็บออมไว้เพื่อกรณีฉุกเฉิน เช่น การเจ็บป่วย อุบัติเหตุ เป็นต้น แต่ถ้ารายได้น้อยกว่ารายจ่ายก็ต้องช่วยกันคิดว่าจะไปหารายได้เพิ่มมาจากไหนอีก โดยสรุปการใช้จ่ายเงินมี 3 แบบ คือ

1. ใช้ตามใจชอบเป็นการใช้ไปเรื่อย ๆ แล้วแต่ว่าต้องการอะไรก็ซื้อ เงินหมดก็หยุดซื้อ
2. ใช้ตามหมวดที่แบ่งไว้ เช่น ค่าอาหารและค่าเสื้อผ้า ค่ารักษาพยาบาล ค่าทำบุญกุศล

ค่าศึกษาเล่าเรียนของบุตร เก็บออมไว้ใช้ในอนาคต ลูกเงิน

3. ใช้ตามแผนการใช้ที่กำหนดไว้ล่วงหน้าเป็นการใช้ตามโครงการที่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้าแล้วนั้น ซึ่งเป็นวิธีการที่ถูกต้อง ซึ่งสามารถนำหลักการทางวิชาการมาใช้ในการปฏิบัติการวางแผนการใช้จ่ายในครอบครัว ข้อปฏิบัติของการใช้จ่ายภายในครอบครัว มีสิ่งที่พึงปฏิบัติ 3 ประการคือ การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การประหยัด การออมทรัพย์ ครอบครัวต้องมีการวางแผนจัดการรายรับ-รายจ่าย เพื่อให้มีทรัพย์สินเพียงพอจะซื้อ หรือจัดหาสิ่งที่ครอบครัวต้องการเพื่อความสงบสุขและความเจริญของครอบครัว

วิธีการออมเงิน หรือ วิธีการเก็บเงิน ให้ประสบผลสำเร็จ มีทั้งหมด 12 ขั้นตอน คือ

1. กำหนดหนี้ก่อน กำหนดดูว่าเรามีหนี้ทั้งหมดเท่าไร และหาวิธีการใช้หนี้ให้เร็วที่สุด เพราะหนี้มักมาพร้อมกับดอกเบี้ยที่สูงโดยเฉพาะหนี้บัตรเครดิต และถ้าเคลียร์หนี้หมดเท่าไร ดอกเบี้ยที่จะก็จะกลายเป็นเงินออม

2. ตั้งเป้าหมาย การลงมือออม เป้าหมายมีทั้งระยะสั้นและระยะยาว

เป้าหมายระยะสั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ง่าย เช่น ถ้าผู้รักการออมอยากได้รถยนต์ เราก็ต้องคำนวณว่ารถยนต์ที่เราอยากได้ต้องใช้เงินออมเท่าไร ราคาของรถยนต์ก็คือเป้าหมายของเรานั้นเอง

เป้าหมายระยะยาว เช่น เงินออมสำหรับเกษียณ ต้องใช้การวางแผนว่า ระยะยาวหลังเกษียณ 20 -30 ปี จำนวนเงินออมที่เราต้องการสำหรับการอยู่อย่างสะดวกสบายนั้นเป็นเท่าไร และเราต้องศึกษาต่อว่าเราจะเอาเงินออมไปลงทุนอะไรเพื่อจะได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่เราตั้งไว้

3. กำหนดระยะเวลา กำหนดระยะเวลาให้แน่นอนว่า เป้าหมายที่เราตั้งไว้ในข้อที่แล้ว ต้องใช้เวลาในการออมเงินเท่าไร การกำหนดเวลาไม่ควรกำหนดระยะเวลาที่เป็นไปไม่ได้ ซึ่งการกำหนดแบบนั้นจะทำให้ผู้รักการออมเกิดความท้อใจที่จะออมเงิน

4. แจกแจงรายละเอียดออกมาว่า “เป้าหมาย” นั้นเมื่อแจกแจงออกมาแล้ว เราต้องออมเงินวันละเท่าไร, สัปดาห์ละเท่าไร หรือเดือนละเท่าไร เช่น ถ้าผู้รักการออมตั้งเป้าหมายว่า จะต้องมีเงินออมที่สามารถควนบ้านได้ภายใน 3 ปี และบ้านที่เราต้องการนั้นใช้เงินควนประมาณ 300,000 บาท เราก็สามารถแจกแจงได้ว่า 3 ปี (36 เดือน) เราต้องออมเงินให้ได้เดือนละ 8,333 บาท เป็นต้น

5. ทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อให้การออมเงินประสบผลสำเร็จ ผู้รักการออมต้องบันทึก รายรับ – จ่ายของตัวเองไว้ตลอด

6. ลดรายจ่าย หลังจากที่ได้ผู้รักการออมทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายไปได้ ไปได้สักเดือนหรือสองเดือนแล้ว ผู้รักการออมอาจจะแปลกใจกับรายจ่ายบางรายการเช่น ค่าไอศกรีม 199 บาท ค่าอาหารมื้อละ 300-500 เป็นต้น เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดแล้วให้จัดลำดับความสำคัญของแต่ละ

รายการ และดูว่ารายการไหนสามารถตัดออกได้บ้าง เช่น ค่าไอศกรีม หรือ อาจจะไม่ต้องออกไปทานนอกบ้านเป็นต้น ยิ่งตัดรายจ่ายไปได้มากเท่าไรก็จะมีเงินเหลือออมมากขึ้นเท่านั้น

7. ประเมินเป้าหมายการออมเงิน พิจารณาว่าเรามีเป้าหมายการออมเพื่ออะไร เพื่อสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้เป้าหมายสำเร็จ อาจจะต้องตัด หรือ ปรับอะไรบางอย่าง (ในขั้นนี้พิจารณาถึงสิ่งที่เราจำเป็นต้องใช้ในการดำเนินชีวิตซึ่งขาดไม่ได้จริงๆ) เช่น ถ้าเรามีโครงการจะเปลี่ยนรถ เราอาจจะพิจารณาว่าสามารถเลื่อนออกไปได้หรือไม่ ในกรณีที่รถคันเดิมยังใช้งานได้อยู่ หรือ จริงๆ แล้วต้องการคู่มือ แต่อาจจะไม่จำเป็นที่ต้องมีขนาดใหญ่โตมาก็ได้ เป็นต้น ซึ่งการทำเช่นนี้จะทำให้บรรลุเป้าหมายในการออมได้ดีขึ้น

8. จัดทำงบประมาณ จัดการงบประมาณของรายรับที่มี ออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่จะออมและส่วนที่จะเก็บไว้เพื่อใช้จ่าย พร้อมกันนี้ก็เขียนรายละเอียดลงไปว่าเรามีงบประมาณที่จะใช้จ่ายในแต่ละสิ่ง หรือ แต่ละกิจกรรมเท่าไร เช่น เรามีงบประมาณสำหรับกิจกรรมบันเทิง เช่น ดูหนัง หรือ ฟังเพลงเท่าไร ซึ่งการทำเช่นนี้จะทำให้เราควบคุมการใช้จ่ายได้ง่ายขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้รักการออมบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

9. เลิกใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิต สิ่งที่ต้องการด้วยเงินสด โดยเลิกการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตหรือเช็ค เพราะเมื่อเราใช้จ่ายผ่านกรรมวิธีดังกล่าว เราจะไม่รู้สึกที่เราใช้จ่ายไปเท่าไร จึงทำให้โอกาสที่เราจะใช้จ่ายเกินงบที่เราตั้งใจไว้ แต่ถ้าเราใช้จ่ายเป็นเงินสดเราจะเห็นได้ว่าเงินที่เรามีอยู่นั้นหายไปจริงๆ ซึ่งจะทำให้เรามีวิจรณ์ญาณในการใช้จ่ายมากขึ้น แต่จริงๆ แล้วบัตรเครดิตไม่ใช่จะเป็นสิ่งไม่ดี เพราะถ้าเรามีวินัยในการใช้จ่ายเพียงพอเราก็สามารถใช้ประโยชน์จากบัตรเครดิตได้เหมือนกัน เช่น การสะสมแต้ม เงินคืนกลับ หรือ กระทั่งความปลอดภัยที่มากกว่าถือเงินสด แต่สำหรับคนไม่มีวินัยในการออมที่เพียงพอ บัตรเครดิตถือเป็นสิ่งต้องห้ามสำหรับการออมเงินอย่างหนึ่งเลยทีเดียว

10. แยกบัญชีที่ใช้ออมเงินไว้ต่างหาก ถ้าเราเก็บเงินออมไว้บัญชีเดียวกับเงินสำหรับใช้จ่ายก็มีโอกาสที่เราจะใช้จ่ายเกินงบมีมากขึ้น รวมทั้งทำให้เราติดตามความคืบหน้าของจำนวนเงินออมของเราได้ยากขึ้น เพราะฉะนั้นควรจะเก็บเงินออมไว้ในบัญชีแยกต่างหาก และควรจะเป็นบัญชีที่ให้ดอกเบี้ยสูง เช่น ฝากประจำรายเดือน ที่บังคับให้เราต้องใส่เงินเข้าไปในบัญชีเงินออมทุกเดือน

11. ออมก่อนใช้ สิ่งหนึ่งที่ทำให้หลายๆ คนล้มเหลวในการออมเงินคือ การใช้ก่อนแล้วออมทีหลัง เพราะถ้าเราคิดว่าสิ้นเดือนค่อยเก็บเงินที่เหลือไว้ออม ซึ่งปกติแล้วการกระแบบนี้มักจะเผลอด้วยการไม่มีเงินเหลือไว้ออมเลย ทางออกง่ายๆ ถ้าเรากำนวณไว้ดีแล้วว่าจะออมเดือนละเท่าไร พอเงินเดือนออกแล้วก็ฝากเงินจำนวนดังกล่าวเข้าบัญชีที่เราเปิดไว้ในขั้นตอนที่แล้วทันที

12. อย่าทอดทิ้งหรือยอมแพ้ เป้าหมายในการออมเงินระยะยาวนั้นเป็นเป้าหมายที่ต้องใช้เวลา เพราะฉะนั้นก็อย่าได้ยอมแพ้หรือทอดทิ้งต่ออุปสรรค และเมื่อเราออมเงินไประยะเวลาหนึ่งแล้ว ก็อาจจะทำให้เรามีเงินจำนวนหนึ่งซึ่งมากพอ ซึ่งเงินนั้นเพียงพอให้ซื้อสิ่งที่เราอยากได้ในระยะสั้น และเราอาจจะผลอซื้อสิ่งที่เป้าหมายระยะสั้นไป เช่น เรามีเป้าหมาย 2 อย่าง คือ บ้าน และรถยนต์ที่เป็นคู่แข่งกันอยู่ สุดท้ายเราตัดสินใจออมเงินโดยมีเป้าหมายที่จะซื้อบ้าน แต่เมื่อเราออมเงินมาได้ระยะหนึ่งซึ่งมากพอที่จะซื้อรถยนต์ได้ เราก็อาจจะนำเงินออมจำนวนดังกล่าวไปซื้อรถยนต์แทนเป็นต้น ซึ่งการออมเงินที่เป็นเป้าหมายระยะยาวแล้ว ต้องใช้ความอดทนและวินัยอย่างมาก แต่จงจำไว้ว่า สิ่งใดๆก็ต้องใช้เวลาาน เราจึงออมเป็นระยะเวลายาวนานเท่าให้ดอกเบี๊ยก็จะช่วยเราทำงานได้มากขึ้นเท่านั้น

วิธีการสร้างเงินออม

วิธีการสร้างเงินออม การออมทรัพย์นั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคล วิธีการที่จะทำให้เงินออมขึ้นแบ่งออกได้ 2 วิธี คือ การเพิ่มรายได้และการลดรายจ่าย

1. วิธีการสร้างเงินออมโดยการเพิ่มรายได้ การหารายได้เพิ่มนั้นผู้บริโภคทุกคนสามารถที่จะหารายได้ตามความถนัดและความสามารถของตนเอง แต่ต้องได้มาด้วยความสุจริต มีจริยธรรม และคุณธรรม เช่น

1.1 การฝากธนาคาร การฝากธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินอื่น ๆ ที่ทำธุรกิจเช่นเดียวกับธนาคารซึ่งได้รับผลตอบแทนเป็นดอกเบี้ย แต่จะฝากประเภทใดนั้น ให้พิจารณาจากรายละเอียดของการบริการของแต่ละธนาคาร ได้แก่ ฝากประจำ ฝากออมทรัพย์ และฝาก กระแสรายวัน

1.2 การทำประกันชีวิตแบบประกันภัยเพื่อการออมเงิน นอกจากจะคุ้มครองการเสียชีวิตแล้ว ผู้เอาประกันยังสามารถเลือกรับผลประโยชน์ตอบแทนได้ นับเป็นการลงทุนที่มีความเสี่ยงต่ำเลือกรับเงินคืนได้ตามเงื่อนไขของสัญญา มีหลายแบบให้เลือกใช้บริการ ทั้งที่ทำกับธนาคารหรือบริษัทประกันภัยต่าง ๆ นับเป็นการเพิ่มรายได้ประเภทหนึ่งแต่จะมีระยะเวลายาว เช่น 5 ปี 10 ปี 15 ปี และ 20 ปี เป็นต้น บางคนมีความเข้าใจว่าการประกันชีวิตเหมือนกับการฝากเงินไว้กับธนาคาร อาจเนื่องมาจากรูปแบบการเสนอขายของตัวแทนประกันชีวิตได้นำเสนอโดยการเปรียบเทียบกับฝากธนาคาร แต่การประกันชีวิตและการฝากเงินไว้กับธนาคารนั้นมีความแตกต่างกันดังนี้

รายการ	การประกันชีวิต	การฝากเงินกับธนาคาร
1. วัตถุประสงค์	เพื่อต้องการความคุ้มครองอันเป็น การสร้างหลักประกันความมั่นคง ให้แก่ตนเองและครอบครัว และยังมี ส่วนของการออมทรัพย์รวมอยู่ ด้วย	เพื่อการออมทรัพย์เพียงอย่าง เดียว ยกเว้นการฝากเงิน บาง ประเภทที่มีวัตถุประสงค์ใน การประกันอุบัติเหตุ หรือ กรณีพิเศษอื่น ๆ
2. เงื่อนไขการรับ ประโยชน์	ถ้าผู้ทำประกันชีวิตเสียชีวิตภายใต้ เงื่อนไขที่กำหนดในกรมธรรม์ ประกันภัย ถึงแม้จะชำระเบี้ย ประกันภัยเพียงงวดเดียว ผู้รับ ผลประโยชน์จะได้รับเงินจำนวนที่ เอาประกันภัยไว้ ซึ่งมากกว่าเบี้ย ประกันที่ชำระไปแล้วหลายเท่า	การฝากเงินนั้นถ้าผู้ฝาก เสียชีวิต ทายาทจะได้รับเงิน ฝากพร้อมดอกเบี้ย
3. การชำระเงิน หรือ การฝากเงิน	การชำระเบี้ยประกันชีวิตจะต้อง ชำระอย่างสม่ำเสมอและจำนวน เท่ากันทุกครั้ง	การฝากเงินจะฝากมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับผู้ฝากเงินทั้ง จำนวนเงินฝากและระยะเวลา
4. การถอนเงิน หรือ การปิดบัญชี	เมื่อผู้ทำประกันหยุดชำระเบี้ยประกัน ในปีแรกจะไม่ได้รับเบี้ยประกันภัย คืน แต่เมื่อชำระเบี้ยประกันใน ระยะเวลาหนึ่งจึงจะมีมูลค่าเวนคืน ผู้ทำประกันชีวิตจึงควรพิจารณา รูปแบบกรมธรรม์ที่เหมาะสมกับ ความต้องการของตนเอง	การฝากเงินกับธนาคารจะทำให้ การฝาก ถอน หรือปิดบัญชี เมื่อใดก็ได้

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การออม

ชื่อ.....นามสกุล.....

1. ความรู้เกี่ยวกับการออม (2 คะแนน)

.....

.....

.....

2. ความเข้าใจเกี่ยวกับการออม (2 คะแนน)

.....

.....

.....

3. ทักษะในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่อง การออม (2 คะแนน)

.....

.....

.....

4. ทักษะในการตอบคำถาม (2 คะแนน)

.....

.....

.....

5. เจตคติต่อการออม (2 คะแนน)

.....

.....

.....

แบบประเมินแผนการออม

วันที่ เดือน พ.ศ. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม คน

ที่	ชื่อ - สกุล	รายละเอียดการประเมิน					รวม คะแนน
		ความรู้ (2)	ความเข้าใจ (2)	ทักษะใน การ แลกเปลี่ยน (2)	ทักษะใน การตอบ คำถาม (2)	เจตคติ (2)	
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							

เกณฑ์การให้คะแนน

- 2 คะแนน เมื่อผู้เรียนมีการออมและเอกสารบันทึกการรับ-จ่ายครบถ้วน
- 1 คะแนน เมื่อผู้เรียนมีการออม หรือเอกสารบันทึกการรับ-จ่าย เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง
- 0 คะแนน เมื่อผู้เรียนไม่มีการออมหรือเอกสารบันทึกการรับ-จ่าย แต่อย่างใด

ครั้งที่ 8 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การแก้ไขปัญหาหนี้สิน

กิจกรรม ทำอย่างไรจึงจะหมดหนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบถึงวิธีการแก้ไขปัญหานี้สินของผู้ใช้แรงงาน
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

แนวคิด

การใช้จ่ายที่ไม่มีการวางแผนของผู้ใช้แรงงานในปัจจุบัน มักก่อให้เกิดปัญหานี้สินตามมา และส่วนใหญ่เมื่อประสบกับปัญหานี้สินแล้ว ผู้ใช้แรงงานก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ และการแก้ปัญหที่ไม่ถูกต้อง นอกจากจะทำให้ไม่สามารถลดภาระหนี้สินได้แล้วก็ยังทำให้มีหนี้สินเพิ่มด้วย การที่ผู้ใช้แรงงานรู้วิธีการแก้ปัญหที่ถูกต้อง จะช่วยทำให้ผู้ใช้แรงงานจัดการเป็นหนี้และเหลือเงินออมได้ในอนาคต

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. วิทยากรนำเข้าสู่บทเรียนโดยการเล่าข่าวที่เกิดจากการเป็นหนี้ เช่น การฆ่าตัวตายหนี้หนี้, การโดนฆ่าล้างหนี้จากเจ้านั้นนอกระบบ เป็นต้น
2. แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน และอภิปราย สาเหตุของการเกิดปัญหานี้สินของแรงงานในปัจจุบัน
3. ให้แต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์แนวทางในการแก้ไขปัญหและร่วมกันกำหนดแนวทางการลดหนี้สิน
4. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนของกลุ่มออกมานำเสนอในหัวข้อ สาเหตุของปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญห
5. วิทยากรสรุปบทเรียน และบรรยายให้ความรู้วิธีการแก้ไขปัญหานี้สิน/ การทำบัญชีครัวเรือน
6. สรุป อภิปราย ซักถาม
7. มอบหมายภารกิจ ให้ศึกษาค้นคว้าเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ประสานสถานที่ในการศึกษาดูงาน /วิทยากรบรรยาย นำชม

อุปกรณ์/ สื่อ

1. หัวข้อข่าว/ประเด็นปัญหาที่น่าสนใจ
2. กระดาษปรีฟ ปากกาเคมี
3. ใบกิจกรรม

เวลา 3 ชม.

การประเมินผล

1. ประเมินจากการสังเกต กระบวนการมีส่วนร่วมในการนำเสนอ
2. ประเมินจากแนวคิดของผู้เรียนในการร่วมกิจกรรมครั้งนี้
3. ประเมินผลการเรียนรู้จากการอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ใบกิจกรรม

1. ให้ผู้เรียน ศึกษาหัวข้อข่าว/ประเด็นของปัญหาหนี้สินที่เกิดกับผู้ใช้แรงงานต่างด้าว ในปัจจุบัน แล้วหาสาเหตุของปัญหา เป็นรายกลุ่ม
2. นำข้อมูลจากข้อที่ 1 มาร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ไข ลดและป้องกันการเกิด ปัญหาหนี้สินในอนาคต เป็นรายกลุ่ม

ใบความรู้ แนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินของผู้ใช้แรงงาน

หากพิจารณาค่าจ้างขั้นต่ำพื้นฐานรายวันเฉลี่ยต่อหัวต่อปี ซึ่งจะเท่ากับ 51,480 บาท จะพบว่าผู้ใช้แรงงานมีรายได้ต่ำกว่ารายได้ประชาชาติต่อคนในปี 2548 ซึ่งเป็นเท่ากับ 80,026 บาท (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) อยู่ถึงร้อยละ 35.67 และเมื่อพิจารณาหนี้ภาคครัวเรือนที่สำนักงานสถิติแห่งชาติได้สำรวจจากครัวเรือนตัวอย่าง 26,000 ครัวเรือน ในปี 2549 พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีหนี้สินเฉลี่ย 118,434 บาทต่อครัวเรือน

จากตัวเลขดังกล่าวหากตั้งสมมุติฐานว่าแต่ละครัวเรือนมีผู้ใช้แรงงาน 1 คน อาจกล่าวได้ว่าผู้ใช้แรงงานประสบปัญหารายได้ค่อนข้างต่ำ แต่มีภาระหนี้สินสูง นอกจากนั้นแล้วยังต้องดำรงชีพด้วยค่าครองชีพสูง ซึ่งเป็นเหตุให้ผู้ใช้แรงงานส่วนหนึ่งไม่มีการออมและต้องแก้ไขปัญหาโดยการกู้ยืมจากแหล่งต่างๆทั้งในระบบและนอกระบบทั้งที่เสียอัตราดอกเบี้ยต่ำและสูง

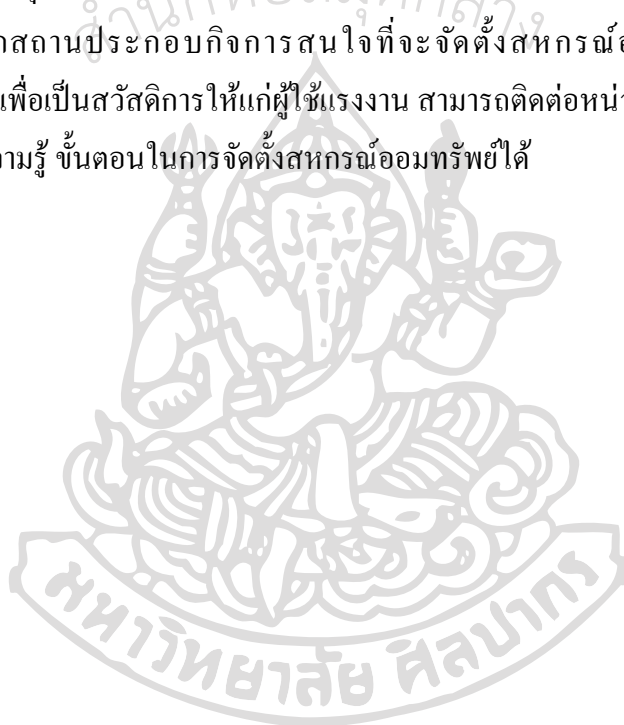
กระทรวงแรงงาน โดยกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ดำเนินภารกิจส่วนหนึ่งในการกำหนดและพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการแรงงาน รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนและดำเนินการให้มีการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ใช้แรงงาน โดยเห็นว่า การที่ลูกจ้างได้รับสวัสดิการที่ดีจะทำให้ลูกจ้างเกิดขวัญและกำลังใจในการทำงาน ซึ่งทำให้ลูกจ้างลดการขาดงาน ลางาน และเปลี่ยนงานบ่อย ส่งผลให้เพิ่มประสิทธิภาพและผลิตภาพในการทำงาน และช่วยเสริมสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างนายจ้างและลูกจ้างช่วยลดปัญหาและ ข้อขัดแย้งในสถานประกอบการ ทำให้การประกอบกิจการของนายจ้างเป็นไปอย่างราบรื่น

ด้วยปัญหาและภารกิจดังกล่าว กระทรวงแรงงาน โดยกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน จึงได้ประสานงานกับกรมส่งเสริมสหกรณ์ในการส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ ในสถานประกอบการเพื่อเป็นสถาบันการเงินสำหรับส่งเสริมให้ผู้ใช้แรงงานออม ทรัพย์และเป็นที่พึ่งแก่ผู้ใช้แรงงาน เมื่อต้องการกู้เงิน ทั้งนี้เพราะสหกรณ์มีแนวความคิดที่เชื่อว่าวิธีการสหกรณ์ จะช่วยแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมของมวลสมาชิก ให้มีความกินดีอยู่ดี และมีสันติสุข โดยการช่วยตนเอง โดยการที่สมาชิกทุกคนต้องขยันในการประกอบอาชีพ รวมทั้งอาชีพเสริม หากรายได้ยังไม่เพียงพอ และต้องประหยัดในการใช้จ่ายแต่สิ่งที่เป็นเหมาะสม และต้องหลีกเลี่ยงอบายมุขทั้งมวล เพราะผู้ติดอบายมุขจะเป็นผู้ที่ขาดสติและความรับผิดชอบ สร้างความเสียหายเดือดร้อนให้กับคนใกล้ชิด และสังคมทั้งที่ทำงานและที่บ้าน ซึ่งหากสมาชิกสามารถช่วยตนเองได้แล้ว จะสามารถช่วยเหลือคนอื่นได้ต่อไป

สหกรณ์ออมทรัพย์ที่กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งขึ้นในสถานประกอบกิจการนั้น เป็นประเภทหนึ่งของสหกรณ์จึงมีแนวคิดอันเดียวกัน ดังนั้น หากผู้ใช้แรงงาน เป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ จะทำให้มีการออมเงินอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และหากมีความเดือดร้อนด้านการเงิน สหกรณ์ออมทรัพย์จะเป็นแหล่งเงินกู้ยืมอัตราดอกเบี้ยต่ำของผู้ใช้แรงงาน แทนการกู้เงินนอกระบบ หรือกู้ยืมเงินกันเองระหว่างผู้ใช้แรงงาน

หากผู้ใช้แรงงานสามารถเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์จะมีขวัญและกำลังใจที่เข้มแข็งในการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิต เนื่องจากไม่ต้องวิตกกังวลเกี่ยวกับเรื่องเงิน ซึ่งส่วนหนึ่งนั้น จะช่วยให้อบายมุขต่างๆลดไป แต่สิ่งสำคัญคือ ทุกคนต้องมีวินัยต่อตนเอง มุ่งมั่นที่จะลดอบายมุข ทั้งนี้ เพื่อบุคคลใกล้ชิดอันเป็นที่รัก และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

หากสถานประกอบกิจการสนใจที่จะจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ขึ้นในสถานประกอบกิจการ เพื่อเป็นสวัสดิการให้แก่ผู้ใช้แรงงาน สามารถติดต่อหน่วยงานต่างๆ ดังต่อไปนี้ให้เข้าไปแนะนำ ความรู้ ขั้นตอนในการจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ได้

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การแก้ไขปัญหานี้สิน

ชื่อ.....นามสกุล.....

1. ความรู้เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหานี้สิน (2 คะแนน)

.....

.....

.....

2. ความเข้าใจเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหานี้สิน (2 คะแนน)

.....

.....

.....

3. ทักษะในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่อง การแก้ไขปัญหานี้สิน (2 คะแนน)

.....

.....

.....

4. ทักษะในการตอบคำถาม (2 คะแนน)

.....

.....

.....

5. เจตคติต่อการแก้ปัญหานี้สิน (2 คะแนน)

.....

.....

.....

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การแก้ไขปัญหานี้สิน

วันที่ เดือน พ.ศ. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม คน

ที่	ชื่อ - สกุล	รายละเอียดการประเมิน					รวม คะแนน
		ความรู้ (2)	ความเข้าใจ (2)	ทักษะใน การ แลกเปลี่ยน (2)	ทักษะใน การตอบ คำถาม (2)	เจตคติ (2)	
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							

เกณฑ์การให้คะแนน

2 คะแนน เมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมแสดงออกและเอกสารการรายงานครบถ้วน

1 คะแนน เมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมแสดงออกหรือเอกสารการรายงาน เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง

0 คะแนน เมื่อผู้เรียนไม่มีพฤติกรรมแสดงออกหรือเอกสารการรายงานแต่อย่างใด

ครั้งที่ 9 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐกิจแบบพอเพียง

กิจกรรม อยู่อย่างพอเพียง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาดูงาน แหล่งเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อให้ผู้เรียนได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

กับตนเอง

แนวคิด

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานมานานกว่า 30 ปี เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่อยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตนเองตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่สำคัญจะต้องมีสติ ปัญญาและความเพียร ซึ่งจะนำไปสู่ความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกาภิวัตน์

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก่อนการศึกษาดูงาน
2. แบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่มๆละ 5 คน เพื่อเก็บข้อมูลจากการศึกษาดูงาน
3. ศึกษาดูงาน ณ แหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
4. ให้แต่ละกลุ่มสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน และการนำไปปรับประยุกต์ใช้

กับตนเองและครอบครัว

5. วิทยากรสรุปบทเรียน
6. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มจัดนิทรรศการสรุปผลงานที่ได้ไปศึกษาดูงาน

อุปกรณ์/ สื่อ

1. สถานที่ศึกษาที่ศึกษาดูงาน/แหล่งเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
2. วิทยากร
3. สื่อสาริต/ฝึกปฏิบัติ
4. ใบความรู้
5. ใบกิจกรรม
6. ใบงาน
7. กระดาษปรีฟ/ปากกาเคมี

เวลา 3 ชม.

การประเมินผล

1. ประเมินการเตรียมความพร้อม ก่อนการศึกษาดูงาน
2. ประเมินจากการสังเกต ความตั้งใจ ใฝ่เรียนรู้ การซักถาม ระหว่างการศึกษาดูงาน
3. ประเมินผลการนำเสนอ ในการสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับและการนำไปปรับประยุกต์
4. นิทรรศการสรุปผลงาน
5. ประเมินผลการเรียนรู้จากการอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ใบกิจกรรม

1. ให้ผู้เรียนสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน และการนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง
2. ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มและนำเสนอผลการศึกษาดูงาน
3. ให้ผู้เรียนนำข้อมูลจากข้อที่ 1 และ 2 มากำหนดแนวทางการดำเนินชีวิตของตนเอง โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นรายบุคคล

ใบงานสำหรับการศึกษาดูงาน การประกอบอาชีพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1. สถานที่.....
2. วิทยากร.....
3. อาชีพที่ศึกษาดูงาน.....
4. ขั้นตอนการประกอบอาชีพที่ศึกษาดูงาน
 - 4.1.....
 - 4.1.....
 - 4.3.....
 - 4.4.....
 - 4.5.....
5. ระยะเวลาของการผลิต/บริการ.....
6. เทคนิคการประกอบอาชีพ.....
7. แนวทางและวิธีการแก้ปัญหา.....

การจัดสถานที่ของแหล่งเรียนรู้.....

8. การจัดจำหน่าย/บริการ.....
9. รายได้/ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ.....
10. การหาแหล่งเงินทุน.....
11. ความเป็นไปได้ที่จะประกอบอาชีพที่ได้ศึกษาดูงาน.....
12. อาชีพที่ศึกษาดูงานสอดคล้องกับความแผนการพัฒนาอาชีพ คือ

(ลงชื่อ).....ผู้เรียน/ผู้ศึกษาดูงาน

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ใบความรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง

ประวัติความเป็นมา

ด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีพระราชดำริเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ทรงมีพระราชดำรัสว่า “.....การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นตอน ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้าง ค่อยเสริม ความเสริมความเจริญ และฐานะทางเศรษฐกิจขั้นสูงขึ้นไป ลำดับต่อไป หากมุ่งแต่สร้างความเร็วยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วยก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวในที่สุด.....” 18 กรกฎาคม 2517

ในปี พ.ศ. 2540 เกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้นกับประเทศไทยมาจากอิทธิพลค่าเงินบาทผันผวน ตะวันตกเข้ามาถล่มกลืนวัฒนธรรมไทยมากขึ้นทำให้ประชาชนไทยเปลี่ยนพฤติกรรมจากความพอมี พอกิน พอใช้ เป็นการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย แสวงหาความร่ำรวย มีการแข่งขันทุกรูปแบบเพื่อให้ตนเองและครอบครัวได้ดี อยู่ดี ด้านวงการธุรกิจมุ่งให้สมาชิกผลิตเพื่อส่งออกจนเกิดวิกฤตในสังคมไทย ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่คิดช่วยเหลือสังคม มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้นทำให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรทางทะเลเป็นการสร้างความร่ำรวยด้านวัตถุ ทำให้ค่านิยมการดำรงชีวิตเปลี่ยนไปไม่มีความพอเพียง ไม่รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่รู้จักบุญคุณคน ไม่เคารพนับถือผู้สูงอายุ พระสงฆ์ ตรงกันข้ามจะนับถือคนรวย ให้เกียรติโดยไม่คำนึงถึงการได้มาของเงินว่าผิดกฎหมายหรือไม่ ประชาชนในชนบทย้ายถิ่นฐานที่อยู่มาหางานหาเงินในเมือง เพราะไม่อยากเป็นชาวนาจน จึงทำให้ชนบทขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร และทำให้สถาบันครอบครัวล่มสลายเพราะต้องดิ้นรนหาเงินจนไม่มีเวลาอบรมเอาใจใส่ลูก เพื่อน ๆ และสังคมภายนอกจึงเป็นปัจจัยสำคัญชักจูงลูกหลานได้มากกว่า ครอบครัวจึงสร้างปัญหาให้กับสังคมในหลายรูปแบบ

ด้วยเหตุดังกล่าวมาข้างต้น เพื่อให้สังคมไทยอยู่รอดและมีความมั่นคงจึงต้องยึดแนวทาง การดำรงชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนวทางการดำเนินชีวิต แก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

จากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระองค์นับตั้งแต่ปี 2517 เป็นต้นมาจะพบว่าพระองค์ได้ทรงเน้นย้ำแนวการพัฒนาบนหลักแนวคิดพึ่งตนเอง เพื่อให้เกิดความพอมี พอกิน โดยใช้หลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีและทรงเตือนสติคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และการมีคุณธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติและการดำรงชีวิต ซึ่งทั้งหมดเป็นที่รู้จักกันดีภายใต้ชื่อว่า เศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริชี้แนะแนวคิดในการดำเนินชีวิต การปฏิบัติตน เพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียง หมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง และขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากภายนอกได้เป็นอย่างดี

หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบและคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและกระทำ

หลักการสำคัญ 5 ประการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ

1. ความพอประมาณ คือ ความพอดี ไม่น้อยเกินไป ไม่มากเกินไป ไม่รีบร้อนเกินไป ไม่ช้าเกินไป และไม่สุดโต่ง
2. ความมีเหตุผล คือ ทุกอย่างที่มีต้องมีที่มาที่ไป อธิบายได้ การส่งเสริมกันในทางที่ดี สอดคล้องกับหลักการพุทธธรรม คือ ปฏิจสุมุบาท และอิทัปปัจจยตา ที่กล่าวถึงความเป็นเหตุเป็นผล เพราะมีสิ่งนี้ทำให้เกิดสิ่งนี้ทุกสิ่งเกิดขึ้นตามเหตุปัจจัย
3. ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี จะต้องปกป้องคุ้มครองไม่ให้เกิดความเสี่ยงที่ไม่ควรจะเป็น เช่น เกิดความเสี่ยงเพราะมีความโลภมากเกินไป หรือเสี่ยงเพราะปล่อยกู้มากเกินไป หรือกักตุนสินค้าเพื่อเก็งกำไรมากเกินไป จนก่อให้เกิดความเสี่ยง
4. ความรอบรู้ ต้องมีความรอบคอบ มีการใช้ความรู้ในวิชาการด้วยความระมัดระวัง ไม่บ่มบ่าม มีการจัดการองค์ความรู้ที่ดี ดำเนินการอย่างรอบคอบถ้วนทั่ว รอบด้านครบทุกมิติ
5. คุณธรรมความดี เป็นพื้นฐานของความมั่นคง หากเปรียบเป็นต้นไม้ใหญ่ถือเป็นรากแก้วและรากแขนงที่มีขนาด และมีคุณภาพเพียงพอ โดยมีเศรษฐกิจเป็นรากฝอยคอยหล่อเลี้ยง ที่ประกอบด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มานะอดทนพากเพียร

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการง่ายๆ เป็นเรื่องเข้าใจได้ไม่ยาก แม้จะไม่สามารถนำไปใช้ได้อย่างสมบูรณ์ร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่เมื่อใช้ได้ส่วนหนึ่งก็เป็นสิ่งที่ดีแล้ว นอกจากนี้เราต้องสืบค้น ค้นหาภูมิปัญญาที่ดีที่มีอยู่ และสามารถสืบค้นที่ไม่ดีที่เป็นปัญหาค้าง ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน สังคม หรือระดับจังหวัด ต่อไป ไม่ว่าเรื่องกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสวัสดิการ รวมทั้งการจัดการภายในครอบครัว ในเรื่องของสิ่งที่ดีและสิ่งที่เป็นปัญหา ซึ่งเกิดการขยายตัวขยายความร่วมมือต่อไป รวมทั้งสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องด้วย นอกจากนี้ยังมี 4 ทิศทางสำคัญเพื่อสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันและเป็นการสร้างสังคมที่พึงปรารถนา รวมทั้งสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วย คือ

1. **สังคมที่ไม่ทอดทิ้งกัน** เราควรทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่เห็นความทุกข์และความสุขของคนอื่นร่วมกัน มีความเอื้ออาทรไม่ทิ้งใครตายเมื่อเห็นผู้อื่นเป็นทุกข์ ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ซึ่งจะเห็นการเกิดขึ้นของกองทุนสวัสดิการ แนวทางอาสาสมัครจัดว่าอยู่ในกลุ่มนี้
2. **สังคมที่เข้มแข็ง** เป็นสังคมที่มีชุมชนที่เข้มแข็ง ภาคประชาสังคมที่เข้มแข็ง ตามลักษณะภูมินิเวศ กลุ่มคนและประเด็น ซึ่งจะพบงานที่เกี่ยวข้องคือการทำงานเรื่องเด็กและชุมชน

3. **สังคมคุณธรรม** เป็นสังคมที่เป็นปึกแผ่น มีความร่มเย็นเป็นสุข โดยการใช้ศาสนา ธรรม มาร่วมกันคิดมาร่วมกันทำในชุมชนแม้จะมีความแตกต่างกันของการนับถือศาสนา แต่ก็เคารพคุณค่าระหว่างกัน มีความเข้าใจกันระหว่างศาสนา และหลักหินของจากวัตถุนิยม

4. **สังคมประชาธิปไตย** เป็นสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดกติกาต่าง ๆ ทางสังคม เคารพในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ เป็นสังคมประชาธิปไตยที่ดีไม่ใช่เพียงแค่ตามรูปแบบหรือกฎหมาย ประชาชนเป็นผู้มีบทบาทในเนื้อหาสาระที่แท้จริง ไม่ใช่ที่การเลือกตั้ง การเลือกตั้งเป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งของประชาธิปไตย ไม่ใช่สาระสำคัญ แต่การให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ด้วยกัน 5 ส่วนคือ

1. **กรอบแนวคิด** เป็นปรัชญาชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. **คุณลักษณะ** เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการ ปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. **ค่านิยม** ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มาก

3.2 เกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.3 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอใจนั้น

3.4 จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

3.5 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. **เงื่อนไข** การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

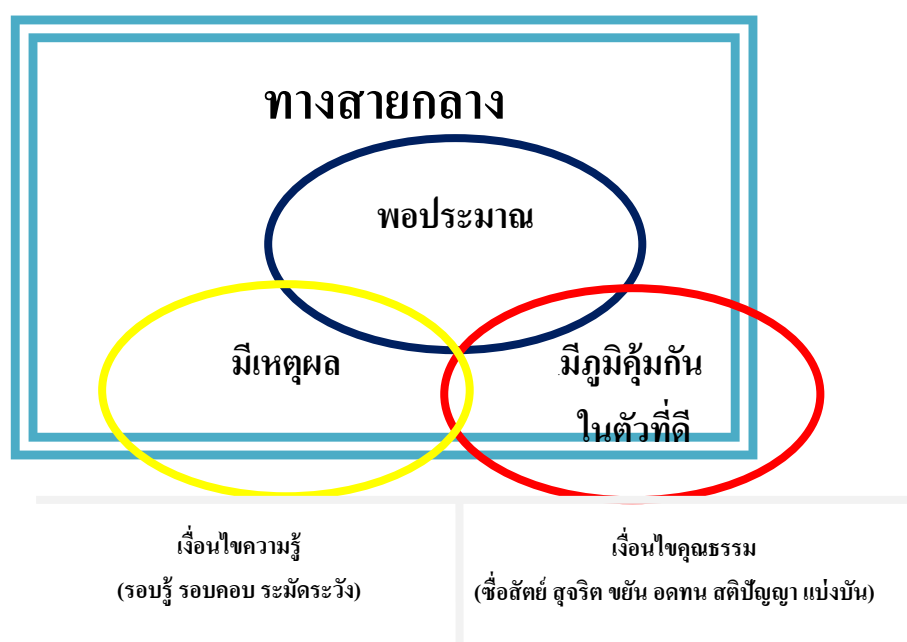
4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่

4.2 เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบครอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.3 เงื่อนไขคุณธรรม ต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ และไม่ตระหนี่

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

สรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พื้นฐานการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับคนทุกวัย ทุกศาสนา ทุกอาชีพเนื่องจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักปรัชญาที่เป็นจริง เป็นกรอบในการดำรงชีพที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับคนทุกเพศ ทุกวัยในระดับต่าง ๆ จากชนบทถึงในเมือง จากผู้มีรายได้น้อยจนถึงคนมีรายได้สูง จากภาคเอกชนถึงภาครัฐการจะนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้ได้ผลในการดำเนินชีวิตทั้งในระดับบุคคลและครัวเรือน เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเอง ควรยึดแนวปฏิบัติดังนี้

1. สร้างความรู้ ความเข้าใจในเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้
2. ประเมินตนเอง เพื่อให้รู้จักตนเอง รู้ศักยภาพของตนเอง รู้ปัญหาที่ประสบอยู่
3. เกิดความคิดพึ่งตนเอง โดยใช้ศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหา

4. ตั้งใจใช้ชีวิตอย่างพอเพียง พึ่งตนเองให้ได้โดยลดกิเลส
5. ทำประโยชน์ส่วนรวมให้มากขึ้น
6. อยู่อย่างพึ่งตนเอง

แนวทางในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตของตนเองและครอบครัว

วิธีคิด การจะนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้ได้ผลในการดำเนินชีวิต จำเป็นจะต้องเริ่มต้นจากการมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องว่าเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงอะไร และมีหลักการสำคัญอะไรบ้างที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในภาคปฏิบัติ ตลอดจนเห็นถึงประโยชน์จากการที่จะนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้จึงจะเกิดความสนใจที่จะทดลองนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต

วิธีปฏิบัติ หลังจากที่ได้ทำความเข้าใจอย่างถูกต้องแล้ว ก็จำเป็นต้องทดลองนำมาประยุกต์ใช้กับตนเอง ทั้งในชีวิตประจำวันและการดำเนินชีวิตต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่น โดยคำนึงถึงการพึ่งพาตนเองเป็นเบื้องต้น การทำอะไรที่ไม่สุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่ง การใช้เหตุผลเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและการกระทำต่าง ๆ การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในด้านต่าง ๆ เพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง จะไม่ทำอะไรที่เสี่ยงจนเกินไปจนทำให้ตนเองหรือคนรอบข้างเดือดร้อนในภายหลัง การใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องและใช้ความรู้ด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ความซื่อสัตย์ ความไม่โลภ ความรู้จักพอ ความขยันหมั่นเพียร การไม่เบียดเบียนกัน การรู้จักแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

อย่างไรก็ตาม การที่จะสร้างภาวะความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้นั้น จำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ด้วยตนเองหรือร่วมกับผู้อื่น

วิธีการให้คุณค่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างผู้ที่มีความสนใจร่วมกัน จะทำให้สามารถตระหนักถึงประโยชน์และความสุขที่จะได้รับจากการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ แล้วเกิดการปรับเปลี่ยน ความคิดเห็นและน้อมนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป

จิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสุขที่เกิดจากความพอใจในการใช้ชีวิตอย่างพอดีและรู้จักระดับความพอเพียงจะนำไปสู่การประกอบสัมมาอาชีพหาเลี้ยงตนเองอย่างถูกต้อง ไม่ให้ออกยากจนเบียดเบียนตนเอง หรือไม่เกิดความโลภจนเบียดเบียนผู้อื่น แต่มีความพอเพียงที่จะคิดเพื่อแบ่งปันไปยังคนอื่น ๆ ในชุมชนหรือองค์กรและสังคมได้

อย่างไรก็ตาม ระดับความพอเพียงของแต่ละคนจะไม่เท่ากันหรือความพอเพียงของคนคนเดียวกันแต่ต่างเวลาก็คอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ แล้วแต่เงื่อนไขภายในและภายนอก ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อความพอเพียง

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง

ชื่อ.....นามสกุล.....

1. ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง (2 คะแนน)

.....

.....

.....

2. ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง (2 คะแนน)

.....

.....

.....

3. ทักษะในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง (2 คะแนน)

.....

.....

.....

4. ทักษะในการตอบคำถาม (2 คะแนน)

.....

.....

.....

5. เจตคติต่อเศรษฐกิจพอเพียง (2 คะแนน)

.....

.....

.....

แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง

วันที่ เดือน พ.ศ. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม คน

ที่	ชื่อ - สกุล	รายละเอียดการประเมิน					รวม คะแนน
		ความรู้ (2)	ความเข้าใจ (2)	ทักษะใน การ แลกเปลี่ยน (2)	ทักษะใน การตอบ คำถาม (2)	เจตคติ (2)	
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							

เกณฑ์การให้คะแนน

2 คะแนน เมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมแสดงออกและเอกสารการรายงานครบถ้วน

1 คะแนน เมื่อผู้เรียนมีพฤติกรรมแสดงออกหรือเอกสารการรายงาน เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง

0 คะแนน เมื่อผู้เรียนไม่มีพฤติกรรมแสดงออกหรือเอกสารการรายงานแต่อย่างใด

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ปังนิเทศ

กิจกรรม คุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ในมือเรา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสซักถาม ทบทวน ความรู้ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้เมื่อสิ้นสุดแผนการจัดกิจกรรมทั้ง
2. เพื่อให้วิทยากรได้ทราบความก้าวหน้าและผลการพัฒนาของผู้ร่วมกิจกรรม

แนวคิด

เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมแต่ละหลักสูตรหรือแต่ละโปรแกรมการจัดกิจกรรมการปังนิเทศนั้นมีความสำคัญมากต่อผู้เรียน เพราะจะเป็นกระบวนการของการทบทวนความรู้ และสิ่งที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เมื่อสิ้นสุดหลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียนรู้นั้น ซึ่งผู้จัดกิจกรรมเองก็จะได้มีโอกาสรับทราบผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเรียนรู้โดยรวม เพื่อสามารถนำผลการจัดการเรียนรู้นี้ไปแก้ปัญหาหรือพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพต่อไป

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ผู้เรียนนำเสนอผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดหลักสูตร
2. ผู้เรียนได้ซักถาม ทบทวน และเตรียมความพร้อมในการประเมินผลสัมฤทธิ์
3. วิทยากรสรุปความรู้ตั้งแต่กิจกรรมแรกจนถึงกิจกรรมสุดท้าย และให้ความรู้เพิ่มเติมตามความเหมาะสม

อุปกรณ์/ สื่อ

1. แบบประเมินผลหลังเรียน

เวลา 1 ชม.

การประเมินผล

1. สังเกตความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของผู้เรียน
2. ประเมินผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบประเมินผลหลังเรียน

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับชีวิตและการทำงานแรงงานต่างด้าว

คำชี้แจง ให้ผู้สัมภาษณ์ดำเนินการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวตามกลุ่มตัวอย่าง โดยสร้างความคุ้นเคยกับแรงงานต่างด้าว บอกรวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ โดยไม่ผลกระทบบกับแรงงานต่างด้าว และสถานประกอบการ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดให้ดังต่อไปนี้

1. ด้านสุขภาพ

- 1.1 การบริโภคอาหารของท่านเป็นอย่างไร
- 1.2 การใช้ยาของท่านเป็นอย่างไร
- 1.3 ท่านได้ดูแลสุขภาพร่างกายอย่างไรบ้าง
- 1.4 ท่านได้ทำบัตรประกันสุขภาพหรือไม่
- 1.5 การไปใช้บริการสาธารณสุขของท่านเป็นอย่างไร

2. ด้านการศึกษา

- 2.1 ปัจจุบันท่านได้รับข้อมูลข่าวสารโดยวิธีการใดบ้าง
- 2.2 เพื่อความเข้าใจ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ท่านได้ทำเช่นไร
- 2.3 ในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ ท่านได้เข้ารับการศึกษาด้านไหนบ้าง
- 2.4 ความสามารถอ่าน – เขียน ภาษาไทยของท่านเป็นอย่างไร
- 2.5 ท่านมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายไทยอย่างไรบ้าง

3. ด้านรายได้และเศรษฐกิจ

- 3.1 ท่านได้พัฒนาตนเองในเรื่องของรายได้และเศรษฐกิจอย่างไรบ้าง
- 3.2 ท่านมีการออมอย่างไร
- 3.3 ท่านเข้าใจสิทธิ สวัสดิการ การคุ้มครองผลประโยชน์อย่างไรบ้าง

หลังจากดำเนินการสัมภาษณ์เสร็จแล้ว ให้ผู้สัมภาษณ์กล่าวขอบคุณกลุ่มตัวอย่าง
แรงงานต่างด้าว

แบบสอบถามความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ในข้อที่ตรงกับความเป็นจริงและในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ☐ 1) ชาย ☐ 2) หญิง
2. สัญชาติ ☐ 1) พม่า ☐ เขมร ☐ ลาว ☐ อื่นๆ
3. ที่พักอาศัย ☐ 1) เช้าที่พักเอง ☐ นายจ้างเช่าที่พักให้
4. รายได้ ☐ 1) ต่ำกว่าวันละ 300 บาท ☐ 2) 300 บาทขึ้นไป
5. ช่องทางการเรียนรู้ ☐ 1) พูดคุย ☐ 2) ฟังวิทยุ ☐ 3) คู่มือ ☐ 4) อื่นๆ.....

ตอนที่ 2 ความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่าง

ความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต ของแรงงานต่างด้าว	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความต้องการด้านสุขภาพ					
1.1 การเรียนรู้ในเรื่องการกินอาหารถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน					
1.2 ความรู้เรื่องการใช้จ่ายที่ถูกต้อง					
1.3 ความรู้เรื่องการออกกำลังกาย					
1.4 การเรียนรู้เรื่องหลักประกันสุขภาพหรือไม่					
1.5 ความรู้เรื่องการป้องกันโรคเอดส์					
1.6 ความรู้เรื่องการจัดการความเครียด					
2. ความต้องการด้านการศึกษา					
2.1 การฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทย					

2.2 การรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์					
ความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิต ของแรงงานต่างด้าว	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
2.3 การศึกษาและฝึกอบรมตามความสนใจ					
2.4 การศึกษาเพื่อการมีรายได้เสริม					
2.5 การฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาอังกฤษ					
2.6 การศึกษาวิชาคณิตศาสตร์					
3. ความรู้ด้านรายได้และเศรษฐกิจ					
3.1 การมีงานทำและมีรายได้					
3.2 ท่านมีความรู้เรื่องการออมเงินหรือไม่					
3.3 การแก้ไขปัญหาหนี้สิน					
3.4 แนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง					
3.5 การทำงานและเงื่อนไขการทำงาน					
3.6 ความมั่นคงในการทำงาน					

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน

คำชี้แจง เลือกคำถามที่ถูกที่สุดเพียงคำตอบเดียว

- การประกันสุขภาพ คำว่า “ สุขภาพ ” มีความหมายครอบคลุม เพียงใด
 - การเจ็บป่วยจากโรคภัยและการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ* ข. การบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ
 - การเจ็บป่วยจากโรคภัย ง. ความสะอาดของร่างกาย
- ข้อยกเว้นการคุ้มครองของแรงงาน เกิดจากจากการเข้ารับรักษาพยาบาล ตามข้อใด
 - การทำหมัน * ข. ไข้หวัดใหญ่
 - อุบัติเหตุจากการยนต์ ง. อุบัติเหตุจากรถจักรยานยนต์
- ยาที่กำหนดให้รับประทานหลังอาหาร ควรรับประทานอย่างไรจึงถูกต้อง
 - รับประทานทันที หรือหลังจากทานอาหารแล้วอย่างน้อย 15 นาที*
 - รับประทานหลังจากทานอาหารแล้ว 30 นาที
 - รับประทานหลังจากทานอาหารแล้ว 1 ชั่วโมง
 - รับประทานหลังอาหารมื้อสุดท้ายของแต่ละวัน
- เมื่อเป็นแผลที่ผิวหนังต้องใช้ยาโรย วิธีการที่ถูกต้องควรทำในลักษณะใด
 - โรยที่แผลสดได้ทันที
 - โรยบริเวณแผลที่มีน้ำเหลือง
 - ทำความสะอาดแผลแล้วโรยขณะที่แผลยังเปียกอยู่
 - ทำความสะอาดแผลและเช็ดบริเวณที่จะทาโดยให้แห้งเสียก่อนแล้วจึงโรย*
- ข้อมูลที่ควรให้ความสนใจเพื่อตัดสินใจเลือกซื้ออาหาร ได้อย่างถูกต้อง ตรงตามข้อใด
 - ราคาถูก ข. หาซื้อสะดวก
 - ความอร่อยในรสชาติ ง. คุณภาพอาหารและภาชนะบรรจุ*
- ข้อใดเป็นวิธีการเลือกบริโภคอาหารที่ถูกต้อง
 - เลือกบริโภคตามคำแนะนำ ข. เลือกซื้ออาหารตามความชอบ
 - เลือกทานอาหารที่สด สะอาด* ง. ซื้ออาหารที่บรรจุภัณฑ์ทันสมัย

7. อาหารหลัก 5 หมู่ ได้แก่ข้อใด

- ก. คาร์โบไฮเดรต วิตามิน โปรตีน น้ำ ไขมัน
- ข. คาร์โบไฮเดรต เกลือแร่ โปรตีน น้ำ วิตามิน
- ค. คาร์โบไฮเดรต ไขมัน เกลือแร่ น้ำ โปรตีน
- ง. คาร์โบไฮเดรต มัน โปรตีน เกลือแร่ ไขมัน *

8. ข้อใดไม่ใช่วิธีการลดปัญหาหนี้สินที่ถูกต้อง

- ก. ซื้อสินค้าเงินผ่อน*
- ข. ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น
- ค. ลดสินค้าฟุ่มเฟือย
- ง. จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายประจำวัน

9. ข้อใดเป็นข้อมูลข่าวสารที่ให้บริการแก่ประชาชน

- ก. ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับรายงานการแพทย์ส่วนบุคคล
- ข. คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ*
- ค. ข้อมูลข่าวสารที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตของบุคคลหนึ่งบุคคลใด
- ง. ข้อมูลข่าวสารอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ

10. หากท่านต้องการรับรู้ข่าวสารที่รวดเร็ว ท่านจะเลือกใช้การรับรู้ช่องทางใด

- ก. ฟังเสียงตามสายในชุมชน/หมู่บ้าน
- ข. อ่านแผ่นพับประชาสัมพันธ์
- ค. อ่านหนังสือพิมพ์
- ง. ดูข่าวทีวี*

11. ข้อใดเป็นจุดประสงค์ในการพัฒนานุเคราะห์ในสถานประกอบการ

- ก. เพื่อลดจำนวนผู้ใช้แรงงานลง
- ข. เพื่อให้ถูกต้องตามกฎหมายของผู้ใช้แรงงาน
- ค. เพื่อเพิ่มปริมาณงานให้กับสถานประกอบการมากขึ้น
- ง. เพื่อให้ผู้ใช้แรงงานมีความสามารถขึ้นและอาจทำงานแทนกันได้*

12. สิ่งสำคัญที่นอกเหนือจากอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย คือข้อใด

- ก. รายได้
- ข. การศึกษา*
- ค. การมีงานทำ
- ง. การเพิ่มทางเศรษฐกิจ

13. หากผู้ใช้แรงงานต้องการมีรายได้เสริม ควรพิจารณาข้อใดก่อน

- ก. แหล่งเงินทุน
- ข. ตลาดรองรับสินค้าหรือบริการ
- ค. สถาบันการฝึกอาชีพที่มีชื่อเสียง
- ง. ความสนใจและความถนัดของตนเอง*

14. ข้อใดถือเป็นการเรียนรู้เพื่อการมีรายได้เสริม

- ก. สมศรีอบรมวิชาชีพพระยະฮั่นเพื่อรับตัดเสื้อผ้าเวลาว่าง*
- ข. สมทรงเรียนหลักสูตรทำอาหารแพงๆเพื่อเปิดร้านอาหาร
- ค. สมควรแอบลักขโมยสูตรก๋วยเตี๋ยวโบราณเพื่อนำมาขายบ้าง
- ง. สมศักดิ์ตั้งใจฝึกตีเหล็กเพื่อทำมีดขายอย่างจริงจัง

15. บุคคลที่มีวิธีการสร้างเงินออมที่เหมาะสม คือข้อใด

- ก. แดงประหยัดเงินโดยการอดมือ กินมือ
- ข. ดำวางแผนการใช้จ่ายเท่าที่จำเป็นและเหมาะสม*
- ค. เจียวปล่อยเงินกู้ในระบบเพื่อหวังดอกเบี้ย
- ง. ขาวซื้อหวยเสี่ยงโชคทุกงวด

16. ข้อใดถูกต้องที่สุดในการจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย

- ก. จดทุกครั้ง*
- ข. จดวันเว้นวัน
- ค. จดทุกเดือน
- ง. จดทุกอาทิตย์

17. บุคคลใดใช้จ่ายไม่เหมาะสม

- ก. จอยสังสรรค์ทุกวันหลังเลิกงาน
- ข. จุ่มซื้อของใช้แพงๆเสมอ
- ค. จำยืมเงินเพื่อซื้อหวยทุกงวด
- ง. ถูกทุกข้อ*

18. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร

- ก. การเกษตร
- ข. การค้าขาย
- ค. การดำเนินชีวิต*
- ง. การอุตสาหกรรม

19. เป้าหมายหลักแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือข้อใด

- ก. พึ่งตนเองเป็นหลัก*
- ข. ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- ค. มีอาชีพเกษตรกรรมทุกครอบครัว
- ง. ใช้จ่ายแต่สิ่งจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต

20. คำว่า “เดินทางสายกลาง” ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ข้อใด

- ก. รู้จักคำว่าพอดี พอประมาณ*
- ข. ลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้ให้สมดุล
- ค. ประหยัดรายจ่ายให้มากที่สุด
- ง. ดำเนินชีวิตขอเพียงแต่ ให้มีความสุข

แบบสัมภาษณ์การประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว สำหรับแรงงานต่างด้าว

คำชี้แจง ให้ผู้สัมภาษณ์ดำเนินการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวตามกลุ่มตัวอย่าง โดยสร้างความคุ้นเคยกับแรงงานต่างด้าว บอกรวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ โดยไม่ผลกระทบบกับแรงงานต่างด้าว และสถานประกอบการ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดให้ดังต่อไปนี้

1. ด้านสุขภาพ ท่านได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตท่านอย่างไรบ้าง
 - 1.1 บัตรประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว
 - 1.2 การตรวจสุขภาพสุขภาพประจำปี
 - 1.3 การเลือกใช้จ่ายตรงกับโรค
 - 1.4 การรับประทานอาหาร
 - 1.5 การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
 - 1.6 เข้าถึงบริการสาธารณสุข
2. ด้านการศึกษา ท่านได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตท่านอย่างไรบ้าง
 - 2.1 การฟังภาษาไทย
 - 2.2 การพูดภาษาไทย
 - 2.3 การอ่านภาษาไทย
 - 2.4 การเขียนภาษาไทย
 - 2.5 สิทธิในการเรียน
 - 2.6 การรับรู้ข่าวสาร
3. ด้านรายได้และเศรษฐกิจ ท่านได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตท่านอย่างไรบ้าง
 - 3.1 การออมเงิน
 - 3.2 การจดบันทึกรายรับรายจ่าย
 - 3.3 การประหยัด

หลังจากดำเนินการสัมภาษณ์เสร็จแล้ว ให้ผู้สัมภาษณ์กล่าวขอบคุณกลุ่มตัวอย่าง
แรงงานต่างด้าว

แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว สำหรับนายจ้าง

คำชี้แจง ให้ผู้สัมภาษณ์ดำเนินการสัมภาษณ์นายจ้างแรงงานต่างด้าวตามกลุ่มตัวอย่าง โดยสร้างความคุ้นเคยกับนายจ้างแรงงานต่างด้าว บอกวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ โดยไม่ผลกระทบต่อการทำงานของนายจ้างแรงงานต่างด้าว และสถานประกอบการ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดให้ดังต่อไปนี้

1. ด้านสุขภาพ ท่านเห็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของลูกจ้างท่านอย่างไรบ้าง
 - 1.1 บัตรประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว
 - 1.2 การตรวจสุขภาพสุขภาพประจำปี
 - 1.3 การเลือกใช้จ่ายตรงกับโรค
 - 1.4 การรับประทานอาหาร
 - 1.5 การใช้เวลาวางให้เป็นประโยชน์
 - 1.6 เข้าถึงบริการสาธารณสุข
2. ด้านการศึกษา ท่านเห็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของลูกจ้างท่านอย่างไรบ้าง
 - 2.1 การฟังภาษาไทย
 - 2.2 การพูดภาษาไทย
 - 2.3 การอ่านภาษาไทย
 - 2.4 การเขียนภาษาไทย
 - 2.5 สิทธิในการเรียน
 - 2.6 การรับรู้ข่าวสาร
3. ด้านรายได้และเศรษฐกิจ ท่านเห็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของลูกจ้างท่านอย่างไรบ้าง
 - 3.1 การออมเงิน
 - 3.2 การจดบันทึกรายรับรายจ่าย
 - 3.3 การประหยัด
4. ความคิดเห็นอื่น ๆ ที่มีต่อแรงงานต่างด้าว

หลังจากดำเนินการสัมภาษณ์เสร็จแล้ว ให้ผู้สัมภาษณ์กล่าวขอบคุณกลุ่มตัวอย่าง
นายจ้างแรงงานต่างด้าว

ภาคผนวก ง
แบบประเมินความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญ

แบบประเมินความสอดคล้องของแบบสอบถาม
ความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว
สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบถามความต้องการในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว ว่าตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่

+1 แน่ใจว่าเป็นข้อคำถามที่ถามได้ตรงและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์

0 ไม่แน่ว่าเป็นข้อคำถามที่ถามได้ตรงและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์

-1 แน่ใจว่าเป็นข้อคำถามที่ถามไม่ตรงและไม่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์

รายการ	ความคิดเห็น		
	+1	0	-1
1. แบบสอบถามมีความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์			
2. ประเด็นคำถามความต้องการด้านสุขภาพมีความครอบคลุม			
3. ความเหมาะสมของข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการด้านสุขภาพ			
- การเรียนรู้ในเรื่องการกินอาหารถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และได้มาตรฐาน			
- ความรู้เรื่องการใช้จ่ายที่ถูกต้อง			
- ความรู้เรื่องการออกกำลังกาย			
- การเรียนรู้เรื่องหลักประกันสุขภาพ			
- ความรู้เรื่องการป้องกันโรคเอดส์			
- ความรู้เรื่องการจัดการความเครียด			
4. ประเด็นคำถามความต้องการด้านการศึกษามีความครอบคลุม			
5. ความเหมาะสมของข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการด้านการศึกษา			
- การฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทย			
- การรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์			
- การศึกษาและฝึกอบรมตามความสนใจ			
- การศึกษาเพื่อการมีรายได้เสริม			
- การฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาอังกฤษ			
- การศึกษาวิชาคณิตศาสตร์			

รายการ	ความคิดเห็น		
	+1	0	-1
6. ประเด็นคำถามความรู้ด้านรายได้และเศรษฐกิจมีความครอบคลุม			
7. ความเหมาะสมของข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการความรู้ด้านรายได้และเศรษฐกิจ			
- การมีงานทำและมีรายได้			
- ท่านมีความรู้เรื่องการออมเงินหรือไม่			
- การแก้ไขปัญหาหนี้สิน			
- แนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง			
- การทำงานและเงื่อนไขการทำงาน			
- ความมั่นคงในการทำงาน			

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

**แบบประเมินความสอดคล้องของ
แผนกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว
สำหรับผู้เชี่ยวชาญ**

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาความสอดคล้องของแผนกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิต
แรงงานต่างด้าว ว่าตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่

- +1 แน่ใจว่าเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดกระบวนการเรียนรู้ได้ตรงวัตถุประสงค์
0 ไม่แน่ว่าเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดกระบวนการเรียนรู้ได้ตรงวัตถุประสงค์
-1 แน่ใจว่าเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดกระบวนการเรียนรู้ไม่ตรงวัตถุประสงค์

รายการ	ความคิดเห็น		
	+1	0	-1
1. ชื่อกิจกรรมการเรียนรู้ กระดาษ ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระ			
2. กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฐมนิเทศ			
- กำหนดเวลาได้เหมาะสมกับกิจกรรม และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้			
- สื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมมีความเหมาะสม			
- แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม			
- ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม			
- เนื้อหาของใบความรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
- เกณฑ์การประเมินผลสามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียน			
- มีการประเมินผลตามสภาพจริงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
- กิจกรรมท้ายบทเหมาะสมกับผู้เรียน			
3. กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง หลักการประกันสุขภาพ			
- กำหนดเวลาได้เหมาะสมกับกิจกรรม และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้			
- สื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมมีความเหมาะสม			
- แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม			
- ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม			
- เนื้อหาของใบความรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
- เกณฑ์การประเมินผลสามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียน			

รายการ	ความคิดเห็น		
	+1	0	-1
- มีการประเมินผลตามสภาพจริงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
- กิจกรรมท้ายบทเหมาะสมกับผู้เรียน			
4. กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การใช้ยา			
- กำหนดเวลาได้เหมาะสมกับกิจกรรม และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้			
- สื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมมีความเหมาะสม			
- แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม			
- ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม			
- เนื้อหาของใบความรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
- เกณฑ์การประเมินผลสามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียน			
- มีการประเมินผลตามสภาพจริงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
- กิจกรรมท้ายบทเหมาะสมกับผู้เรียน			
5. กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง อาหารที่ถูกสุขลักษณะ			
- กำหนดเวลาได้เหมาะสมกับกิจกรรม และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้			
- สื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมมีความเหมาะสม			
- แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม			
- ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม			
- เนื้อหาของใบความรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
- เกณฑ์การประเมินผลสามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียน			
- มีการประเมินผลตามสภาพจริงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
- กิจกรรมท้ายบทเหมาะสมกับผู้เรียน			
6. กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์			
- กำหนดเวลาได้เหมาะสมกับกิจกรรม และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้			
- สื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมมีความเหมาะสม			
- แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม			
- ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม			
- เนื้อหาของใบความรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
- เกณฑ์การประเมินผลสามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียน			

รายการ	ความคิดเห็น		
	+1	0	-1
- มีการประเมินผลตามสภาพจริงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
- กิจกรรมท้ายบทเหมาะสมกับผู้เรียน			
7. กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ช่องทางการเข้ารับการศึกษาและฝึกอบรมตามความสนใจ			
- กำหนดเวลาได้เหมาะสมกับกิจกรรม และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้			
- สื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมมีความเหมาะสม			
- แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม			
- ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม			
- เนื้อหาของใบความรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
- เกณฑ์การประเมินผลสามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียน			
- มีการประเมินผลตามสภาพจริงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
- กิจกรรมท้ายบทเหมาะสมกับผู้เรียน			
8. กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การออมเงิน			
- กำหนดเวลาได้เหมาะสมกับกิจกรรม และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้			
- สื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมมีความเหมาะสม			
- แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม			
- ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม			
- เนื้อหาของใบความรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
- เกณฑ์การประเมินผลสามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียน			
- มีการประเมินผลตามสภาพจริงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
- กิจกรรมท้ายบทเหมาะสมกับผู้เรียน			
9. กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การแก้ไขปัญหาหนี้สิน			
- กำหนดเวลาได้เหมาะสมกับกิจกรรม และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้			
- สื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมมีความเหมาะสม			
- แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม			
- ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม			
- เนื้อหาของใบความรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์			

รายการ	ความคิดเห็น		
	+1	0	-1
- เกณฑ์การประเมินผลสามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียน			
- มีการประเมินผลตามสภาพจริงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
- กิจกรรมท้ายบทเหมาะสมกับผู้เรียน			
10. กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐกิจแบบพอเพียง			
- กำหนดเวลาได้เหมาะสมกับกิจกรรม และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้			
- สื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมมีความเหมาะสม			
- แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม			
- ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม			
- เนื้อหาของใบความรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
- เกณฑ์การประเมินผลสามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียน			
- มีการประเมินผลตามสภาพจริงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
- กิจกรรมท้ายบทเหมาะสมกับผู้เรียน			
11. กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปัจฉินิเทศ			
- กำหนดเวลาได้เหมาะสมกับกิจกรรม และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้			
- สื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมมีความเหมาะสม			
- แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม			
- ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม			
- เนื้อหาของใบความรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
- เกณฑ์การประเมินผลสามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียน			
- มีการประเมินผลตามสภาพจริงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
- กิจกรรมท้ายบทเหมาะสมกับผู้เรียน			

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

แบบประเมินความสอดคล้องของ
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน
สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

- คำชี้แจง** ให้ท่านพิจารณาความสอดคล้องของแบบสอบก่อนเรียนและหลังเรียนว่าตรงตาม
 วัตถุประสงค์หรือไม่
- +1 แน่ใจว่าเป็นข้อคำถามที่ถามได้ตรงและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์
- 0 ไม่แน่ใจว่าเป็นข้อคำถามที่ถามได้ตรงและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์
- 1 แน่ใจว่าเป็นข้อคำถามที่ถามไม่ตรงและไม่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์

รายการ	ความคิดเห็น		
	+1	0	-1
1. การประกันคุณภาพ คำว่า “ สุขภาพ ” มีความหมายครอบคลุม เพียงใด			
2. ข้อยกเว้นการคุ้มครองของแรงงาน เกิดจากการเข้ารับรักษาพยาบาลตามข้อใด			
3. ข้อยกเว้นการคุ้มครองของแรงงาน เกิดจากการเข้ารับรักษาพยาบาลตามข้อใด			
4. เมื่อเป็นแผลที่ผิวหนังต้องใช้ยาโรย วิธีการที่ถูกต้องควรทำในลักษณะใด			
5. ข้อมูลที่ควรให้ความสนใจเพื่อตัดสินใจเลือกซื้ออาหาร ได้อย่างถูกต้องตรงตามข้อใด			
6. ข้อใดเป็นวิธีการเลือกบริโภคอาหารที่ถูกต้อง			
7. อาหารหลัก 5 หมู่ ได้แก่ข้อใด			
8. ข้อใดไม่ใช่วิธีการลดปัญหาหนี้สินที่ถูกต้อง			
9.ข้อใดเป็นข้อมูลข่าวสารที่ให้บริการแก่ประชาชน			
10.หากท่านต้องการรับรู้ข่าวสารที่รวดเร็ว ท่านจะเลือกใช้การรับรู้ช่องทางใด			
11. ข้อใดเป็นจุดประสงค์ในการพัฒนาบุคลากรในสถานประกอบการ			
12. สิ่งสำคัญที่นอกเหนือจากอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย คือข้อใด			
13. หากผู้จ้างแรงงานต้องการมีรายได้เสริม ควรพิจารณาข้อใดก่อน			
14. ข้อใดถือเป็นการเรียนรู้เพื่อการมีรายได้เสริม			

รายการ	ความคิดเห็น		
	+1	0	-1
15. บุคคลที่มีวิธีการสร้างเงินออมที่เหมาะสม คือข้อใด			
16. ข้อใดถูกต้องที่สุดในการจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย			
17. บุคคลใดใช้จ่ายไม่เหมาะสม			
18. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร			
19. เป้าหมายหลักแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือข้อใด			
20. คำว่า “เดินทางสายกลาง” ตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง ข้อใด			

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

ภาคผนวก จ

ค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือในการวิจัย

ตารางที่ 16 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) ของข้อคำถาม
ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแบบสอบถามความต้องการในการสร้างเสริม
คุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC = $\sum R/N$
	1	2	3	4	5	
1. แบบสอบถามมีความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
2. ประเด็นคำถามความต้องการด้านสุขภาพมีความครอบคลุม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
3. ความเหมาะสมของข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการด้านสุขภาพ						
- การเรียนรู้ในเรื่องการกินอาหารถูกสุขลักษณะปลอดภัย และได้มาตรฐาน	+1	0	+1	+1	+1	0.8
- ความรู้เรื่องการไช้ยาที่ถูกต้อง	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- ความรู้เรื่องการออกกำลังกาย	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- การเรียนรู้เรื่องหลักประกันสุขภาพ	+1	+1	+1	0	+1	0.8
- ความรู้เรื่องการป้องกันโรคเอดส์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- ความรู้เรื่องการจัดการความเครียด	0	+1	0	+1	+1	0.6
4. ประเด็นคำถามความต้องการด้านการศึกษามีความครอบคลุม	+1	+1	+1	+1	0	0.8
5. ความเหมาะสมของข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการด้านการศึกษา						
- การฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทย	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- การรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- การศึกษาและฝึกอบรมตามความสนใจ	+1	0	+1	+1	+1	0.8
- การศึกษาเพื่อการมีรายได้เสริม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- การฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาอังกฤษ	+1	+1	+1	+1	0	0.8
- การศึกษาวิชาคณิตศาสตร์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0

ตารางที่ 16 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index : IOC) ของข้อคำถาม
ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแบบสอบถามความต้องการในการสร้างเสริม
คุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว (ต่อ)

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC = $\sum R/N$
	1	2	3	4	5	
6. ประเด็นคำถามความรู้ด้านรายได้และเศรษฐกิจมีความครอบคลุม	+1	+1	0	+1	+1	0.8
7. ความเหมาะสมของข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการความรู้ด้านรายได้และเศรษฐกิจ						
- การมีงานทำและมีรายได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- ท่านมีความรู้เรื่องการออมเงินหรือไม่	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- การแก้ไขปัญหาหนี้สิน	+1	+1	0	0	+1	0.6
- แนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- การทำงานและเงื่อนไขการทำงาน	0	+1	+1	+1	0	0.6
- ความมั่นคงในการทำงาน	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
ค่า IOC ของแบบสอบถามทั้งฉบับ						= 0.89

ตารางที่ 17 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index : IOC) ของข้อคำถาม
ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริม
คุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC = $\sum R/N$
	1	2	3	4	5	
1. ชื่อกิจกรรมการเรียนรู้ กระดาษ ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระ	0	+1	+1	+1	0	0.6
2. กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฐมพยาบาล						
- กำหนดเวลาได้เหมาะสมกับกิจกรรม และ สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- สื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความ เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความ เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- เนื้อหาของใบความรู้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์	+1	+1	0	+1	+1	0.8
- เกณฑ์การประเมินผลสามารถสะท้อนคุณภาพ ผู้เรียน	+1	+1	0	+1	+1	0.8
- มีการประเมินผลตามสภาพจริงและสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์	+1	0	+1	+1	+1	0.8
- กิจกรรมท้ายบทเหมาะสมกับผู้เรียน	+1	+1	+1	0	+1	0.8
3. กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง หลักการประกัน สุขภาพ						
- กำหนดเวลาได้เหมาะสมกับกิจกรรม และ สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- สื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0

ตารางที่ 17 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index : IOC) ของข้อคำถาม
ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริม
คุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว (ต่อ)

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC = $\sum R/N$
	1	2	3	4	5	
- แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	+1	+1	0	+1	+1	0.8
- เนื้อหาของใบความรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- เกณฑ์การประเมินผลสามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียน	+1	+1	0	+1	0	0.6
- มีการประเมินผลตามสภาพจริงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- กิจกรรมท้ายบทเหมาะสมกับผู้เรียน	0	+1	0	+1	+1	0.6
4. กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การใช้ยา						
- กำหนดเวลาได้เหมาะสมกับกิจกรรม และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- สื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- เนื้อหาของใบความรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0

ตารางที่ 17 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index : IOC) ของข้อคำถาม
ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริม
คุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว (ต่อ)

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC = $\sum R/N$
	1	2	3	4	5	
- เกณฑ์การประเมินผลสามารถสะท้อนคุณภาพ ผู้เรียน	+1	+1	0	+1	+1	0.8
- มีการประเมินผลตามสภาพจริงและสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- กิจกรรมทำียบทเหมาะสมกับผู้เรียน	+1	0	+1	+1	+1	0.8
5. กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง อาหารที่ถูก สุขลักษณะ						
- กำหนดเวลาได้เหมาะสมกับกิจกรรม และ สามารถนำไปปฏิบัติ จริงได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- สื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความ เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความ เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- เนื้อหาของใบความรู้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- เกณฑ์การประเมินผลสามารถสะท้อนคุณภาพ ผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- มีการประเมินผลตามสภาพจริงและสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	0	+1	0.8
- กิจกรรมทำียบทเหมาะสมกับผู้เรียน	0	+1	+1	+1	+1	0.8

ตารางที่ 17 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index : IOC) ของข้อคำถาม
ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริม
คุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว (ต่อ)

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC = $\sum R/N$
	1	2	3	4	5	
6. กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์						
- กำหนดเวลาได้เหมาะสมกับกิจกรรม และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- สื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- เนื้อหาของใบความรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- เกณฑ์การประเมินผลสามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- สื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- กิจกรรมท้ายบทเหมาะสมกับผู้เรียน	+1	0	+1	+1	+1	0.8
7. กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ช่องทางการเข้ารับการศึกษาและฝึกอบรมตามความสนใจ						
- กำหนดเวลาได้เหมาะสมกับกิจกรรม และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- สื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0

ตารางที่ 17 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index : IOC) ของข้อคำถาม
ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริม
คุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว (ต่อ)

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC = $\sum R/N$
	1	2	3	4	5	
- ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- เนื้อหาของใบความรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	0	+1	0.8
- เกณฑ์การประเมินผลสามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- มีการประเมินผลตามสภาพจริงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- กิจกรรมท้ายบทเหมาะสมกับผู้เรียน	+1	0	+1	+1	+1	0.8
8. กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การออมเงิน						
- กำหนดเวลาได้เหมาะสมกับกิจกรรม และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- สื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	0	+1	+1	+1	+1	0.8
- ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- เนื้อหาของใบความรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- เกณฑ์การประเมินผลสามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- มีการประเมินผลตามสภาพจริงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0

ตารางที่ 17 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index : IOC) ของข้อคำถาม
ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริม
คุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว (ต่อ)

	ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC = $\sum R/N$
		1	2	3	4	5	
9.	- กิจกรรมทำยบเหมาะสมกับผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	0	0.8
	กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การแก้ไขปัญหาหนี้สิน						
	- กำหนดเวลาได้เหมาะสมกับกิจกรรม และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
	- สื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
	- แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
	- ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
	- เนื้อหาของใบความรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
	- เกณฑ์การประเมินผลสามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียน	+1	0	+1	+1	+1	0.8
10.	- มีการประเมินผลตามสภาพจริงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
	- กิจกรรมทำยบเหมาะสมกับผู้เรียน	+1	+1	+1	0	+1	0.8
	กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐกิจแบบพอเพียง						
	- กำหนดเวลาได้เหมาะสมกับกิจกรรม และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
	- สื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0

ตารางที่ 17 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index : IOC) ของข้อคำถาม
ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริม
คุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว (ต่อ)

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC = $\sum R/N$
	1	2	3	4	5	
- แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- เนื้อหาของใบความรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	+1	0	+1	+1	+1	0.8
- เกณฑ์การประเมินผลสามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- มีการประเมินผลตามสภาพจริงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- กิจกรรมท้ายบทเหมาะสมกับผู้เรียน	+1	+1	+1	0	+1	0.8
11. กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การป้องกันนิเทศ						
- กำหนดเวลาได้เหมาะสมกับกิจกรรม และสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- สื่อการเรียนรู้ในกิจกรรมมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	+1	+1	0	+1	+1	0.8

ตารางที่ 17 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index : IOC) ของข้อคำถาม
ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริม
คุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว (ต่อ)

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC = $\sum R/N$
	1	2	3	4	5	
- เนื้อหาของใบความรู้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- เกณฑ์การประเมินผลสามารถสะท้อน คุณภาพผู้เรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- มีการประเมินผลตามสภาพจริงและ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
- กิจกรรมท้ายบทเหมาะสมกับผู้เรียน	+1	0	+1	+1	0	0.6
ค่า IOC ของแบบสอบถามทั้งฉบับ						= 0.94

ตารางที่ 18 ค่าดัชนีความสอดคล้อง(Item-Objective Congruence Index: IOC) ของ
ข้อคำถามตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์
ก่อนเรียนและหลังเรียน

	ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC = $\sum R/N$
		1	2	3	4	5	
1.	เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
2.	หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของ คนกลุ่มใด	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
3.	เป้าหมายหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงคือข้อใด	+1	+1	+1	0	0	0.6
4.	คำว่า “เดินทางสายกลาง” ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ข้อใด	+1	+1	0	+1	+1	0.8
5.	การเตรียมตัวให้พร้อมที่จะเผชิญผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง ด้านต่าง ๆ หมายถึงข้อใด	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
6.	ข้อใดคือเงื่อนไขที่สำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
7.	ข้อใดถูกต้องที่สุดในการจดบันทึกรายรับ-รายจ่าย	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
8.	การปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จควรยึดหลักข้อใดมากที่สุด	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
9.	ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตที่นอกเหนือจาก ปัจจัย 4 ได้แก่ข้อใด	0	+1	+1	0	+1	0.6
10.	การประกันสุขภาพ คำว่า “ สุขภาพ ” มีความหมายครอบคลุม เพียงใด	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
11.	ข้อยกเว้นความคุ้มครองของแรงงาน เกิดจากการเข้ารับรักษาพยาบาลตามข้อใด	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
12.	ยาที่กำหนดให้รับประทานหลังอาหาร ควรรับประทานอย่างไรจึงถูกต้อง	+1	0	+1	+1	0	0.6

ตารางที่ 18 ค่าดัชนีความสอดคล้อง(Item-Objective Congruence Index: IOC) ของ
ข้อคำถามตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์
ก่อนเรียนและหลังเรียน (ต่อ)

ข้อคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					IOC = $\sum R/N$
	1	2	3	4	5	
13. เมื่อเป็นแพลตฟอร์มที่พนักงานต้องใช้จ่ายราย วิธีการที่ ถูกต้องควรทำในลักษณะใด	+1	0	+1	+1	+1	0.8
14. ภาวะที่ร่างกายได้รับสารอาหารที่ให้พลังงาน เช่น คาร์โบไฮเดรต ไขมัน มากเกินความ ต้องการของร่างกายจะส่งผลต่อสุขภาพใน ข้อใด	+1	+1	+1	+1	0	0.8
15. ในการบริโภคอาหาร ควรให้ความสนใจข้อมูล เพื่อตัดสินใจเลือก ซื้อได้อย่างถูกต้องตามข้อใด	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
16. ข้อใดเป็นวิธีเลือกบริโภคอาหารที่ถูกต้อง	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
17. ในปัจจุบันเป็นโลกยุค “โลกาภิวัตน์” ในการ รับรู้ข่าวสาร โลกาภิวัตน์ มีความหมายตรงกับ ข้อใด	0	+1	+1	0	+1	0.6
18. ข้อใดเป็นจุดประสงค์ในการพัฒนาบุคลากรใน สถานประกอบการ	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
19. หากผู้ใช้งานต้องการมีรายได้เสริม ควรพิจารณาข้อใดก่อน	+1	+1	+1	+1	0	0.8
20. ข้อใดคือวิธีการจัดสรรเงินหรือวางแผนการใช้จ่าย ที่ดีที่สุด	+1	+1	+1	+1	+1	1.0
ค่า IOC ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน						= 0.88

ภาคผนวก จ
คำสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การหาค่าประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตแรงงานต่างด้าว

ตารางที่ 19 คะแนนก่อนเรียน คะแนนในแต่ละกิจกรรมและคะแนนหลังเรียน

คนที่	ก่อนเรียน (20)	กิจกรรมที่ (10 คะแนน)									รวม (90)	หลังเรียน (20)
		1	2	3	4	5	6	7	8	9		
1	5	9	9	8	9	8	8	8	9	9	77	15
2	12	9	8	8	8	9	9	8	8	9	76	19
3	7	9	7	8	7	7	8	8	7	7	68	17
4	5	8	9	7	7	8	8	9	7	9	72	15
5	8	9	8	8	8	7	8	8	8	9	73	16
6	8	8	8	8	8	8	8	8	8	9	73	17
7	4	8	8	9	8	8	9	9	8	9	76	17
8	6	8	8	8	8	8	8	8	9	9	74	19
9	8	9	8	7	8	8	8	7	8	9	72	16
10	11	9	8	8	9	8	8	9	8	9	76	20
11	7	9	8	9	9	9	8	9	8	9	78	16
12	7	9	8	8	8	7	8	8	8	9	73	17
13	5	8	8	8	8	8	8	8	8	9	74	13
14	4	9	8	8	8	7	7	8	7	8	70	12
15	4	9	7	8	7	7	8	8	8	9	71	13
16	7	8	9	8	7	7	7	8	7	8	69	15
17	8	8	9	8	8	7	7	7	8	8	70	16
18	8	8	8	8	8	7	7	8	9	8	71	17
19	7	8	9	9	8	8	8	9	8	9	76	16
20	4	9	9	7	8	8	9	8	8	9	75	19
รวม	135	171	164	160	159	154	159	163	159	173	1463	325

จากสูตร

$$E_1 = \frac{\sum X}{\frac{N}{A}} \times 100$$

$$E_1 = \frac{\frac{146_3}{20}}{90} \times 100$$

$$E_1 = 81.28$$

$$E_2 = \frac{\sum X}{\frac{N}{B}} \times 100$$

$$E_2 = \frac{\frac{32_5}{20}}{20} \times 100$$

$$E_2 = 81.40$$

$$\therefore E_1 / E_2 \text{ เท่ากับ } 81.28 / 81.40$$

การหาค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.)

จากสูตร

$$E.I = \frac{325 - 135}{(20 \times 20) - 135}$$

$$E.I = 072$$

การวิเคราะห์ความก้าวหน้าทางการเรียนของผู้เรียน

จากสูตร

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N - 1}}}$$

ตารางที่ 20 ผลต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน

คนที่	ก่อนเรียน 20 คะแนน	หลังเรียน 20 คะแนน	ผลต่าง D	ผลต่าง ² D ²
1	5	15	10	100
2	12	19	7	49
3	7	17	10	100
4	5	15	10	100
5	8	16	8	64
6	8	17	9	81
7	4	17	13	169
8	6	19	13	169
9	8	16	8	64
10	11	20	9	81
11	7	16	9	81
12	7	17	10	100
13	5	13	8	64
14	4	12	8	64
15	4	13	9	81
16	7	15	8	64
17	8	16	8	64
18	8	17	9	81
19	7	16	9	81
20	4	19	15	225
รวม	135	325	190	1882

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}$$

$$t = \frac{190}{\sqrt{\frac{20(1882) - (190)^2}{20-1}}} \quad t = 21.10$$

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นายวีระกุล อรัณยะนาค
ที่อยู่	69/32 หมู่ 10 ถนนกาญจนาภิเษก ตำบลบางแม่นาง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี
ที่ทำงาน	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2523	สำเร็จการศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกช่างก่อสร้าง สาขาวิชาอุตสาหกรรมศิลป์ วิทยาลัยครูพระนคร กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2532	สำเร็จการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. 2550	ศึกษาต่อระดับปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาการศึกษาตลอดชีวิตและ การพัฒนามนุษย์ ภาควิชาการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2524 – 2532	อาจารย์ 1 – 2 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดร้อยเอ็ด
พ.ศ. 2532 – 2542	ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ขอนแก่น กาฬสินธุ์ และลำพูน
พ.ศ. 2542 – 2544	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดฉะเชิงเทรา
พ.ศ. 2544 – 2550	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเพชรบุรี
พ.ศ. 2550 – 2552	ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนนทบุรี
พ.ศ. 2552 – 2554	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยจังหวัดนนทบุรี
พ.ศ. 2554 – (2556)	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร